99. TIISTAINA 12. SYYSKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2001 3067
Hallituksen esitys HE 109/2000 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 2001 veroasteikkolaiksi 3159
Hallituksen esitys HE 101/2000 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 3159
Hallituksen esitys HE 102/2000 vp

4) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta..... 3159
Hallituksen esitys HE 103/2000 vp

5) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 57 §:n muuttamisesta..... 3159
Hallituksen esitys HE 104/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi arpajaisverolain 4 ja 5 §:n muuttamisesta 3159
Hallituksen esitys HE 105/2000 vp

7) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta..... 3159
Hallituksen esitys HE 106/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2001 3160
Hallituksen esitys HE 107/2000 vp

9) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 6 a ja 6 b §:n muuttamisesta 3160

Hallituksen esitys HE 108/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Janina Andersson /vihr
Tuija Brax /vihr
Jorma Huuhtanen /kesk
Liisa Hyssälä /kesk
Liisa Jaakonsaari /sd
Gunnar Jansson /r
Ulla Juurola /sd
Erkki Kanerva /sd
Juha Karpio /kok
Jyrki Katainen /kok
Niilo Keränen /kesk
Riitta Korhonen /kok
Ossi Korteniemi /kesk
Reijo Laitinen /sd
Markku Laukkanen /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Petri Neittaanmäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Tuija Nurmi /kok
Maija Perho /kok
Kirsi Piha /kok
Riitta Prusti /sd
Jussi Ranta /sd
Sari Sarkomaa /kok
Osmo Soininvaara /vihr
Katja Syvärinen /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas
Erkki Tuomioja /sd
Matti Vanhanen /kesk
Jorma Vokkolainen /vas

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Maija Perho /kok
Erkki Kanerva /sd
Pekka Nousiainen /kesk
Tuija Nurmi /kok
Jyrki Katainen /kok
Jorma Huuhtanen /kesk

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

12.9. edustajat
Liisa Hyssälä /kesk
Ulla Juurola /sd
Juha Karpio /kok
Jyrki Katainen /kok
Riitta Korhonen /kok
Reijo Laitinen /sd
Markku Laukkanen /kesk
Jussi Ranta /sd
Osmo Soininvaara /vihr
Matti Vanhanen /kesk
Jorma Vokkolainen /vas

12. ja 13.9. edustaja
Liisa Jaakonsaari /sd

12.—15.9. edustaja
Petri Neittaanmäki /kesk

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

11.—13.9. edustaja
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr

12.—15.9. edustaja
Esko-Juhani Tennilä /vas

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

12.9. edustajat
Jorma Huuhtanen /kesk
Niilo Keränen /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Tuija Nurmi /kok

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 7 päivänä syyskuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 33, 34/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 33 osalta liikennevaliokunnan sekä

asian n:o U 34 osalta talousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2001

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 109/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan. Asian käsittely keskeytettiin viime tiistaina pidetyssä toisessa täysistunnossa.

Puhemiesneuvoston viime tiistaina tekemän päätöksen mukaan keskustelu jatkuu tänään ryhmäpuheenvuorokierroksella, jonka jälkeen käytävässä keskustelussa vastauspuheenvuorojen pituus on enintään 2 minuuttia. Sen jälkeen seuraa nopeatahtinen keskustelu, jossa pidettävien puheenvuorojen pituus on enintään 7 minuuttia. Nopeatahtisessa keskustelussa puhemies voi lisäksi harkintansa mukaan myöntää 1 minuutin kestäviä vastauspuheenvuoroja.

Nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen seuraavassa keskustelussa puheenvuorot myönnetään varausjärjestyksessä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—9) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

[1] **Antti Kalliomäki /sd:** Arvoisa puhemies! Taakse jäänyt vuosisata ja tuoreimpana sen viimeinen vuosikymmenen opettivat meille kantapään kautta, että hyvinvointiyhteiskunnan olemassaolo ei ole mikään itsestäänselvyys. Se voi menestyä vain, jos maan talous kasvaa ja luo uusia työpaikkoja. Kestävä kasvu antaa edellytykset myös yhteisten palvelujen ja välttämättömien tulonsiirtojen rahoitukselle.

Vieläkin, uuden vuosisadan jo käynnistyttyä, menneen laman paino vaikuttaa vaatien veronsa velan maksussa ja työttömyyden torjunnassa. Virheisiin on vielä vähemmän varaa kuin kymmenen vuotta sitten, sillä pelivara hyvinvointiyhteiskunnan pelastamiseksi ei ole edes tuolloista tasoa.

Tämän halusin sanoa heti tähän alkuun samalla, kun annan tunnustuksen hallitukselle talouspolitiikan linjakkaasta hoitamisesta. Suomen talous kasvaa ja on jo pitkään kasvanut vakaasti ja korkealla tasolla. Myöskään pahanilmanlintuja, jotka ennustaisivat kasvuputken ihan kohta päättyvän, ei ole juurikaan ilmaantunut.

Hallituksen budjettiesityksen vahvuus on sen rohkeassa pyrkimyksessä kestävään kasvuun ja sen mukana työttömyyden voittamiseen. Siksi myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ollut valmis tukemaan esitettyä talouspolitiikan linjaa ja erikseen siihen liittyviä keskeisiä veropäätöksiä.

Mutta, kuten politiikassa yleensä, myös tässä tapauksessa rohkeisiin päätöksiin sisältyy riski ja mahdollisuuteen uhka. Työn verottamiseen täsmäohjatut veronkevennykset ovat oikeita lääkkeitä työttömyyteen. Ne voivat parantaa talouden rakennetta ja vahvistaa kasvun pohjaa, mutta korkeasuhdanteeseen osuessaan ne myös ruokkivat inflaatio-odotuksia ja talouden ylikuumenemisuhkaa.

Sosialidemokraatit haluavat muistuttaa molemmista, sekä mahdollisuuksista että uhkista.

Missään oloissa emme tule hyväksymään sellaista politiikan lopputulemaa, joka 90-luvun alun tapaan uhkasi romuttaa julkiseen rahoitukseen perustuvat yhteiset palvelut ja huonompiosaisten toimeentulon turvaavat tulonsiirrot. Emme voi olla mukana sellaisessa menossa, joka johtaisi yhteisvastuuseen perustuvan hyvinvointimallin alasajon käynnistymiseen. Tämä on välttämätöntä sanoa suoraan, koska Emu-todellisuudessa, jossa elämme, inflaation laukka ja talouden ylikuumeneminen, siis uhkien muuttumien tosielämäksi, johtaisi väistämättä rajuun finanssipoitiikan kiristämiseen.

Hallitus on varmasti ollut tietoinen tästä budjettiesitystä laatiessaan. Rohkeudesta ja itseen sekä muihin kohdistuvasta vaatimustasosta kertoo se, että budjetin inflaatiotavoite on asetettu reilusti tämänhetkistä alemmalle tasolle, 1,8 prosenttiin. Sosialidemokraattien johtopäätös tästä voi olla vain yksi: hallituksen kaikki ryhmät laidasta laitaan pistävät itsensä likoon kattavan tulosopimuksen aikaansaamiseksi työmarkkinoilla. Muutenhan inflaatiotavoite olisi pelkkää tuuleen huutamista.

Sama itsensä likoonpistämisen vaade koskee kaikkia kolmikantaisen valmistelun osapuolia. Niiden kaikkien, niin hallituksen kuin työmarkkinajärjestöjen, itselleen asettamat tavoitteet voivat toteutua vain yhteisen sovun kautta. Riidan haastaminen ja yltiöpäiset avaukset aroilla alueilla pitää panna nyt sivuun. Välistävetäjien syksyä tästä ei saa tulla, ei hallituksessa eikä työmarkkinoilla, sillä jos niin kävisi, se tarkoittaisi perusteellista tarkistuspistettä koko talouspolitiikan linjassa, veronkevennykset mukaan lukien.

Tämän kaltaisen budjetin tullessa käsittelyyn on eduskunnalla siten lupa odottaa, että budjetin toimivuutta uhkaava työmarkkinariski poistetaan. Jos ja kun se edellyttää kaikkien kohtuudella sietämää sopua työsopimuslaista tai työttömyysturvaan liittyviä selvityksiä, niin sovittakoon ja selvitettäköön. Aikaa on ollut riittävästi, eivätkä erimielisyydet ole niin suuria, että mikään osapuoli olisi oikeutettu yhteisen edun hylkäämiseen, ei senkään vuoksi, että kaikki kolmikannan osapuolet ovat kilvan kiitelleet tehtyjä veronkevennyksiä. Sen ne ovat tehneet tietoisina otetuista riskeistä ja työmarkkinasovun tarpeellisuudesta noiden riskien hallinnassa. Tasapainoisen ostovoiman kehityksen turvaava tupo tarvitaan, jotta liian korkean tuonti-inflaation päälle ei lähtisi kasvamaan sitä paljon ongelmallisempi kotitekoinen inflaatio.

Tuonti-inflaatiossa suurinta roolia näyttelevä polttoaineiden hintojen nousu on hankala juttu, vaikka valtiovarainministeriö lienee oikeassa siinä, että ensi vuoden osalta polttoainehintojen suora vaikutus inflaatioon on mieluummin laskeva kuin sitä nostava. Välilliset vaikutukset voivat kuitenkin olla odottamattoman suuret heijastuessaan pienellä viiveellä kuljetusten ja edelleen niistä riippuvien tuotanto- ja palveluketjujen hinnankehitykseen tai esimerkiksi asumisen hintaan öljylämmitystaloissa tai auton käytöstä riippuvaisten kotitalouksien toimeentuloon. Näiden hintapaineiden päässä odottavat sitten vuoroaan palkkaneuvottelut omine paineineen.

Hallituksen käymät keskustelut, viimeksi kaitänä aamuna, osoittavat valmiutta löytää lääkkeitä hintaongelmaan. Sinällään on myös viisasta tavoitella EU-tason yhteisten suositusten linjaa, jolla pyritään maailmanmarkkinahintojen hallintaan. Silti hallitusta on myös kehotettava kaiken varalta valmistelemaan konkreettisia toimenpiteitä, jos polttoainehintojen korkean tason aiheuttamat ongelmat nyt koetulla tavalla edelleen kärjistyvät.

Puhemies! Sosialidemokraatit edellyttivät eduskuntaryhmän kesäkokouksessa, että tuloverojen kevennykset tulee kohdentaa valtiovarainministeriön pohjaesitystä painokkaammin pieni- ja keskituloisiin tulonsaajaryhmiin. Näin myös tapahtui, kun päätökset budjettiriihestä valmistuivat. Siitä on syytä pokata hallituksen suuntaan, sillä viiden puolueen hallituksessa ei tämän kaltaisia painotuksia kovin helposti viedä läpi.

Kuten sanottu, veropolitiikka 6,5 miljardin tuloveron kevennyksineen on nyt räätälöity työllisyyttä kannustavaksi, ja näin olkoon. Kolmikantainen työmarkkinapöytä osaltaan ja viimeistään tulevat budjetit ovat kuitenkin paikkoja, joissa on katsottava, mitä vielä voidaan tehdä ja mitä muita veromuotoja tulisi tarkastella työllisyyden ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Sosialidemokraatit eivät ole unohtaneet arvonlisäverotuksen alentamisen tärkeyttä tuossa tarkastelussa. On ilmeistä, että ollakseen tehokas väline on kevennysten myös tässä veromuodossa oltava suurta kertaluokkaa. Arvonlisävero voi luontevasti olla mukana selvitystyössä, jota pääministeri on ehdottanut tehtäväksi muun muassa ympäristö- ja energiaverojen osalta, mutta aikataulun osalta tulisi tähdätä päätöksenteon mahdollis-

tamiseen jo nykyisen hallituksen aikana. (Ed. Korkeaoja: Suomalaiset alkavat olla kyllästyneitä selvityksiin!)

Jo aiemmin tänä vuonna hallitus päätti kansaneläkevakuutusmaksun keventämisestä yksityisten, ennen kaikkea pienten ja keskisuurten, yritysten osalta. Näin tehtiin niiden työllistämiskyvyn kohentamiseksi. Eduskuntaryhmäni oli jo tuolloin ja on edelleen sitä mieltä, että näin tulee tehdä myös kuntien osalta. Kunta työllistäjänä ei saa olla sen vähempiarvoinen kuin yritys. Pahinta olisi, jos tasapainoton maksu johtaisi nollasummapeliin työpaikoista, niin että kunnissa olevia työpaikkoja valuisi yksityisen puolen käsiin ilman yhdenkään nettotyöpaikan syntyä. Tulemme eduskuntaryhmänä palaamaan tähän asiaan.

Arvoisa puhemies! Korostaessaan veronkevennysten tärkeyttä pienituloisille palkansaajille muistutti eduskuntaryhmäni myös muiden pienituloisten väestönryhmien toimeentulosta huolehtimisesta. Hallituksen esittämä köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäisevä sosiaalipaketti on tarkoitettu yhteiskunnan kaikkein vähäosaisimpien auttamiseksi ja on siten erityisen tärkeä.

Valtiontalouden ahdingon hellittäessä on mahdollista veropäätösten ohella tuoda asteittain myös muuta helpotusta sellaisten suurten väestöryhmien kuin eläkeläisten asemaan. Hallitus on asiassa liikkeellä ohjelmansa mukaisesti, kun se alentaa eläkkeensaajien ylimääräistä sairausvakuutusmaksua ja korottaa kansaneläkkeiden tasoa korotusta samalla aikaistaen. Nämä ovat myönteisiä toimia.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän tavoite on saada sava-maksun ylimääräinen osa poistettua eläkeläisiltä kuluvan vaalikauden aikana. (Ed. Gustafsson: Ja siitä pidetään kiinni!) Tiedämme, että hallitusohjelmassa ei sanota ihan täsmälleen näin, mutta sitä suuremmalla syyllä haemme yhteisymmärrystä asialle hallitusryhmien ja -puolueiden kesken. Tämän budjetin osalta painotamme ennen muuta pienituloisimpien eläkeläisten asemaa. Siksi tavoittelemme eduskunnassa kansaneläkkeen tasokorotuksen edelleen aikaistamista ensi vuoden alkuun.

Puhemies! Professori Kari Uusikylä Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitokselta kirjoitti kesällä Helsingin Sanomissa otsikolla "Millaista lahjakkuutta Suomi tarvitsee" muun muassa seuraavaa: "Aivojen, kilpailun ja rahan sokeasta palvonnasta voi olla pelottavia seurauksia. Vahvat menestyvät, heikot ja herkät sortuvat. Eri asia on se, mikä on menestymisen hinta. Liian usein se on menehtyminen, kun fyysinen tai henkinen terveys pettää. Lasten vakavat mielenterveysongelmat kertovat omaa vakavaa kieltään 'menestys-Suomen' arvoista ja menestyksen hinnasta." (Ed. Kääriäinen: Oikea sitaatti!)

Toden totta, arvoisat edustajatoverit, kovin paljon ja kovassa muodossa tulee palautetta, joka kertoo markkinavetoisen maailman synnyttävän taloudellisen menestyksen keskelle menehtyvien ihmisten kasvavan joukon. Me rakennamme tietoyhteiskuntaa ja olemme syystä ylpeitä, kun tuoreet tutkimukset maailmalla kertovat Suomen menneen kilpailukykymittarilla mitaten maailman kärkeen ohi Yhdysvaltojenkin. Mutta samalla kun noteeraamme nämä tiedot, on meidän vähintään samalla painolla noteerattava pelottavat tutkimustiedot, joihin professori Uusikyläkin viittaa.

Tieto tai opillinen sivistys ei vie kansakuntaa suuriin voittoihin, jos tulevaisuutemme tekijöiden, lasten, henkisen kasvun mahdollisuudet latistetaan. Henkisen kasvun eväät kootaan lopulta ihmisten välisessä kanssakäymisessä, ei keskustelussa tietokoneen kanssa.

Pahinta kasvavan lapsen kannalta on välinpitämättömyys, toiseksi pahinta henkinen tai fyysinen väkivalta. Mitä tekisikään niiden yhdistelmä, esimerkiksi lapsen hyvinvoinnista piittaamaton koti yhdistyneenä väkivaltaiseen kouluympäristöön tai päinvastoin? Tästä on lyhyt askel aikuisten maailman ankeimpaan puoleen: työttömyyteen, köyhyyteen ja syrjäytymiseen, putoamiseen yhteiskunnan ulkopuolelle.

Raha ei ratkaise kaikkea, mutta toimivan järjestelmän avulla oikeisiin paikkoihin ohjattuna se voi auttaa paljon. Hallitus on koulutuspolitiikassaan oikealla tiellä. Viime kevään tulevaisuuspaketti ja budjettiesityksen painotukset osaamiseen sekä valtakunnallisesti että alueellisesti kertovat siitä. Opetusministeriön budjettiosuuden kasvu yli 2 miljardilla markalla kertoo hallituksen tahdosta vahvistaa koko koulutuksemme ketjua esiopetuksesta korkeimpaan yliopistotasoon ulottuen. Jotain on kuitenkin pielessä, kun katsomme koulua ja koteja kasvu- ja kasvatusyhteisöinä. Sosialidemokraatit ovat aina korostaneet kodin ja koulun vuorovaikutuksen ja yhteistyön tärkeyttä. Jos siinä on suuria puutteita ja jatkuvia ristiriitoja, ollaan kestämättömässä tilanteessa nimenomaan lapsen kannalta.

Eduskunnan on osaltaan syytä perehtyä lasten ja nuorten ongelmiin myös tältä kannalta budjettia seuloessaan. Sekin on hyvä vielä kerran sanoa, että eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmät tekivät viime syksynä hienoa työtä perehtyessään näihin asioihin ja esittäessään sen jälkeen 70 miljoonan lisäystä lasten- ja nuortenpsykiatrisiin palveluihin kunnille. Sitä voi pitää hätäapuna, mutta sellaisenaankin se on ollut tuiki tärkeä lisä huutavaan pulaan. On luotava edellytykset sille, että kunnat voivat panostaa myös ennalta ehkäisevästi tukipalveluihin lasten päivähoidossa ja kouluissa. Tukipalvelut, erityisopetus ja tehokas neuvola- ja kouluterveydenhoito voivat monen kohdalla ehkäistä syrjäytymiskierteen jo ennen siihen putoamista.

Jonkinlaista hätäapua tarvitaan myös aikuisten ammatillisessa lisäkoulutuksessa, jos pahimmat pelot resurssien riittämättömyydestä toteutuvat. Sen vuoksi asia on vielä perattava tarkoin budjetin eduskuntakäsittelyn aikana.

Arvoisa puhemies! Mietin, olisiko suomalaisessa aluepolitiikassa viimeinkin koittanut aika, jolloin maan eri alueita vastakkain asettelevan puhekuohun alta voisi pilkistää yhteinen poliittinen ymmärrys siitä, että viimeistään EU-jäsenyys ja Emu-ympäristö ovat panneet Suomen alueet samaan veneeseen. Tehtävät veneessä vaihtelevat, mutta samaan suuntaan on soudettava. Uskallan näin toivoa, kun jopa keskusta on lähestynyt asiassa pääministeriä sopuisassa hengessä. Muu kyllä osoittaisikin tässä maailmantilassa jopa suomalaisittain käsittämätöntä visakalloisuutta.

Oman eduskuntaryhmäni katsannossa budjettiin sisältyvä terästetty uuden aluepolitiikan linja on oikea. Olisi myös erityisen arvokasta, jos se voitaisiin kokea aluepolitiikan perustaksi yli puoluerajojen. Näin alueiden kehittämiselle tärkeä keskinäinen vuorovaikutus saisi myös ennen kokematonta poliittista pohjaa. 30:n tai 40 alueellisen keskuksen juurruttaminen koko valtakunnan taloudellisen kasvun perusyksiköiksi on vaativa kansallinen ponnistus, mikä edellyttää myös poikkeuksellista poliittista yhteisymmärrystä. Se on myös ainoa todellinen vaihtoehto, joka voi turvata alueitten elinvoiman hyväksyttävällä tasolla. Aikaa ei ole hukattavissa, sillä kaikki näemme, kuinka kasvun tärkein käyttövoima, idearikkaus ja inhimillinen pääoma, putoaa monilla alueilla kohti kriittistä rajaa muualle muuttavien nuorten mukana.

Hallituksen esittämät lisäresurssit kaupunki- ja aluekehityspolitiikkaan, yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja osaamiskeskuksille yhdistettynä EU-rahoituksen luomiin mahdollisuuksiin tai vaikkapa Tekesin uudistuvaan aluestrategiaan antavat varmasti sellaiset rahoitusvälineet alueiden käyttöön, että tulosta voidaan yhdessä tehdä. Tässä yhteydessä ei varmasti ole myöskään väärin patistaa hallitusta vielä arvioimaan valtiovallan roolin merkitystä nopeiden tietoverkkojen ulottamisessa maan kaikille alueille niin, että laajakaistatekniikkaan perustuvan modernin infrastruktuurin puute ei estäisi erityisesti yritysten ja siten työpaikkojen sijoittumista. Liikenneministeri on tässä paljon haltijana.

Lopuksi, arvoisa puhemies, puutun lyhyesti tapaan, jolla budjetin valmistelu uuden julkisuuskäytännön mukaisesti on edennyt, ja siihen, mitä siitä tulisi oppia.

Olemme ilmiselvästi taitekohdassa, jossa tarvitaan yhteistä pohdintaa hallituksen ja eduskunnan kesken toimintatavoista, joilla parlamentarismin säätelemissä puitteissa voitaisiin budjetin valmistelua entisestään tehostaa. Kehysvalmisteluun liittynyt tiedonantokäsittely kuluvan vuoden alkupuolella oli jossain määrin kitkainen prosessi, mutta se ei saisi olla esteenä vastaavan tyyppiselle pysyvälle budjettivalmistelun tarkistuspisteelle myös jatkossa. Budjettivalmistelun julkisuus ja läpinäkyvyys merkitsevät budjettiriihen roolin ratkaisevaa pienenemistä. Tästähän meillä on tuore kokemus. Se puolestaan korostaa eduskunnan ja ennen kaikkea hallituspuolueiden eduskuntaryhmien otteen merkitystä pitkin vuotta budjetin eri valmisteluvaiheiden aikana.

Nyt ollessamme syksyn työrupeaman edessä on ratkaisevan tärkeää asennoitua sekä hallituksessa että eduskunnassa niin, että budjettia läpikäydään aidosti katsoen sen toimivuutta tämän päivän tiedon varassa. On mahdollista, että kaikki se, mikä oli relevanttia alkuvuonna tai budjettiriihessä, on sitä edelleenkin. Todennäköisempää kuitenkin on, että jotkin tosiasiat, toivottavasti vain vähäiset, ovat toisella tavalla tosia kuin kuukausia aikaisemmin. Silloin pitäisi sitten löytyä sinniä katsoa mahdollisia muutostarpeita yhdessä ilman mahdotonta mekkalointia. Uskon, arvoisa puhemies, että se on enemmän asennekuin asioitten arvostuskysymys.

Ed. Perho merkitään läsnä olevaksi.

---

[2] **Anneli Jäätteenmäki /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomessa eletään korkeasuhdannetta, seitsemättä nopean kasvun vuotta. Erilaiset makrotalouden mittarit näyttävät aivan erinomaisia lukuja. Hallituksen mielestä Suomella ja suomalaisilla menee hyvin. Totta onkin, että hyvin menee erityisesti niillä, joilla on ennenkin mennyt hyvin.

Suomen kokonaistuotanto ylittää jo selvästi lamaa edeltäneen tason ja valtiontalouden velkakierre on käännetty ylijäämäiseksi. Jopa inflaation sanotaan pienenevän 3 prosentista 1,8 prosenttiin.

Keskiarvojen perusteella kaiken pitäisi siis olla hyvin. Prosentit ja miljardit ovat hallitukselle tärkeitä. Ne ovat hallituksen näkökulma suomalaiseen yhteiskuntaan.

Hallituksella on oikeus omaan näkökulmaansa, mutta katsotaanpa asioita myös toisesta näkökulmasta, ihmisen näkökulmasta. Kansalaisten todellinen turvallisuuden tunne rakentuu varsin arkisista asioista: oikeus omaan kotiin ja kotiseutuun, oikeus työhön ja ihmisarvoiseen toimeentuloon, turvallinen ympäristö, jossa voi elää vapaasti tarvitsematta pelätä väkivaltaa, sekä mahdollisuus sosiaali- ja terveyspalveluihin, jos ja kun niitä elämän kriisien kohdatessa tarvitaan. Nämä ovat ne asiat, joita ihmiset tarvitsevat. Nämä ovat ne asiat, joihin tarvitaan investointeja niin valtion kuin kuntienkin budjeteissa.

Poikkeuksellisen pitkään jatkuneen talouskasvun ansiosta hallituksella olisi nyt ollut kaikki eväät lyhentää valtionvelkaa ja keventää verotusta sekä samanaikaisesti kohentaa tuntuvasti laman seurauksena rapautuneita palveluja. Tässä budjetissa hallitus ei kuitenkaan valinnut palveluita, vaan unohti tylysti niiden kehittämisen.

Samaan aikaan, kun pääministeri kehuu, että rahaa tulee kaikista ovista ja ikkunoista, terveys- ja vanhustenhoitopalvelut tökkivät henkilökuntapulan takia ja hoitajat uupuvat. Työttömiä on edelleen aivan liikaa; vain puolet laman aikana menetetyistä työpaikoista on saatu takaisin. Tuloerot kasvavat. Monet eläkeläiset, pitkäaikaistyöttömät ja toimeentuloturvan varassa elävät kokevat suurta puutetta. Se on tietoinen valinta, se ei ole mikään luonnonlaki.

Nuori väestö muuttaa sankoin joukoin Helsingin seudulle ja pariin muuhun kasvukeskukseen. Seurauksena on asuntopula ja tavallisten perheiden ulottumattomiin kohonneet asuntojen hinnat, samalla kun pienemmät kaupungit ja maaseutu näivettyvät.

On suuri arvoitus, miksi hallitus ei tee mitään Pääkaupunkiseudun pahimman ongelman, asuntopulan, lievittämiseksi. Asumisen aikapommi on räjähtänyt toimettoman hallituksen käsiin. Vuoden aikana asuntojen hinnat nousivat Pääkaupunkiseudulla lähes viidenneksen. 50 neliön kaksion hinta on noussut 100 000 markkaa. Vuokrat ovat Pääkaupunkiseudulla kohonneet vuodessa kaksinkertaisesti, ja vuokra-asuntojen saanti on kiven takana. Opiskelijat ovat joutuneet taas tänä syksynä turvautumaan hätämajoitukseen parakeissa, kellareissa tai tuttujen parissa.

Tulevaisuudessa painajaismainen asuntotilanne vain pahenee, sillä samaan aikaan romahtaa sekä yhteiskunnan tukema että vapaarahoitteinen asuntotuotanto. Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Pekka Korpinen katsoo, että valtio on kriisiyttämässä Pääkaupunkiseudun asuntotilannetta. Kysynkin: Miksi hallitus ei ottanut käsiteltäväkseen vasta viime talvena sille valmisteltuja asuntopoliittisia esityksiä, vaan työnsi nämä selvitysmiehen esitykset suoraan paperisilppuriin?

Arvoisa puhemies! Tämä on arkipäivän todellisuutta hyvinvointi-Suomessa. Iso osa suomalaisista katsoo ulkopuolisina keskimääräisen elintason nousua.

Hallituksen verolinja on kuvaava esimerkki siitä, miten erilaisilta hallituksen markkinoimat veronkevennysprosentit ja ihmisten käteenjäävät markat näyttävät. Hallituksen veroesitys keventää kaupan myyjän verotusta 100 markalla kuukaudessa, mutta ministerille alennus on 500 markkaa kuukaudessa.

Puolet kaikista eläkeläisistä jää kokonaan ilman verohelpotuksia. Hallitus jatkaa kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta, ja vaatimaton kansaneläkkeiden tasokorotus on jo huvennut kustannusten nousuun.

Bensalasku on vuodessa kasvanut lähes 3 500 markkaa. Öljylämmitteisen omakotitalon lämmityslasku on puolessatoista vuodessa noussut vuositasolla yli 4 000 markkaa. Energian hinnan nousu heikentää erityisesti kuljetusyritysten, mutta myös muiden yritysten ja maatalouden kannattavuutta. Korkojen nousu lisää myös esi-

merkiksi 200 000 markan asuntolainan hoitokuluja vuodessa yli 2 000 markkaa. Pieni- ja keskituloiselle ensi vuonna tuleva 1 000—2 000 markan veronkevennys ei korvaa kuin osan näistä lisämenoista.

Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan tuore päätös on hämmästyttävä. Hallitus ei ole millään tavoin valmis puuttumaan energian huikean korkeaan hintaan. Keskusta ei voi hyväksyä hallituksen linjaa. Polttoaineiden verotuksen ja hinnan alennus on pikaisesti toteutettava hintojen nousun hillitsemiseksi.

Poikkeuksellisen pitkä ja voimakas talouskasvu ei ole ratkaisevasti alentanut työttömyyttä. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan työnantajat pitävät suurimpina ongelmina työvoiman saannissa työntekijöiden koulutusta ja työkokemusta, erityisosaamista ja työntekijän henkilökohtaisia ominaisuuksia. Työelämän jatkuvassa ja kiihtyvässä muutoksessa korostuu elinikäinen opiskelu. Hallitus kuitenkin leikkaa aikuiskoulutuksen määrärahoja ensi vuoden talousarviossa, vaikka juuri koulutukseen pitää nyt panostaa.

Hallituksessa työllisyyden ihmelääkkeeksi on nostettu ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaus 150 työttömyyspäivän jälkeen. Esimerkiksi SAK:n jäsenten keskimääräisellä palkkatasolla leikkaus alentaisi työttömyysturvaa viidenneksen eli lähes 1 200 markkaa kuukaudessa. Sairaanhoitajan vähimmäispalkkatasollakin esitys leikkaisi työttömyysturvaa lähes 800 markkaa kuukaudessa. Hallitus ei ole esittänyt minkäänlaista arviota näiden mahdollisten leikkausten todellisista työllisyysvaikutuksista. Työllisyyden parantamiseksi on keskustan mielestä alennettava työnantajamaksuja ja tuloveronkevennys pitää kohdentaa painokkaammin pieni- ja keskituloisille.

Julkisuuden valokeilaan nostetaan yleensä sankareina vain tietotekniikan gurut ja osakekaupoilla äkkirikastuneet miljonäärit. Unohdettuja, mielestäni todellisia työn sankareita ovat opettajat, sairaanhoitajat ja koko hoitohenkilöstö. Heille arkielämä on aivan muuta kuin sarjafilmien kiiltokuvamaailma. Helsinkiläinen erikoissairaanhoitaja Maija Wilskman kuvaa lehtikirjoituksessaan sairaalamaailman todellisuutta seuraavasti:

"Henkilökuntaa on liian vähän, sijaisia ei saada, henkilökunta tekee ylitöitä, ja työmäärä ylittää voimavarat. Henkilökunta uupuu. - - Laman aikana koulutettiin valtava määrä sairaanhoitajia ja lähihoitajia paikkaamaan tilastoissa osoitettua tulevaa työvoimapulaa. Ei kai tosissaan luultu, että nämä ihmiset odottavat työttöminä tai epämääräisissä työsuhteissa parempia aikoja?"

Maija Wilskmanin kertomus kertoo aivan eri maailmasta kuin hallituksen keltainen budjettikirja. Budjetista ei myöskään löydy hänen esittämiään lääkkeitä: työsuhteiden vakinaistamista, palkkojen tuntuvaa korotusta, työn arvostuksen parantamista ja työssäjaksamisen tukemista. Ongelmien ratkaisua joutuvat edelleen odottamaan myös niin hoito- ja leikkausjonojen potilaat kuin hoiva- ja terveyspalveluja tarvitsevat vanhukset aivan kuten mielenterveyspotilaatkin.

Katseet kohdistuvat hallituksen lisäksi nyt myös tupopöytiin. Matalapalkkaisten, naisvaltaisten palvelualojen arkielämän työn sankarit kaipaavat muutakin kuin sympatiaa ja prosentin kymmenyksiä. Tarvitaan markkoja ja työelämän turvan parantamista. Hallitus itse näyttää työmarkkinoille huonoa esimerkkiä unohtamalla tietoisesti jo sovittujen valtion palkankorotusten vaikutukset budjettiin. Sen sijaan että määräaikaisia työsuhteita vakinaistettaisiin, voivat valtion virastojen työntekijät joutua lomautusten ja irtisanomisten kohteiksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen valmistelema vuoden 2001 budjettiesitys on osoitus neuvottomuudesta rakenne- ja köyhyysongelman edessä. Se on myös osoitus irtaantumisesta suomalaisesta arkitodellisuudesta. Uutta politiikkaa se ei sisällä, vaikka vanhan epäonnistuminen on käynyt selväksi. Aatteet, ihanteet ja todellinen uudistusinto ovat kuihtuneet virkamiesmäiseksi hallinnoinniksi. Johtopäätös tästä on se, jonka kokenut toimittaja Erkki Pennanen tiivisti Helsingin Sanomissa viime sunnuntaina: Lipposen toinen sateenkaarihallitus oli virhe. Poliittiselle demokratialle ja liian monille suomalaisille tämä hallitus on myrkkyä.

[3] **Ben Zyskowicz /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Eduskunnalla on nyt käsiteltävänään talousarvioesitys, joka pohjautuu suotuisiin talous- ja työllisyysnäkymiin sekä tuntuvaan julkisen talouden ylijäämään. Noudatettu vastuullinen talouspolitiikka on tervehdyttänyt kansantaloutemme 1990-luvun alun syvästä lamasta ja mahdollistanut poikkeuksellisen kauan jatkuneen talouskasvun.

Ensi vuoden budjettia voi luonnehtia myös hallituksen toisen kärkipelaajan, valtiovarainmi-

nisteri Sauli Niinistön, hattutempuksi. Siinä on nimittäin yhdellä kertaa kolme täysosumaa: ensinnäkin kansalaisten verotaakkaa kevennetään tuntuvasti, toiseksi hyvinvointiyhteiskuntaa kehitetään ja kolmanneksi valtionvelkaa lyhennetään reilusti. On kuitenkin muistettava, että valtiolla on vielä vuoden 2000 lopussa noin 390 miljardia markkaa velkaa, jota meidän ei tule siirtää lastemme ja lastenlastemme maksettavaksi. Siksikin on perusteltua, että budjetti rakentuu tiukkaan menolinjaan.

Suurimmat uhat, jotka lähitulevaisuudessa voivat heikentää vakaata talouskasvua, liittyvät inflaatiokehitykseen ja rakenteelliseen työttömyyteen, johon puuttuminen edellyttää ennakkoluulottomuutta. Jokainen uusi keskustelunavaus ei saisi päättyä työmarkkinajärjestöjen periaatteelliseen vastustukseen.

Lähivuosien inflaatio- ja talouskehityksen kannalta ratkaisevassa asemassa ovat syksyn palkkaneuvottelut. Hallituksen veronalennuslinja tukee maltillisia palkkaratkaisuja, sillä veronalennukset vaikuttavat perheiden ostovoimaan samalla tavoin kuin palkkojen korotukset. Keskitetty tuloratkaisu turvaa parhaiten inflaation hillitsemisen ja myönteisen talouskehityksen, työllisyyden jatkuvan kohentumisen ja palkansaajien positiivisen ansiokehityksen.

Ammattiyhdistysliike on kuitenkin asettanut hallitukselle ennakkoehtoja tulopoliittisten neuvottelujen käynnistämiselle. Esillä ovat työsopimuslaki samoin kuin työttömyysturvaan ja eläkkeisiin liittyvät kysymykset. Ammattiyhdistysjohtajien puheet asettavat omituiseen valoon koko tulopolitiikan. Aivan kuin maltin takaava keskitetty tuloratkaisu olisi jokin palkkio, jonka hallitus saa ammattiyhdistysliikkeeltä kiitokseksi siitä, että käyttäytyy kunnolla. Keiden etu on siis se, että inflaatio pysyy kurissa, talous kasvaa vakaasti, työllisyys paranee ja palkansaajien reaaliansiot kehittyvät myönteisesti? Hallituksenko?

Toki keskitetty tuloratkaisu ja siten maltilliset palkankorotukset tukevat hallituksen talouspolitiikkaa, mutta eihän tästä voi tulopolitiikassa varsinaisesti olla kyse. Kyse on nimenomaan tavallisten suomalaisten palkansaajien edusta. Heidän taloutensa ja hyvinvointinsa tulee parhaiten turvatuksi keskitetyllä tulopolitiikalla. Eivätkö työttömät ole suurimpia voittajia, jos vakaa talouskasvu jatkuu ja työllisyys paranee?

Ammattiyhdistysliikkeen ennakkoehdot, perusteettomatkin, on vastuullisen ja kansakunnan kokonaisetua ajattelevan hallituksen perusteltua ottaa kuitenkin huomioon. Toisin sanoen kokoomuksenkin tavoitteena on, että niin työsopimuslakiin kuin muihinkin esillä oleviin työelämäkysymyksiin löydetään lähipäivinä ratkaisut, jotka tyydyttävät eri osapuolia.

Arvoisa rouva puhemies! Eläkeläisille hallituksen budjettiesitys merkitsee sitä, että jokaiselle — painotan: jokaiselle — eläkkeensaajalle jää eläkkeestä enemmän käteen kuin tänä vuonna.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää myönteisenä sitä, että kaikille kansaneläkettä saaville tulee 50 markan tasokorotus. Tasoa korjataan ensimmäisen kerran 14 vuoteen. Lisäksi kaikki valtion- tai kunnallisveroa maksavat eläkeläiset, yli 800 000 eläkeläistä, hyötyvät eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamisesta. Pidämme tärkeänä, että sairausvakuutusmaksun alentamista edelleen jatketaan hallitusohjelman mukaisesti.

Tässä yhteydessä on myös syytä korostaa, että valtion tuloveroasteikkoon tehtävät tuntuvat kevennykset koskevat luonnollisesti myös valtionveroa maksavia eläkkeensaajia. Kun tuloveroasteikon alin porras poistetaan ja verotettavan tulon alaraja nousee 66 000 markkaan, vapautuu kokonaan valtionverosta 125 000 uutta eläkeläistä. Kaiken kaikkiaan ministeri Niinistön veronkevennyksistä yli miljardi markkaa kohdistuu juuri eläkeläisväestöön.

Hallituksen esittämien tuloveron alennusten avulla lisätään työnteon kannattavuutta, parannetaan Suomen asemaa kansainvälisessä verokilpailussa sekä lisätään verotuksen oikeudenmukaisuutta. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on tärkeätä, että veronkevennykset toteutetaan kautta linjan, sillä työnteon verotus on Suomessa liian kireätä kaikilla tulotasoilla. Veronkevennysten painottuminen kaikkein pienituloisimpiin on kuitenkin järkevää, sillä näin tehdään työnteosta houkuttelevampaa myös pienipalkkaisissa töissä. Sellaisen työn vastaanottokynnyksen madaltaminen onkin oleellinen osa veroratkaisua.

Mikä tässä suhteessa on tänä päivänä tilanne? Helsingin Sanomat haastatteli 27.7. tänä vuonna nimeltä mainittua työtöntä henkilöä, joka kertoi joutuneensa kieltäytymään kahdesta hänelle tarjotusta pienipalkkaisesta työstä taloudellisista syistä. "Kesällä ei saa opintotukea ja vuokra on maksettava", hän perusteli. Miten tämä on mahdollista? On varaa olla työtön mutta ei ole varaa mennä töihin. Tällainen järjestelmä on kestämä-

tön. Se on sitä taloudellisesti mutta se on sitä ennen kaikkea moraalisesti. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannustaakin hallitusta tehostamaan ponnistelujaan, jotta työnteko aina kannattaisi.

Työnteon palkitsemisen lisäksi hallituksen esittämät veronkevennykset ovat välttämättömiä myös kansainvälisen verokilpailun näkökulmasta. Tällä on yhteys talouskasvuun ja yhteiskuntamme vaurastumiseen. Verokantojen alentuminen tuloverotuksessa hillitsee älypääomaamme pakenemasta ulkomaille. Nyt päätetyistä veronkevennyksistä huolimatta Suomi lukeutuu edelleen ankarimmin palkkatyötä verottaviin maihin. Siksi ansiotuloverotusta on kevennettävä tulevaisuudessa vielä huomattavasti.

Oppositiopuolue keskusta vaati heinäkuussa ennen budjettiriihtä suurieleisesti runsaan 4 miljardin markan veronkevennyksiä. Valtiovarainministeri Niinistö esitti kuitenkin budjettiriiheen yli 6 miljardin markan veronalennuksia. On kansainvälisestikin ainutlaatuista, että valtiovarainministeri toteuttaa suuremman veronalennuksen kuin mitä oppositio on osannut vaatia. Keskusta hämmentyi tilanteesta sen verran, että sen oma verolinja on nyt täysin hukassa.

Totaalisen epäselväksi on jäänyt, ed. Ala-Nissilä, mikä on Suomen keskustan kanta ensi vuoden veronalennuksiin, niin epäselväksi, että pyrin lähestymään asiaa monivalintatehtävän muodossa. Kysynkin keskustalta, mikä seuraavista vaihtoehdoista on puolueen näkemys ensi vuoden veronalennuksista:

a) "Keskustan verolinjauksen mukaan veronkevennysvaraa olisi ensi vuonna yli 4 miljardia markkaa, josta puolet tulisi kohdentaa ansiotulojen veroihin." — Suomen Tietotoimiston uutinen 12.7.

b) "Keskustan puheenjohtaja Anneli Jäätteenmäki pitää valtiovarainministeriön esitystä ansiotulojen verotuksen keventämisestä 6 miljardilla markalla perusteltuna." — Suomen Tietotoimisto 19.7.

c) "Keskustan puheenjohtaja Anneli Jäätteenmäki tinkisi hallituksen esittämistä veronalennuksista." — Keskisuomalainen-lehti 10.8.

Oikeita vastauksia tässä keskustan kannanottojen sekametelisopassa ovat kaikki edellä mainitut, toisistaan poikkeavat vaihtoehdot. Miten tähän tulisi suhtautua? Hyvä selitys löytyy mielestäni puheenjohtaja Ahon entisen poliittisen avustajan ja keskustan sisäpiiriläisen Timo Laanisen paljastuksesta keskustan pää-äänenkannattaja Suomenmaassa 25. elokuuta 2000: "Aika monet vaikutusvaltaiset keskustalaiset tuntuvat olevan sitä mieltä, että tällä vaalikaudella ei enää tehdä sitä virhettä, että oltaisiin jotain täsmällistä mieltä jostakin asiasta, ärhentely kun saattaa hyvinkin riittää seuraavien vaalien voittamiseen."

Arvoisa rouva puhemies! Kuten edellä totesin, kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä sitä, että valtionvelan lyhentämisen ja veronalennusten lisäksi budjetissa turvataan ja kehitetään hyvinvointiyhteiskuntaa. Tärkeimpiä ensi vuoden budjetissa realisoituvia uudistuksia ovat maksuton esiopetus, hammashuollon korvaavuuden laajentaminen sekä aktiivisen sosiaalipolitiikan toimenpidekokonaisuus.

Tuetun hammashuollon laajentaminen koskemaan vuonna 1946 ja sen jälkeen syntyneitä on tärkeä periaatteellinen ratkaisu, jolle edellytämme jatkoa myös vuoden 2002 budjetissa. Silloin uudistus tulee laajentaa koskemaan koko väestöä.

Pitkään työttöminä olleille ja syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille Aktiivinen sosiaalipolitiikka -kokonaisuus on uudistus, jolla viranomaiset ottavat enemmän vastuuta heidän saattamisestaan takaisin työuralle ja kiinni normaaliin elämään. On kyse toimenpiteistä, joilla parannetaan ennen kaikkea työvoimahallinnon ja sosiaalihuollon edellytyksiä auttaa yksilöllisillä toimenpiteillä pitkäaikaistyöttömiä ja usein moniongelmaisia ihmisiä. Syrjäytymistä torjutaan myös kokonaan uudella keinolla eli kuntien järjestämällä kuntouttavalla työtoiminnalla. Mielekäs tekeminen ja säännöllinen osallisuus ovat tärkeitä elementtejä parannettaessa ihmisten mahdollisuuksia oman elämänhallintansa vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Budjetin menopuoli perustuu kuitenkin kokonaisuudessaan tiukkaan finanssipolitiikkaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä antaa tälle linjalle tukensa, mikä tarkoittaa budjetin eduskuntakäsittelyä silmälläpitäen kahta asiaa:

1) Budjetin menopuolta ei tule eduskunnassa paisuttaa. Mahdollisia merkittäviä menolisäyksiä vastaavat todelliset säästöt pitää pystyä osoittamaan. Vain tällainen menettely on vastuullista politiikkaa.

2) Torjumme menopuolen paisuttamisen riippumatta siitä, nostavatko syksyn aikana täsmentyvät verotuloarviot budjetin tulopuolta. Nyt ar-

vioitua suuremmiksi mahdollisesti kasvavia verotuloja ei tule saman tien panna menemään.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä tulee valtiovarainvaliokunnassa esittämään itsekin tiettyjä lisäyksiä esimerkiksi resurssipulasta kärsivien yliopistojen ja yhä pahenevaa huumerikollisuutta vastaan taistelevan poliisin hyväksi. Mutta olemme valmiita osoittamaan myös säästökohteita.

Tässä tarkoituksessa olen jo aikaisemmin kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että hyvin toimeentulevien perheiden täysi-ikäisille lapsille maksetaan täysin aiheettomasti toimeentulotukea. Samoin jo vuosi sitten ryhmäpuheenvuorossamme kysyin, miksi vain opiskelijoiden mutta ei muiden nuorten asumistukea pienennetään, kun he asuvat vanhempiensa omistamassa asunnossa.

Nyt haluamme esimerkinomaisesti suunnata eduskunnan katseet eräisiin uusiin säästökohteisiin.

Onko välttämätöntä, että valtion virastot ja laitokset sijoittuvat huippukalliisiin kiinteistöihin Helsingin keskustassa, jonne olisi koko ajan tulossa kovia vuokria maksavia yksityisiä yrityksiä, kun samanaikaisesti kuitenkin pidetään tyhjillään veronmaksajien omistamia soveltuvia toimistotiloja?

Ajankohtainen esimerkki on Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskuksen Stakesin muutto Hakaniemen Ympyrätalosta. Onko välttämätöntä, että Stakesille ryhdytään saneeraamaan ensi vuonna huippukalliita uusia toimitiloja nykyisten tilojen välittömästä läheisyydestä? Stakes voisi saada valtion omistamalta Kiinteistösijoitusyhtiö Kapiteelilta vastaavat tilat paljon halvemmalla muualta Pääkaupunkiseudulta. Vuokra olisi useamman kympin neliöltä pienempi, ja vuosien saatossa veronmaksajien säästö olisi tuntuva.

Emme tietystikään tarkoita ministeriöiden ydintoimintojen siirtämistä pois Helsingin keskustasta tai esimerkiksi sitä, että vaikkapa Valtioneuvoston linnaan hankittaisiin ulkopuoliset vuokralaiset. Kuitenkin, hyvät kuulijat, juuri tämän tasoista päinvastaista järjettömyyttä nykytilanne sisältää. Helsingin Sanomat 23.5.99 kuvailee erään osastopäällikkötasoisen sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehen työhuonetta seuraavasti: "Virkamies istuu Helsingin sydämessä, Mikonkadun ja Pohjoisesplanadin kulmassa, vanhan talon ylimmässä kerroksessa. Vuosia sitten huone oli Skopin pääjohtajan komentokeskus. Tummansävyinen huone jäljittelee laivan kajuuttaa. Se on sukupuoleton johtajan linnoitus: moderneja huonekaluja, seinillä uutta grafiikkaa, kuivakukkia. Soikeista ikkunoista näkee Espan puistoon Kolera-altaalle asti." Onko todella välttämätöntä, että asianomainen virkamies istuu Helsingin kalleimmalla liikepaikalla, suurellisuuttaan konkurssiin kaatuneen Skopin entisen pääjohtajan tummansävyisessä huoneessa arvokiinteistön ylimmässä kerroksessa? Onko veronmaksajien kannalta todella tarpeellista, että hänen huoneestaan levittäytyvät näkymät yli koko Esplanadinpuiston? (Hälinää)

Arvoisa rouva puhemies! Korkeakoulut ovat läpi 1990-luvun joutuneet vastaamaan yhä kasvaviin sisällöllisiin ja määrällisiin haasteisiin. Resursointi on jäänyt kauas jälkeen todellisesta kustannustasosta ja ajanut yliopistolaitoksen kohtuuttoman ahtaalle. Rahoituspohjan jälkeenjääneisyys on vaarantanut yliopistolaitoksen toimintaedellytyksiä ja maamme osaamis- ja sivistyspohjaa.

Suomi ei olisi nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jos maassamme ei olisi ymmärretty koulutuksen merkitystä kansakunnan menestyksen rakentajana. Maamme ei olisi koskaan nähnyt teknologiayritystemme kaltaisia menestystarinoita, jos koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehittelyyn ja osaamiseen ei olisi panostettu. Ei sovi unohtaa, että huipputekniikan sektorin osuus bkt:n kasvusta on tänä päivänä lähes kolmannes.

Yrityksissä on tehty kovaa työtä ja osaamiseen on panostettu. Silti meillä poliitikoilla on eräänlainen ansio mutta ennen kaikkea vastuu tiettyjen perusedellytysten luomisesta, sellaisten puitteiden turvaamisesta, joissa yritysten, yksilöiden ja kansakunnan menestyminen on mahdollista. Yksi tärkeimmistä velvollisuuksistamme yhteiskuntamme sosiaalisen eheyden turvaamisen ohella on sen varmistaminen, että koulutukseen osoitetaan riittävät voimavarat.

Eräiden professoreiden lähtö äskettäin Teknillisestä korkeakoulusta on tulkittavissa avunhuudoksi sietämättömäksi käyneestä resurssipulasta. Harva jaksaa antaa kaikkensa itsestään ja osaamisestaan yhteisössä, jossa peräänkuulutetaan tulosvastuuta jälkeenjääneistä voimavaroista huolimatta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että tulevaisuuspaketin panostukset koulutukseen

ovat olleet välttämättömiä ja tarpeellisia, mutta ne ovat riittämättömiä. Korostamme laadukkaan korkeakoulutuksen heijastusvaikutuksia laajalle yhteiskuntaan ja pitkälle tulevaisuuteen. Ryhmämme on halukas etsimään budjetista lisäresursseja tiedekorkeakouluille.

Arvoisa puhemies! Kuntien väliset taloudelliset erot ovat valitettavan suuret. Silti monen kunnan tulot ovat kasvaneet verotulojen lisääntyessä. Lisäksi hallitus esittää kuntien aseman vahvistamista kasvattamalla valtionosuuksia 1,5 miljardilla markalla. Kuntatalous vahvistuu nettomääräisesti 560 miljoonalla markalla. Tämä on oikean suuntainen kehitys, kun huomioidaan, että kuntien lakisääteisiä velvollisuuksia on lisätty.

Usein unohtuu se, että valtion ja kuntien talous muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jolla on yhteiset rahoittajat — veronmaksajat. Kansalaiselle ei voi olla tärkeää, kuka palvelut tuottaa: valtio, kunnat vai yksityinen sektori. Merkityksellistä on, että tasokkaat palvelut ovat saatavilla ja että julkisin varoin rahoitetut toiminnat hoidetaan vastuullisesti, laadukkaasti ja kohtuullisin kustannuksin.

Kun kuntien talouteen tulee liikkumavaraa, tulee kunnallisille päättäjille helposti kiusaus toteuttaa mittavia hankkeita, jotka peittävät alleen kuntien perustehtävistä huolehtimisen. On kuitenkin asetettava asiat tärkeysjärjestykseen. Priorisointi tulee tehdä kunnissa, ei keskusjohtoisesti kuntien vapautta vähentämällä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei halua paluuta normiohjaukseen. Kunnille on annettu ja tulee jatkossakin antaa vapautta, mutta kuntien on muistettava, että vapaus tarkoittaa ennen kaikkea vastuuta kuntalaisia kohtaan.

Haluamme korostaa, että kunnissa tulee panostaa ennen kaikkea kunnan perustehtäviin: terveydenhoitoon, vanhustenhuoltoon, opetustoimeen ja sosiaalipalveluihin. Vapaus järjestää lakisääteiset palvelut kuntien haluamalla tavalla ei sisällä vapautta olla järjestämättä kyseisiä palveluita. Suomen kunnissakin on keskityttävä olennaiseen.

Hallitus on budjettiesityksessään myös avannut ja täsmentänyt omia aluepoliittisia linjauksiaan. Lähtökohtana on voimassa olevan aluepoliittisen työnjaon kunnioittaminen. Aluekehitysvastuu on alueilla itsellänsä, mutta valtion velvoitteena on antaa tälle toiminnalle riittävät taloudelliset resurssit.

Yhtenä rakennuskivenä hallituksen kansalliseen aluepolitiikkaan ollaan luomassa koko maan kattavaa aluekeskusten verkostoa. Nämä aluekeskukset toimivat vetureina oman alueensa kehittämisessä siten, että keskuksen menestyksen kautta saadaan lisäarvoa, työtä ja hyvinvointia myös seudun muihinkin kuntiin.

Hallitus arvioi omaa aluepolitiikkaansa muutoinkin syksyn aikana. Jo syyskuussa käsittelyyn tulee hallituksen kokonaisvaltainen aluepoliittinen tavoiteohjelma, ja lokakuussa valmistuu talousneuvoston työryhmän raportti aluekehityksestä ja aluepolitiikan keinovalikoimasta. Näiden ohjelmien keskeinen viesti on, että Suomi tarvitsee aluepolitiikkaa myös jatkossa ja hallitus on tähän sitoutunut.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talousarvioesitys ja siihen sisältyvä mittava veronalennus kannustaa työntekoon ja yrittämiseen, omaan aktiivisuuteen ja itsensä kehittämiseen. Se huolehtii samalla heikoimmista, niin kuin sivistysvaltion budjetin pitääkin. Edelleen budjetti vähentää velkataakkaa ja katsoo näin tulevaisuuteen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallituksen budjettilinjaa, ja samaa odotamme myös hallituskumppaneiltamme.

4 **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitolle suomalaisen hyvinvointivaltion kehittäminen on tärkeää. Vasemmistoliiton mielestä hyvän yhteiskunnan keskeisiä rakennuspuita ovat tasa-arvo, yhteisvastuu sekä sujuva ja turvallinen arki.

Hyvän yhteiskunnan mitta on siinä, miten se tulee vastaan lapsiperheitä heidän arjessaan, ja siinä, miten se huolehtii peruspalveluista ja takaa tarvittaessa toimeentulon vaikeuksien ilmetessä. Hyvä yhteiskunta tarjoaa nuorille mahdollisuuden laadukkaaseen ja monipuoliseen koulutukseen ja on valmis tukemaan nuorten työnsaantia. Ei voi olla tasa-arvoa ilman koulutuksellista ja sivistyksellistä tasa-arvoa. Hyvän yhteiskunnan mitta on myös siinä, miten se arvostaa aikaisempien sukupolvien työtä yhteiskuntamme rakentamisessa, siinä miten se kohtelee eläkeläisiä, sairaita ja vammaisia.

Vaikka uusien eläkkeelle siirtyvien sukupolvien myötä eläkkeet ovat aikaisempaa suurempia, niin kovin moni eläkeläinen saa edelleen varsin pientä työeläkettä. Vieläkin osa eläkeläisistä joutuu tulemaan toimeen pelkällä kansaneläkkeellä.

Vasemmistoliitolle on tärkeää varmistaa hyvinvointivaltion rahoitus. Tästä syystä me olemme varoittaneet kilpalaulannasta veronalennuksilla. Se nimittäin kostautuu toisaalla. Tavallinen kansalainen kokee sen sinä päivänä, kun hän tarvitsisi lapselle päivähoitoa tai sairastuttuaan hoitoa tai vaikkapa työttömyyden takia menetetyn työtulon sijaan tulonsiirtoja. Yleistä hyvinvointia voidaan pitää yllä vain, jos talous toimii ja ihmisillä on työtä. Veronkevennysten kokonaismäärä on tähän suhdanteeseen nähden sangen suuri.

Vasemmistoliitto haluaakin korostaa, että voimakas kustannusten nousu heikentäisi mahdollisuuksia parempaan työllisyyteen. Lisäksi käsistä riistäytynyt inflaatio söisi veronkevennyksiä ja kohtelisi kaltoin myös tulonsiirtoja saavia. Nyt hallituksella onkin vastuu siitä, että se osaltaan auttaa hintavakautta tukevan ja tasaisempaa tulojakoa edistävän tuloratkaisun syntymistä. Tässä avaimet ovat pitkälti hallituksella.

Tämän vuoden ennakoitua nopeampi inflaatio johtuu öljyn maailmanmarkkinahinnan noususta ja euron heikkenemisestä suhteessa dollariin. Olemme erityisen huolestuneita siitä, että toistaiseksi ei ole näkynyt merkkejä öljyn hinnan alentumisesta. Hintaongelmaan pitää vakavasti paneutua ja yrittää löytää ratkaisuja. Asia koskettaa niin kuljetusalan ammattilaisia kuin kotitalouksiakin. Kun hallitus nyt pohtii keinovalikoimaa, sen tulee harkita myös liukuvan polttoaineveron mahdollisuutta. Tällöin voitaisiin nopeasti reagoida raakaöljyn hinnan muutoksiin.

Mutta haluan kyllä korostaa, että kyllä me vasemmistoliitossa tiedostamme, että yksiselitteinen veronalennus pahimmassa tapauksessa johtaisi ainoastaan öljyn tuottajain ja öljy-yhtiöiden taskuun eikä auttaisi niitä, jotka maksavat kallista hintaa.

Rouva puhemies! Viime vuosien voimakas talouskasvu on tarjonnut työtä kymmenilletuhansille ihmisille. Muutamassa vuodessa Suomen elinkeinorakenne on myös oleellisesti muuttunut ja monipuolistunut. Tästä saamme kiittää elinkeinorakenteen osalta taitavia yrittäjiä ja myöskin työntekijöitä, jotka ovat olleet luomassa maahamme uutta vaurautta. Oma vaikutuksensa on toki ollut myöskin valtion tutkimukseen ja tuotekehittelyyn myöntämällä tuella, joka on viime vuodet ollut sen verran mittavaa, että sen lisääminen saattaisi pikemminkin johtaa elinkeinoelämän oman panostuksen vähentämiseen kuin siihen, että se tuottaisi positiivisia tuloksia.

Mutta vaikka maa vaurastuu, niin laman jäljiltä liian moni on vailla työtä. Ensi vuodeksi ehdotettu veroratkaisu painottuu pienimpien työtulojen verotukseen ja helpottaa siten osaltaan niiden työllistymistä, jotka työkyvystään huolimatta eivät ole vielä työtä saaneet. Kun tätä vielä täydennetään muilla toimenpiteillä, päästään taas hyvän matkaa eteenpäin.

Vasemmistoliitto haluaa kuitenkin korostaa, että aktiivisen sosiaalipolitiikan pitää merkitä sitä, että ihmiset, jotka tarvitsevat tukea, saavat elämänsä hallintaan ja pääsevät töihin. Aktiivinen sosiaalipolitiikka ei saa merkitä ihmisten nöyryyttämistä. Köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan voidaan parhaiten taistella torjumalla työttömyyttä ja parantamalla työllisyyttä. Ennen kaikkea on puututtava pitkäaikaistyöttömyyteen kuntoutuksella ja ammatillisten valmiuksien kehittämisellä sekä verotusta ja sosiaaliturvaa yhteensovittamalla.

Haluan myös korostaa, että useimmat työttömät sekä osa-aikatyötä ja pätkätyötä tekevät hyötyvät myös osaltaan suunnitelluista veronkevennyksistä. Haluamme kuitenkin korostaa, että myös pieniä päivärahoja saavien asemaa on helpotettava joko verotuksen avulla tai tasokorotuksin, ja tähän toivomme myötämielisyyttä muilta hallituspuolueilta eduskunnassa.

Hyvät edustajatoverit! Pienten päivärahojen saajien asema on meille todella tärkeä. Haluan myös muistuttaa, että valtiovarainvaliokunta käsitteli tätä kysymystä viime toukokuussa määrärahakehyksistä laatimassaan mietinnössä ja totesi tällöin, että tulonsiirtojen verotus voi eräissä tapauksissa kärjistää köyhyysongelmaa. Uskonkin, että valtiovarainvaliokunta ottaa tämän kysymyksen vakavasti huomioon käsitellessään talousarviota.

Tavallisille lapsiperheille ehdotetuilla veronkevennyksillä on suuri merkitys. Vasemmistoliitto on kantanut huolta siitä, että kevennykset eivät vaaranna palveluja, joita lapsiperheet tarvitsevat, ja sen takia korostamme, että jos eduskunnassa tehdään joitakin muutoksia, niin emme hyväksy, että tehdään vastaavia leikkauksia tulonsiirroissa tai palveluissa.

Mitä sitten palvelujen järjestämiseen tulee, niin on korostettava myös kuntien omaa vastuuta. Kunnilla on vastuu muun muassa peruspalvelujen laadusta ja saatavuudesta. Lähiajan kehittä-

mishankkeita ovat erityisesti vanhushoiva ja psykiatriset sekä muut terveyspalvelut. Nyt onkin panostettava henkilöstön jaksamiseen ja varmistettava ammattitaitoisen työvoiman saanti myös tulevaisuudessa.

Asuminen ja sen hinta puolestaan riippuvat markkinataloudessa useamman toimijan päätöksistä. Hallitus on pyrkinyt saamaan Pääkaupunkiseudun kuntia liikkeelle tarjonnan lisäämiseksi, mutta valitettavasti nämä keinot vaikuttavat viipeellä. Kuten me tiedämme, hedelmät tulevat vasta usean vuoden kuluttua. Kysyntään sen sijaan vaikuttaa tällä hetkellä korkea korkotaso, joka hillitsee osittain kysyntää.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto ajoi voimakkaasti kansaneläkkeen tasokorotusta jo hallitusta muodostettaessa, ja olemme tyytyväisiä, että korotusta on voitu aikaistaa niin, että se toteutuisi kesän alussa. Pyrimme nyt kuitenkin eduskunnassa vielä yhdessä muiden hallituspuolueiden kanssa neuvotellen siihen, että tasokorotus voisi tulla voimaan jo vuoden alusta. Eläkeläisille olisi tavattoman tärkeää tietää ne muutokset, jotka heitä koskettavat, kerralla eikä tipoittain, ja myöskin eläkelaitoksille olisi helpompi toteuttaa muutokset kertarysäyksenä. Kansaneläkkeen tasokorotus on sen tähden erittäin tärkeä, että pelkkää kansaneläkettä saavan eläkkeeseen on tehty vain indeksitarkistuksia viimeiset parikymmentä vuotta, lukuun ottamatta tietenkin Ahon hallituksen vuosia, jolloin indeksitarkistuksetkin jätettiin väliin.

Kansaneläkkeen tasokorotus vaikuttaa kuitenkin myös pieniin ja keskisuuriin työeläkkeisiin. Tasokorotus koskeekin noin 900 000:ta eläkeläistä eli noin 80 prosenttia hyötyy siitä. Tasokorotuksen vaikutus ulottuu yksinäisellä eläkkeensaajalla noin 7 500 markan eläkkeeseen ja eläkeläispuolisolla noin 6 300 markan kuukausieläkkeeseen saakka. Tämän 50 markan tasokorjauksen saavat kaikki lähes 700 000 kansaneläkkeen saajaa pienimmistä eläkkeistä alkaen, ja heistä valtaosalle jää käteen 55—65 markkaa kuukaudessa, koska tasokorotus nostaa myös eläketulovähennystä. Näin on, ja ehkä kaikki eivät olleet perjantaina kuuntelemassa vasemmistoliiton järjestämää eläketietoiskua, jossa nämä luvut otettiin esiin. Niitä eivät kiistäneet valtiovarainministeriön eivätkä Kelan tai muidenkaan edustajat.

Eläketulovähennyksen vaikutuksesta myös ne yli 200 000 eläkeläistä, jotka eivät saa kansaneläkettä, saavat pienen korotuksen eläkkeeseensä. Muistutan, että myös rintamalisiin tulee pieni korotus. Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun 0,3 prosenttiyksikön alennus, jota hallitus esittää, nostaa puolestaan suurimmista eläkkeistä alkaen yli 800 000 eläkeläisen käteenjäävää eläkettä vähän, ja jos sitä saadaan täällä vielä nostettua, niin sen parempi. Myös tuloverotukseen ehdotetut tarkistukset keventävät eläkeläisten verotusta.

Pohjaosan leikkauksista on paljon puhuttu. Viimeisen pohjaosan erän leikkauksesta huolimatta valtaosalla pienten ja keskisuurten eläkkeen saajista käteenjäävä eläke nousee valtiovarainministeriön laskelmien mukaan noin 150—250 markkaa kuukaudessa. Nyt on käytetty vielä kaikkein alhaisimpia indeksilukuja. Viimeisimmät indeksiluvut antavat tätäkin suurempia summia. Vain kansaneläkkeen lapsikorotuksen saajilla eläke voi mennä miinukselle. Tämä noin 10 000:n todella vaikeassa asemassa olevan eläkeläisen epäkohta on todellinen, ja toivomme, että se korjataan eduskunnassa vihdoinkin.

Tietenkin jos kunnat lähtevät korottamaan omaa kunnallisveroprosenttiaan, eläkeläisille saattaa tulla muutoksia. Mutta mikäli veroäyri pysyy ennallaan, tältä osin muutosta ei pitäisi tulla kielteiseen suuntaan, vaan eläkeläiset hyötyvät tästä talousarvioesityksestä. (Ed. Laukkanen: Miten kuntien talous?)

Kannattaa kuitenkin panna merkille, että kuntasektorilla on nyt selvästi vahvistuva talous ja että yksittäisten vaikeuksissa olevien kuntien tilanne on periaatteessa hoidettavissa. (Ed. Manninen: Miten?) — Harkinnanvaraisilla, niin kuin tiedätte. — Lisäksi kuntien valtionavut lisääntyvät kaikkiaan 2 miljardia markkaa tähän vuoteen verrattuna. Tätäkään kautta ei eläkeläisille pitäisi olla tulossa yllätyksiä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tekee parhaansa, että eläkeläisten asemaan jääviä epäkohtia voidaan korjata. Eniten helpotusta toimeentuloonsa tarvitsevat ne eläkeläiset, joilla sairauskulut ovat suuret.

Vasemmistoliitto haluaa muistuttaa, että vielä tärkeämpää kuin yksittäistä vuotta koskettavat muutokset on se, että me pidemmällä ajalla varmistamme, että me voimme tarjota eläkeläisille riittävät ja hyvät palvelut. Muutaman vuoden kuluttua edessä on suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle samalla, kun entistä pienemmät ikäluokat työllään vastaavat näiden palveluiden ra-

hoituksesta. (Ed. Gustafsson: Tätä haluavat myös demarit!)

Hyvät edustajatoverit! Aito eläkeläisistä välittäminen on sitä, että iskulauseiden ja suurten lupausten asemesta varaudutaan myös tulevaan kehitykseen.

Nuoret muuttavat usein opintojensa takia kotiseudultaan ja ovat myös opintojen päätyttyä alttiimpia muuttamaan toiselle paikkakunnalle. Vasemmistoliitto pitää kuitenkin tärkeänä, että mahdollisimman moni löytäisi työtä omasta maakunnasta. Siksi on hyvä, että aluekehittämistyössä painotetaan uudella ohjelmakaudella osaamista ja kaupunkien roolia alueiden kehittämisen edistäjänä.

Uutena aluepolitiikan toimintamuotona alkaisi ensi vuonna aluekeskusohjelma 10 miljoonalla markalla. Aluekeskusohjelman tavoitteena on luoda 30—40 elinvoimaista keskusta nykyisten viiden sijaan. Näin kasvua voitaisiin ohjata tasaisemmin maan eri osiin. Ajatuksena on saada kaupunkiseudut tekemään ja toteuttamaan kehittämisstrategia, joka vahvistaa seutujen osaamista ja houkuttelevuutta yritysten toimintaympäristönä. Erityistoimia tarvitaan nimenomaan heikoimpien keskusten tukemiseen. Koko maan kattavan aluekeskusten verkon rakentaminen on vaihtoehto nykyisille viidelle keskukselle.

Olisimme toivoneet, että hallitus olisi talousarvioneuvotteluissa päätynyt esittämään aluekeskusohjelmiin enemmän määrärahoja. Pyrimme eduskunnassa yhteistyössä muiden hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kanssa etsimään aluekeskuksille lisää rahoitusta. Samoin on syytä ottaa esille eräät muutkin alueelliseen kehitykseen vaikuttavat määrärahat.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto pitää tärkeänä, että talousarvion eduskuntakäsittelyssä hallituspuolueiden eduskuntaryhmät voisivat etsiä lisää rahoitusta todella köyhien, pienimpien päivärahojen varassa elävien aseman parantamiseen ja eräisiin aluepoliittisesti tärkeisiin kohteisiin. Budjettikäsittelyssä tulee sopia eläkeläisten osalta kansaneläkkeen tasokorotuksen aientamisesta ja ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta.

Meidän tulee ajoissa varautua Suomen väestön ikääntymiseen. Tämä taas edellyttää vahvaa valtiontaloutta. Vahva valtiontalous on myös köyhän ystävä. Näistä syistä on tärkeää, että lamavuosina valtiolle kertynyttä velkaa lyhennetään. Se kannattaa pitää mielessä myös tämän budjetin käsittelyssä. Valtiolla pitää olla edellytyksiä velkaantua tarvittaessa kansalaisten puolesta niin, että meidän ei tarvitse pakosta purkaa hyvinvointivaltiomme palveluja ja tulonsiirtoja.

[5] **Ulla-Maj Wideroos /r:** Värderade fru talman! För många som fanns med på den politiska scenen i den här salen under 90-talet är budgetförslaget 2001 ett efterlängtat bevismaterial. Bevismaterial för det faktum att den politik som de tre senaste regeringarna fört har varit den rätta. Oavsett vilken sammansättning regeringarna haft har ju huvudlinjen i deras politik varit densamma: att rädda statsekonomin även genom nedskärningar i välfärden på kort sikt för att kunna rädda välfärdssamhället på lång sikt. Politiken har uttryckligen i hög grad handlat om att bära ansvar också för besvärliga beslut. Dessutom har politiken i allra högsta grad handlat om det samhälle som kommande generationer skall växa upp i.

Den förda politiken har äntligen möjliggjort ett budgetförslag där framtidssatsningar kan göras redan nu. Statsbudgeten 2001 är en framtids- och utvecklingsbudget. Den innehåller det efterlängtade spelrum som varit den strama budgetlinjens genomgående målsättning under de gångna åren.

Spelrummet innebär viss frihet, men friheten brukas fortsättningsvis under ansvar. Nu krävs det politiskt förnuft — och inte minst mod — för att handskas rätt med överskottet. Så skedde inte när Finland senast hade samma typ av flyt i ekonomin som i dag. Till skillnad från situationen för tio år sedan är statsekonomin i dag hårt skuldsatt. Den historiska lärdomen är att Finland sällan, egentligen aldrig, lyckats förvalta en högkonjunktur rätt. Inte utan orsak frågade Urho Kekkonen redan för länge sedan om vi som nation ens har tålamod att bli rika.

Budgetförslaget 2001 ger oss åtminstone förutsättningar att ta ett steg i rätt riktning. Det bevisar att tre viktiga komponenter kan förenas på samma gång utan att vara varandra uteslutande: Dels innebär budgeten att beskattningen av arbete lindras kännbart, dels medger den amorteringar på statsskulden. Samtidigt möjliggör budgeten en stabilisering och rent av också en utbyggnad av välfärdssamhället. Alla tre komponenter stöder varandra — skatterna, amorteringarna och det fortsatta välfärdsbygget. Även det faktum att arbetslösheten fortsätter att sjunka är både orsak

och verkan i de tre komponenternas sammanhängande och logiska växelverkan.

Budgetförslaget bygger på ett inflationsantagande på 1,8 procent. Det undandrar sig i det här sammanhanget en bedömning huruvida antagandet är mer eller mindre realistiskt. Prisutvecklingen beträffande flytande bränslen och kostnader förknippade med boende korrelerar i dagens läge som bekant rätt mycket med inflationens storlek. Ränteinstrumentet utnyttjas såväl i USA som av Ecb i avsikt att motverka överhettning och trygga tillväxten.

Med speciellt intresse följer vi givetvis med huruvida den rekordlånga perioden av oavbruten tillväxt i USA planar ut eller ej. Samtidigt är det givet att även den finländska regeringen disponerar en palett av möjligheter för att motverka inflationen i den händelse att den överträffar förväntningarna. Dimensioneringen av bränslebeskattningen är en delfaktor, en annan består av en mer komplicerad helhet i anslutning till bostadspolitiken och därmed boendekostnaderna.

Sin givna betydelse har också de stundande inkomstuppgörelserna. Det är att hoppas att arbetsmarknadsorganisationerna förmår leva upp till det förtroende som regeringen synes hysa för dem inför höstens runda.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä on edelleen sitä mieltä, että valtionvelan lyhennykset on asetettava etusijalle, sillä vaikka taloudellinen kasvu jatkuu ja budjettiylijäämä on tosiasia, on mitalin toinen puoli kuitenkin se, että pelkästään velan korot maksavat maalle 25 miljardia markkaa ensi vuonna eli 50 000 markkaa minuutissa, jos asian ilmaisee tällä tavalla. Jos tilannetta tarkastellessamme pidämme mielessä, että ensi vuonna on menossa kahdeksas taloudellisen kasvun vuosi ja että meillä siitä huolimatta on lähes 400 miljardia markkaa kiinnitettyä hyvinvointia jäljellä, käy ongelman syvyys meille mahdollisimman selväksi.

Kuten tiedämme, on valtionvelan lyhennysten asettaminen etusijalle esillä myös hallituksen viime keväänä laatimassa tulevaisuuspaketissa. Tämä merkitsee aivan oikein, että valtion omaisuuden myynnistä saatava ylijäämä käytetään pääosin lyhennyksiin. Lisäksi voi kysyä, milloin valtion velkaa tulisi lyhentää, jollei korkeasuhdanteen aikana.

Valtion velkaa koskeva sukupolvipoliittinen argumentti ei sitä paitsi koske ainoastaan tämän päivän nuoria ja siten huomisen veronmaksajia. Suuret ikäluokat lähestyvät, kuten tiedämme, eläkeikää. Mitä pienempi valtionvelka siinä vaiheessa on, sitä paremmat edellytykset Suomella on tarjota korkealaatuista palvelua vanhuksille tulevaisuudessa.

Poliittinen viisaus ei ole ainoastaan kykyä jarruttaa. Kyseessä on tietysti myös eduskunnan mahdollisuus käyttää budjettivaltaa ja asettaa etusijalle tärkeimmät asiat. Tasapainon löytäminen on toki kaikkea muuta kuin helppoa. Nyt tässä talossa asetetaan koetukselle kyky löytää tilaa sellaisille harkituille välttämättömille panostuksille, jotka eivät kuitenkaan vaaranna talousarvion ylijäämää.

Svenska riksdagsgruppen ser med stor oro på utvecklingen av mentalvården. Under 1990-talet minskade specialsjukvården inom mentalvården med 26 procent, trots att mentalvården inte heller under 1990-talets början skötts på ett tillfredsställande sätt. Situationen har blivit ohållbar som en följd av att depressionen kom i en situation då man gått in för att minska på sjukhusplatser och samtidigt bygga ut öppenvården. Sjukhusplatserna drogs in men dessvärre fanns det inte resurser för att bygga ut öppenvården i tillräcklig utsträckning. En specialistgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet föreslog i februari 1999 att staten skulle reservera 1,5 miljarder mark för utvecklandet av mentalvården under åren 2001—2005. Specialsatsningen skulle behövas för att bygga upp och utveckla mentalvårdstjänsterna och för fortbildningen av personalen.

Det finns många argument som talar för att det också ur statsekonomisk synvinkel finns orsak till att grundligt förbättra mentalvården. 53 procent av alla 55 år fyllda som är pensionerade på grund av arbetsoförmögenhet har varit tvungna att lämna arbetslivet på grund av psykiska problem. Cirka 8 procent av alla barn och unga är i behov av specialpsykiatrisk hjälp. Det finns otaliga fall där barnets illamående är ett tecken på att de vuxna i barnets familj också kämpar med mentala problem.

Svenska riksdagsgruppen anser att de 25 miljoner mark som i budgetpropositionen nu reserverats för mentalvårdsarbetet inte räcker till. Vid budgetmanglingen förde vi fram ett förslag att regeringen skulle göra upp ett flerårigt finansierings- och åtgärdsprogram för mentalvården. I riksdagsbehandlingen vill vi nu upprepa vår

ståndpunkt. Denna regering har ett stort ansvar för att mentalvården i hela landet byggs upp.

Politikernas uppgift är att maximera rättvisan och solidariteten inom de ramar som ekonomin tillåter. De tystaste grupperna är sällan de grupper som har de minsta behoven, de kanske bara saknar de rätta kanalerna. En helt solidarisk fördelning förverkligas därför inte om grupper med den minsta förmågan att driva sina önskemål blir utanför.

Budgeten innehåller ett efterlängtat program, med vilket man avser att bekämpa utslagenhet och fattigdom. Programmet må i detta sammanhang illustrera vikten av att i tider av uppgång gemensamt kunna bära ansvaret för dem som inte eljest får sin beskärda del av tillväxten. Samtidigt förtjänar också den gamla sanningen att upprepas: Den bästa socialpolitiken — eller åtminstone förutsättningarna för den bästa socialpolitiken — är och förblir en statsekonomi i balans.

Den bästa garantin för att samhällets hjul snurrar och att finansieringen av välfärden fungerar som den skall är i sin tur en hög sysselsättningsgrad. Regeringsprogrammet tar sikte på att 70 procent av den arbetsföra befolkningen skall ha en arbetsplats vid valperiodens slut. Då sysselsättningsgraden nästa år beräknas närma sig 68 procent kan man med tillfredsställelse konstatera att både kursen och takten är den rätta.

Arvoisa puhemies! Hallitus on luvannut palata aluepolitiikkaan kuluvan syksyn aikana. Vaikka talousarviossa on eräitä aluepoliittisesti mielenkiintoisia tekijöitä, voimme lisätä, että tosiaankin on olemassa perusteita palata kysymykseen sekä hallituksessa että eduskunnassa.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa tuloverotuksen merkitystä työllisyyttä parantavana välineenä. Nykyisessä suhdannetilanteessa on oikein elvyttää työllisyyttä suurehkolla tuloveronalennuksella ja tehdä jo tehty työ kannattavammaksi. Ilmoitetut veronalennukset ovat tuntuvia.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo hallituksen tapaan, että verohelpotusten vaikutus on suurempi, jos ne keskitetään yhdelle alueelle sen sijaan, että ne hajautettaisiin useammille. Tämän vuoksi ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoi, ettei nyt lisäksi tarvitsisi tarkistaa työnantajamaksuja. Ryhmän mielestä hallituksen tulee tulevaisuudessa palata myös työnantajien rasitteisiin. Viime keväänä jo toteutetut toimenpiteet lisätä maksuja pienentämällä pienempien työnantajien mahdollisuutta uusien työntekijöiden palkkaamiseen oli askel oikeaan suuntaan.

Samanaikaisesti kun on puolusteltavaa lieventää ensi vuonna nimenomaan työn verotusta, on ilmeistä, että paine on suuri myös muilla fiskaalisilla tahoilla. Liikenneverotuksen ongelmat ovat tuttuja. Nämä ongelmat eivät häviä, jos painopistettä siirrellään mielivaltaisesti valmisteverojen ja pisteverojen välillä ilman, että liikenneverotuksessa tehdään kokonaistarkastelu, jonka se olisi jo kauan sitten tarvinnut. Tähän tarkasteluun, jonka erityisenä tavoitteena on uudistaa maamme vanheneva autokanta, hallitus on kaikeksi onneksi sitoutunut hallitusohjelmassa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa tässä yhteydessä muistuttaa, että hallitusohjelmaa ei ole tältä osin vielä täytetty.

Tämän päivän tilanne nousevine polttoainehintoineen on kestämätön, koska hinnat koskettavat yhteiskuntaa hyvin laajasti esimerkiksi korkeampien lämmitys-, kuljetus- ja vuokrakustannuksien muodossa. Korkeat polttoainehinnat lisäävät inflaatiota samalla, kun ne muodostavat ongelman monelle elinkeinonharjoittajalle. Polttoaineen hinnan korottaminen 10 pennillä aiheuttaa kuljetusjärjestöjen mukaan kuljetusalalle 100 miljoonan lisäkustannukset, jotka alan on ollut mahdollista ainoastaan hyvin vähäisessä määrin siirtää hintoihin. Hallitus ei myöskään voi jättää huomioon ottamatta henkilöautoa käyttävien taholta tulevaa kovaa painostusta.

Hallituksen on tästä syystä ryhdyttävä nopeasti toimenpiteisiin liikenne- ja autoverotuksen uudistamiseksi siten, että toimenpiteillä helpotetaan myös niiden tilannetta, jotka tällä hetkellä kärsivät siitä eniten. Koska tätä hanketta ei voi toteuttaa käden käänteessä, on kohtuullista, että hallitus asteittain uudistaa verotusta. Tässä vaiheessa on kuitenkin välttämätöntä ryhtyä autoilijoita hyödyttäviin toimenpiteisiin. Tämä on mahdollista esimerkiksi ottamalla käyttöön heitä koskeva palautusjärjestelmä. Lisäksi hallitus voisi välittömästi esittää ajoneuvoveron poistamista. Se oli nimittäin tarkoitettu määräaikaiseksi. Lisäksi ajoneuvoveron poistaminen takaa autonomistajalle täyden hyödyn toimenpiteestä.

Julkisuudessa on ihme kyllä esiintynyt ehdotus palautusjärjestelmän rahoittamisesta korottamalla ajoneuvoveroa. Tätä ruotsalainen eduskuntaryhmä ei pidä mahdollisena monesta syystä. Ajoneuvovero on luonteeltaan vain fiskaalinen

eikä sisällä minkäänlaista ympäristöohjausta. Se ei myöskään sisällä mitään, mikä johtaisi autokannan uudistamiseen ja parempaan liikenneturvallisuuteen. Ajoneuvoveron rooli nimenomaan rahan tuojana kasvaisi ilman, että autokantaa ohjattaisiin parempaan suuntaan. Tällaiset verot eivät ole järkeviä.

Dagens situation med stigande bränslepriser är ohållbar, eftersom de drabbar samhället i mycket stor utsträckning i form av t.ex. högre uppvärmnings-, transport- och hyreskostnader. De höga bränslepriserna är inflationsdrivande samtidigt som de blivit ett problem för många näringsidkare. En höjning med 10 penni på bränslepriset förorsakar enligt branschorganisationerna tilläggskostnader för transportnäringen med 100 miljoner mark, kostnader som branschen endast till liten del kan slå ut på priserna. Regeringen kan inte heller förbise att det finns ett hårt tryck från privatbilisterna. Därför bör regeringen mycket snart skrida till åtgärder för att reformera trafik- och bilbeskattningen så att åtgärderna också underlättar situationen för dem som är hårdast utsatta idag. I detta skede är det nödvändigt att vidta åtgärder som ger nytta åt trafikidkarna. Detta är möjligt t.ex. genom att införa ett återbäringssystem för dem.

Dessutom kunde regeringen genast föreslå slopande av fordonsskatten. Den var nämligen ämnad att vara tillfällig när den tillkom, dessutom garanterar ett slopande av fordonsskatten att bilägaren drar den fulla nyttan av åtgärden. I offentligheten har det underligt nog förekommit förslag som gått ut på att finansiera ett återbäringssystem med en förhöjd fordonsskatt. En sådan koppling anser svenska riksdagsgruppen inte vara möjlig av många orsaker, fordonsskatten har endast fiskal karaktär och innehåller inte ens någon form av miljöstyrning.

Fru talman! Det är känt att beskattningen av bland annat alkohol, tobak och bilar kommer att beröras av den kommande skatteharmoniseringen. En blick på statsbudgetens inkomstsida visar vilka stora inkomstposter som i så fall hamnar under luppen. Ett land med den struktur på samhällsfinansieringen som Finland har kommer givetvis aldrig att kunna aspirera på att bli något skatteparadis. Den möjligheten har vi frivilligt valt bort till förmån för det nordiska välfärdssamhälle och den modell man ute i världen beundrar oss för.

Det betyder dock att vi samtidigt måste anpassa oss till de förändringar som skatteharmoniseringen innebär, i rätt tid och på rätt sätt. Alternativet är nämligen skattekonkurrens. I en sådan konkurrens mellan EU-länderna är risken uppenbar att Finland skulle klara sig ungefär lika bra som i Eurovisionsschlagertävlingarna. Det alternativet är alltså inget vidare.

Allt detta betyder att vi måste ha beredskap att öppet och förutsättningslöst diskutera hur den framtida skattebasen skall se ut. Frågan är alltså inte om den kommer att ändra utseende utan när den gör det. Regeringsprogrammet utlovar prioriteringsförskjutningar från beskattningen av arbete i riktning mot miljö- och energiskatter. Också kommunernas skatteuppbörd och kommunernas ekonomiska relation till staten är en del av denna helhet, som för närvarande är föremål för ingående utredningar.

Arvoisa puhemies! Äskeinen veropoliittinen pohdiskelu on nähtävä ilmauksena sille, että ruotsalainen eduskuntaryhmä on sanojensa mittainen. Vaikeita kysymyksiä on pohdittava valoisina aikoina. Vaikeiden kysymysten joukkoon, johon ei myöskään ensi vuoden budjetti kykene täysin vastaamaan, kuuluu edelleen epätasaisena jatkuva taloudellinen kehitys maassa ja siihen liittyvä muuttoliike. Vastausten vähäinen määrä johtuu tietenkin siitä, että ei ole olemassa mitään yksinkertaisia ratkaisuja, jotka automaattisesti toisivat oikeita työpaikkoja oikeille ihmisille oikeaan paikkaan maassa.

Fru talman, så till sist: Tidigare har svenska riksdagsgruppen framfört att kanaliseringen av medel från strukturfonderna skulle effektiveras om de enskilda projekten placerades in i en helhetsstrategi som regionerna bygger upp tillsammans med de olika ministerierna. I stället för att regionerna för separata förhandlingar med ministerierna skulle regionerna tillsammans med ministerierna knyta ett gemensamt avtal om hur regionernas starka sidor skall stödas.

De facto finns det stora anslag för regionerna, men förhållandet mellan insatser och resultat kunde vara bättre. I det regionalpolitiska paket som regeringen lovat återkomma till bör speciell uppmärksamhet fästas vid kanaliseringen av EU-medel. Förslaget ger inga nya kostnader, men det kan ge bättre resultat.

I en färsk statistik toppar Finland åtminstone tillfälligt Oecd-listan över konkurrenskraftiga länder före USA. I en vision om på vilka områden Finland i framtiden kommer att kunna försvara sina positioner går kompetensen som en röd tråd genom den visionen. Är budgeten 2001 en framtids- och utvecklingsbudget bör den därtill efterföljas av nya budgetar med ytterligare förtydligande vad gäller satsningarna på utbildning och forskning. Det är att slå ett slag för hela landet och regionerna som delmotorer.

Den största enskilda posten av regionalpolitisk betydelse är justeringen av kostnadsgrunden för statsandelarna. Justeringen sker som bekant etappvis, så att den år 2003 har givit kommunerna det sammanräknade påslaget på 2,4 miljarder mark. Det är lika med mer pengar för skola, hälsovård och kultur. Det behovsprövade finansieringsunderstödet är nästa år på en nivå som bör räcka till för att utjämna de största och akutaste skillnaderna mellan kommunerna trots att summan är mindre än i år.

Fru talman! Inför höstsessionen har det än spekulerats i att sessionen blir lugn, än att den innehåller tillräckligt med sprängstoff för att hålla riksdagen mer än sysselsatt. Mycket talar för det sistnämnda alternativet. Det handlar om att trygga de tre komponenternas överlevnad ända till det sista klubbslaget. En budget som sänker skatterna, möjliggör amorteringar på statsskulden och medger en förstärkning av välfärdssamhället är ett uttryck för en grundfilosofi som är lätt att försvara. På den vägen känns det enligt svenska riksdagsgruppen både lätt och rätt att fortsätta.

[6] **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys vuoden 2001 talousarvioksi sisältää suuret veronalennukset palkansaajille, valtionvelkaa lyhennetään ja menopuolellakin on muutama merkittävä uusi asia kuten kansaneläkkeen tasokorotus ja hammashuollon korvaamisen laajentaminen. Kysymys on selvästi laman jälkeisestä budjetista.

Talouspoliittista keskustelua on pitkään hallinnut retoriikka, jonka mukaan talouspolitiikassa kädet ovat sidotut, vaihtoehtoja on vain yksi. Talouspolitiikan linjaa on perusteltu laman jälkeisellä suurella valtion velalla, Euroopan taloudellisella yhdentymisellä ja maailmantalouden kiristyvällä kilpailulla. Talouspoliittisia vaihtoehtoja on kuitenkin yhä olemassa. Maailmantalouteen mahtuu erilaisia talouksia, ja Suomi voi vallan hyvin kuulua niihin talouksiin, joissa veroaste on suhteellisen korkea ja julkisen talouden osuus kohtuullisen suuri.

Tuloerot ovat Suomessa kasvaneet laman jälkeen. Talouden kasvusta ei ole hyötynyt pienituloisin osa väestöstä, vaan sen ostovoiman kehitys on ollut jopa miinusmerkkistä. Vaikka tässä budjetissa veronkevennyksiä on painotettu pienituloisille, mikä on hyvä, se ei oikaise tuloerojen kasvua. Poliittisia perusteluja siihen, että siirtyisimme pysyvästi suurempiin tuloeroihin kuin ennen lamaa, ei ole esitetty, ja vihreän eduskuntaryhmän mielestä poliittista oikeutusta asialle ei ole saatu. Joskus ärsyttää, että tietyt poliittiset näkemykset ikään kuin kätkeytyvät neutraalin asiantuntijuuden taakse.

Mielestämme seuraavia talousarvioita valmisteltaessa on paremmin otettava huomioon kansantalouden kakun jakamiseen liittyvät kysymykset. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi suunnitelmaa sosiaalietuuksien tason tarkistamisesta. Kansaneläkkeen tasokorotus on hyvä päänavaus, ja vihreä eduskuntaryhmä on kannattanut sitä hallituksen alusta lähtien.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä kiinnittää muiden hallituspuolueiden huomiota siihen, että ympäristöpolitiikan menestynyt hoitaminen on koko hallituksen tehtävä. Ympäristönäkökulma on myös EU:n päätösten mukaan ulotettava kaikille hallinnonaloille. Budjetissa ympäristötöiden määräraha nousi 2,5 miljoonalla ja luonnonsuojelualueiden hoitomääräraha 5 miljoonalla markalla. Nämä lisäykset parantavat vesistöjen tilaa, vähentävät Itämereen valuvia päästöjä sekä edistävät luonnon monimuotoisuutta kansallispuistoissa ja luonnonsuojelualueilla. Vaikka siirtoviemärin rakentaminen ei kuulosta kovin juhlavalta, juuri erilaisilla ympäristötöillä vaikutamme esimerkiksi Itämeren levätilanteeseen ja myös ihmisten hyvinvointiin.

Veropolitiikassa vihreä vaatimus työn verotuksen keventämisestä ja energiaverotuksen nostamisesta on saanut hieman toispuoleista kannatusta eli edelliseen kohdistuvaa, ei niinkään jälkimmäiseen. Elokuun budjettiriihessä esitimme noin 450 miljoonan markan lisäystä ympäristöverojen tuottoon. Tästä runsaat 100 miljoonaa markkaa olisi kertynyt teollisuuden jäteverosta ja noin 300 miljoonaa sähköveron korotuksesta puoli penniä kilowattitunti. Kerrostalokotitalouden energialasku olisi kasvanut veronkorotuksel-

la noin 13 markkaa vuodessa. Sähköveron korotuksella olisi ollut päästövähennysten myötä suotuisa vaikutus Suomen ilmastopolitiikkaan. Vihreiden esittämä ympäristöverojen kiristys olisi ollut monta kokoluokkaa pienempi kuin työn verotuksen keventäminen. Kokonaisveroaste olisi siis keventynyt reippaasti tässäkin mallissa.

Hallitus hyväksyi budjettiriihessä linjauksen ympäristöverojen selvittämisestä Kioton ministerityöryhmässä. Valmistelun on johdettava hallituksen ympäristöveroesitykseen koskien vuoden 2002 budjettia. Tätä kautta ympäristöverojen taso ja kohteet voidaan saada tukemaan Suomen ilmastopolitiikkaa. Jo tähän mennessä energiaveron korotuksella on ollut myönteisiä vaikutuksia Suomen hiilidioksidipäästöjen hallinnassa. Energiaverojen pitkäjänteinen suunnittelu myös helpottaa yritysten ja kotitalouksien varautumista niihin.

Yhteiskunnan palveluiden tuottaminen ja valtionvelan takaisinmaksu edellyttävät riittävää ja kattavaa verotuottoa. Tämä tuntuu välillä unohtuneen veronalennushuumassa, kun verojen tuotto on kasvanut muutenkin.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2001 budjetissa Suomen kehitysyhteistyömäärärahat ovat hädin tuskin 0,34 prosenttia bkt:stä. Norjassa ne ovat 0,91, Tanskassa 1,0, Ruotsissa 0,7 ja Hollannissa 0,79. Vihreä eduskuntaryhmä on ehdottanut, että hallitus tekisi uuden linjauksen kehitysyhteistyömäärärahojen tason korottamisesta. Ministeri Hassin käynnistämä maatutkimus eli selvitys kehitysyhteistyörahojen käytöstä omalta osaltaan luo pohjaa kehitysyhteistyömäärärahojen nousulle.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut niin sanotun Kirkon nälkätyöryhmän esityksiin. Tässä salissa on useasti kritisoitu, että tästä tavoitteesta ei ole pidetty kiinni yhtä hyvin kuin esimerkiksi velanmaksutavoitteesta. Nyt budjetissa tätä tavoitetta toteutetaan muun muassa 16 miljoonan markan lisäyksellä toimeentulotukeen, jonka tarkoituksena on lisätä nimenomaan ennalta ehkäisevää toimeentulotukea. (Ed. Laakso: Ei sillä ole mitään merkitystä, 16 miljoonalla!) — On se koko köyhyyspaketti aika paljon isompi. — Nyt toimeentulotuen perusosa riittää selvitysten mukaan kattamaan juuri ja juuri ne menot, jotka laissa on säädetty perusosalla katettaviksi, ja kun toimeentulotukiasiakkuus jatkuu pitkään, taloudellinen liikkumavara niukkenee ja ennalta-arvaamattomat menot aiheuttavat kriisin.

Vihreät ovat valmiita ottamaan jo tähän budjettiin määrärahan toimeentulotuen ja itse hankittujen ansiotulojen yhteensovittamiseksi. Ansiotulojen hankkiminen tehtäisiin kannattavammaksi. Tämä lisäisi aktiivisuutta ja jarruttaisi köyhtymistä ja syrjäytymistä. Asia on hallituksen valmistelussa.

Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen, että kunnalliset hammashoitopalvelut laajenevat huhtikuusta alkaen vuonna 46 ja sen jälkeen syntyneiden käytettäviksi. Laajennusta pitää jatkaa vuonna 2002 koskemaan kaikkia ikäluokkia. Vihreä ryhmä on kuitenkin huolissaan, että kunnallinen ja yksityinen hammashoito saattavat tulla eriarvoisiksi. Yksityisesti hampaansa hoidattavalla on oikeus saada sairausvakuutuskorvaus subjektiivisesti. Oikeus kunnallisen palvelun käyttämiseen on jäämässä huomattavasti heikommaksi. Tässä saatetaan tarvita tiukempaa ohjausta kuin nykyinen.

Olemme myös tyytyväisiä, että äitiyspakkaukseen tehtiin inflaatiotarkistus ensimmäistä kertaa vuosiin. Tällöin pakkauksella säilyy se arvo, joka sillä pitääkin olla.

Eduskunnan kaikissa puolueissa on kannettu huolta lasten ja nuorten mielenterveyspalveluista, joiden huono hoito on hävettävä asia taloudellisesti menestyneessä maassa ja joiden hoitamattomuuden kustannukset ovat kalliit missä tahansa yksikössä mitattuna. Toiset tykkäävät laskea rahassa ja toiset ehkä ajattelevat enemmän inhimillistä puolta. Vuonna 2000 lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin eduskunta osoitti lisämäärärahaksi 70 miljoonaa markkaa. Raha jaettiin valtionavustuksina erillisiin hankkeisiin, mikä merkitsee, että raha on kokonaan korvamerkittyä eikä kunnilla ole mahdollisuutta määrätä sen käytöstä. Toisaalta kuntien ei tarvinnut käyttää omaa rahaa lainkaan. Tässä budjetissa esitetään 25:tä miljoonaa jaettavaksi yleisen valtionosuusjärjestelmän kautta. Kuntien on siten käytettävä vastaavasti omaa rahaa, jolloin kokonaispanostus lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin lisääntyy 100 miljoonalla markalla. Raha haluttiin ohjata valtionosuusjärjestelmän kautta, koska kunnille ei kannata opettaa, että kun asiat jättää rempalleen, valtio ottaa yksinään niistä vastatakseen. Järjestelmään pitää liittää riittävä ohjaus, jotta rahat valtionosuusjärjestelmän sisällä todella ohjautuvat lasten ja nuorten palveluiden parantamiseen.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että jos liikenteen lähtökohdaksi todella halutaan ottaa kestävän kehityksen periaate, Kerava—Lahti-radan rakentaminen erillisrahoituksella on välttämätöntä. Rata on tarpeellinen sekä kasvavalle Etelä-Suomelle että myös muun Suomen liikenneyhteyksille ja siten välttämätön osa hyvää aluepolitiikkaa. Kerava—Lahti-radan rakentaminen vapauttaisi kapasiteettia myös pääradalle. Päärata tarvitsee lisäraiteen. Tällä hetkellä esimerkiksi paikallisliikenteessä tilanne Keski-Uudellamaalla on hyvin vaikea. Toimivat ratayhteydet ja järkevä maankäyttö ovat vastauksia voimakkaasti kasvavan Pääkaupunkiseudun kysymyksiin.

Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen, että perusopetuksen yksikköhintoja on tarkistettu. Ensi vuonna kunnat saavat enemmän rahaa oppilasta kohden. On myös hyvän kunnallispolitiikan velvollisuus katsoa, että tämä summa koituu lasten ja opetuksen hyväksi. Viime aikoina on käyty keskustelua opettajien työssäjaksamisesta. Opettajan palkka ei ole suuri, ja silti työ on äärimmäisen vastuullista. Vuosikausia riittämättömät valtionosuudet ovat vaikuttaneet esimerkiksi opettajien täydennyskoulutuksen tarjontaan, jonka toivoisi nyt lisääntyvän. Saattaa olla, että valtionosuudet eivät vieläkään ole riittävällä tasolla, jotta kunnat voisivat hoitaa kaiken hyvin.

Arvoisa puhemies! Eduskunta käy läpi budjetin hyvät ja huonot puolet tarkasti ja tekee vaadittavat korjaukset, jos sellaisia on. Vihreä eduskuntaryhmä toivoo, että budjetti hallituksen muiden esitysten ohella tukisi tasa-arvoista ja oikeudenmukaista tulopoliittista ratkaisua, joka mahdollistaisi ennustettavan talouskehityksen.

[7] **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman!Aion tässä puheenvuorossa puhua enemmän kristillisen liiton vaihtoehtobudjetista kuin hallituksen budjettiesityksestä. Myönnän, että hallituksen budjettiesitys on täysin realistinen, se on täytäntöönpanokelpoinen ja sen kanssa voi tietenkin elää. Mutta väitän, että kristillisen liiton vaihtoehtobudjetti on yhtä realistinen. Se on erilainen kuin hallituksen esitys, se on sosiaalisempi ja se on inflaatiota hidastavampi.

Mielestäni hallituksen olisi pitänyt ottaa eräitä tosiasioita huomioon, kun se lähti valmistelemaan ensi vuoden budjettia. Olisi pitänyt ottaa huomioon, minkälainen kehitys 90-luvulla on ollut, kehitys, joka on synnyttänyt suuria kuiluja yhteiskuntaryhmien välillä. Tämä on täysin ymmärrettävää, jos ajattelee edellisen kauden veronalennuksia. 16 miljardia menivät pääasiallisesti ansitotulovähennyksiin ja ansiotuloveron alennuksiin siten, että hyvätuloisten vero aleni noin 1 000 markalla kuukaudessa, pienituloisten noin 15 markalla kuukaudessa ja sitten oli sellaisia, joiden asema jopa huononi. Tämä on tosiasia, jota kukaan ei voi kieltää.

Toinen asia, mikä olisi pitänyt ottaa huomioon, on kasvava inflaatio. Inflaatio uhkaa talouskasvuamme. Heinäkuussa inflaatiovauhti oli 3,8 prosenttia, kun se EU-maissa oli 2,1. Hallituksen tavoite 1,8 on tietenkin hyvä tavoite, mutta jos toteutetaan budjetti tässä muodossa, niin pelkään, että inflaatio on suurempi kuin 1,8 prosenttia. Voiko hallitus sitten kovin paljon vaikuttaa inflaatioon, joka osittain johtuu heikosta eurosta ja raakaöljyn korkeasta hinnasta? Raakaöljyn korkeaan hintaan emme varmasti voi vaikuttaa, mutta me voimme vaikuttaa siihen, että kuluttajahinta ei olisi niin korkea, kuin se tällä hetkellä on.

Kun euroon liityimme — en väitä, että me tänä päivänä olisimme sitä mieltä, että se oli ehdottomasti huono päätös — me äänestimme sitä vastaan, koska me pelkäsimme, että Emu-kriteereistä ei pidetä kiinni. Jos ei Emu-kriteereistä kaikissa maissa pidetä kiinni, niin silloin seurauksena on heikko euro. (Ed. Pekkarinen: Eikä ole pidetty!) Saksalaiset puhuvat spagettieurosta ja viittaavat juuri tähän, että kaikissa maissa budjettikuria ei noudateta, ei noudateta Emu-kriteerejä.

Kolmas tekijä ja tosiasia, mihin hallituksen olisi pitänyt kiinnittää huomiota, on työttömyys. Kesällä saksalainen Bertelsmann-instituutti totesi, että työttömyyttä on hoidettu Suomea huonommin vain Kreikassa ja Espanjassa. Nyt en tiedä, minkälaista arvoa Bertelsmann-instituutin tutkimukselle pitää antaa, mutta tämä oli sen mielipide, käsitys, työttömyyden hoitamisesta Suomessa. On muistettava, että viime vuonna yli 740 000 kansalaista avasi työvoimatoimiston oven ja joutui tyytymään työttömyysturvaan joko lyhyemmältä tai pidemmältä ajalta. Edellisenä vuonna heitä oli 770 000, eli määrä ei ole kyllä paljon laskenut.

Neljäs seikka, mihin olisi pitänyt kiinnittää huomiota, on sairaan- ja terveydenhoito. Oecd:n raportti on yhtäpitävä Who:n eli Maailman terveysjärjestön raportin kanssa. Molemmat totea-

vat, että terveydenhuolto on kehittynyt huonompaan suuntaan tässä maassa.

Mielestäni näihin neljään tosiasiaan ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Kun ajattelee, miten nämä ovat vaikuttaneet tavallisen kansalaisen asemaan, niin korkea inflaatio ja heikko euro ovat vaikuttaneet polttonesteiden hintaan, ovat vaikuttaneet myöskin korkoon. Tavallinen kuluttaja maksaa autoilusta 1 500—2 000 markkaa enemmän vuodessa. Joka asuu öljylämmitteisessä talossa, maksaa 3 000 markkaa enemmän vuodessa. Ja se onneton, joka on kalliin asunnon ostanut ja ottanut 500 000 markan lainan, maksaa ensi vuonna 10 000 markkaa enemmän korkoa. 10 000 markkaa plus 3 000 markkaa plus 2 000 markkaa: yhteensä 15 000 markkaa lisää kuluja vuodessa. Tämä on tosiasia monelle suomalaiselle.

Minkälainen on sitten hallituksen 6,4 miljardin veronkevennyspaketti? 1,4 miljardia on lähinnä inflaation korjaamista, ja reaaliveronkevennys on 5 miljardia. Voi yksinkertaistaa ja todeta, että se, jolla on hyvät tulot, hyötyy paljon, jolla on vähän tuloja, hyötyy aika vähän, jolla ei ole tuloja ollenkaan vaan joutuu turvautumaan tulonsiirtoihin, ei hyödy lainkaan. Yksinkertaisuuden vuoksi voi sanoa, että jos on 300 000 markan tulot, veronkevennys on neljättätuhatta markkaa, jos on 100 000 markan vuositulot, veronkevennys on toistatuhatta markkaa. Tätä hallituspuolueet kehuvat laidasta laitaan: hyvä linja.

Meillä on vaihtoehto tähän. Me käytämme suurin piirtein saman verran, 6 miljardia 370 miljoonaa eli 30 miljoonaa vähemmän kuin hallituksen esityksessä, mutta jaettuna siten, että elintarvikkeiden arvonlisäveroa alennetaan 2,5 miljardilla eli 17 prosentista 12 prosenttiin. Mikäli tämä tulee kokonaisuudessaan kuluttajien hyväksi, se merkitsee asukasta kohti 500 markkaa pienempää ruokalaskua vuositasolla, se merkitsee viiden hengen perheelle 2 500 markkaa vuositasolla.

Me esitämme polttonesteiden hinnan alentamista 1 miljardilla markalla. Miten se jaetaan? Kun annatte hallintokoneiston käyttöömme, niin kyllä me pystymme ihan yksityiskohtaisesti mainitsemaan, miten tämä tapahtuu. Mutta on aivan selvä asia, että hyötyliikenteeseen menee osa ja lämmitysöljyyn osa. Miljardi jaetaan joka tapauksessa siten, että se palvelee kansalaisia, palvelee niitä, jotka ovat tällä hetkellä suurimmissa vaikeuksissa. (Ed. Gustafssonin välihuuto) — Ed. Gustafsson, jos me keskitämme 33 pennin alennuksen hyötyliikenteeseen, niin se maksaa 300 miljoonaa markkaa. Kyllä me olemme jotakin selvittäneet, vaikka hallintokoneisto ei ole käytössämme. (Ed. Gustafssonin välihuuto) — Minä ilmoitin, että se voidaan jakaa niin, että miljardi palvelee niitä ryhmiä, jotka ovat kaikkein suurimmissa vaikeuksissa.

Sitten me olemme katsoneet, että yhteiskunnassa tulisi tukea perheitä verotuksessa enemmän kuin tänä päivänä. Olen pannut merkille, että kun kansanedustajia tai ministereitä haastatellaan 50- tai 60-vuotispäivänä, niin varsin usein tulee vastaus, että minulle tärkein on terveys ja perhe. Perhe on varmasti tärkeä ja perheitä kannattaa tukea. Meidän veropakettiimme sisältyy 200 miljoonan markan vähennys sellaisille yhden tulonsaajan perheille, joissa tehdään hoivatyötä. Tämä merkitsisi 50 000 perheelle noin 4 000 markkaa lisää vuodessa.

Paljon tässä salissa on myös puhuttu kuntien ja seurakuntien kansaneläkevakuutusmaksun alentamisesta. Siihen esitämme 170:tä miljoonaa, 0,4 prosentin alennusta. Yksinkertaisuuden vuoksi voi todeta, että 10 000 asukkaan kaupungissa vaikutus olisi noin 300 000 markkaa ja 20 000 asukkaan kaupungissa 600 000. Noin 35 000 asukkaan kaupungin edustajana tiedän, että jos miljoona markkaa tulisi sille kunnalle, sille kaupungille, sillä saataisiin erittäin paljon aikaan.

Edelleen tuohon 6,3—7 miljardiin markkaan mahtuu 2,5 miljardin markan tuloveron alennus, joka on suurempi kuin inflaatio edellyttää. Se on vähemmän kuin puolet siitä, mitä hallitus esittää, mutta kuitenkin se on huomattava.

Arvoisat edustajat, vaihtoehto veronkevennyspaketissa on olemassa, ja toistan vielä kerran: Jos hallituksen malli toteutetaan, jotkut jäävät ilman, jotkut saavat erittäin paljon ja jotkut saavat vähän. Kristillisen liiton vaihtoehtomalli ennen kaikkea jakaa veronkevennyksen tasaisemmin, ja se tulee sellaisten ryhmien käyttöön, jotka tänä päivänä ovat suurissa vaikeuksissa. (Ed. Taipale: Ed. Kallis, ihminen ei elä vain leivästä ja rahasta!) — Te voitte käyttää oman puheenvuoronne myöhemmin ja keskittyä siihen asiaan.

Kristillisen liiton vaihtoehtobudjetissa valtionvelan lyhennys on yhtä suuri kuin hallituksen esityksessä. Minua on joskus vaivannut aika paljon se, kun todetaan, että valtionvelka on niin suuri, että 10:tä miljoonaa markkaa ei voida pan-

na tuohon eikä tähän. On tyrmätty aina vetoamalla valtionvelan suuruuteen. Emme väheksy valtion velan suuruutta, mutta uskallan väittää, että tästä salista ei löydy yhtäkään henkilöä, joka osaa 50 miljoonan markan tarkkuudella sanoa, mikä on valtionvelka juuri tällä hetkellä. Kukaan ei osaa sanoa, ei edes ministeri Niinistö. Jos dollarin kurssi muuttuu muutamalla pennillä, kahdella kolmella pennillä, niin heti muuttuu valtionvelka 50 miljoonalla markalla. Väitän, että 10 miljoonalla markalla voidaan huumeiden vastaisessa työssä saada jopa ihmeitä aikaan, ja terveydenhuoltopuolella lastenpsykiatriassa, josta niin moni on jo tänä päivänä puhunut, 30 miljoonalla saadaan jo ihmeitä aikaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kristillisen liiton vaihtoehtobudjetti ei alenna bruttoveroastetta yhtä paljon kuin hallituksen esitys. Me esitämme uutta veroa, ja tällä uudella verolla me nostamme palvelutasoa yhteiskunnassa. Olen tyytyväinen, kun hallitus on omaksunut tämän linjan, jota kristillinen liitto on vuosia esittänyt ja josta talouskasvua voidaan jakaa niin, että osa menee velan lyhennyksiin, osa menee verojen alentamiseen ja osa palvelutason nostamiseen. Tämä on aina mahdollista, jos on talouskasvua. Meillähän on ollut talouskasvua sodan jälkeen kaikkina muina vuosina paitsi heti Korean sodan jälkeen ja sitten vuosina 91—93. Kaikkina muina vuosina olisimme voineet menetellä mainitsemallani tavalla.

Niin kuin totesin, me olemme valmiit ottamaan uuden veron käyttöön. Siitä me olemme aikaisemmin puhuneet, ja se on pörssivero. Olen pannut merkille, että hallituspuolueitten edustajat eri kokouksissa, eri kabineteissa, ja myöskin tässä salissa puhuvat Tobinin verosta, miten vaaditaan, että valtiovarainministeri Niinistö ottaa tämän asian esille kansainvälisissä foorumeissa niin, että kansainvälisiä pääomasiirtoja ruvetaan verottamaan. Ei minulla ole mitään sitä vastaan. Ymmärrän varsin hyvin kuitenkin, että ministeri Niinistö on sanonut, että ei yksin halua sellaisesta puhua, ja se on aivan oikea mielipide. Miksi ei sitten veroteta keinottelua ja pääomasiirtoja tässä maassa? On aivan turha väittää, että jos otetaan käyttöön 0,15 prosentin pörssivero, pörssi ja kauppa siirtyisivät ulkomaille. Englannissa peritään 0,4 prosentin veroa aina oston yhteydessä. Suomessa 0,15 prosentin vero ei veisi pörssiä minnekään, ja jos se veisi keinottelun tästä maasta pois, niin ei siitäkään ole mitään vahinkoa yhteiskunnalle.

Todettakoon, että eilen pörssin vaihto oli yli 4 miljardia. Se on päivittäin noin 4 miljardia markkaa, ja jokainen ymmärtää, että jos päivittäin tehdään kauppoja 3—5 miljardin markan edestä, siinä esiintyvät silloin samat ostajat ja samat myyjät. Eli 0,15 prosentin pörssivero antaisi toista miljardia markkaa rahaa kassaan, ja sillä summalla voidaan palvelutasoa nostaa.

Lyhytaikaista myyntivoittoa tulisi myöskin verottaa ankarammin, ja olemme perustelleet sitä sillä, että on se nyt kumma, jos aamupäivällä ostaa ja iltapäivällä myy, siitä maksetaan vain 29 prosenttia, kun työntekijä, joka tekee pari tuntia ylityötä ja saa siitä ylityökorvauksen, maksaa marginaaliveroa 50—60 prosenttia. Kyllä kai silloin voisi 50 prosenttia maksaa myöskin voitosta joka päivässä syntyy!

Näillä uusilla veroilla me nostaisimme minimieläkkeitä 200 markalla kuukaudessa. Siihen menisi rahaa noin 230 miljoonaa markkaa. Me emme leikkaisi 550 000 eläkeläiseltä pohjaosaa. Se maksaisi 420 miljoonaa. Eli lähes 600 000 eläkeläistä saisi 80—150 markkaa enemmän käteen, ja huomaatte: pienituloiset eläkeläiset saisivat kaikkein eniten.

Tällä toista miljardia markkaa tuottavalla uudella verolla voidaan myöskin lapsilisää maksaa tänä päivänä sellaiselle ikäluokalle, joka ei sitä vielä saa, eli 17-vuotiaille. Jos se otetaan käyttöön, niin kuin me olemme esittäneet, heinäkuun 1. päivästä, siinä palaa 150 miljoonaa markkaa rahaa.

Omaishoidon tuki on erittäin hyvä asia, mutta valitettavasti omaisilla ei ole subjektiivista oikeutta siihen ja moni jää ilman juuri sen takia, että rahat puuttuvat. Pannaan 200 miljoonaa markkaa siihen, ja vanhuksia hoidetaan sen jälkeen paremmin yhteiskunnassa.

Moni on puhunut sosiaali- ja terveydenhuollosta. Kuten alussa mainitsin, kehitys on mennyt väärään suuntaan. Meidän vaihtoehtobudjettiesityksemme sisältää peräti 300 miljoonaa markkaa lisää rahaa tuohon tarkoitukseen.

Eivät maanviljelijätkään jää ilman. Maanviljelijät ovat viime vuosina menettäneet erittäin paljon. Rahaa riittää heille 50 miljoonaa markkaa, riittää poliiseille 50 miljoonaa markkaa, ja vielä jää 300—400 miljoonaa markkaa, josta voidaan päättää myöhemmin, kun olemme asiantuntijoi-

ta kuulleet ja kun olemme nähneet, missä ne suurimmat ongelmat ovat.

Arvoisa rouva puhemies! Kukaan ei tämän jälkeen enää voi väittää, ettei olisi vaihtoehtoa hallituksen esitykselle. Minä toivon, että hallituspuolueitten edustajat tämän jälkeen perustelevat, minkä takia he pitävät parempana tehdä sellaisen veroratkaisun, joka kasvattaa kuiluja yhteiskunnassa ja jolla on inflaatiota vauhdittava vaikutus, sen sijaan että hyväksyisitte ne kohdat ja asiat, joiden puolesta te kentällä puhutte, jotka vähentävät kuiluja ja joilla on inflaatiota hidastava vaikutus. Jos joku pystyy argumenteilla meitä vakuuttamaan, että on edullisempaa ja parempaa kehittää yhteiskuntaa siihen suuntaan, että erot kasvavat, okei, silloin me muutamme mieltä. Mutta minä voin jo tässä vaiheessa todeta, että on turha edes yrittää. Poliitikon tehtävä on panna kaikki hyvät asiat oikeaan järjestykseen. Tällä hetkellä kaikkein tärkein kohta on pienentää niitä kuiluja, jotka ovat viime vuosina syntyneet.

Arvoisa herra puhemies! Haluan yhteenvetona pitää tämän puheen myöskin ruotsin kielellä, koska kristillinen liitto on kaksikielinen puolue, ehkä Suomen kaksikielisin puolue.

Ärade herr talman! Kristliga förbundet har presenterat ett alternativ till regeringens budget och i korthet vill jag konstatera att den budget som regeringen kommit med går ut på att skattesänkningen skall koncentreras till löneinkomsttagarna. Detta innebär att de som redan har en hög inkomst får de största skattelättnaderna, medan de grupper som har en låg inkomst får en tämligen liten skattesänkning och de som saknar inkomster och hamnar att ty sig till inkomstöverföringar, deras skattesänkning är noll. Det här betyder att inkomstklyftorna i samhället kommer att öka.

Vi presenterar ett skattepaket som går ut på att momsen på livsmedel sänks, vilket betyder att alla medborgare får en maträkning på ungefär 500 mark mindre per år. En fyrapersonersfamilj gör här en inbesparing på 2 000 mark.

Vi föreslår också att bränsleskatten skall sänkas och koncentreras till nyttotrafiken, och det är ju något som talarna här i plenisalen i dag också har föreslagit. Vi hoppas att vi här skall få stöd för detta när budgeten senare skall slås fast.

Vi föreslår också ett nytt avdrag för sådana familjer, där det finns en inkomsttagare och för familjer som sköter en åldring eller ett barn. Kommunernas folkpensionsavgift vill vi sänka med 0,4 procent, vilket för en kommun i storleksklassen 10 000 invånare betyder ungefär 300 000 mark.

Vi vill också införa nya skatter, bl.a. en börsskatt som inbringar över en miljard och närmast riktar sig mot spekulation. Med de här nya pengarna kunde vi förbättra servicen i samhället på ett avgörande sätt. Minimipensionerna kunde höjas med 200 mark. Pensionärer som hotas av att mista sin grunddel eller en del av grunddelen skulle få behålla den och det betyder 81 mark per månad. I vårt budgetförslag ingår också mera pengar — 300 miljoner mark — till social- och hälsovården som har utvecklats i alldeles fel riktning.

Enligt vårt alternativ skulle också jordbrukarna få ett ökat nationellt lantbruksstöd, likaså skulle polisen och narkotikabekämpningen få tiotals miljoner.

Ärade herr talman! Ingen kan längre påstå att det inte skulle finnas alternativ till regeringens budgetförslag, det finns ett alternativ som till sin natur är mera socialt och som minskar klyftorna i samhället. Vi kommer att arbeta för att de som har pläderat för anslag till dessa angelägna ändamål också kommer att ge sitt stöd för att detta alternativ skall kunna godkännas.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[8] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Kokemuksesta tiedän, että sökö on taitopeli. Samaa voidaan sanoa hallituksen sisällä syyskesällä pelatusta "budjettisököstä". Onnittelenkin valtiovarainministeri Niinistöä erittäin taitavasta elokuisesta pelistä, jossa hän ministeriöiden kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen käänsi ennen budjettiriihen alkua piilossa olleen kortin ja teki sillä turhaksi kaikki muiden ministeriöiden kiistanalaisiksi jättämät vaatimukset lupaamalla lisää rahaa jo ennen riihen alkua. Riidan aihetta ja oman profiilin korotusmahdollisuutta ei jäänyt tämän jälkeen kenellekään. Potti tuli ministeri Niinistöllä kotiin, ja veronkevennyskortti oli niin kova, että sitä jo jotkut ministerikollegat suorastaan hirvittelivät.

Valtion ensi vuoden talousarvioesityksestä näkee, että Suomen kansantaloudella menee edelleen hyvin. Veronkevennyksiin osoitetaan yli 6 miljardia markkaa ja valtionvelkaa maksetaan 12,6 miljardilla markalla. Osalta kansalaisia ei siis oteta yhtä paljon kuin tänä vuonna, joten heidän käytettävissään oleva rahamäärä lisääntyy. Osalle suomalaisista eivät luvatut veronkevennykset taas vaikuta juuri mitään, sillä ne keskittyvät keski- ja hyvätuloisiin. Mitään merkittäviä leikkauksia ei budjettiesityksessä enää ole, joten lainanmaksuvara kertyy kevennystenkin jälkeen lisääntyvästä verokertymästä.

Suomessa on aina ihailtu ja varsinkin kokoomuslaisten valtiovarainministerien Viinasen ja Niinistön kausilla myös harjoitettu amerikkalaista niin sanottua kylmän sydämen talouspolitiikkaa. Pahimman laman ja valtiontalouden kriisin aikaan 90-luvulla tämä tarkoitti merkittävimpien valtion menoja karsivien leikkausten kohdistamista pienituloisiin, lapsiperheisiin, eläkeläisiin, työttömiin, sairaisiin, vammaisiin ja opiskelijoihin. Nyt lihavien vuosien aikaan se merkitsee puolestaan sitä, että verojen kevennykset kohdistetaan keski- ja hyvätuloisiin ja pääomatuloilla eläviin kansalaisiin. Lopputulos molemmista on periamerikkalainen: rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät. Tämä on vastoin perussuomalaista ihanneyhteiskuntaa, jossa valtion perimmäinen velvollisuus on kääntää taloudellisen kasvun hedelmät sosiaaliseen kehitykseen ja heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten elinolosuhteiden kohentamiseen.

Käsittelyssä oleva budjetti on mielestäni pahoin epäsosiaalinen ja eriarvoisuutta lisäävä, sillä se maksattaa kasvun hinnan huono-osaisilla ja palkitsee hyväosaisten olemattomat lama-ajan uhraukset tuntuvilla veronkevennyksillä. Otetaan yksi esimerkki: Hallitus esittää 230 miljoonan markan suuruista köyhyysrahaa pitkäaikaistyöttömien syrjäytymisongelman torjuntaan, 16:ta miljoonaa työttömien peruspäivärahan 4 markan korotukseen, 3,8:aa miljoonaa äitiysavustuksen 72,40 markan korotukseen ja 231:tä miljoonaa markkaa kansaneläkkeen täyden määrän korottamiseen 50 markalla 1.6.2001 alkaen. Hyvästä taloustilanteesta huolimatta hallitus ei esitä penninkään korotusta lapsilisiin, vaikka ne ovat edelleen palauttamatta sille tasolle, missä ne olivat verotuksen lapsivähennyksen poistamisen jälkeen, kansaneläkkeen pohjaosan alasajosta ei haluta luopua ja huolimatta monien köyhien kuntien vaikeuksista hoitaa asukkaiden peruspalvelut kuntien omarahoitusosuutta nostetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa 134 markalla asukasta kohden. Olisi luullut näiden tarpeiden käyvän ylitse hyvätuloisten tuhansien markkojen veronkevennysten, mutta tämä maa on vahvojen ja hyväosaisten yhteiskunta, jossa heikko ja köyhä saa tyytyä siihen, mitä hyväosaisten pöydältä jää ylitse.

Arvoisa puhemies! Eniten on pidetty ääntä ja lyöty rintoihin hallituksen veronkevennyksistä, joiden yhteismäärä näyttää kohoavan siis yli 6 miljardin markan. Nämä veronkevennykset kohdistetaan käytännössä täysin tuloveron alentamiseen, ja se merkitsee keskimäärin 1,5 prosentin kevennystä verovelvollista kohden. Koska kevennys kohdistetaan suoraan taulukoihin, lisääntyy hyöty myös tulojen kasvaessa. Kun alle 100 000 markkaa vuodessa ansaitseva hyötyy kaavaillusta veronkevennyksestä runsaat 100 markkaa kuukaudessa, voi useita satojatuhansia vuodessa ansaitseva saada monen sadan markan lisän nettotuloihinsa. Mielestäni valittu kevennyslinja on väärä, sillä eivät suurituloiset ole se kansanosa, jolla on suurin tarve saada lisää käytettävissä olevaa rahaa, vaan pienituloiset, joilla tällä hetkellä kaikki tulot menevät välttämättömiin elinkustannuksiin eli ruokaan, asumiseen, vaatteisiin ja liikkumiseen.

Tarkastelenpa asiaa vielä toisella tavalla. Hyvätuloinen palkansaaja maksaa valtaosan veroistaan tuloverona, johon kevennykset nyt kohdistetaan, ja pienemmän osan välillisinä veroina riippuen tietysti siitä, mitä ja miten paljon hän tuloistaan käyttää kulutukseen. Pienituloinen kansalainen, esimerkiksi pieneläkeläinen, työtön, matalapalkkainen, lapsiperhe tai opiskelija, maksaa pienistä tuloistaan merkittävästi vähemmän veroa mutta sen sijaan merkittävästi suuremman osan välillisiä veroja välttämättömistä elinkustannuksistaan. Näitä kaikille välttämättömiä kuluja ja ennen kaikkea niistä maksettavia veroja ei ole suunniteltu lainkaan kevennettäväksi. Lopputulos tästä kaikesta on siis se, että pienituloiset hyötyvät hallituksen verolinjasta vain rahtusen, jos sitäkään, ja hyvätuloiset saavat tuntuvan lisän nettotuloihinsa.

Perussuomalaiset ovat viime keväästä asti korostaneet omana verolinjanaan sitä, että välillisiin veroihin tehtävät kevennykset olisivat tuloveronkevennyksiä huomattavasti sosiaalisempi linja. Merkittävää tässä on vielä se, että Suomes-

sa on elintarvikkeilla muita EU-maita korkeampi verokanta. Keskimääräinen arvonlisävero Euroopassa lienee noin 6 prosenttia. Suomessa se on 17 prosenttia. Voin hyvin kuvitella sitä merkitystä, mikä olisi pienituloisten suomalaisten taloudelle sillä, jos elintarvikkeiden arvonlisävero alennettaisiin esimerkiksi 12 prosenttiin. Käyttämällä vaikkapa puolet luvatusta runsaasta 6 miljardista markasta tähän tarkoitukseen annettaisiin lapsiperheille ja muille vaikeuksissa oleville sellainen joululahja, joka korvaisi useat Ahon ja Lipposen ensimmäisen hallituksen tekemät sosiaali- ja perhetuen leikkaukset. Miksi tätä ei haluta vaan kohdistetaan kaikki kevennysrahat niille, joilla elintaso on jo nytkin vähintään kohtuullinen? Tätä voi vain miettiä ja ihmetellä.

Arvoisa puhemies! Kuumin verotukseen liittyvä keskustelunaihe on ollut kuitenkin polttoaineiden verotus ja sen mahdollinen alentaminen, jotta polttoaineiden kipurajan ylittänyt hintataso saataisiin edes jossain määrin alenemaan. Keväällä eduskunnassa käytiin aiheesta perusteellinen välikysymyskeskustelu, jossa selvästi kävi ilmi, että enemmistö kansanedustajista kannattaa polttoaineveron keventämistä, joskaan se ei ole riittävä syy hallituksen kaatamiseen. Eduskunnalle ja ainakin itselleni jäi kuitenkin keskustelusta sellainen kutina, että hallitus saattaisi ryhtyä asiassa joihinkin toimiin budjettiesitystä tehdessään. Siksi pettymys olikin suuri, kun valtiovarainministeriö ei tullut asiassa mitenkään vastaan.

Viime viikon aikana Ranskassa käytetyt kuljetuselinkeinon saarto- ja voimakeinot sekä tiedot suomalaisten kuljetusyritysten alkaneesta konkurssiaallosta ovat näemmä saaneet jopa kylmäsydämisen VVM:nkin heltymään ja harkitsemaan dieselöljyn verotuksen keventämistä ammattikäytössä, tosin niin että muut autoilijat sen kustantavat lisäveroilla. Talouspoliittisen ministerivaliokunnan tämänaamuinen kanta ei kylläkään lupaa mitään alennuksia toistaiseksi, mikäli olen ymmärtänyt viestin oikein.

Mielestäni valtiovarainministeriön virkamiesten kanta on härskiydessään vertaa vailla. Miksi Suomessa, jossa välimatkat ovat pitkiä ja pakolliset kuljetukset ja kulkeminen ovat huomattavasti tiheämmin asuttua muuta Eurooppaa pitempiä, on oltava huippukireä polttoaineverotus? Kun kerran veronkevennysvaraa on, miksi osaa siitä ei voida käyttää myös polttoaineiden hintojen alentamiseen veroa laskemalla vaikkapa väliaikaisesti? Näin saataisiin myös mahdollisesti nousussa olevaa inflaatiota taittumaan, kun liikenteen ja osin lämmityksen hinnannousu pysähtyisi tai hintataso jopa hieman laskisi.

Kysymys ei ole mielestäni pelkästään autoilun suosimisesta, vaan huomattavasti laajemmasta kansantaloudellisesta tekijästä. Jos pitää paikkansa, että toteutuneesta 3,7 prosentin inflaatiosta merkittävä osa on seurausta liikenteen 7,2 prosentin hintatason noususta vuoden aikana, niin tuntuu ihmeelliseltä, että näihin asioihin ei uskalleta taikka haluta taikka voida puuttua. Eduskunnan tuleekin ottaa polttoaineverotus vakavaan ja perusteelliseen tarkasteluun budjetin ja budjettilakien käsittelyn aikana ja kuulla kaikkia liikenteeseen liittyviä asiantuntijatahoja, jotta Suomi ja suomalainen kuljetuselinkeino eivät menettäisi töitään halpamaista tuleville, lähes ilmaisella polttoaineella ja olemattomilla palkkakustannuksilla toimiville kuljetusyrityksille. Tämä riski ainakin osittain tunnustettiin esimerkiksi Ranskassa ja siellä päädyttiin peräti 50—60 pennin tasoiseen veronalennukseen. Siinä on hyvä malli myös Suomelle sovellettuna maamme vielä pitempiin välimatkoihin.

Tätä toimenpidettä ei saa myöskään kostaa yksityisautoilijoille perimällä mahdollisiin veronkevennyksiin menevät varat heiltä veronkorotuksina. Sama koskee maatalouden harjoittajia ja koneyrittäjiä, joiden katteet ovat menossa miinukselle käsittämättömän korkeiden polttoaineiden hintojen seurauksena. Ei maatalouden harjoittajien asema ole ollut EU-Suomessa muutoinkaan viime aikoina kovin ruusuinen.

Arvoisa puhemies! Kuten jo edellä totesin, budjetti on mielestäni epäsosiaalinen eikä se pysty vastaamaan moniin sosiaalisiin ongelmiin. Leipäjonot pitenevät optiomiljonäärien jonon rinnalla, ja vanhuksemme joutuvat turhaan odottamaan heille hyvinvointimme rakentajina kuuluvaa kunnollista hoivaa ja vanhuudenturvaa.

Vanhusten laitoshoito kärsii monista mittavista ongelmista, joista pahin lienee tällä hetkellä hoitolaitosten vakava henkilöstövajaus. Potilaat joutuvat liian usein auttamaan toinen toisiaan tai apua ei tule lainkaan. Tämän seuraukset me olemme saaneet toistuvasti lukea lehdistä ja niistä kirjeistä, joita, uskoisin näin, hyvin monelle kansanedustajalle tänne taloonkin on tullut. Vanhuksia kuolee tai vammautuu tai vähintäänkin heille tuotetaan tarpeettomia kärsimyksiä. Syy tähän häpeälliseen tilanteeseen on yksinkertai-

nen: kunnilla ei ole valtion suorittamien leikkausten jälkeen varaa palkata riittävästi henkilökuntaa vanhainkoteihin ja palvelutaloihin eikä valtiovalta ole riittävästi valvonut kyseisten laitosten toiminnan tasoa. Vanhustenhuollon tila maassamme tulisi pikaisesti saada sivistysvaltion edellyttämälle tasolle. Nyt on turha väittää, etteivät yhteiskunnan rahat riitä. Muistutan vielä, että ilman nyt apua tarvitsevien vanhusten suunnattoman raskasta sotien jälkeistä työtä emme voisi nauttia nykyisen kaltaisesta hyvinvoinnista.

Toinen epäkohta, johon budjetissa ei mielestäni ole riittävästi puututtu, jos siihen kunnolla enää ehditäänkään puuttua, on veteraanien ja heidän puolisoidensa elinolosuhteet ikääntymisen tuomien ongelmien keskellä. Tunnustuksena hallitukselle totean tyydytyksellä ylimääräiseen rintamalisään tehdyn korotuksen, mutta toisaalta tulevaisuudessa rahaa tärkeämmäksi tulevatkin muodostumaan veteraanien selviytymismahdollisuudet jokapäiväisessä elämässään sodan ja iän mukanaan tuomien vaivojen keskellä. Kaikkein toivottavintahan niin veteraanien kuin yhteiskunnankin kannalta olisi, jos he pystyisivät selviytymään mahdollisimman pitkään rakkaaksi tulleessa kodissaan joutumatta laitoshoitoon, jota vielä vaivaa edellä esiin nostamani ongelma. Tämän takia valtiovallan tulisikin lisätä kuntien taloudellisia edellytyksiä veteraanien ja kotirintamalla raataneiden naisten ilmaisen kotiavun suhteen.

Perussuomalaisten mielestä kaikille kotonaan asuville veteraaneille ja kotirintamanaisille tulee mahdollisimman pikaisesti toteuttaa täysin ilmainen kotiavustajan palvelu ja haluttaessa ateriapalvelu. Mielestäni tällainen uusi veteraanipalvelukotitoiminta tulee korvata valtion toimesta kunnille sataprosenttisesti, jottei se rasita liikaa köyhien kuntien taloutta. Lisäksi olisin toivonut budjettiin pientä määrärahaa niille 1926 syntyneille, joille ei vielä ole myönnetty tunnustusta niistä eri tehtävistä, joita he sodan aikana tekivät.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan nostaa vielä esiin pari kansalaisryhmää, joiden sosiaaliset etuisuudet ovat laman ja leikkausten jäljiltä jääneet jälkeen verrattuna muiden kansalaisten elintason kehitykseen, ensinnä lapsiperheet, joihin osittain aikaisemmin viittasin.

Lapsiperheiden taloudellinen tilanne on monissa tapauksissa heikompi kuin 90-luvun alussa ennen hallituksen leikkaus- ja verouudistustoimia. Yksinkertaisin keino kohentaa lapsiperheiden taloutta olisi korottaa lapsilisiä vähintään lapsivähennyksen poistamisen jälkeiselle tasolle eli 570 markkaan lisättynä elinkustannusindeksissä viiden vuoden aikana tapahtuneella nousulla, mikä merkitsisi noin 20 prosentin kokonaiskorotusta lapsilisään. On järjetöntä, että elämänsä arvokkainta vaihetta elävät lapsiperheet ovat juuri silloin taloudellisesti kaikkein ahtaimmalla ja yhteiskunta suhtautuu heihin niin nihkeästi kuin se tällä hetkellä tekee. Kaikki nuoret eivät ole hyväpalkkaisia tietokone-eksperttejä, joille yhteiskunnan tuella ei ole mitään merkitystä.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi muutama sana liikenneasioista ehkä osittain taustastani johtuen. Puutuin niihin jo polttoaineveron tiimoilta puheeni alkupuolella.

Hallituksen liikennepolitiikasta mielestäni antoi hyvän kuvan liikenneministeri Heinosen kommentti, oli se sitten uutisankka tai ei, jossa hän totesi tiestöstämme osan joutavan "viljelyskäyttöön". Ainakin hallitus näyttää harjoittavan ministerin uumoilemaa linjaa, sillä vähäliikenteiselle syrjäalueiden tiestölle ei ole nytkään osoitettu riittäviä määrärahoja ja niiden rappeutumiskehitys jatkuu. Tämä puolestaan nopeuttaa asukkaiden ja yritysten pakoa keskuksiin palvelujen ja kunnollisten liikenneyhteyksien piiriin, ja maaseutumme autioituu entisestään. Kuitenkin ne ihmiset, jotka elävät kelvottomien tieyhteyksien vaikutuspiirissä, joutuvat maksamaan vähintäänkin saman verran veroa kuin pikiteiden varsien asukkaat. Kyse on vakavasta alueellisesta ja kansalaisten välisestä eriarvoisuudesta, mihin tulee saada korjaus.

En voi myöskään hyväksyä suunnitelmia ratayhteyksien romuttamisista, sillä vähäliikenteinenkin rataverkko on kalliisti rakennettua kansallisomaisuutta, jonka purkaminen tai heitteilejättö on mielestäni hölmöläisten hommaa.

Samanlaisena järjettömyytenä ja kansalaisten eriarvoisena kohteluna voidaan pitää myös poliisipalvelujen harvenemista maaseudulla. Tämän seurauksena joutuvat jotkut paikkakunnat turvautumaan jo yksityisiin turvapalveluihin, mistä käytännön esimerkkejä löytyy ed. Kääriäisen alueelta, muun muassa Vesannolta. Tämä rikkoo mielestäni perustuslain henkeä kansalaisten tasavertaisesta kohtelusta asuinpaikasta riippumatta. Siksi epäkohta tulisi mielestäni korjata pikaisesti lisäämällä toimintamäärärahoja poliisille siten,

että se turvaisi palvelujen saannin kaikkialla Suomessa.

[9] **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Talousarvioesitys on virkamiesmäinen, vaikka sen meille esittää hallitus, jossa on viisi poliittista puoluetta. Tällaista rutiinibudjettia voisi sietää ja pitää hyvänä, jos rakkaan isänmaamme tila olisi hyvä ja tulevaisuus valoisa. Totuus on kuitenkin toinen. Suomalaiset kamppailevat edelleen raskaan valtionvelan, ylivelkaantumisen, kohtuuttoman verotuksen ja edelleen pahan työttömyyden kourissa. Tässä niin paljon mainostetussa hyvinvointivaltiossa liian monelle suomalaiselle pahoinvointi on jokapäiväinen asia.

Monet kansalaisten ja yhteiskunnan kokemat todelliset ongelmat eivät häviä itsestään. Ajan kuluminen ei niitä poista, ei niitä mitätöi, eikä niitä myöskään ratkaista tällaisella rutiinibudjetilla, jonka eduskunta on nyt saanut käsiteltäväksi. Tulevaisuus ei ole turvattu hallituksen esittämän budjetin välinpitämättömyydellä. Tarvittaisiin välttämättä todellisia uudistuksia ja tarvitaan erityisesti niin sanottuja rakenteellisia muutoksia. Monesti muutokset voivat olla ikäviä ja ne koetaan ikäviksi ja siksi ne myös päättäjiä monesti pelottavat. Nyt kuitenkin tarvittaisiin näkemyksiä uudistusten suunnasta ja siitä tilasta, tavoitteesta, johon suomalaista yhteiskuntaa halutaan johdattaa. Tarvitaan myös rohkeutta ja lujuutta ryhtyä työhön ja kestää ne riskit ja se kritiikki, joiden kohteeksi väistämättä kaikki uudistaminen ja muuttaminen väistämättä joutuvat.

Nykyinen hallituspohja, joka pitää valtaa jo kuudetta vuotta, on osoittautunut kykenemättömäksi yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Tämä varmasti pitää paikkansa, vaikka kiistatta tällä hallituksella on myös ansionsa. Se on pystynyt vakauttamaan yhteiskuntaa. Mutta toisaalta se on tyytynyt edelleen pelkästään hallinnoimaan ja käyttämään valtaa, jakamaan valtaa vallan vuoksi ilman mitään selkeää julkilausuttua näkemystä siitä, millaista suomalaista yhteiskuntaa hallitus haluaa rakentaa. Hallituksen toiminta on ollut lievästikin arvioituna hengetöntä, rutiininomaista, joskin monissa asioissa myös ammattitaitoista. Itse asiassa hallitus on todellakin ottanut hyvin pitkälle virkamiesmäisen asioidenhoitotavan. Dynamiikka on hävinnyt, jos sitä edes koskaan tällä hallituksella on ollutkaan.

Viime vuosikymmenen talouskriisi pakotti poliitikot tekemään joitakin tarkistuksia ja muutoksia. Niihin pakotti kansantalouden kriittinen tila ja valtion tyhjä kassa. Terve talous nousi arvoonsa. Tämä talouden sopeutus tehtiin kuitenkin jonkinmoisessa pakkotilassa juustohöyläsäästämisen kautta sekä toisaalta myös veroja korottamalla ja jättiläismäisellä velan otolla. Varsinaisia rakenteellisia muutoksia tai uudistuksia ei silloin eikä myöhemminkään ole kyetty tekemään, tai nämä uudistukset ovat jääneet hyvin vähäisiksi.

Sen jälkeen, kun pahin kriisinuhka oli hävinnyt, olisi odottanut todellisia uudistuksia ja muutoksia, joilla puututaan niihin epäkohtiin, joiden takia 90-luvun alku oli valtiolle, julkiselle taloudelle ja myös kansalaisille niin vaikea. Kuitenkin on tyydytty, kun pahin hätä on hävinnyt, pysymään entisessä menossa. Vaikka asiat monelta kohdin näyttävät hyviltä, niin kuitenkin 400 miljardin valtionvelka, sen yli 20 miljardia maksavat vuotuiset korot ja korkea työttömyys sekä erityisesti raskas verotaakka ovat tosiasioita, jotka häiritsevät kansalaisten enemmistön sinänsä hyvää halua uskoa, että asiat Suomessa olisivat niin hyvin kuin meidän poliittiset johtajamme niitä maalailevat. Kansalaisten on vaikea uskoa, että kaikki asiat ovat tänään hyvin ja huomenna vielä paremmin. Korkea työttömyys ja raskas julkinen talous uhkaavat edelleen suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta. Sen, että nyt korkeasuhdanteessa nämä epämiellyttävät totuudet ovat väistyneet taakse, ei pitäisi ainakaan vastuullisia poliittisia johtajia saada unohtamaan tätä ikävää tosiasiaa.

Tässäkin budjetissa myönteisintä on varmasti velan lyhentäminen, mutta sen vauhti on aivan liian hiljainen ottaen huomioon sen taloudellisen tilanteen, jota nyt eletään. Myös tuloveron pieni alennus on myönteistä. Toisaalta tuloveroa olisi pitänyt alentaa paljon enemmän, jotta sillä saataisiin myönteisiä vaikutuksia. Nythän, jotta työmies saa 100 markkaa pankkitililleen, hänen pitää ansaita lähes 200 markkaa bruttona. Kun niin sanotut välilliset työvoimakustannukset otetaan huomioon, on työnantajan bruttotyövoimameno yli 300 markkaa, jotta se työmies saisi sen satasen. Tämä on se yhtälö, jota ei missään määrin ole pysytty vielä helpottamaan. (Ed. Gustafsson: Silti kilpailukyky on maailman paras Suomessa!) — Niin varmasti on yritysten kilpailukyky. Itse olen huolissani enemmän kansalaisista kuin Nokiasta tai Elcoteqistä. Niiden kilpailukykyähän tutkittiin ed. Gustafssonin maininnassa. Var-

masti niillä, jotka ovat siellä töissä, ja varsinkin niillä, jotka ovat johdossa, todella meneekin hyvin, jos raha tuo onnea.

Tässä maassa todellisen työmiehen on todella vaikea ansaita palkkaansa. Rahat menevät siihen mustaan aukkoon, sinne ne häviävät. Meillä on erittäin kallis ja byrokraattinen julkinen talous. Sille pitäisi tehdä jotakin. On ollut nyt aikaa kohta kymmenen vuotta, kun pahimmasta hädästä päästiin, tehdä jotakin. Mitään ei ole tehty. Mitä sitten, kun tulee seuraava laskukausi? Mitä sitten tehdään? Taasko juustohöylätään ja leikataan ja voivotellaan, otetaan velkaa, jos joku antaa? Sitä tarkoitin, kun puhuin, että rakenteelliset muutokset ovat tekemättä.

Myöskin kaikki asiantuntijat ja lähes kaikkina päivinä ovat sitä mieltä, että työn korkea verotus on suurin työllistymisen este. Miksei sitten asian hyväksi tehdä mitään tuntuvaa? Tietysti tässä budjetissa on veronalennuksia, mutta jos katsotaan, niin ne eivät edes riitä poistamaan niitä veronkorotuksia, jotka viime vuosien aikana on tehty. Hyvä tietysti näin, suunta on oikea, mutta veronalennukset ovat niin pieniä, että ei niillä mitään todellisia työllisyyteen vaikuttavia tavoitteita saavuteta.

Korkea työn verotus ei ole ensisijaisesti hyvätuloisten ongelma. Kyllähän hyvätuloinen voi maksaa paljon veroja; vaikka prosenteissa jää vähän käteen, niin sillä pärjää. Korkea työn verotushan on pieni- ja keskituloisten ongelma. Tämä pitäisi jokaisen ymmärtää. Sen lisäksi tietysti kaikkein suurimpien tulojen saajat ovat onnistuneet pääsemään pääomaverotuksen piiriin ja maksavat siis sen 29 prosenttia. Sen sijaan jokainen pieni- ja keskituloinen maksaa lisätyötulostaan veroa 50 prosenttia, selvästi enemmänkin. Siinä tilanteessa tietysti ajatukset siitä, että työnteko ei kannata, eivät ole kovin vääriä.

Meillä myös vastuu verotuksesta on vääristynyt. On hyvin poikkeuksellista maailman laajuisesti, että sekä kunnat että valtio verottavat samoja tuloja. Yleensä tässä on selvä tehtäväjako. Kyllä meilläkin valtio voisi jättää hyvin tuloverotusoikeuden pelkästään kunnille. Toisaalta sitten vastapainona kunnat verotusoikeutta laajennettaessa saavuttaisivat itsenäisyyttä suhteessa valtioon ja kuntien valtionavuista, jotka hämärtävät vastuuta, voitaisiin luopua. Kuntien kesken tarvitaan tietysti tulontasausta, mutta siinä on muitakin malleja, esimerkiksi kuntien keskinäinen autonominen tasausrahasto.

Siinä myöskin kansalaisen edessä päättäjät joutuisivat vastuuseen, kuka mitenkin paljon veroa perii ja mitä palveluita siitä saadaan. Tänä vuonnakin, vaikka valtio hieman ehkä alentaa veroja, monessa kunnassa veroäyri nousee. Kansalaisen kannalta tilanne on aika epätoivoinen. Hänelle puhutaan, että verot laskevat, mutta oma tilipussi näyttää toista. Luulen, että siinä poliitikkojen uskottavuus ei ainakaan kasva. Tämähän on tosiasia, jonka edessä todennäköisesti aika moni suomalainen ensi vuonna on.

Lisäksi aivan pienten tulojen verotus on monessa mielessä järjetöntä. Aivan hyvin voitaisiin laittaa 5 000 markkaa rajaksi, josta verotus vasta alkaisi, ja se koskisi kaikkia veroja. Sillä tavalla päästäisiin myös pienituloisten verottamisesta, jossa ei sinänsä ole mitään mieltä. Tämä ongelmahan on erityisen paha sen jälkeen, kun 80-luvulla myös sosiaaliturva laitettiin lähes kokonaan verolle. Sitä ennenhän kaikkein pienituloisimmat olivat verotuksen ulkopuolella.

Myöskin paljon puhuttujen eläkeläisten osalta korjausta olisi tullut tehdä. Kyllä edellisten eduskuntavaalien alla hävettivät hallituspuolueiden kansanedustajien ja ehdokkaiden puheet, joissa he lupasivat kymmenen kaunista, korjata eläkeläisten asioita. Täytyy ihmetellä, milloin ne korjaukset tehdään. Minusta tämmöiset puheet ja tämä budjetti ovat suoranaista eläkeläisten halveksuntaa. Kyllä varmasti ne rahat ja se poliittinen voima olisivat löytyneet nyt viimeistään, jos ne puheet, joilla ääniä kalastettiin runsas vuosi sitten, olisivat olleet todellisia. Mutta ehkä sekin kuvaa sitä tilannetta ja suhtautumista asioihin.

Veroremontilla työllisyyttä voitaisiin parantaa ja työttömyys poistaa. Siitähän on esimerkkejä. Esimerkiksi Irlannissa oli vielä pahempi työttömyys kuin meillä 90-luvun alussa. Mutta nyt, niin kuin varmasti yleisesti tiedetään, siellä ongelmana ei ole työttömyys, vaan työvoimapula, joka on aika vaikeakin ongelma. Siellä myös pitkäaikaistyöttömyys, joka oli vielä pahempi kuin Suomessa, pitkäaikaistyöttömiähän oli lähes 10 prosenttia työvoimasta, on nyt käytännössä hävinnyt kokonaan, koska sen jälkeen, kun saavutettiin täystyöllisyys, myös pitkäaikaistyöttömät ovat työllistyneet. Siellä myös samanaikaisesti työssäkäyvä väestö on lisääntynyt 37 prosenttia eli vielä paljon enemmän kuin meillä, vaikka meillä hallitus sitä usein mainostaa. Esimerkiksi Irlannissa nämä muutokset ovat todella komeita, mielellään Suomessakin ne luvut nähtäisiin.

Millä se sitten tapahtui? Työn verotuksen alentaminen oli konkreettisin ja suurin muutos Irlannissa, ainakin irlantilaisten oman mielipiteen mukaan. Siellähän työtuloja verotetaan käytännössä noin puolella siitä tasosta, mitä Suomessa. Sen lisäksi siellä myös yritysten maksama pääomavero, vaikka se Suomessa on kohtuullinen 29 prosenttia, on tällä hetkellä 10 prosentista ylöspäin ja ensi vuoden alusta 12,5 prosenttia. Siellä työnteko on ruvennut kannattamaan. Myös työpaikkojen perustaminen on kannattanut, ja niin työttömyys on poistunut. Tämä ei ole tapahtunut halpojen työpaikkojen kustannuksella. Niin kuin monet ehkä muistavat, Irlantia pidettiin EU:n köyhimpänä maana yhdessä Kreikan ja Portugalin kanssa, mutta tämän vuoden aikana virallisissa tilastoissa Irlannin elintaso ohittaa Suomen elintason. Kaikki nämä ratkaisut ovat tapahtuneet 90-luvulla sinä samana aikana, jolloin suomalaisetkin ovat yrittäneet omia ongelmiaan ratkaista. Ei tietysti meillä käy ihan samat konstit kuin Irlannissa, mutta tämäkin esimerkki kertoo, että on mahdollisuus, jos rohkeutta ja näkemystä riittää, poistaa nämä ongelmat. Ei niihin tarvitse alistua niin kuin luonnon onnettomuuksiin.

Työn verotuksen poistaminen on kiireellisin tehtävä. Sen lisäksi tarvitaan myös kokonaisveroasteen alentamista. Se taas on mahdollista vain, jos vähennetään valtion menoja tai saadaan valtiolle uusia tuloja. Vähennykset täytyy suunnata tulonsiirtoihin, joita valtion budjetista on noin puolet. Hyvinvointipalveluja ei tarvitse eikä kannata leikata, päinvastoin niin pitkään kuin on työtöntä työvoimaa, hyvinvointipalveluja voidaan ja kannattaa jopa lisätä, ilman että siitä tulee mitään taloudellista lisärasitusta.

Hyvä- ja keskituloisten saamista tulonsiirroista voidaan ja pitäisi leikata. Se palauttaisi terveen talouden. Myöskin yritysten ja yhteisöjen tukia on voimakkaasti vähennettävä. Tässäkin talousarviossa pelkästään elinkeinojen saamat tuet ovat yli 15 000 miljoonaa. On vaikea puhua mistään terveestä markkinataloudesta ja terveestä taloudesta ylipäätään, kun yhteiskunnassa elinkeinoelämä on tässä määrin riippuvaista julkisista verovaroista. Myöskään ongelmaksi noussut harmaa talous ei muuten vähene kuin tekemällä työnteko kannattavaksi ja harmaa talous vähemmän kannattavaksi.

Kireä verotus ei ole kuitenkaan pelkkä rahakysymys. Suomen huippukorkea verotus kaventaa jo nyt merkittävästi kansalaisten vapaita oikeuksia päättää itse omasta elämästään, omista työtuloistaan. Korkean verotuksen kautta päätösvalta on siirtynyt julkiselle vallalle. Valta on siirtynyt kansalaisilta kansanedustajille ja kunnanvaltuutetuille. Onko se sitten demokratiaa, siitä voidaan varmasti olla monta mieltä. Käytännössä myöskään kansanedustajilla tai kunnanvaltuutetuilla ei ole edellytyksiä näin suuren vallan käyttämiseen, ja käytännössä valta on mennyt kasvottomaan virkamiesbyrokratiaan, jossa myöskään monesti yksityisellä virkamiehellä ei ole suuriakaan mahdollisuuksia, vaan byrokratia ja kasvoton, vastuuton koneisto jyrää omat päätöksensä.

Vaikka on selvää, että heikot tarvitsevat apua ja tukea ja yhteiskunnan tulonsiirtoja, ei se tarkoita sitä, että kaikki kansalaiset ovat totaalisen julkisen vallan holhouksen alaisina. Kyllä yhteiskunnassa jokaisella työssäkäyvällä normaalilla ihmisellä pitäisi olla mahdollisuus pärjätä ilman julkisen vallan tulonsiirtoa tai muuta ohjailua. On selvää, että jos veroastetta alennetaan, se vähentää julkisen sektorin osuutta ja sitä kautta myös poliitikkojen ja myös virkamiesten valtaa. Vastaavasti kansalaisten valta kasvaa. Se on mielestäni terve suuntaus ja merkitsisi paluuta 70-luvun yhteiskunnan suuntaan, jossa siinäkin yhteiskunnan osuus oli riittävän suuri.

Lopuksi muutama sana liikkumisesta ja liikenteestä.

Liikkumisen vapaus on yksi kansalaisten perusoikeuksia. Liikkumisen vapaasti asuinpaikkakunnaltaan työn, opiskelun tai pelkästään huvinkin vuoksi tulisi olla myös arkisessa elämässä jokaiselle mahdollista. Sellaisessa harvaanasutussa maassa kuin Suomessa julkinen liikenne voi taata liikkumisvapauden vain hyvin pienelle osalle väestöä, Suomessa ehkä vain Pääkaupunkiseudulla. Enemmistölle liikkuminen on mahdollista vain yksityisautolla. Maaseudulla asuvalle auto on aivan välttämätöntä, jotta pääsee jokapäiväisessä elämässä työhön, kouluun tai mihin on menossa. Myös lapsiperheille auto on täysin välttämätön apuväline.

Kansalaisten liikkumisvapautta rajoittaa tosiasiassa liikenteen ja erityisesti autoliikenteen kohtuuton verotus, joka on aivan viime vuoden aikana vielä entisestäänkin kiristynyt. Tällainen verotus ja sen painotus on täysin käsittämätöntä, kun se meillä on korkeampaa kuin Keski-Euroopassa, jossa puolestaan asutus on keskimäärin kymmenen kertaa tiheämpää, ja kun Keski-Eu-

roopan maissa on todellisia muitakin vaihtoehtoja liikkua kuin yksityisauto tai autoilu ylipäänsä.

Meillä myös kiistatta ympäristösyyt puoltavat usein yksityisauton käyttöä. Siitä huolimatta meillä ympäristösyilläkin puolustellaan järjettömän korkeaa liikenteen ja autoilun verotusta. Tässä suhteessa ilman näitä viimeaikaisia polttoaineen hinnankorotuksia viimeinkin täytyisi tehdä jotain. Ehkä kuvaavaa Suomelle ja nykyisen hallituksen hallinnoimiselle on se, että tällaisia päätöksiä ei tässäkään tilanteessa ole kyetty ainakaan vielä tekemään.

Huolimatta ainakin näennäisesti hyvin korkeasta elintasosta suomalaisten hyvinvointi ei ole todellisuudessa kasvanut. Monen kansalaisen mielestä oman elämän hallinta on vaikeaa. Arkipäivän asiat riippuvat liikaa ulkopuolisista päätöksistä. Vaikka tulot ovat näennäisesti korkeat, on taloudellinen liikkumavara pieni- ja keskituloisilla erittäin vähäinen, monesti olematon. Todellisesta hyvinvoinnista eivät kerro myöskään kasvavat alkoholi- ja muut huumeongelmat, korkeat itsemurhaluvut ja sadattuhannet mielenterveyspotilaat, ylivelkaantuneiden hätä jne. Näitä pahoinvoinnin oireita tässä yhteiskunnassa on vähintään riittävästi.

Missä määrin tämä talousarvio esimerkiksi antaa resursseja näiden ongelmien hoitamiseen? Ei millään tavoin. Todella aika pienilläkin rahoilla esimerkiksi huume- ja päihdekysymyksille voitaisiin tehdä jotain, mutta ei sitäkään ymmärrystä ole. Tai mitä talousarvio antaa esimerkiksi terveiden elämäntapojen edistämiseen? Lähinnä niidenkin edistämisestä mieluummin vähennetään kuin lisätään. Ehkä se kuvaa sitä, että mitään muita hyvinvoinnin tasoja kuin markoilla mitattavia ei enää välitetä noteerata.

Arvoisa puhemies! Remonttiryhmän mielestä oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo lain edessä ja viranomaisten luona on turvallisen hyvinvointiyhteiskunnan ehdoton edellytys. Kunnossa oleva talous on turvallisuuden perusta. Hyvinvointi ja huolenpito voivat perustua vain ihmisiin, ei viranomaisiin ja laitoksiin. Hyvinvointi-Suomi voi syntyä vain ihmisten todellisen keskinäisen yhteisvastuun varaan. Vilpitön yhteisvastuu heikoista karkottaa tuhoisan ahneuden ja kateuden ja pakottaa kenties meidät kaikki ajattelemaan myös muita kuin rahalla mitattavia arvoja.

Ed. E. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

---

[10] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Herra puhemies! Niin kuin jo esittelypuheenvuorossa täällä totesin, budjettiesitys noudattelee finanssipolitiikan yleislinjaltaan samaa talouspolitiikan suuntaa, jota edellinen ja tämäkin hallitus talouspolitiikassaan aikaisemmin ovat noudattaneet. Viritys on siis ennallaan. Tällä kertaa se johtaa kokonaisuutena siihen, että julkisen talouden ylijäämä Suomessa tulee olemaan 4,5 prosenttia. Menot pidetään, niin kuin hallitusohjelmassa on sovittu, osapuilleen vuoden 99 tasolla.

Kaikki tämä antaa mahdollisuuksia tulevaisuuteen. Se antaa nyt mahdollisuuden lainan lyhentämiseen noin 12 miljardilla markalla, se antaa nyt mahdollisuuden työn verotuksen keventämiseen noin 6 miljardilla markalla ja se antaa nyt mahdollisuuden vastata eräisiin yhteiskunnan kipeimpiin ongelmiin. Kun lainanlyhennykset vaikuttavat tulevaisuudessa korkomenoihin ja työn verotuksen keventäminen, työn kunnioittaminen, vaikuttaa tulevaisuudessa siihen, paljonko työstä saadaan verotuloja, vaikkakin verokanta alenee, näin tämä budjetti luo edellytyksiä myöskin siihen, että seuraava budjetti luo vielä enemmän edellytyksiä jne. Se on ollut hallituksen tavoite.

Mikä sitten on ylipäätään hallituksen politiikan, erityisesti talouspolitiikan, keskeinen päämäärä? Täällä puhutaan ja moititaan hallitusta siitä, että se kiinnittää huomiota prosentteihin, lukuihin, tai että se — mikä minun mielestäni ei tosin pidä paikkaansa — retostelee sillä, että Economic Forum pitää Suomea maailman kilpailukykyisimpänä tai Imd kolmanneksi kilpailukykyisempänä maana hyvin laajassa mittapuussa. Mutta tärkeintä on se, että luodaan sellaiset puitteet tulevaisuudelle, jossa ne, jotka toimivat, uskaltavat toimia ja näkevät mahdollisuuksia. Jos siinä hallitus ja politiikka onnistuvat, silloin on paljossa onnistuttu. Nimittäin ihmiset ovat niin rakennettuja, että sellainen tulevaisuus kuin ounastellaan, kuin on sisällä tunnetta, sellainen myöskin pyrkii toteutumaan. Jos voidaan luoda ja ylläpitää tulevaisuudenuskoa, silloin on jo paljon saavutettu.

Jotta tämä aukeaisi paremmin, haluaisin myöskin oppositiolle muistuttaa, sisällyttämättä

minkäänlaista moitetta tähän puheenvuoroon, tilanteesta viiden kuuden vuoden takaa. Itse asiassa tämä sali oli hyvin kylmäpäistä väkeä täynnä. Ajatelkaa, mitä silloin tapahtui: 60 miljardia markkaa, yksi kolmasosa valtion vaatimista menoista, lainattiin muualta vailla mitään tietoa siitä, miten tulevaisuudessa käy. Maailma on paljon muuttunut kuudessa vuodessa. Tämä ei sisällä mitään arvoarvostelmaa todellakaan. (Ed. Pekkarinen: Oliko muuta vaihtoehtoa silloin?) Silloin oltiin siinä tilanteessa, mutta siitä on kyllä nyt noustu ylös. (Ed. Pekkarinen: Juuri siksi, että silloin tehtiin niin!) On noustu ylös niin, ettei enää tehdä sitä 60 miljardin vajetta vaan maksetaan velkaa takaisin. (Ed. Puisto: Köyhien kustannuksella!)

Ellei näin olisi tehty, olisi menetelty, niin kuin esimerkiksi keskusta on viiden edellisen vuoden aikana budjettiesitysten yhteydessä aina lausunut, vaatinut itse asiassa velanoton jatkamista. Teidän kaikki budjettivaihtoehtonne — tämänvuotiseen en ole vielä niin tarkoin ennättänyt tutustua — olisivat tarkoittaneet velkaantumisen jatkamista, ettekä tänä vuonnakaan olisi päässeet kuiville, koska te olisitte näiden kuluneen neljän viiden vuoden aikana tehneet niin paljon velkaa ja lisänneet niin paljon menopohjaa kumulatiivisesti, että te olisitte nyt konkurssissa. (Ed. Pekkarinen: Onko ministeri ihan tosissaan?) — Aivan tosissani. (Välihuutoja keskustan ryhmästä) — Silloin jouduttiin 90-luvun puolivälissä todella elämään sen varassa, että kai näistä joskus selvitään tai ehkä näistä selvitään tai on pakko selvitä. Nyt on pakko selvitä, ja siitä on seurannut myöskin eräitä kiusallisia toimenpiteitä. On ollut pakko selvitä.

Minun on aika vaikea suoraan sanottuna tarkkaan kuunnellenkaan löytää nyt opposition budjettivaihtoehtoa. Jos luvallanne, ed. Kuisma, mukailen vähän teidän puhettanne, niin kyllä tämä on ollut puhdasta rutiinirutinaa, ei mitään uutta vaihtoehtoa. Ymmärrettävää on, että on siellä täällä erilaisia näkökulmia, miten verotuksen keventäminen olisi pitänyt suunnata tai mihin menoja olisi pitänyt suunnata, mutta ei silti, ei mitään talouspolitiikan vaihtoehtoa tässä salissa ole esitetty eikä edes pyritty esittämään. Jos budjetti on rutiiniesitys, kyllä rutinatkin ovat rutiinia. (Ed. Kallis: Ei linjassa ole mitään vikaa, mutta jaossa on vikaa!) Ei ole tullut siis mitään selvää vaihtoehtoa sille, että menot pidetään kurissa, että lainaa lyhennetään ja että verotustakin helpotetaan.

Kun täällä on kaivattu sitä, ettei hallituksella ole dynamiikkaa, lainaan jälleen kerran hyvin dynaamisena pidettyä Yhdysvaltojen taloutta, jota en suinkaan kaikilta osin ihaile. Sen dynamiikka perustuu ainakin sikäläisen hallituksen mukaan kahteen seikkaan: it-sektorin nopeaan omaksumiseen, siis koulutukseen, tietämiseen, osaamiseen, ja toisaalta uuteen julkisen talouden tasapainoon, näihin kahteen tekijään. Kyllä nämä tekijät ovat varmasti tärkeitä, mutta tätä dynamiikkaa Suomen hallitus on kyllä noudattanut viisi viime vuotta hyvin johdonmukaisesti. On haluttu varmistaa se, että valtiontalous on tasapainossa, ylijäämäinenkin, koska on pakko maksaa niitä vanhoja velkoja, koska sillä luodaan tulevaisuudenuskoa.

Toisaalta sitten dynaamisesti tehdään melkoisia satsauksia opetuspuolelle, joka jälleen kerran menestyy parhaiten tässä budjettiesityksessä, saa 2 miljardia markkaa lisää verrattuna viime vuoteen. Sitä ennen on tehty jo tuntuva t&k-panostus. Eivätkä nämä ole tietenkään itsetarkoituksia, niillä tähdätään johonkin. Niillä tähdätään juuri siihen, että tulevaisuudessa pärjättäisiin paremmin. Ei tämä mikään maksimisuoritus ole Suomelta tällä hetkellä. (Ed. Kallis: Aivan samaa mieltä tuosta!)

Haluaisin tässä yhteydessä myös kiinnittää huomiota erityisesti hallitusryhmien puheenvuoroihin. Minusta niistä ilmennyt varsin vastuunalainen ote oli kyllä hallitukselle kovin tervetullut. (Ed. S. Lahtela: Nöyristelevä!) Jos halutaan etsiä, niin kuin useissa puheenvuoroissa hallitusryhmistä nimenomaan mainittiin, joitakin mahdollisuuksia rahoittaa joitain toisia asioita kuin mitä budjettiesityksessä on, niin minusta se on varsin kannustettava pyrkimys. (Ed. Pekkarinen: Oliko sellaista äsken havaittavissa?) — Nimenomaisesti, expressis verbis lausuttuna moneen kertaan vielä, monella suulla. — Ei varmasti hallituksessa ole sellaista ajatusta, että resurssit on jaettu maksimaalisella tavalla, ei suinkaan. On olemassa epäilemättä parempi tapa ja on aina olemassa parempi tapa. Mutta jos peruslähtökohta, niin kuin nyt ymmärsin, on kuitenkin se, että pyritään etsimään painopisteitä ja siirtämään resursseja, minusta se on jo hyvä peruslähtökohtana.

Herra puhemies! Lopuksi haluaisin yhtyä ed. Outi Ojalan puheenvuoroon. Kyllä todella asia

on niin, että vahva valtiontalous on myös köyhän etu.

Toinen varapuhemies: Tämän jälkeen mennään debattipuheenvuoroihin. Kaikki tässä keskustelussa käytettävät vastauspuheenvuorot ovat enintään 2 minuutin pituisia.

[11] **Anneli Jäätteenmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Niinistölle haluaisin todeta, että keskusta on sitä mieltä, että valtionvelkaa tulee lyhentää ja verotusta tulee keventää. Sen sijaan olemme sitä mieltä, että osa verotuksen kevennyksestä olisi tullut ohjata polttoaineveron alentamiseen. Viime torstaina te täällä eduskunnan kyselytunnilla lupasitte, että tulette tässä tiistaipäivän aikana kertomaan eduskunnalle, mikä on hallituksen aikataulu ja mitä hallitus aikoo tehdä. Olisi mielenkiintoista kuulla ja nyt olisi oikea aika kertoa, mikä hallituksen kanta tässä asiassa on.

Selvyyden vuoksi, ellei ministeri muista, haluaisin kertoa, että keskustan puheenvuorossa esitettiin, että polttonesteiden korkeaa verotusta tulee alentaa. Se aika on nyt. Selvityksiä on tehty tarpeeksi, ja haluaisinkin tarjota hallitukselle ja valtiovarainministeri Niinistölle mahdollisuutta käyttää keskustan selvityksiä hyväksi. Me olemme tehneet selvityksiä aivan riittävästi. Nyt olisi aika ryhtyä toimeen ja alentaa erittäin korkeita polttonesteiden veroja, niin että ihmisten arkipäivä sitä kautta helpottuisi. Ministeriaitiossa viime torstaina myönnettiin se, että polttonesteiden korkea vero on ongelma yrittäjille ja tavallisille Suomen kansalaisille.

Mitä hallitus aikoo tehdä?

[12] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin juuri perumassa vastauspuheenvuoropyyntöni, koska ajattelin käyttää puheenvuoron ed. Pekkarisen saaman puheenvuoron jälkeen.

[13] **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien taholta on huomautettava kyllä valtiovarainministerille, kun painopisteitä haetaan, että lähtökohta veroratkaisuissa sekä velanmaksun mitoituksessa on varmistaa tietysti myönteinen työllisyyskehitys sekä julkisten palveluiden, koulutuksen ja kaiken kaikkiaan hyvinvointivaltion perusta. Tässä suhteessa painopisteen haku on tärkeätä, että eduskunnan toukokuisen tiedonannon painopisteiden mukaan hallitusohjelman syrjäytymisen ja köyhyyden vastaiset kohdat otetaan todella vahvemmin esille samoin kuin pitkäaikaistyöttömien ja eläkkeensaajien tulotason jälkeenjääneisyys. Tässä on todella nyt eduskunnassa työtä, koska hallituksen budjettiesitys ei täysin vastaa niitä painopisteitä.

Valtiovarainministeri ei ole kommentoinut sitä valtiovarainministeriön esiintymistapaa finanssipolitiikan tiukentamisen suhteen, mitä tehdään näillä reunaehdoilla, veroalella ja myös velanmaksutavoitteen jälkeen, jos finanssipolitiikkaa kiristetään. On viitattu menojen leikkaamiseen jatkovaiheessa. Tässä muun muassa kärjistyneessä sairaanhoidon tilanteessa on ehdottomasti löydettävä muita tapoja siihen tilanteeseen varauduttaessa. Viittaan muun muassa veronalennusten uudelleen arvioimiseen, kohdentumiseen, ja koko budjettikokonaisuuden uudelleen arvioimiseen. Näin on valtiovarainvaliokunnassa valtiovarainministeriön edustaja sanonut, että finanssipolitiikan kiristäminen kenties saattaa tulla esille, ja se tarkoittaa menojen leikkaamista.

Ed. Nousiainen merkitään läsnä olevaksi.

---

[14] **Bjarne Kallis /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muutama kuukausi sitten ministeri Niinistö piti ehdottomana menokattona 193,8:aa miljardia. Nyt se on noussut lähes 3 miljardilla. Hyvä on, mutta muutama kuukausi sitten se oli ehdoton, ja jos joku olisi silloin esittänyt, että nostetaan miljardilla, kyllä olisi tullut melkoiset moitteet.

Ministeri Niinistö, veroja voidaan alentaa monella tavalla. Teillä on esitys, te väitätte, että sillä on työllisyyteen myönteinen vaikutus. En minä väitä vastaan, mutta kuitenkin kokemukset osoittavat, että tämä linja ei ole luonut kovinkaan paljon työpaikkoja. Kuten puheenvuorossani mainitsin, saksalaisten mukaan työttömyyttä on hoidettu huonommin vain Kreikassa ja Espanjassa.

Veroja voidaan alentaa monella tavalla. Meidän esityksemme on saman sisältöinen markkamäärältään kuin teidän, mutta väitän, että se on sosiaalisesti oikeudenmukaisempi ja se pienen-

tää kuilua yhteiskuntaryhmien välillä, jota pidetään tänä päivänä erittäin huonona asiana. Sen takia ihmettelen kyllä, kun te väitätte, että oppositio ei ole esittänyt mitään vaihtoehtoa. Meillä on selkeä vaihtoehto, joka on markkamäärältään samansuuruinen, jonka menojen ja tulojen eri on yhtä suuri kuin hallituksen esityksessä ja joka nostaa palvelutasoa huomattavasti. On turha väittää, ettei ole vaihtoehtoa. Silloin te ette ole kuunnellut, mitä me olemme tässä salissa puhuneet.

15 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talouspolitiikan linjalle ei ole esitetty vaihtoehtoa.

Ed. Jäätteenmäki, te olette aina, keskusta, lausunut täällä viimeiset viisi vuotta, että te haluatte lyhentää velkoja, ja sitten seuraavaan hengenvetoon, että te haluatte lisätä menoja myös. Aina olisitte lisänneet menoja, ja jos niin olisi todellisuudessa tehty, velan puolelle olisi aina käännytty vahvemmin ja vahvemmin.

Polttonesteiden osalta hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on tänään käsitellyt asiaa ja todennut, että hallituksen politiikan linjauksessa ei tapahdu muutosta. Näin ollen polttonesteitten veronalennukseen ei lähdetä. Sen sijaan tavaraliikenteen osalta selvitetään edelleen sen alan erityisongelmia. Miksi tämä politiikan linjaus? Sen jälkeen, kun Opec-maat kehottivat, että läntiset maat, eurooppalaiset valtiot, alentaisivat polttonesteiden verotusta, alkoi yhä ilmeisemmäksi käydä, että tässä on kysymys aika paljon Länsi-Euroopan kasvun jaosta. Toisin sanoen veronalennus heijastuisi siihen, että lopputuotteiden maksukyvyn oletetaan kuitenkin säilyvän. Näin ollen riski siitä, että raaka-aineen hinta olisi se, joka reagoisi veronalennuksen verran, on kyllä melkoinen.

Ed. Kallis, ei tämä nousekaan kehyksestä, jos otatte huomioon, että eräät pienyrittäjien ja eläkeläisten veronalennukset heijastuvat tässä menoina, vaikka todellisuudessa ne ovat veronalennuksia. Mutta vastustatteko te niitä? (Ed. Kallis: En minä moiti!) Ehkä.

Toinen on tietysti se, että kehysvaiheessa ei tunneta myöskään inflaatiokehitystä, joka nyt on ollut toisenlainen. Näin ollen, kun jatkuvasti vertailu tapahtuu reaaliarvoissa, (Puhemies koputtaa) kovin suurta muutosta ei ole keväiseen.

16 **Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ministeri Niinistö kiinnitti aivan oikein huomiota siihen, että hallituksen tulee luoda edellytyksiä niin talouden kasvulle kuin yrityksillekin toimia. Kuitenkin samassa yhteydessä haluan korostaa sitä, että hallituksella on myös erityinen vastuu siitä, miten tulonjako kehittyy. Tässä suhteessa myöskin hallituksen esityksessä on tarkistuksen varaa, jos näin voidaan sanoa, kaikkein heikoimmassa asemassa olevien osalta. Tähän, kuten ryhmäpuheenvuorossamme totesimme, haluamme puuttua. Ministeri Niinistökin jossakin yhteydessä totesi, että eduskunta kuitenkin haluaa myös olla mukana vaikuttamassa ja näitä muutoksia voidaan tehdä. Raami on hyväksytty, mutta kuitenkin siinä on hieman varaa myöskin. Toivon, ettei pelkästään pidetä itsepintaisesti kiinni, ettei mitään lisää saisi tulla, koska ymmärsin, että ministerikin oli sitä mieltä, että jonkin verran voi tulla, mutta ei mitään suuria ylityksiä. Näin olen lukenut eräitä kannanottoja.

Erityisesti ed. Pekkarisen puheenvuoro tänään oli kyllä hieman erikoinen, kun hän totesi aamu-tv:ssä, että keskusta on valmis jopa tinkimään verohelpotuksista, (Puhemies koputtaa) mikäli esimerkiksi polttoaineveroa alennetaan. Kuitenkaan ed. Jäätteenmäki ei täällä tuonut sitä esille, eli puolueen puheenjohtaja ei ollut samaa mieltä ilmeisesti.

17 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoin, että keskusta on valmis tinkimään suurituloisimpien tuloveron kevennyksistä. Olemme edelleen sitä samaa mieltä.

Arvoisa puhemies! Uskallan väittää, ministeri Niinistö, että Suomen kansan aivan ylivoimainen enemmistö on hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan tämänaamuisen kannan kanssa aivan eri mieltä. Meillä polttonesteiden hinnat hipovat pilviä tällä hetkellä. Suomi, jossa on pitkät matkat, poikkeuksellisen pitkät matkat, jossa polttonesteiden hinnat vaikuttavat nyt jo inflaatioon enemmän kuin monessa muussa maassa, meillä, jossa polttonesteissä veron määrä on suurimpia koko Euroopan alueella, meillä te ette suostu liikkumaan penninkään vertaa tässä asiassa. Te annatte pieniä viitteitä, että voitaisiin liikkua. Teidän ministeriönne virkamies viime sunnuntaiaamuna vielä lisäsi odotuksia, ja te tulette ja sanotte, että hallitus ei tässä asiassa liiku.

Arvoisa puhemies! Minä vetoan Suomen kansan täällä oleviin edustajiin. Meillä on nyt näytön paikka. Keväällä, kesäkuussa, kun keskustelimme täällä samasta asiasta, yksi ja toinen meistä vannoi sen nimiin, että elleivät kesän aikana polttonesteiden hinnat laske, niin painetta pannaan hallituksen päälle lisää. Nyt, arvoisat edustajat, tässä lähetekeskustelussa jos missä meillä on tilaisuus sanoa hallitukselle viestimme. Uskon, kun olemme rehellisiä, että se viesti on sama, mikä on Suomen kansan tunto: hallituksen on peräännyttävä siinä kannassa, minkä se tänä aamuna on julki sanonut.

18 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 70-luvulla öljykriisi koetteli paljon paljon vakavammalla tavalla suomalaista yhteiskuntaa kuin nyt tapahtunut sinänsä kyllä voimakas raaka-aineitten hinnan nousu. Silloin oli nähtävissä, että nousupiikkiä seurasi hinnan alentuminen. Itse asiassa raakaöljyn hinta on ollut hyvin alhaisella tasolla koko 90-luvun ja erityisesti sen loppupuolella, hämmentävänkin alhaisella tasolla. Jos aikanaan 70-luvulla olisi ryhdytty öljyn hintaa valtion varoin laajasti, useissa valtioissa, subventoimaan, siitä olisi epäilemättä ollut seurauksena, ettei raakaöljyn hinta olisi koskaan pudonnutkaan. Luulen, että tässä ollaan hivenen samassa tilanteessa. Itse asiassa se kansainvälinen keskustelu, jota käydään, osoittaa kyllä juuri tämän tyyppisiä merkkejä, että kun veroja alennettaisiin, niin ei tulisi maailmantaloudelle ongelmaa, joka hyödyttää myöskin öljyntuottajamaita, mutta sen sijaan tulisi varaa kyllä periä raaka-aineesta mahdollisimman korkeaa hintaa. Tämä on yhtälö, joka olisi äärimmäisen vaarallinen toteutuessaan.

Ed. Ojala, kyllä edelleen toivomuksena on se, että eduskunta löytää painopisteet budjetin raamien sisältä. Se, että raameissa on liikuttu, johtuu osin myöskin siitä, että kehyskeskustelutoiveita on jo otettu huomioon.

19 **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarinen varoitteli, että hän aikoo veroasioista keskustella, ja siihen olin varautunut, mutta mielelläni ed. Pekkarisen kanssa keskustelen myös polttoaineveroasiasta, vaikka tuloveroasioista silloin todettiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen linja, joka on linjassa Euroopan unionissa otetun yleisen linjan kanssa, on varmasti sellainen, josta aivan perustellusti ed. Pekkarinen arvelee, ettei Suomen kansan enemmistö pidä sitä perusteltuna. On aivan selvää, että kovia hintoja bensasta, dieselistä, lämmitysöljystä maksavat kansalaiset toivoisivat näkevänsä, että hinnat alenisivat, mutta hintojen nousu ei ole johtunut siitä, että veroja tältä osin olisi kiristetty, vaan hintojen nousu on johtunut siitä, että öljyntuottajamaat ovat toimineet tavalla, joka on nostanut hintoja, ja myös siitä, että dollari on vahvistunut suhteessa euroon. (Ed. Ala-Nissilä: Miksei hallitus tee mitään!)

Kun kysytään, miksei hallitus tee mitään, ministeri Niinistö mielestäni jo hyvin perusteli sen, että jos tietyllä tavoin julkisin varoin lähdettäisiin tukemaan polttonesteiden hintoja, jotta tapahtunut hinnankorotus voitaisiin kuluttajan näkökulmasta neutralisoida, kuvitteleeko kukaan tässä salissa, että sen jälkeen Opec ja muut öljyntuottajat kokisivat mitään tarvetta toimia sen suuntaan, että öljyn hinta laskisi?

20 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta Suomen ei tarvitse laskea polttonesteiden verotusta alle Euroopan unionin maiden keskitason. Ed. Zyskowicz, te jos kuka tiedätte, että tällä hetkellä monien keskeisten polttonesteiden osalta Suomessa perittävä vero on paljon korkeammalla tasolla kuin muissa EU-maissa on. Suomessa, jossa on pitkät etäisyydet, jossa on kylmä ilmasto, jos jossakin niin meillä pitää tämä tosiseikka ottaa huomioon eikä mennä paljon yli siitä tasosta, mikä on muiden Euroopan unionin maiden tilanne.

Kaiken lisäksi, arvoisa puhemies, muistutan sekä ed. Zyskowiczille että ministeri Niinistölle: Ranska päätti keventää verotusta, oliko se 15 prosenttia. (Ed. Kuosmanen: 15 prosenttia!) 15 prosenttia, huudetaan kokoomuksen eduskuntaryhmältä, varmistetaan tieto. Se varmaan pitää paikkansa, ed. Kuosmanen tietää, jos joku. Lisäksi Kreikassa ja Portugalissa muun muassa on tehty saman suuntaisia liikkeitä. Ed. Zyskowicz, monissa muissa Euroopan unionin jäsenmaissa jo valmiiksi veron määrä on huomattavasti alemmalla tasolla kuin se meillä on.

21 **Antti Kalliomäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Maan ja sen talouden kannalta tämä kansalaisille ankea asia ei kuitenkaan ole ennen kaikkea siitä kiinni, mistä molemmat, sekä ed. Zyskowicz että ed. Pekkarinen, puhuvat, vaan ennen kaikkea kysymys on inflaation vaikutuk-

sista, siitä, että välilliset hintavaikutukset voivat olla uhkaavia. Sen vuoksi sosialidemokraattien puolelta kehotettiin ja kehotetaan hallitusta katsomaan tarkasti tätä näkymää ja olemaan valmis reagoimaan, jos kehitys uhkaa todella viedä taloutta kohti ylikuumenemista ja inflaatioriski kasvaa, siis välillisten vaikutusten seurauksena, ei niinkään suoran vaikutuksen seurauksena.

22 **Risto Kuisma /rem** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tästä polttoaineverotuksesta: Kun ministeri Niinistö vertasi 70-lukuun ja energiakriisiin, nyt on tässä keskustelussa unohtunut se, että 90-luvulla korotettiin tuntuvasti polttoaineverotusta ja perusteltiin sitä sillä, että kun raakaöljyn hinta oli niin alhainen, niin ellei koroteta veroja, ympäristö ja energiansäästö kärsivät. Sen takia korotettiin ja lausuttiin ainakin puolittain julki se, että jos raakaöljyn hinta nousee, vastaavasti voidaan tarkistaa veroja. Nyt kuitenkaan tämmöistä ei ole tehty, ja varsinkin kun Suomen polttoaineverotus on korkeampi kuin muissa vastaavissa maissa, olisi kaikki syyt tehdä tämä alennus.

Ed. Nurmi merkitään läsnä olevaksi.

---

23 **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kysyä valtiovarainministeri Niinistöltä, kun palaan ansiotuloverotukseen, tähän 6 miljardin markan helpotukseen, miten tosissaan pitää nyt ottaa eduskunnan ja kansalaisten se vaara, joka on tullut esiin tiedotusvälineissä ja eduskunnan valtiovarainvaliokunnassa eri talousasiantuntijoilta, että tämä veronalennus, mikäli maltillista tupoa ei synny, aiheuttaa inflaation kiihtymisen, sen myötä työttömyyden nousun, talouden kuumenemisen ja sen myötä tarpeen tiukempaan finanssipolitiikkaan. Siinä ei ole sitten kuin kaksi vaihtoehtoa: joko maltillisempi veroale tai tiukempi finanssipolitiikka, joka tarkoittaa julkisen sektorin leikkausta. Kun samanaikaisesti hallituksessa vaarannetaan maltillinen tupo taistelemalla työelämää sitovista laeista, onko tarkoituksellista, että saadaan riitatilanne aikaan ja veroale toteutetaan ja julkinen sektori leikataan? Onko tarkoituksellista, että jatketaan rakenteellista palvelujen alasajoa? Tähän toivon selkeää vastausta.

24 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toisin kuin ed. Puisto kuvittelee, leikkausten tekeminen ei ole ollenkaan miellyttävää puuhaa, se on äärimmäisen raskasta hallitukselle ja myöskin eduskunnalle. Kyllähän me sen kaikki tiedämme. Kuka siihen tieten tahtoen pyrkisi?

Mitä tulee veronalennuksiin, meillä inflaatio tai ylikuumenemisen riski näyttäytyy aika lailla toisella tavalla kuin perinteisessä kaavassa, jossa nimenomaan kotimainen kulutuskysyntä, niin kuin 80-luvulla erityisesti, räjähti. Tällä kertaa näyttää siltä, että meillä bkt:n kasvun taustalla on viennin voimakas kasvu edelleen ja kotimarkkinoitten kulutuskysyntä on itse asiassa suhteellisen vaatimattomasti kasvanut. Jotenka saman tyyppistä ongelmaa, jonka esimerkiksi veronalennukset tuottaisivat toisella rakenteella olevassa riskitilanteessa, ei identtisenä nyt ole. Mutta totta kai, jos työmarkkinoilla päädytään korkeisiin palkankorotuksiin, yhdessä tämä yhtälö luonnollisesti olisi ongelmallinen.

Kun palkankorotuksilla yleensä pyritään palkansaajien kotitalouksien käytössä olevien tulojen lisäykseen eikä niinkään nimelliskorotuksiin, on varmasti kaikki syy olettaa, että nämä veronalennukset osaltaan luovat edellytyksiä maltilliselle tuloratkaisulle.

25 **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos katsotaan budjettiesitystä kevään kehystiedonannon ja eduskunnan antaman mietinnön valossa, niin minusta on hyvä, että ministeri Niinistö ja hallitus ovat tulleet eduskunnan linjalle. Eduskuntahan oli kokonaisuudessaan sitä mieltä, että menot pidetään suurin piirtein viime vuoden tasolla eikä olla turhan tiukkapipoisia tässä asiassa vaan kohdistetaan myös niihin ongelmiin, joita yhteiskunnassa on.

Erään puutteen kyllä näen verrattuna kehysmietintöön. Eduskunta erityisesti painotti sitä, että tasapainoisen aluekehityksen olisi tullut olla yksi ensi vuoden budjetin painopisteistä. Niinhän se ei kyllä ole. Keväällä pääministeriä myöten käytettiin monia lupaavia puheenvuoroja tämän asian tiimoilta, mutta edelleen muuttoliike kiihtyy, kasvua ei ole saatu suunnattua kasvukeskusten ulkopuolelle, ei sen paremmin vanhoilla

kuin uusillakaan keinoilla. Tältä osin eduskunnassa tulisi pyrkiä korjauksiin. Esimerkiksi ruotsalaisen kansanpuolueen ja vasemmistoliiton puheenvuoroissa olikin tähän kiinnitetty huomiota, koska epätasapainoinen aluekehitys myös rasittaa julkista taloutta, kuntien taloutta, sekä muuttajien, lähtevien, päässä että niissä kunnissa, joissa kasvu on liian nopeaa.

Myös aluekehityksen kannalta polttoaineverotuksen keventäminen olisi ollut erittäin perusteltua, koska Suomi on erilainen maa, jos verrataan meitä muihin EU-maihin. Meillä on pitkät etäisyydet, paljon maantiekuljetuksia, kylmempi ilmasto. Emme me voi tässä suhteessa olla EU:n oppipoikia ja pysyä jossakin keskimääräisellä linjalla, vaan meidän tulisi toimia omien olosuhteittemme mukaisesti ja pyrkiä alentamaan liikkumisen ja kuljettamisen ja ihmisten arkipäivän elämän kustannuksia myöskin syrjäisemmillä alueilla.

[26] **Ulla Anttila /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Energia- ja polttoaineverotusta käsiteltäessä täytyy aina muistaa myös ilmastopolitiikka. Vihreät ottivat keväällä sen kannan, että energiaverotuksen rakennetta olisi voitu muuttaa pienin täsmennyksin siten, että painotusta olisi siirretty enemmän sähköverotuksen puolelle polttoaineverotuksen sisältä mutta kokonaistaso pidetty samana. Tälle ehdotukselle emme saaneet tukea. Sinänsä pidämme tärkeänä asiana sitä, että resurssi- ja ympäristöverotusta kehitetään, koska kuitenkin esimerkiksi öljyn osalta on kyse rajallisesta luonnonvarasta. Öljyvarat ovat rajalliset, se on aivan luonnontieteellinen fakta, ja sitä silmälläpitäen, että tämän vuosisadan aikana öljystä tulee olemaan pula, pitäisi pystyä näkemään, että on kyse aika isosta energiapoliittisesta asiasta, siitä, että maailman ja myös Suomen teknologia pitäisi saada siirtymään toiseen, vähemmän resursseja kuluttavaan suuntaan, mistä näkökulmasta tämä verotus on perustellumpaa.

Arvoisa puhemies! Olisin toivonut, että ministeri Niinistö olisi kommentoinut sitäkin kysymystä, mikä on veropolitiikan tulevaisuuden linja juuri esimerkiksi energiaverotuksen osalta, koska vuonna 2002 alkoholiverotusta joudutaan keventämään. Aiotaanko tämä korvata pelkästään tuloverotuksen kasvulla näiden kasvuennusteiden varassa vai onko valtiovarainministeriössä jokin muu näkemys siitä, millä tavoin tuolloin syntyvä vaje saataisiin korvatuksi?

[27] **Kaarina Dromberg /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten valtiovarainministeri Niinistö sanoi, koulutukseen on aika paljonkin panostettu tässä budjetissa, mutta poikkeuksiakin on.

Poikkeuksen muodostaa ammatillinen lisäkoulutus, johon osoitetut määrärahat ovat supistuneet puoleen vuodesta 1997. Tämä on sivistysvaliokuntaa kaiken kaikkiaan suuresti huolestuttanut. Se on ollut joustavaa koulutusta, sitä ovat lääninhallitukset hoitaneet ja se on sitä koulutusta, mitä elinikäisen oppimisen kannalta olisi erittäin tärkeää järjestää jatkossakin. Onko järkevää, että alasajetaan näin tärkeä alue elinikäisen oppimisen ja elinkeinoelämän tarpeet huomioon ottaen?

Samoin on tullut myös kuntaosuus ammatilliseen perustutkintoon johtavan oppisopimuskoulutuksen rahoitukseen. On varmasti myöskin kunnille ollut aika suuri yllätys, että tässä asiassa on menetelty näin.

Haluaisin näihin kysymyksiin vastauksen opetusministeri Raskilta.

[28] **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kehyspuheenvuorossa keväällä vasemmistoliiton ryhmä totesi, että mikäli Opecin ratkaisuilla maaliskuussa ja myöhemmin ei saada öljyn maailmanmarkkinahintaa laskettua ja sitä kautta alennusta polttonesteiden hintaan, niin hallituksen on puututtava tähän kehitykseen. Tässä valossa tämän päivän päätös talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa voidaan kokea pettymyksenä. On totta, että Ranskassa Ecofinin kokouksessa voidaan arvioida sitä, mikä seuraus veronalennuksilla on Opecin linjaan hinnoittelussa jatkossa ja konkretisoituvatko veronalennukset todellisuudessa vähittäismyyntihinnoissa, jos raakaöljyn hintaa pidetään korkealla.

Täytyy kuitenkin muistaa, että ei tässäkään asiassa pienen Suomen ehkä kannata olla paavillisempi kuin paavi itse. Kyllä meidän kansantaloutemme ja polttoöljyn kulutuksemme on sitä suuruusluokkaa, että huomattavasti vähemmän meillä tehty veronalennus varmasti näissä suhteissa vaikuttaa kuin suuressa jäsenmaassa tehty, puheenjohtajamaa Ranskassa, joka on jo taipunut veronalennuksiin. Tässä mielessä ehkä tässä

yhteydessä hieman jopa tällainen suomalaisempi ja itsekkäämpikin linja voisi olla kansan mielestä ainakin tervetulleempi kuin kantaa vastuuta siitä, mitä öljyn maailmanmarkkinahinnoille tapahtuu kokonaisuudessaan maailmantaloudessa.

29 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, arvoisa edustaja Ulla Anttila, yritän kyllä vastailla, mutta kun huomaan, että joudun vastaamaan joka suuntaan tässä salissa, kaksi minuuttia on kovin vähän aikaa.

Ed. Uotila, kyllä meillä on vapaus ampua tässä itseämme jalkaan, ei siinä ole mitään rajoitteita. Ecofin-ministerithän eivät käytä päätösvaltaa tässä, eikä ylipäätään Euroopan unionilla ole polttoaineveroon ulottuvaa päätösvaltaa. Kysymys on talouspolitiikan koordinaatiosta tällä kohdalla. Pitäisin kyllä hyvin todennäköisenä, jos Euroopassa laajassa mitassa lähdettäisiin verotusta nyt alentamaan, että se takaa, ettei raakaöljyn hinta ainakaan halpene, ehkä paremminkin päinvastoin voisi hyvin ajatella. Mutta kyllä Ranskan ratkaisuun siellä tietysti voimakkaasti kiinnitettiin huomiota. Haluan kuitenkin korostaa, että tämä asia on puhtaasti suomalaisissa käsissä, kyllä.

Aluepolitiikka on kyllä hyvin selvästi näkyvissä budjettiehdotuksessa, ed. Aula. Kunta—valtio-suhdehan on eräs sellainen, joka sittenkin kuvaa aika paljon aluepoliittista suhtautumista. Budjettiperusteluista näkyy, että tällä kertaa jälleen kerran kuntasektori suhteessaan valtioon voittaa verrattuna kuluvaan vuoteen myöskin ensi vuonna. Myös tänä vuonna verrattuna edelliseen vuoteen etumerkki oli vahvasti plussalla kuntasektorin puolesta. Lisäksi alue- ja osaamiskeskuksiin osoitetaan myös määrärahoja. Joskin tietysti aina tietenkin enempi olisi toivottavaa.

30 **Opetusministeri Maija Rask** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Dromberg on aivan oikeassa siinä, että aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahat ovat pudonneet huimasti, yli miljardista markasta tämän vuoden noin 500 miljoonaan markkaan. Kun ensi vuodelle talousarvioesityksessä on tällä samaisella momentilla lisäkoulutuksen hankintoihin 230 miljoonaa markkaa, niin pudotushan on aivan mahdottoman suuri.

Erinäisillä järjestelyillä on kuitenkin päästy siihen tilanteeseen, että ensi vuodelle talousarvion eri momenteilla on määrärahan kokonaispudotus 50 miljoonaa markkaa, joka on se summa, josta nyt tällä hetkellä puhutaan. Mutta kun tilanne on se, että siirtomäärärahat samanaikaisesti ovat vähentyneet sillä tavalla, että ensi vuodelle niitä on enää käytettävissä 48 miljoonaa markkaa, niin tilanne on todella vaikea.

Vaikka tuo määrärahan pudotus ei ole kuin 50 miljoonaa markkaa, niin johtuen siirtomäärärahojen putoamisesta opiskelijatyövuosien määrä ensi vuonna vähentyy aika huomattavalla tavalla. Olen huolissani kyllä siitä, että aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahat, joita kyllä tarvitaan nimenomaan aikuistyövoiman koulutustason parantamiseen, ovat tällä tavalla pienentymässä. Mutta tälläkin summalla kuitenkin vielä kohtalaisesti selvitään, ei kyllä enää niin hyvin kuin mitä tähän saakka on tapahtunut.

31 **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aluksi on todettava, että budjetin päälinjaukset ovat varmasti hyväksyttävissä.

Haluaisin viedä keskustelua vähän sosiaalipolitiikan puolelle. Monessa puheenvuorossa ryhmistä tuli näitä koskevia asioita esille. Muun muassa kristillisten ed. Kallis toi esiin, että he ovat valtionosuuksiin esittämässä 300 miljoonaa lisää tuolle puolelle. No, sehän on hyttysen surinaa kerta kaikkiaan, jos puhutaan tuommoisista summista. Nimittäin minusta on nyt vakavamman pysähtymisen paikka.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin on tulossa nyt vain 0,6 miljardin korotus, kun opetuksen puolella tuo summa on 2,2 miljardia, niin kuin täällä kuultiin. Jos ajatellaan vähän verratakin näitä alueita, mikä on minusta aiheellista, koska kuntien kannalta tilanne on tosi huono ollut molemmilla alueilla, niin tehdään se. Jos 93 valtionosuuslukuja merkitään sadalla, ensi vuonna tilanne on se, että opetusministeriön valtionosuudet ovat 96 mutta sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet ovat putoamassa 68:aan. Ne ovat siis ensi vuonna 68 prosenttia vuoden 93 tilanteesta. Nyt puhutaan reaalitilanteesta.

Mielestäni nyt on tultu siihen tilanteeseen, että tarvitsemme nopeaa vauhtia myös tasokorotuksen sosiaali- ja terveydenhuollossa, ja perustelen sitä: ilman käsi- ja jalkapareja ei mitenkään voida pärjätä laadussa, kun puhutaan päivähoidosta tai varsinkin pitkäaikaisesta hoidosta. Nyt haluankin kysyä:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo nyt ryhtyä — ensi vuosi saattaa nyt olla jo sukassa, ellei hukassa — että viimeistään vuonna 2002 voidaan tehdä täysremontti myös sosiaali- ja terveydenhuollon puolella?

32 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja nosti esille juuri sen alueen, missä hallituksen budjettiesitystä jo ensi vuodelle pitäisi selkeästi korjata, eli terveydenhuollon mahdollisuuksien parantamisen.

Valtionosuudet ovat tärkeät, mutta ministeri Niinistö, tiedättekö, että hyvä uusi lääke voi olla kaikkein halvin tapa hoitaa? Silloin jäävät kalliit sairaalahoidot pois. Me tarvitsemme tätä kokonaisuutta, eli sairausvakuutusta ja terveydenhuoltoa on selkeästi parannettava niin, että sitten saamme ne säästöt, kun sairaudet eivät pahene.

Aiotteko te nyt tehdä meidän kanssamme uuden sormiharjoituksen? Täällä on ed. Antvuori, ed. Tulonen, ed. Vehkaoja, ed. Puisto, ed. U. Anttila, ja otetaan pari miestä: ed. Rajamäki ja ed. Löv, joka ei ole paikalla. Tekisimme uuden sormiharjoituksen siitä, miten pitkällä tähtäimellä saadaan estettyä terveydenhuollon menojen valtava kasvu, koska väestö vanhenee.

Toinen asia on kokonaan päivärahoilla olevien toimeentulon turvaaminen. Se on toinen asia, joka on jäänyt. Nämä molemmat ovat juuri sellaisia asioita, että kun nämä asiat ovat kunnossa, kun ihmiset voivat paremmin, myöskin valtio voi paremmin.

33 **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli tarkoitus polttonesteiden verotuksesta vähän puhua, mutta nyt on pakko tarttua ed. Stenius-Kaukosen esitykseen. On ihan totta, että jonkin näköinen sormiharjoitelma olisi tarpeen, koska esimerkiksi väestön ikääntyminen ja sen myötä monet sairaudet, sanotaan esimerkiksi dementiaa aiheuttavat sairaudet, lisääntyvät erittäin voimakkaasti. Viime aikoina on myös todettu, että yhä nuoremmat sairastuvat dementiaa aiheuttaviin sairauksiin. Jos meillä olisi hyvä avohoito, tietoa, taitoa, hyvä lääkitys, varhainen diagnosointi, hoito olisi paitsi inhimillisempää myös selkeästi taloudellisempaa.

34 **Kauppa- ja teollisuusministeri Sinikka Mönkäre** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämähän kuuluvat tietysti sosiaali- ja terveysministereiden vastuualueeseen, mutta tässä tilanteessa haluan omalta osaltani todeta sen todeksi, mitä edustajat ovat tuoneet esille.

Ennen kaikkea on hyvin tärkeää, että terveydenhuollossa panostetaan ennaltaehkäisyyn. Se ei ole tietysti pelkästään rahakysymys. En millään tavalla kiellä sitä, etteivätkö ne luvut, joita ed. Vehkaoja toi esille, osoita, miten viime vuosina laman jälkeen meillä on käynyt terveydenhuollossa. Hyvin paljon säästöjä saadaan juuri niillä asioilla aikaan, joita ed. Stenius-Kaukonen toi esille: huolehditaan siitä, että käytetään sellaisia lääkkeitä, joilla on vaikuttavuutta. Budjetissa on selkeästi myös panostusta oikeaan suuntaan, mutta niin kuin aina todetaan tietysti, riittämättömästi. Hammashuollon osalta on asioita, jotka antavat kunnille uskoa siihen, että kannattaa lähteä tutkimaan tapoja, joilla palveluja voidaan tuottaa myös kannustavasti.

YK:n ikäihmisten teemavuoden aikana Suomessa koottiin erittäin laajan kansalaisjärjestötyön tuloksena käytännön kokemuksia siitä, miten pienillä asioilla on voitu esimerkiksi vanhustenhuollossa edetä. Siitä on tehty Stakesin yhteenveto, ja toivoisin, että ne edustajat, jotka ovat tästä asiasta kiinnostuneita, lukisivat tuon lyhyen kirjasen, jossa kerrotaan, että monesti tekemällä asioita vähän eri tavalla saadaan parempia tuloksia eikä välttämättä aina tarvita suuria budjettirahoja, mutta en kiellä rahojen tarvetta myöskään asioiden parantamisessa.

35 **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Vehkaojan puheenvuoron jälkeen. Kysymys opetustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien vertailussa on yksinkertaisesti järjestelmäerosta. Ensi vuoden kustannustarkistukset on tehty aivan valtionosuuslain mukaisesti, mutta koska perusteet ovat erilaiset, myöskin lopputulos on erilainen.

Niin kuin hyvin tiedätte, selvitysmies tohtori Pekkarinen käy läpi myös valtionosuusjärjestelmää, selvittää muun muassa sitä, ovatko ikäryhmäkohtaiset yksikköhinnat oikeassa suhteessa keskenään, pitäisikö esimerkiksi ikääntyneitä, kaikkein vanhimpia ikäluokkia painottaa enemmän, ovatko muut kriteerit kohdallaan, pitäisikö esimerkiksi työttömyysasteen ja sairastavuuden

lisäksi olla muita kriteerejä, pitäisikö esimerkiksi etäisyyksiä, saavutettavuutta, painottaa jne., eli tätä kautta myös itse rahoitusjärjestelmää tullaan tarkastelemaan.

36 **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö puhui markkojen ja prosenttien ohella myöskin tulevaisuudenuskosta ja siitä, miten se toteuttaa itseään, ja myönnän, että tässä varmasti on vähän perääkin. Mutta monilla alueilla tänä päivänä se usko tulevaisuuteen on todella vähissä, eikä tämä budjetti anna realistisia eväitä tätä uskoa vahvistaa. On nimittäin ihan selvä, että esimerkiksi osaamiseen perustuvan tuotannon laajentaminen nykyisten muutamien kasvukeskusten ulkopuolelle ei tapahdu pelkän uskon varassa eikä pelkästään toivomalla vaan siihen tarvitaan määrätietoisia toimia ja erityistukia, jotka kohdentuvat työvoimaan ja koulutukseen ja aineellisiin investointeihin ja liittyvät myöskin tutkimus- ja teknologiarahojen kohdentamiseen.

Kun nyt kovasti on mainostettu sitä, että budjetissa tulevat maakunnalliset aluekeskukset, voi hyvällä syyllä kysyä, minkälainen kehittämisohjelma luodaan kymmenellä miljoonalla, jonka budjetti tähän tarkoitukseen antaa. Ministeri Niinistö mainitsi, että kunnilla ja kuntataloudella menee hyvin, ja keskimääräiset luvut voivat tällaistakin näyttää. Käsittääkseni kuitenkin kuntasektorilla budjetti on lievästi miinusmerkkinen, mutta ongelmahan on kärjistyvä eriarvoisuus. Jos lähes sadan kunnan talous on kriisiytymässä kovaa vauhtia, voi vaan kysyä, minkälaiset palvelut pystytään pitämään yllä. Nimenomaan yhteisöveron kautta tämä eriarvoisuus on kärjistymässä, ja siinä mielessä tällä muutoksella on kiire. Kun budjetti ei anna mitään varsinaisia välineitä alueellisen eriarvoisuuden voittamiseen, se ei myöskään kaikille luo niitä ministerin kaipaamia toivon näköaloja, ja tästä tilanteesta kärsii koko maa ja kansantalous.

37 **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö todella puhui tulevaisuudenuskosta, mistä ed. Ryynänenkin lähti. Hallitusohjelman mukaan tavoite on luoda sosiaalisesti ehyt ja oikeudenmukainen Suomi, ja oma näkemykseni on se ja semmoinen kaiku on heijastunut myöskin sos.dem. eduskuntaryhmässä, että meillä olisi riittänyt pikkasen pienempikin veroale. Jos oikaisen oman näkemykseni, se on se, että hyvinkin miljardi tästä veroalesta olisi voitu käyttää juuri terveydenhuollon voimavaroihin, joista ed. Vehkaoja puhui. Olen sitä mieltä, että vielä myöskin täällä eduskunnassa pitää voida ajatella, voidaanko juuri hyväosaisten veroalesta siirtää 300—500 miljoonaa juuri terveydenhuollon resursseihin.

Samaten haluan myöskin sanoa ääneen sen, että ryhmämme puheenjohtajan Kalliomäen puheenvuorossa tuli erinomaisesti esille eläkeläisten tasokorotus ja ylimääräinen sairausvakuutusmaksu ja ne on eduskuntaryhmämme kesäkokouksessa asetettu tinkimättömiksi ryhmämme tavoitteiksi. Haluan sanoa tässä yhteydessä sen, että me myöskin haluamme näissä kohdin pitää ryhmämme asettamista tavoitteista kiinni, jotta orastava tyytymättömyys, joka eläkeläisten keskuudessa on saamassa jopa lieviä kapinan muotoja, voidaan oikeudenmukaisemmilla päätöksillä korjata.

38 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryynänen, ennen vanhaan aluepolitiikka minun ymmärtääkseni perustui sellaiseen riemuun, että "me vaadimme" ja sitten "me saamme". Mutta entäpä jos se voisi perustua sellaiseen ajatteluun, että "me osaamme"? Siinä on ihan toisenlainen henki. Siihen tämä hallitus pyrkii, että joka puolella Suomea pystytään sanomaan, että "me osaamme". Sitä on panostus osaamiseen, sitä on panostus korkeakouluihin, ei suinkaan Helsingissä pelkästään, mennäänpä nyt vaikka Oulun seudulle. Se on dynamiikkaa ja se on sitä, jossa ihmiset alkavat toteuttaa tulevaisuutta, myönteistä tulevaisuutta. Minusta tämä on paljon parempaa kuin se aikaisempi passiivinen aluepolitiikka, joka valitettavasti päättyi juuri sillä hetkellä kuin saatu rahakin, juuri siihen paikkaan.

Ed. Gustafsson, en ollut kesäkokouksessanne, joten ... (Naurua — Ed. Gustafsson: Sääli, ja se näkyykin tuloksista!) — Tämä on kuitenkin hallituksen esitys.

Kyllä, ed. Stenius-Kaukonen, jos se ohjelma todella vielä säästäisi valtion menoja pitkällä tähtäimellä eikä lyhyelläkään veisi sen enempää kuin nyt, se on varsin tervetullut. Ymmärrän hyvin, jos terveydenhuollosta kiinnostunut joukko täällä, tietysti ed. Rajamäen budjettitekniikan ammattitaidolla tuettuna, sellaista laatii.

39 **Kauppa- ja teollisuusministeri Sinikka Mönkäre** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama ajatus vielä ed. Ryynäsen aluepolitiikkakysymykseen.

Todellakin budjetissa on 10 miljoonaa markkaa aluekeskuskehitykselle, mutta sehän on vain pieni alku, jolla voidaan joitakin selvityksiä asiassa tehdä. Siellä on myöskin 30 miljoonaa markkaa osaamiskeskuksiin. Siellä on käytettävissä kauppa- ja teollisuusministeriön alueelta teknologian kautta alueiden kehittämiseen Tekesin määrärahat ja tämän tyyppiset asiat, myös tekeskuksille teknologia-asiamiehiä.

Mutta kovasti on sitä kritisoitu, että suorat yritystuet alueellisesti olisivat vähentyneet. Nythän meillä on käytettävissä niihin 500 miljoonaa markkaa, ja ne ovat todellakin vähentyneet nyt, kun meillä on EU-rahoitusta enemmän käytettävissä kuin aikaisemmin. Nyt on muistettava, että tällä alkavalla kaudella nimenomaan EU-rahoitus alueille on Suomessa huipussaan. Mitä todennäköisimmin jatkossa se ei koskaan tule olemaan näin korkealla tasolla, joten nyt on se hetki, jolloin alueiden pitää osaamisen kautta pystyä käyttämään kaikki se, mitä käytettävissä on.

Vielä viittaisin siihen, mitä pääministeri totesi tulevaisuusfoorumissa Seinäjoella. Hän totesi, että suorat yritystuet edelleen ovat selvityksessä ja niiden käyttöä selvitetään tarkoituksena ainakin huolehtia siitä, että jos muissa EU-maissa on joitakin suorien yritystukien muotoja käytettävissä, niitä käytetään sitten Suomessakin. Suoria yritystukiahan käytetään tälläkin hetkellä Itä- ja Pohjois-Suomessa. Sillä tavalla myöskään näitä perinteisiä keinojakaan ei ole unohdettu ja niitä edelleen selvitetään.

40 **Lauri Oinonen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Niinistö on tuonut esille tiukan budjettilinjan, mutta kävi ilmi keskustelussa, että on jo 3 miljardia kesän mittaan saatu muutosta.

Tuon pienen näkökohdan esille. Huumeongelmasta on täällä puhuttu hyvin paljon. Meillä on paljon asiantuntijoita tässä salissa ja asiantuntijoita muuallakin. Esimerkiksi jos huumekoiria lisättäisiin, määrä vaikka tuplattaisiin, sillä saataisiin paljon aikaan. Samoin on tuotu esille, että jos poliisin liikkuvaa jalkapartiointia lisättäisiin kaduilla, silloin saataisiin paljon aikaan. Kysyn: Voidaanko tällaiseen selvään epäkohtaan saada enemmän kuin budjettiesityksessä on rahaa, koska vaikutukset olisivat ilmeisen positiiviset?

41 **Tuula Haatainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä käsiteltiin jo monessa puheenvuorossa rakenteellisia kysymyksiä työttömyyden osalta ja mahdollisuuksia vaikuttaa siihen. Ministeri Niinistö otti esille Yhdysvalloista omitut tulevaisuuden pontimet, joilla viedään kehitystä eteenpäin, eli it-teknologia ja meno uuteen julkiseen sektoriin. Meidän budjetissamme ja koulutuspolitiikassamme myös vannotaan uuteen it-teknologiaan ja siihen korkeaan osaamiseen ja tietotaidon kehittämiseen, mikä sinänsä on aivan oikein.

Mutta kysyisin ministeriltä: Onko teidän mielestänne riittävästi nyt kiinnitetty huomiota siihen, että jo työssä olevien ihmisten ammattitaidosta pystyttäisiin pitämään huolta? Tässä viittaan nyt ammatillisiin aikuiskoulutusmäärärahoihin, joita tässä budjetissa ollaan leikkaamassa. Viittaan julkisuudessa olleisiin puheenvuoroihin, joita työnantajapuolelta on erittäin huolestuneesti esitetty siitä, että myös valtiovallan pitäisi kantaa vastuuta siitä, että suuret ikäluokat pysyisivät työelämässä mahdollisimman pitkään, koska kysymys ei ole pelkästään työssä jaksamisesta, uupumisesta — on myös siitä kysymys — vaan kuormituksen yksi osa on nimenomaan uuden teknologian mukaantulo työpaikoille ja siitä rasittuneisuuden kasvu, eli ihmisten kyky hallita omaa elämäänsä myös työssä on heikentynyt.

Tästä syystä kysyisin, että jos halutaan satsata osaamiseen ja tietotaitoon: Onko mahdollisuuksia lisätä se 50 miljoonaa markkaa, mikä Raskin budjetista puuttuu, tähän tärkeään tulevaisuuden osa-alueeseen?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

42 **Seppo Kääriäinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asetelma polttoaineiden hintojen osalta tuli kyllä hyvin selväksi. Se oli tämän keskustelun hyvä puoli. Kansa haluaa alennusta, se on selvä asia, ja edustajien enemmistö haluaa sitä, mutta hallitus sanoo, että

se ei kerta kaikkiaan käy. Tämä asia on nyt selvä. Se on keskusteltu, ja asia on selvä.

Mutta toiseen asiaan. Ministeri Niinistö puhui tulevaisuudesta, ja oli hyvä, että hän nosti esiin tämän näköalan. Tulevaisuuteen varautumisesta pitäisi puhua paljon paljon enemmän. Hän viittasi velan lyhentämiseen, joka on, totta kai, tulevaisuuden hoitamista lapsillemme ja lastenlapsillemme. Se on luonnollisesti ihan oikein.

Mutta kyllä näen hyvin vakavana uhkana sen, että näitten hirmuisten kasvuvuosien aikana työttömyys jyrsii edelleen kovalla otteella yhteiskuntaamme, se oikein jäytää yhteiskuntaamme. Se on meidän hyvinvointiyhteiskuntamme kaikkein pahin ja todellisin uhka tänä päivänä, joka tarkoittaa myös sitä, että huono-osaisuus kasaantuu työttömyyden ympärille monilla eri muodoilla.

Nyt tulen kysymyksenpoikaseen. Kysymys on aika pitkälle työllistämisen kynnyksestä, työn antamisen edellytyksistä, niitten reippaasta parantamisesta ja ehkä konkreettisimmillaan työvoimakustannusten alentamisesta välillisten kustannusten osalta. Kysymys kuuluu: Aikooko hallitus todella tähän asiaan vakavalla tavalla, tämän hyvän sään aikana, joka on meneillään nyt vielä, puuttua ja tuoda eduskuntaan sellaisia eväitä, jolla työllistämiskynnystä voitaisiin reippaalla tavalla alentaa?

[43] **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen viittasi minunkin nimeeni, kun kysyttiin remontin tekijöitä tai sormiharjoittelua sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahojen lisäämiseen. Olen aina valmis siihen. Ministeri Niinistö, sen voisinkin todeta, että valitettavasti on niin, että aikuisväestö vanhenee ja tilanne on silloin se, että myös sairaanhoitoon tarvitaan lisäpanostusta. Panostus, jonka joudumme viiden vuoden sisään laittamaan, on aika reipas. Luulen, että joudumme tulevina vuosina palaamaan tähän asiaan vieläkin vakavammin kuin tänä päivänä.

Siitä olen kiitollinen hallitukselle, että olette lähteneet noudattamaan eduskunnan linjaa siinä, kun sosiaali- ja työjaosto todella priorisoi ja halusi lastenpsykiatriseen hoitoon lisää, koska tilanne oli hälyttävä ja on valitettavasti vieläkin. Tilanne on siinäkin mielessä hälyttävä, että hoitoa antavia henkilöitä eli lastenpsykiatreja ei ole tarpeeksi. Opetusministeri Maija Rask poistui, mutta varmasti on niin, että joudumme lisäämään rahaa myös lääkäreitten koulutukseen, ja luulen, että tämän budjettikäsittelyn yhteydessä joudumme eduskunnassa aika tiukasti katsomaan, mistä ja miten rahat näihin lisäkoulutuksiin saamme.

[44] **Leea Hiltunen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin haluaisin rohkaista hallituspuolueiden edustajia yhdessä hallituksen ministereiden kanssa todella konkreettiseen sormiharjoitteluun, jotta löydettäisiin vastaukset ja ratkaisut niihin kipupisteisiin, todellisiin painopistealueisiin, mitä pitkin talvea ja kevättä ja viime puheenvuoroissakin on nostettu esille: muun muassa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ja vanhusten palvelut ja ennen kaikkea työllisyyden hoito ja yhteiskuntamme sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Olisin odottanut, että, ministeri Niinistö, olisitte vastannut myös puheenvuorossanne niihin esityksiin, mitä kristillisen liiton ryhmäpuheenvuorossa esitettiin vaihtoehtoisina ratkaisuina. Siellä oli aivan konkreettisia esityksiä niin verotuksen, työllisyyden tukemisen kuin hyvinvointipalvelujen järjestämisen osalta.

Olen aivan samaa mieltä, että talouspolitiikan keskeisen tavoitteen täytyy todella olla se, että luodaan tulevaisuudelle puitteet elää ja toimia ja pitää tulevaisuudenuskoa yllä. Siitä talouspoliittisesta linjauksesta annan hallitukselle kiitokset. Ryhmämmehän ei tähän varsinaisesti esittänyt kritiikkiä, mutta en parhaalla tahdollanikaan löydä ratkaisuja budjetissa niihin kysymyksiin, mitkä nyt vallitsevat. Yhteiskunta ei säily turvallisena ja ihmiset eivät voi elää tervettä, hyvää elämää, mikäli hyvinvointipalveluihin ei todella satsata ja tehdä konkreettista remonttia. Niin kuin on esitetty, nyt tarvitaan todellinen tasokorotus sosiaali- ja terveydenhuollon sektorille.

[45] **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on paljon käyty keskustelua polttoaineverotuksesta, ja sitä on syytä jatkaa. Ehkä kahta perustetta ei ole vielä tuotu esiin sen suhteen, miksi polttoaineverotusta nyt pitäisi alentaa.

Ensinnäkin olisi tavattoman tärkeää, että veronkevennysvaraa käytettäessä se voisi kohdistua kaikkiin kansalaisiin, ja luulen, että polttoaineverotuksen kautta juuri tätä tavoitetta voitaisiin edistää.

Toinen tavattoman tärkeä tavoite on inflaation torjunta. Me tiedämme, että polttoainekustan-

nukset ovat iso kustannus kuljetusalan yrittäjille, maanrakennusyrittäjille, viljelijöille montakin kautta. Nousseet polttoaineiden hinnat eivät ole vielä menneet lävitse koko kustannusvaikutukseltaan, ja luulen, että vielä edelleen on tulossa inflaatiovaikutusta myös jatkossa.

Arvoisa ministeri, meidän ainoa keinomme vaikuttaa polttoainehintoihin on polttoaineverotuksen alentaminen. Se on Suomessa korkealla tasolla, niin kuin on todettu. Tätä keinoa pitäisi nyt käyttää myös inflaation hillinnän näkökulmasta. Haluan osoittaa ministerille kysymyksen: Eikö tämä olisi nimenomaan nyt perusteltua?

46 **Tarja Kautto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen verran energiaverotuksesta, että mielestäni se voidaan kansallisesti ratkaista. Tuskin meidän päätöksemme vaikuttavat suuntaan tai toiseen Opecin puitteissa tai muun Euroopan ratkaisuissa.

Mutta itse budjettikeskusteluun. Minusta ministeri Niinistö hieman yksioikoisesti vetää johtopäätöksen, että suuret linjat kaikki hyvin, ja se sisäinen purnaus, mikä on tässä keskustelussa, ei tule riittävästi esiin.

Minun mielestäni tässä on nimenomaan kysymys siitä, että työssäkäyvien ja hyvinvoivien ihmisten rinnalla ovat työttömät ja muut pienituloiset, eläkeläiset. Toinen ryhmä, jonka hädästä on kysymys, on nimenomaan nämä, jotka jäävät joitain palveluja paitsi. Tässä yhteydessä ei minun mielestäni tätä asiaa pystytä kuitenkaan millään tasokorotuksilla tai kuorolaulannalla siitä, että lisää, lisää jollekin tietylle sektorille, ratkaisemaan, vaan kyse on siitä, että olisin toivonut, että tässä olisi syvällisempiä rakenteellisia ratkaisuja.

Toinen vastaava asia, mikä näyttää täällä aina olevan, niin puhutaan vain väestöltään vähenevien paikkakuntien vaikeuksista, kun samanaikaisesti on nimenomaan kova kipu ja tuska näillä kasvupaikkakunnilla. Minun mielestäni tässä budjetissa on huolestuttavan vähän puututtu kasvupaikkakuntien ongelmakenttään muun muassa asumisen ja muiden palvelujen suhteen.

47 **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä ensi vuoden budjettia on valmisteltu uudenlaisella budjettimekanismilla. Eduskunta sai ensimmäistä kertaa keväällä tiedonannon, jossa linjattiin pääperiaatteet. Varmasti on niin, että hallituksen esittämät budjetin peruslinjaukset voidaan hyväksyä.

Mutta kun kuuntelee tätä keskustelua, niin ministeri Niinistön käyttämän puheenvuoron jälkeen hallituspuolueiden kansanedustajilta ei ole tullut yhtään kiitospuhetta, vaan jokaisessa puheenvuorossa on ollut aikamoinen kritiikki. Eli tästä keskustelusta on muodostunut tällainen kritiikkipalaveri ja kyselytunti. On kyselty ministeriltä, mitä aiotaan sen ja sen asian eteen tehdä, kun asiat ovat niin huonosti. Näyttää siltä, että ennen kaikkea ollaan tyytymättömiä siihen, mitenkä budjetista jaetaan, kenelle ja kuinka paljon.

Minun tekee mieleni antaa kokoomukselle tässä kiitos siitä, että ensinnäkin te, ministeri Niinistö, korostitte koulutuksen merkittävää asemaa tulevaisuutta ajatellen. Sitten ed. Dromberg otti esille muutamia pienempiä epäkohtia. Ryhmäpuheenvuorossakin tuotiin esille se, että yliopistojen tulee saada lisää rahoitusta.

Tästä yliopistojen rahoituksesta haluaisin sanoa sen verran, että tämän asianhan piti tulla keväällä järjestykseen. Tiedonantokeskustelun yhteydessä käsiteltiin tulevaisuuspakettia, josta piti tulla yliopistojen perusrahoitukseen korjausta. Tiedämme, että sieltä puuttuu miljardi markkaa rahaa. Nyt kuitenkaan näin ei näytä budjetissa käyvän, vaan perusrahoituksen korjaus siirtyy ainakin vuodella eteenpäin ja kehittämislaki ei tule olemaan tyydyttävä. Korjauksen saaminen kuitenkin ensi vuodelle on äärettömän tärkeätä, koska yliopistot ovat odottaneet sitä jo aivan liian kauan. Minä hämmästelen, että vain kokoomus hallituspuolueista kiinnittää tähän tulevaisuutta ajatellen hyvin isoon kysymykseen huomiota.

48 **Matti Huutola /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on moneen otteeseen todettu, että budjetin pääpuut ovat aika hyvät, budjetti rakentuu vakaaseen kasvuun ja alhaiseen inflaatioon jne. Toisin kuin äskeinen puhuja arvioi, minusta tässä on aika laajasti todettu, että tämä yleinen linja on hyvä. Se kuitenkin rakentuu hyvin keskeisesti sille, että syksyllä tulevassa tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa tai tuloratkaisussa tehdään ratkaisut, jotka tukevat tätä alhaista inflaatiotavoitetta ja muutenkin vakaata talouden kasvua.

On kuitenkin kaksi minusta semmoista keskeistä asiaa, jotka ovat esteenä tämmöisen tulopoliittisen ratkaisun synnylle. Ensimmäinen on tietysti se, millä tavalla edistetään työvoiman kysyntää eli että työtön ja avoin työpaikka kohtaavat toisensa. Kesän aikanahan oli esillä ministeri

Niinistön esityksiä työttömyysturvan porrastamisesta. Toki siellä on paljon muitakin asioita, kuten työttömyysturvassa olevien satunnaisiin työpäiviin ja lyhyisiin työsuhteisiin liittyvät ongelmat, jotka ovat esteenä. On selvästi käynyt ilmi, että ellei tässä asiassa edetä, se on yksi tulopoliittisen kokonaisratkaisun este.

Toinen yhtä suuri on työsopimuslain uudistus, joka nyt on venynyt jo minusta turhan pitkään ilman ratkaisua, koska on tehty selvityksiä, että tuolta rajojen takaa jopa 400 000 ihmistä olisi sen jälkeen, kun lahden takana ollaan EU:n jäsenvaltioita, valmiita tulemaan Suomeen töihin. Se aiheuttaa paineita, jotka edellyttävät työntekijöitten näkökulmasta katsottuna, voisi sanoa, turvaa ja tukea myöskin työelämään. Aiotaanko näissä nyt edetä sillä aikataululla, että se mahdollistaa myöskin tuporatkaisun?

[49] **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö peräänkuulutti keskustelua siitä, miten varoja jaetaan hallinnonalojen sisällä. Toteaisin, että yliopistojen ja tiedekorkeakoulujen sekä opetusministeriön välinen dialogi ei näytä toimivan kunnolla. Me olemme paljon puhuneet täällä tulevaisuuspaketista. Siihen on puututtu täällä jo aikaisemminkin. Soisin harkittavan vakavasti sitä, missä määrin voidaan varoja siirtää yliopistojen ja tiedekorkeakoulujen tarpeisiin. Siinä pitää myöskin ottaa huomioon se, että korkeakouluja on palkittava sen mukaan, minkälaisia tuloksia ne ovat aikaansaaneet. Tässä tarkoitan tieteellistä tulosta ja myöskin sitä, että mittaus on suoritettava objektiivisesti.

Budjetissa sanotaan opetusministeriön hallinnonalan kohdalla, että yliopistot kehittävät opintoja kaikilla aloilla siten, että koulutuksen läpäisy tehostuu ja tutkintojen suorittamisajat lyhenevät. Tietoni ovat peräisin Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtajalta, joka Helsingin yliopiston avajaisissa totesi muun muassa, että Hollannissa todettiin hiljattain, että eräät sikäläiset ammattikorkeakoulut, joiden rahoitus perustui valmistuneiden määrään, ovat tietoisesti laskeneet tutkintojensa tasoa toimiakseen tuottoisammin. Ihmisethän tuottavat sitä, mitä mitataan, ja siksi on oltava hyvin tarkka sen suhteen, mitä mittaa.

Jos opetusministeriön ja yliopistojen ja tiedekorkeakoulujen dialogi ei ryhdy toimimaan paremmin, on vakavasti harkittava sitä, onko maahan perustettava tiedeministeri. Myöskin toivoisin, että työministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalat toimisivat paremmin keskenään ja yhteistyössä siten, etteivät voi heittää ikäviä tehtäviä toinen toisilleen. Nyt jokainen mittaa vain omia tuloksiaan ja työttömyys voidaan heittää sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle murheeksi ja vähän päinvastoin.

Ed. Katainen merkitään läsnä olevaksi.

---

[50] **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan polttoaineverokysymyksestä. Mikä, ministeri Niinistö, sai kantanne muuttumaan viikonvaihteen aikana, kun aivan selvästi loppuviikolla olitte sitä mieltä, että kriisissä oleva kuljetusala tarvitsee tukitoimenpiteitä? Tosi on ja varmasti teidän pitää se myöntää, että ellei jotain tehdä, aiheutuu sellaisia menetyksiä kansantalouden näkökulmasta myöskin, jotka ovat kalliita. Kannattaisi hoitaa asioita, ennen kuin ne pääsevät liian pitkälle. Sama pätee ei vain kuljetusalaan vaan muun muassa metsäkoneurakointiin ja muuhun urakointiin, jossa käytetään polttoöljyä polttoaineena. Itse asiassa siellä kustannukset ovat nousseet suhteellisesti vielä enemmän.

Oman lukunsa muodostaa maatalous, jossa polttoöljylaskun siirtämistä hintoihin, joka toki on kaikilla aloilla inflaatiopaineita aiheuttava toimenpide, ei ole mahdollista nykyjärjestelmässä toteuttaa ollenkaan, vaan käytännössä polttoöljylasku vie sen viiden vuoden jälkeen alentuneiden tulojen kohdalla näkyvissä olleen pienen korotuksen, joka tälle vuodelle näytti olevan tulossa. Öljylaskun korottaminen vie tämän näkymän pois, joten maataloudessa edessä on kuudes tulojen laskuvuosi peräkkäin teidän ja kokoomuksen valtiovarainministeriysaikana.

[51] **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeri viittasi USA:n talouteen dynaamisena mallina. Varmasti näin onkin, mutta kun tuossa talouden ihannemaassa vierailee, kovasti siellä ollaan kiinnostuneita, kuinka pieni pohjoinen Suomi on näin menestyksekkäästi selvinnyt. Varmasti osasyinä ovat esimerkiksi selkeät ja rohkeat t&k-pa-

nostukset ja koulutusjärjestelmämme, johon valtiovarainministerikin viittasi ja johon muuten, ed. Isohookana-Asunmaa, myös useat demariedustajat ovat jo kiinnittäneet positiivisesti huomiota.

Taustalla on varmasti myös suomalainen hyvinvointiyhteiskunta. On tärkeää ymmärtää, että yhtään mahdollisuutta ei voi pieni pohjoinen Suomi hukata, mutta vielä tärkeämpää on, ettemme hukkaa yhtään ainutta ihmistä. Niinpä ministeri Niinistön kuvailema koulutuksen ja osaamisen Suomi on mahdollinen vain hyvinvointiyhteiskunnan säilyttämisen ja kehittämisen kautta. Tietenkin tässä mielessä toivoisi, että hallituskumppani kokoomus tulisi rohkeammin sosialidemokraattien linjoille ja tukisi meidän vaatimuksiamme kaikkein pienimpien ja heikoimpien kansalaisten etuuksien parantamiseksi ja hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen turvaamiseksi. Yhteiskuntammehan on kuitenkin juuri niin vahva kuin sen heikoin lenkki.

[52] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viittasinkin siihen, että juuri Suomessa nämä samat talouden elementit ovat erinomaisessa asennossa, joihin Yhdysvalloissa vedotaan, mitenkään ihannoimatta sitä järjestelmää sen kummemmin.

Ed. Kääriäinen, vähän vastauksenpoikasta kysymyksenpoikaseen: Aivan samaan lopputulokseen tähdätään tietysti sillä, että tuloverotusta alennetaan, koska se myöskin tulee alentamaan työvoimakustannuksia ainakin pidemmässä juoksussa. Se toivon mukaan ei jää tämän hallituksen kannalta viimeiseksi toimenpiteeksi, kun pienyrittäjien osalta keva-maksua tänä vuonna alennettiin.

Polttoaineitten kohdalla en ole luvannut muuta kuin hallituksen kantaa tänään, mutta toteaisin, että tavaraliikenteen kohdalla on tarkoitus edelleen selvittää juuri tavaraliikennesektorilla vallitsevia erityisongelmia. Siinä kuitenkin tarvitaan myöskin liikenneministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön arvioita. Toisaalta kovin mielelläni näkisi jonkin verran aikaa kuluvan myöskin Opec-maitten viikonvaihteen ratkaisusta ja sen mahdollisista lisävaikutuksista. Nythän on nähty pieni hinnanalennus. Voi olla, ettei se siitä parane. Toivon mukaan kuitenkin niin kävisi.

Ylipäätään polttoaineverotuksen kohdalla täällä on kiinnitetty huomiota inflaatio-ongelmaan. Näin on tämän vuoden osalta, mutta saattaa hyvinkin olla niin, että siinä piilee toinen ongelma, jota ei ole sillä tavalla tiedostettukaan, ja se on kansantalouden tulonsiirto, siis Suomesta öljyntuottajien suuntaan. Jos todella nyt kävisi niin, että verotuksen alentamisen jälkeen raakaöljyn hinta ikään kuin pysyttelisi vastoin pitkän tähtäimen odotuksia tuolla tasolla tai jopa nousisi, silloin voisimme havaita tehneemme tällaisen kansantalouden tulonsiirron, joka tietysti vaikuttaa Suomen kasvunäkymiin.

[53] **Hannes Manninen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä on niin vähän puhuttu polttonesteiden hinnasta, minäkin muutaman sanan siitä sanon. Ehkä ensin voisi kysyä ministeri Niinistöltä, milloin Opec saa tiedoksi hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöksen, että voidaan odottaa, miten siellä reagoidaan. Mutta itse asiaan: Nythän julkisuudessa olleiden tietojen mukaan ja jokaisen ymmärryksen mukaankin polttonesteiden kulutus on alentunut hinnan voimakkaan nousun johdosta. Näin ollen niin sanottu rajahinta on ylitetty. Onko hallituksessa mietitty sitä, että jos veroa alennettaisiin ja saataisiin hintaa alemmaksi, ei välttämättä syntyisi ainakaan kokonaan sitä tulon menetystä, mitä verojen alennus laskennallisesti aiheuttaa, koska polttonesteiden kulutus voisi kääntyä uudelleen nousuun?

Toinen asia on se, että jos halutaan pidemmällä tähtäyksellä hillitä Opec-maiden ja yleensäkin öljyn hintatasoa, onko Euroopan unionin piirissä mietitty sitä, että ryhdyttäisiin joukolla alentamaan korvaavien energiamuotojen verotusta sillä tavalla, että sitä kautta pidemmällä tähtäyksellä voitaisiin ainakin hiukan vaikuttaa öljyn hinnan tasoon? Ellei ole, aikooko Suomi jatkossa lähteä vetämään tällaista projektia?

[54] **Kari Kantalainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvin mielenkiintoista seurata tätä keskustelua ja todeta se, että totta kai silloin, kun maalla menee hyvin, paineet erilaisten asioiden korjaamiseen nousevat voimakkaasti pinnalle. Puheet laajamittaisista hyvinvointipalvelujen tasokorotuksista ovat hyvin haasteellisia, mutta meidän pitää nähdä tässä samassa yhteydessä kyllä sellainen keskeinen linjaus, että maa on edelleen poikkeuksellisen velkainen ja velanhoitokustannukset, 27 miljardia markkaa, jotka budjettiin on kirjattu, ovat myös-

kin sellainen asia, joiden kautta rakennetaan, kun velkaa voidaan lyhentää, edellytyksiä sille, että voidaan jatkossa kuitenkin toteuttaa varsin kattavat ja hyvin toimivat julkiset palvelut tätä kautta.

Mielestäni on tärkeää huomioida tässä keskustelussa kaksi peruskysymystä, ja keskeisin niistä on työllisyyteen liittyvä työn hinta ja toisaalta työn kilpailukyky. Ne ovat asioita, joihin joudumme törmäämään kansainvälisessä kilpailussa, halusimme tai emme, ja siinä mielessä linjaukset työn verotuksen keventämisestä ovat oikean suuntaiset. Yhtä lailla joudutaan katsomaan verotuksen painotuksia, joista täällä on puhuttu paljon polttonesteiden verotuksesta ja sen inflaatioon liittyvistä painoarvoista. Ne ovat hyvin tärkeitä, ja totta kai tulee nähdä, että on kyseessä esimerkiksi kuljetuselinkeinon hengissä pysyminen. Se aivan varmasti pitää meillä vakavasti katsoa.

Mielestäni keskeinen asia on se, että meidän pitää voida kannustaa tuloksentekoon, yrittäjyyteen ja työllisyyteen ja sitä kautta luoda pitkäjänteisesti vaurautta. Uskon, että tällä tiellä hallituksen esitys aika kivasti toimii.

[55] **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensinnäkin ihmettelen ed. Isohookana-Asunmaan käyttämää puheenvuoroa, jossa hän ihmettelee kriittistä äänensävyä, mitä kansanedustajien puheenvuoroissa tulee ilmi. En minä oikein, ed. Isohookana-Asunmaa, ymmärtäisi kilpalaulantaa, mitä täällä koko ajan esitettäisiin. Jos pitäisi vain kehua, kuka meistä sellaista jaksaisi kuunnella? Huomasin, että ministeri Niinistökään ei jaksanut kuunnella. Kun ed. Zyskowicz alkoi puhua hattutempusta, ministeri Niinistö häipyi hymyillen pois salista eikä jaksanut kuunnella sellaista kehumista.

Puhemies! Kuitenkin pariin asiaan. Mitä tulee valtion velkasuhteeseen ja kipupisteisiin, joista täällä täysistuntosalissa puhutaan, olen aikaisemminkin sanonut, että ymmärrän ministeri Niinistön näkemystä siitä, että hän tärkeimpänä kassanvartijana yrittää pitää kiinni siitä, että velkasuhde saadaan mahdollisimman nopeasti alas. Mutta ministeri Niinistö, ensi vuoden budjetissa me pääsemme jo alle hallitusohjelman tavoitteen eli, jos olen oikein lukenut kirjaa, pääsemme ensi vuonna velkasuhteeseen 46 prosenttia valtion bruttokansantuotteesta. En minä pidä sitä pahana, se on varmasti hyvä, mutta ministeri Niinistö, pitää myöntää myöskin, että ne kipupisteet, joita kansanedustajat täällä eri alueilta tuovat esille, ovat myöskin todellisia. Kyllä minun mielestäni valtiovarainministerin ja valtiovarainministeriön pitäisi ottaa myöskin nämä näkemykset huomioon.

Kun ministeri Niinistö usein niin täällä suuressa salissa kuin muuallakin puhuu myöskin Yhdysvalloista dynamiikan etuvartiona, niin ihmettelen sitä, että eduskunnassa ei useammin vedota Ruotsin-malliin. Ruotsissa työttömyys oli viimeksi 5,1 prosenttia, siellä on suhteellisen korkea verotus, julkinen sektori on suuri, mutta Ruotsin talous, ministeri Niinistö, vetää valitettavasti vieläkin paremmin kuin meidän taloutemme. Se on vain tosiasia. Työttömyys on lähes vain puolet siitä, mitä meillä on.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi: Mitä tulee polttoaineiden hintoihin, niin ymmärrän kyllä hyvin omalla tavallaan EU:n kantaa, minkä ministeri Niinistö esittää, mutta toisaalta myöskin esimerkiksi eilen Opecin edustaja sanoi, että ...

Ensimmäinen varapuhemies: Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: ... bensan hinnasta vain 16 prosenttia on kuitenkin raakaöljyn hintaa. 70 prosenttia hinnasta on meidän veroamme.

[56] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä tähän polttoainekeskusteluun lainaisin Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen Vesa Vihriälää, joka toteaa, että vaikka korkeat polttonesteiden hinnat aiheuttavatkin suuria ongelmia, ei verokevennysvaraa ole syytä käyttää polttoaineveron alentamiseen. Tämä on monen asiantuntijan mielipide.

Tässä on, ed. Elo, ilmeisesti vähän muitakin tekijöitä tässä 70 prosentissa kuin pelkästään veroa. Kyllähän tietysti eräs ongelma on se, että myöskin matkalla öljy-yhtiöt, ei ehkä niinkään jakeluverkko, nielevät aika paljon, ja ehkä hinnan vaihtelut jossain määrin selittyvät väliketjulla. Senkin vuoksi minusta on hyvin terveellistä, että EU:n ministerit, jotka eivät siis millään tavalla käytä ratkaisuvaltaa tässä asiassa, kuitenkin kiinnittivät tähänkin huomiota tavallaan yhdessä. Tämä on kuitenkin viime kädessä aina kansallisesti ratkaistava asia.

[57] **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin ministeri Niinistölle, kun siteerasitte tässä Vihriälää, että viime viikolla taas puolestaan Etla oli täysin toista mieltä tästä asiasta. Toteaisin polttoainekeskusteluun, että hallitus on toistamiseen linjansa täällä tuonut esille ja se on valitettavaa, koska ette te voi, ministeri Niinistö, kieltää sitä, ettettekö te itse olisi herättänyt aika suuriakin toiveita viime torstain kyselytunnilla tässä salissa, eikä pelkästään vain meidän kansanedustajien keskuudessa, vaan uskon, että myös tavalliset kansalaiset saivat sellaisen käsityksen, että tässä aiottaisiin liikkua nyt kansan toivomalla tavalla.

Mutta sitten, ministeri Niinistö, palaan ensimmäiseen puheenvuoroonne, jossa korostitte koulutusta ja tulevaisuuteen panostamista. Te myös korostitte ennen budjettiriihtä erittäin voimakkaasti työvoimapulaa ja olitte siitä hyvin huolestunut. Nyt minun mielestäni tämä budjettiesitys ed. Drombergin esille ottaman asian osalta on täysin ristiriidassa sen kanssa, että teillä on huoli tulevaisuudesta, koulutuksesta ja työvoimapulasta, sillä eihän asia ole aivan niin herttainen, mitä ministeri Rask edellä toi esille, että vain 50 miljoonaa markkaa lisäkoulutusrahoja leikataan. Kun tutkii budjettikirjaa tarkasti, näkee, että kolmen vuoden aikana lisäkoulutusmäärärahat on puolitettu. Kysynkin teiltä: Miten te puolustatte tätä linjaa suhteessa huoleenne työvoimapulasta?

[58] **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun aikana on tullut esiin hyvin arvokkaita tietoja muun muassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajalta kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden valtionosuuksista, jotka ovat noin 32 prosenttia alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 1993, jolloin elettiin laman hyvin syvää vaihetta.

Sen lisäksi on tullut myös esille hyvin merkittävä tieto siitä, ettei ministeri Niinistö ollut sosiaalidemokraattien kesäkokouksessa, mutta kai siellä kuitenkin sosialidemokraattiset ministerit olivat läsnä, että he olisivat voineet tuoda sen tiedon, mikä siellä oli ehdottomana vaatimuksena, budjettiriiheen. Samoin olisin toivonut, että ed. Stenius-Kaukonen pitäisi myös omille ministereilleen tämän sormiharjoituksen näistä asioista, että siellä hallituksen sisällä jo vaikutettaisiin juuri niihin asioihin, jotka liittyvät arkielämään ja arkielämän sujuvuuteen.

Ministeri Niinistö viittasi USA:n talouteen. Olemme varmaan samaa mieltä siitä, että siellä on työttömyys huomattavasti alempana kuin Suomessa, mutta hyvin paljon sellaista työtä, jossa on niin pieni palkka, että sitten pitää jostain avustusjärjestöstä saada vähän lisää, että pystyy elämään. Samoin moni peruspalvelu on sen varassa, että on rahaa maksaa hyvä vakuutus, että saa hyvää hoitoa, hyvää palvelua. Jos ei sitä rahaa ole maksaa, niin sitten on minimiturvan varassa, joka ei USA:ssa ole kovin korkea. Eli pidetään kiinni ennemmin tästä suomalaisesta mallista.

Lopuksi kysyisin ministeri Niinistöltä, jolle täytyy antaa tunnustus siitä, että olette jaksanut täällä istua: Olisiko hallituksen linja ollut samanlainen, jos kahvin maailmanmarkkinahinta olisi niin korkealla näin ennen kunnallisvaaleja kuin nyt suhteessa öljyn raaka-ainehinta?

[59] **Kyösti Karjula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kai hallituksen peruslinja verotuksen alentamisesta on se ainoa, jolla voidaan vastata siihen kansainväliseen verokilpailuun, joka on nyt käsillä. Siis peruslinja on oikea. Siitä, otammeko vertailupohjaa USA:sta, johon valtiovarainministeri on viitannut, vai Euroopan maista, ajattelen näin, että tulevien vuosien ehkä yksi merkittävä verokeskustelun alue on se, millä tavalla sähköisen kaupan verotus hoidetaan. Tässä suhteessa varmasti USA on selvästi edellä ja paremmassa lähtöasetelmassa kuin kaikkiaan Euroopat maat. Tämä luo erityisen voimakkaan vaatimuksen sille, miten Suomi, joka on sekä välillisten että välittömien verojen osalta edelleen maailman huippua, sopeuttaa oman toimintansa.

Tähän, arvoisa rouva puhemies, liittyy vielä se, että uusi talous luo uusia kustannuspaineita. Tällä hetkellä voidaan pelkistää, että polttoaineiden, puhelimen ja teleliikennemaksujen osuus jo ehkä joissakin perheissä ylittää kuukausitasolla perheen ruokakustannukset. Tämä avaa sen näköalan, josta on hyvin paljon tämän keskustelun aikana myös puhuttu, että meidän pitäisi rohkeasti pienenä kansantaloutena uskaltaa määrittää se tulevaisuuden verojärjestelmä, ne alueet, mistä me verotamme, mikä on mahdollista ja luo mahdollisimman hyvän tasapainon kansantalouteen myös alueellisesti.

Lopuksi haluan muistuttaa siitä, että ei suinkaan ole niinkään kysymys siitä, ettemmekö pys-

tyisi hoitamaan hyvinvointipalveluja. Tällä hetkellä työttömyys on se, joka luo sen ylivoimaisen kustannuserän.

60 **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen pyytänyt vastauspuheenvuoron valtiovarainministerin puheenvuoron johdosta. Näin pitkään siinä meni.

Kun täällä keskusteltiin terveyspuolen määrärahoista ja tuotiin esiin ikääntymisen aiheuttamat vaatimukset esimerkiksi, niin mielestäni vastasitte kyllä siihen vähän yliolkaisesti. En toivoisi, että te, arvoisa ministeri, joutuisitte omakohtaisesti hankaluuksiin sen johdosta, että omaistenne tarvitsemat palvelut esimerkiksi olisivat liian vähäpätöiset sosiaali- ja terveydenhuollossa. Monet meidän kanssaihmisistämme ovat kuitenkin jo joutuneet sen näkemään ja kokemaan. Tiedän esimerkiksi ihmisiä, jotka ovat joutuneet palkkaamaan omasta pussistaan henkilöitä syöttämään omia vanhuksiaan laitoksissa, koska muuten he kuolisivat siellä todennäköisesti nälkään. Yksi syy tähän on myöskin muuttoliike. Me emme pysty enää huolehtimaan — en tiedä, miten on ministeri Niinistön laita — kaikista vanhenevista omaisistamme ihan siitä syystä, että asumme eri paikkakunnalla kuin he. Muuttoliikekin pitää huomioida palvelutarpeen arvioinnissa sosiaali- ja terveydenhuollossa jatkossa.

Tämä on myös haaste tietenkin koulutuksen puolelle, koska meillä on hirveästi resurssipulaa eri aloilla; täällä on tähän jo viitattu. No, siirtotyövoimalla joudumme täyttämään tätä pulaa, uskon niin, lähivuosina, mutta koulutuskysymys se on heidänkin osaltaan, jos siihen mennään.

Sitten, arvoisa puhemies, olisin ottanut kokonaan toisen asian vielä esille. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa otettiin etäisyyttä siihen hallituksen lupaamaan esitykseen, jossa hankitaan valtioneuvostolle ja STM:lle asetuksenantovaltuus koskien lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden järjestämistä kunnissa. Mitä tämä tarkoittaa? Budjettikirja pitää sisällään tämän esityksen ja sitten ryhmäpuheenvuorossa otetaan tähän etäisyyttä. Näin halutaan luoda ihan turhia jännitteitä. Nyt täytyy nähdä, että sitä 25 miljoonaa, (Puhemies koputtaa) joka on kunnille tähän tarkoitukseen tulossa, ette ole halunneet korvamerkitä tämänvuotiseen tapaan.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Puhuja: Sen takia se on pari tämän esille otetun asetuksenantovaltuuden kanssa. Mitä te oikein nyt tarkoitatte?

61 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistetaanhan nyt kuitenkin, että tämä on hallituksen esitys, josta täällä puhutaan, ei minun, enää.

Tämä kuntakokonaisuus on aika mielenkiintoinen. Ainakin minä olen yrittänyt viestittää kunnille ja siellä toimivillekin, että nyt kannattaisi pitää vähän pää kylmänä niissä kunnissa tai kaupungeissa, joissa näennäisesti menee valtavan hyvin, että perustoiminnot tulisi hoidettua ensin moitteettomaan kuntoon ja vasta sitten innostuttaisiin ikään kuin reviirin laajennuksiin, joista kuitenkin jo näyttää olevan monumentaalisia malleja menossa. Tällä minusta jo voitettaisiin aika paljon.

Mutta kun kiinnitätte ohjauspuoleen huomiota, haluaisin tässä kertoa, että kun me pääministerin kanssa olimme tapaamassa Kuntaliittoa, niin silloin kyllä näitä eduskunnan terveisiä yritettiin saada vakavasti sinne perille, kun siellä näkyy kovasti tätä ohjauspuolta ja korvamerkintäpuolta pelättävän. (Ed. Puisto: Siellä on kuntapuolue!) — Joo, varmasti on. — Lähinnä yritimme saada sen eduskunnan viestin läpi, että nyt riippuu kuntasektorista vähän itsestään, kuinka paljon sitä korvamerkintää alkaa tulla. Jos vastaus on sieltä sellainen, että otetaan vakavasti, niin ainakin minä rohkenin todeta, että silloin varmasti korvamerkintöjen tarve vähenee. Jos tulee päinvastaista näyttöä, niin emme ainakaan valtiovarainministeriössä lähde siinä asiassa mitään suojauksia rakentamaan, jos ei piitata sanomasta.

62 **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ministeri Niinistö vastasi aika tyydyttävällä tavalla tähän kysymykseen.

Nyt kuitenkin korvamerkitsemisfilosofia on mielestäni aika suuren keskustelun väärti, ja haluaisinkin tiedustella ministeriltä, eikö ole aika hyvä idea korvamerkitä silloin, jos siihen on hyvää aihetta. Itse mieluusti näkisin asian niinkin, että voisimme luoda, ei mitään liian suurta korvamerkitsemismekanismia mutta sellaisen mekanismin kuitenkin, että suurimmat ongelma-alueet poimittaisiin tavallaan vuorotellen korvamerkitsemisen piiriin ja sitä sitten jatkettaisiin

kaksi kolme vuotta niin, että saataisiin se pulmakohta oikenemaan. Jos sitten taas ilmenee jotain tarvetta, niin samaan tapaan voitaisiin toimia muillakin aukkoalueilla. Ei kai se nyt maata kaada. Tämä olisi niissä tapauksissa, joissa kunnat eivät ole muutoin saaneet aikaan sellaista toimintaa kuin on toivottu. Se olisi aika kevyt ja aika mielenkiintoinen tapa hoitaa tämän tyyppisiä kysymyksiä, ei siis yhdellä kertaa monia vaan vuorotellen, peräkkäin.

63 **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan jatkaa ed. Vehkaojan puheenvuoroon siltä osin, että minustakaan korvamerkintä ei ole paras mahdollinen tapa hoitaa asioita. Mutta olemme nähneet, että kun laman aikana palvelujen taso on mennyt vaarallisen ohueksi, niin siitä on tullut maan tapa. Edes kuntien parantunut talous ei aina tuo parempia palveluja. Uskon, että vakavassa mielessä olette käyneet neuvotteluja hallituksen ja kuntaliiton välillä. Kuitenkaan niiden ihmisten puolesta, jotka ovat nyt palveluja paitsi, ennen kaikkea lapset, en jättäisi asioita näiden keskustelujen varaan. Meillä on liian raadollisia näyttöjä kymmenen vuoden laiminlyönneistä eri sosiaali- ja lastensuojelualoilla terveydenhuollossa. Lamanaikaiset vauriot on korjattava ensin vaikka pakolla, myöhemmin toivottavasti järjellä.

64 **Pekka Nousiainen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä juuri nousivat esille korvamerkinnät ja kuntien tiiviimpi ohjaus. Minusta se ei ole ratkaisu tämän päivän palvelujen tuotanto-ongelmaan eikä laatuongelmaan. Ongelma on juuri siinä, että valtionosuuksia on leikattu, kuten täällä äsken kuultiin, yli 30 prosenttia vuodesta 93 ja suuressa osassa kuntia, noin sadassa kunnassa, tulot eivät riitä menojen katteeksi. On ymmärrettävää, että vajetta sekä palvelujen määrässä että laadussa syntyy. Siinä mielessä on välttämätöntä, että kuntatalouden tilaan kiinnitetään, myöskin heikkojen kuntien asemaan, erittäin suurta huomiota. Selvitysmies Pekkarisen selvitys johtaa tuloksiin vasta 2002. Se on kovin myöhään. Siinä mielessä myöskin ensi vuoden budjetissa olisi tullut heikkojen kuntien asema huomioida harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myötä paremmin, kuin mitä nyt hallitus on siihen ehdottanut.

Toinen kysymys, johon itse asiassa vastauspuheenvuoron pyysin, oli ministeri Mönkäreen kannanotto yritystukirahoitukseen. Hän totesi, että rahoitusta on ollut hyvin ja rakennerahastovarat ovat sitä paljon auttaneet. Nyt kuitenkin käytännössä muun muassa Itä-Suomessa tilanne on se, että siellä yritystoiminta on alkanut investoida, laajentua, työpaikkoja on syntymässä, mutta yritystukirahoitus on auttamatta alhaisella tasolla. Muun muassa Etelä-Savossa on tämän vuoden kiintiöt jaettu, suurin piirtein 8 miljoonaa jäljellä. Tarvittaisiin lisää 60 miljoonaa. Siellä on mukana ministeri Niinistön peräänkuuluttamia uuden osaamisen hankkeita, ja siinä mielessä, nyt kun aika on otollinen, tulisi antaa tilaa yrittäjyydelle ja myöskin rahoituksellisesti huomioida nämä tarpeet.

65 **Kari Myllyniemi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö on ilmeisesti ihan riittävän syvällä nesteessä näistä polttoaineista, joten menen toiseen aiheeseen.

Poliisin budjetissa on, väitetään ja väittäisin itsekin, 65 miljoonan aukko. Samanaikaisesti poliisissa on 600 virkaa auki, joista yksi on minun virkani. Poliisikoulu pystyisi kouluttamaan 440 kerrallaan, mutta nyt väitetään poliisipuolelta, että siellä on rahaa vain 300 hengen kouluttamiseen. Kun koulutus kestää kaksi vuotta, niin hyvin hitaasti tämä aukko tulee täyteen. Tämän lisäksi poliisia on kyllä muistettu aina hyvin lisäbudjeteissa, mutta ei voi olla sillä tavalla, että suunnitelma pitää sen varaan tehdä, jos vaikka myöhemmin saisikin rahaa. Nyt huumeongelma kaatuu todellakin syliin, ja on aika erikoista se, vaikka poliisi ei yksin pysty sitä ratkaisemaan, että meillä aina vaan on 600 virkaa todella auki.

66 **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan kaluttuun luuhun, polttoaineveroasiaan. Itärajalta kun itse tulen, niin voin todeta sen, jotta mitä kalliimpi polttoaine meillä tulee olemaan, sitä enemmän Venäjältä käydään rajan takaa hakemassa polttoainetta, hankitaan semmoisia amerikanrautoja, joihin sopii 250—300 litraa tankkiin, ja tuodaan se Suomen puolelle. Näin se näkyy. Sen takia toivoisin, en tiedä onnistuuko, että Suomessa voitaisiin polttoaineverotusta katsoa alueellisesti niin kuin Italiassa on tehty, että raja-alueilla olisi vähän toisen tyyppinen ajattelu. Tiedän, että markkinatalousmekanismiin ei vähällä sovi tämmöinen ajattelu, mutta yksi näkökulma tässäkin.

Ministeri Niinistö totesi, että tavaraliikenteen osalta tullaan tarkistelemaan dieselveroja tai mikä onkin näkökulma, mitä tarkistetaan. Siinä pitää ottaa kyllä huomioon ja toivon mukaan siihen sisältyy ajatuksia, jotta myös metsäkoneet ja turvesoilla olevat koneet ovat siinä mukana samaten kuin maataloustyössä olevat koneet. Joka tapauksessa siinä polttoainehinta on merkittävä ja vaikuttaa pärjäämiseen. Monissa tapauksissa on pitkät, jopa useiden vuosien sopimukset, ja välttämättä ostajapuoli ei ole valmis tarkistamaan hyvin herkästi sopimuksiaan.

Maltilliseen tupopuoleen liittyen toivoisi nyt, jotta vihoviimein työsopimuslakikiista voisi saada onnellisen lopputuloksen ja ministeri Niinistö voisi todeta, että kokoomus on nyt sen komiteanmietinnön takana ja sillä sipuli. Lopetettaisiin jauhaminen ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamisesta, tai heikentämisestä, sitähän se oikeastaan on.

Tupoon liittyy myös polttoainejuttu. Se tarkoittaa, jotta tupo ei voi olla maltillinen, jos inflaatio laukkaa ja tekee kustannuksia, koska ei ihmisten kannata tulla pitkien välimatkojen päästä työhön, vaan heidän pitää saada sitten lisää liksaa, ja se tekee sitä inflaatiota.

67 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kipukohteita varmasti ovat sairaalat. Väitän, että eduskunnassa ei ole uskottu moneen vuoteen, että sairaaloissa menee todella huonosti eikä niiden toiminta oikein enää suju. Leikkaussaleissa sen näkee. Saleja ei käytetä, koska ei ole niitä käsiä, ei ole hoitajia, ei ole sijaisia. Sormiharjoituksia tehdään kunnissa, mutta sormi menee varsin usein ihmetyksen suuhun näissä asioissa. Tänä syksynä, uskon, monissa kunnissa ei vain Helsingin suunnassa, niin kuin ed. Jäätteenmäen ryhmäpuheenvuorosta voisi päätellä, tehdään sellaisia suunnitelmia, joissa nimenomaan leikataan ei potilaita vaan pienennetään budjetteja. Näin ollen hallituksen ja valtiovallan toisaalta ja toisaalta Kuntaliiton välinen diili olisi tarpeen, että voitaisiin terveydenhoidosta tulevaisuudessa myös huolehtia.

Toinen asia: lääkkeiden hinnat ovat todella nousseet, sairaanhoito kallistunut, ja nämä kustannukset useimmiten tulevat nimenomaan eläkeläisten kannettaviksi. Nyt Ahon hallituksen jäljiltä on vielä 1,6 prosenttiyksikköä raippaveroa jäljellä. Hallitus esittää, että 0,3 prosenttiyksikköä sitä sitten pienennettäisiin. Kuten viime vuonna, toivon tänäkin vuonna tapahtuvan, että valtiovarainvaliokunta todella tässä asiassa menisi eteenpäin. Toivon, ettei valtiovarainministeri siitä mieltään pahoita, jos eduskunta tätä enemmän nimenomaan pudottaa ja mieluimmin poistaa kaikki 1,6 prosenttiyksikköä.

Lopuksi, vihreiden ryhmäpuheenvuoro oli muuten hyvä, mutta siihen ymmärrykseen, minkä se totesi ympäristöministeriön hallinnonalasta, ikään kuin siellä olisi enemmän resursseja, ei voi yhtyä.

68 **Hannu Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin ja hallituksenkin rakastamasta aluepolitiikasta muutama sana.

Sanoitte puheenvuorossanne, että aluepolitiikan pitäisi olla uutta, joka perustuu yrittäjyyteen ja korkean teknologian yrityksiin. Se on totta. Se antaa uutta puhtia ja pontta. Mutta mistä löytyy väki silloin sinne niitä tekemään, siinä mielestäni pitäisi pystyä tekemään myöskin muuta elikkä perusratkaisuja. Siellä on muun muassa koulurakentaminen, joka pitää nuoren väen, yrittävän väen, laajalla maaseudulla. Siihen pitäisi lisätä rahoja. Samaten on myös paljon puhuttu nestepolitiikka. Kyllä silloin pitäisi pystyä alentamaan niillä toimialoilla, jotka todella pitävät perusliikettä yllä. Siellä on urakointityöt. Täällä mainittiin turvesuot. Siellä on myöskin maatalous yhtenä, koska se on äärimmäisen tärkeä tällä hetkellä, muutenkin pyritään vielä laskemaan hintoja, mitä siellä saadaan. Sitten on myöskin ansiotulojen ja pääomatulojen kohtelu, mikä tässä sitten mahtanee tulla tulokseksi. Näitä perusasioita pitää pystyä muuttamaan. Silloin voimme harjoittaa myöskin aluepolitiikkaa toisella tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt aloitamme nopeatahtisen keskustelun, jossa pidettävien puheenvuorojen pituus on enintään seitsemän minuuttia.

69 **Virpa Puisto /sd:** Arvoisa puhemies! Mukanani on iso muistilippu, mikä antaisi tietysti mielikuvan siitä, että turkulaisena edustajana olisin julistamassa joulurauhaa. Mutta uskon tämän pitkän rakentavan debatin jälkeen, että reilun kolmen kuukauden kuluttua sellainen laskeutuu maahan ja olemme saaneet taas eheän budjetin kasaan.

Juuri käydyssä debatissa toistuivat yhteiskunnalliset kipupisteet. Se antaa uskoa siihen, että

löytyy myös yhteistä voimaa niiden loiventamiseen tai korjaamiseen. Kokonaisuutena olemme mieluisassa tilanteessa. Suurimpana ongelmana tällä hetkellä on hyvinvointi-Suomen ylijäämäinen budjetti.

Tosin budjetin rakenteista ja joistakin täällä salissa käydyistä keskustelupuheenvuoroistakin voi saada sen käsityksen, että joillakin on se harha, että hyvinvointi ja budjetin määrärahat ovat sataneet kuin mannaa taivaasta. Näinhän ei tietenkään ole. Tosiasia on, että viime vaalikauden aikana, syvän laman ja massatyöttömyyden kurimuksessa, sosialidemokraatit osallistuivat taloustalkoisiin pelastaaksemme työllisyyden, talouden ja hyvinvoinnin tässä maassa. Talouden tervehdyttämiseen löytyi vain karvaita lääkkeitä, julkisen talouden alasajoa, tulonsiirtojen yhteensovittamista ja jäädyttämistä. Kun lukemattomia kertoja jouduimme äänestämään itseämme vastaan, perusteluna oli parempi huominen, yhteiskunnan hyvinvoinnin säilyttäminen ja tulevaisuudessa lamanaikaisten vaurioiden korjaaminen.

Sateenkaarihallituksen tiukka talouspolitiikka on tuottanut tulosta. Työllisyys on selkeästi parantunut, velanmaksu alkanut ja budjetti ylijäämäinen. Kun talouspolitiikan kielteisten ilmiöiden välttämiseksi sovittiin jo keväällä budjettiraameista ja maltillisesta budjettipolitiikasta, kaikki näytti olevan hyvin. Sen vuoksi monet talousviisaat, samoin kuin sosiaalipoliitikot, ovat olleet hyvin hämmentyneinä budjettiesityksen sisältämästä 6 miljardin veronkevennyksestä, joka repi myös yhdessä sovitut budjettiraamit. Kukapa meistä ei ottaisi veronkevennyksiä, jos siihen on varaa. Uusia helpotuksia ei kuitenkaan tule toteuttaa, ellei vanhoja velkoja kansalaisille ole ensin maksettu.

Kuten juuri käydyssä debatissakin useaan kertaan tuli esiin, hyvinvointiyhteiskunnan runkona ovat peruspalvelut. Kunnat ovat lakisääteisten velvoitteiden toteuttajia. Valtion tehtävänä on taata kunnille taloudelliset mahdollisuudet selviytyä näistä tehtävistä.

Laman aikana palvelutaso on ohennettu joiltakin osin lähes puhki. Siitä huolimatta, että samanaikaisesti, kun on kysymys rahasta, on kysymys myös arvoista ja asenteista, on myönnettävä tosiasia, joka on tuotu tänäänkin tässä salissa esiin, että laman aikana valtionosuuksia on leikattu ja kuntien velvoitteita on lisätty ilman vastiketta. Hallitusohjelmassa on sovittu, että kuntien taloutta vakautetaan ja että muun muassa veroratkaisujen aiheuttamat menetykset korvataan kunnille, jotta palvelutaso voitaisiin taata.

Totta on myös se, että kuntien talous on paranemassa, mutta edelleen valtaosassa kuntia palveluja tuotetaan lamanaikaisella minimimitoituksella. Tämä näkyy, kuten tänäänkin on kuultu, terveyskeskusjonoissa, pitkäaikaissairaanhoidossa, sosiaalitoimessa, lastensuojelussa, kuntoutuksessa jne.

Yhteinen tahtomme varmasti on, että lamanaikaiset vauriot on korjattava. Kuntien mahdollisuutta palkata työvoimaa on siis parannettava. Eräänä mallina on alentaa kuntien ja kuntayhtymien kansaneläkemaksua vähintään 0,4 prosenttia vuoden 2001 alusta. Tätä ratkaisua ei tule sitoa tupoon eikä muihinkaan ulkopuolisiin ratkaisuihin, vaan sen on tapahduttava budjettikäsittelyn yhteydessä. Samanaikaisesti on harkittava myös sitä, onko veroratkaisun aiheuttama 300—500 miljoonan aukko korvattava kunnille. On arvioitava realistisesti, mikä on kuntien juuri tämänhetkinen taloudellinen tila.

Arvoisa puhemies! Kaikkia lamanaikaisia vaurioita ei kuitenkaan voi korjata edes rahalla. Kipeimmin se näkyy lasten ja nuorten psyykkisissä häiriöissä. Kymmenen vuoden laiminlyönti tai vajaatoiminta lastensuojelussa, ennen kaikkea ennaltaehkäisyssä, avohuollossa, perheiden tukimuodoissa, näkyy häiriökäyttäytymisenä ja erityisopetuksen tarpeena. Tämän toiminnan lopputuloksista voi lukea surullista tekstiä muun muassa Stakesin tilastoista.

Kaksi vuotta sitten päätettiin eduskunnassa kiitettävästi lastensuojelun tasausrahastosta. Sen jälkeen päätettiin, että tämän vuoden budjettiin lisättiin 70 miljoonaa lasten- ja nuortenpsykiatriseen hoitoon, ennaltaehkäisyyn ja yhteistyöhön sosiaalitoimen kanssa. Olen pahoillani, että erilaisin kikkailuin ja sanakääntein korvataan tämä raha ensi vuoden budjetissa. On naiivia kuvitella, että kymmenen vuoden laiminlyönti korvattaisiin yhden vuoden kertamäärärahoilla.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Puisto, seitsemän minuuttia on täynnä!

Puhuja: Lopetan ihan kohta.

Koska aika on rajallinen, puutun enää vain yhteen asiaan, ja se on Raha-automaattiyhdistyksen tuki järjestöille. Tulen tekemään budjettiesi-

tyksen, että jäädytetyistä 223 miljoonasta 70 miljoonaa lisätään Raha-automaattiyhdistyksen jakoperusteisiin.

Lopuksi haluan todeta, että kun debatissakin esiin tulleet velat yhteiskunnalle on maksettu, sen jälkeen suon kaikille mielelläni verohelpotukset, kunhan ne sidotaan tupoon ja työelämää sitovien lakien ratkaisuihin, jotta emme ole kävelemässä uusiin ansoihin.

Ensimmäinen varapuhemies: Todella toivon, että pidättäydytään siinä 7 minuutissa, josta puhemiesneuvosto on päättänyt.

[70] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Aluksi muutama sana keskustan budjettivaihtoehdosta.

Tavoitteenamme on saada valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä hallituksen budjettiesitykseen korjauksia erityisesti seuraavilla alueilla: Tulemme esittämään uusia keinoja muuttoliikkeen hillintään ja tasapainoisempaan aluekehitykseen. Toiseksi ehdotamme veronkevennysten kohdentamista työllisyyden kannalta tehokkaammin. Kuntien palveluiden rahoituksen puutteisiin haluamme korjauksia. Painopisteenä valiokuntatyössä tulee olemaan myös kansalaisten turvallisuus ja huumeiden vastainen toiminta, liikenneverkoston kunnon parantaminen, yliopistojen määrärahat sekä kodeissa tehtävän työn arvostaminen. Korjaustarpeita on myös maatalouden kansallisen tuen sekä eläkeläisten osalta.

Näistä asioista keskustan edustajat tulevat seuraavissa puheenvuoroissa kertomaan yksityiskohtaisemmin. Omassa puheenvuorossani keskityn keskustan ehdotuksiin verotuksen osalta, josta erityisesti ed. Ben Zyskowicz oli kiinnostunut muttei valitettavasti ole nyt paikalla.

Olemme hallituksen kanssa yhtä mieltä siitä, että valtiontalouden ylijäämää on järkevää käyttää sekä velan lyhentämiseen että verotuksen keventämiseen. Verotuksen keventämistä puoltavat työllisyyssyyt ja myös kiristyvä kansainvälinen verokilpailu. Verotuksen kevennyksen suuruusluokka on sekin kohtuullisen oikea.

Eri mieltä olemme siitä, miten veronalennusvara on työllisyyden, yritteliäisyyden ja taloustilanteen, erityisesti inflaation torjunnan, kannalta järkevä suunnata. Koko veronalennusvaran käyttäminen tuloverotuksen keventämiseen ei ole työttömyyden alentamisen kannalta tehokasta. Sekä tutkimukset että terve järki sanovat, että paras tulos saadaan aikaan alentamalla sekä tuloverotusta että työnantajamaksuja pienipalkkaisen työn osalta. Se tuo kestävää tulosta myös pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisessä. Siksi ehdotamme, että työnantajan kansaneläkemaksun alentamista ensi vuonna jatketaan.

Tuloverotuksen puolella kannatamme ilomielin tulonhankkimisvähennyksen myöntämistä täysimääräisenä kaikille tulonsaajille. Juuri tuota samaa esitimme jo viime vuonna joulun alla tuloverolain vastalauseessamme. Jotta tuloveronkevennys kohdentuisi vielä tehokkaammin pienituloisiin, haluamme korottaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä hallituksen esittämää enemmän. Nämä molemmat on korvattava täysimääräisesti kunnille kuntatyönantajan kansaneläkemaksua alentamalla. Verotusta ei pidä keventää kuntien palveluiden kustannuksella. Toivottavasti tässä asiassa saamme aikaan yhteistyötä sosialidemokraattien kanssa.

Pienituloisia yrittäjiä ei pidä jättää veronkevennysten ulkopuolelle. Oikeudenmukaisuus ja työllisyys puoltavat sitä, että pienituloisille yrittäjille, maanviljelijöille annetaan mahdollisuus valita ansiotuloverotus pääomatuloverotuksen sijasta.

Toinen korjausta vaativa epäkohta on sosiaaliturvan varassa elävien verokohtelu. Köyhyysongelmat kärjistyvät, jos alimpien perusturvan etuuksien verotusta ei kevennetä tai niiden tasoa selvästi nosteta. Tähän tarvitaan useampivuotinen ohjelma. Näistä molemmista, sekä yrittäjien pakkopääomatuloverotuksesta että sosiaaliturvan verotuksesta, myös koko valtiovarainvaliokunta on edellyttänyt hallitukselta korjausta.

Keskusta ehdottaa myös, että työmatkakulujen verovähennysmallit korjataan vastaamaan nykyajan työnteon oloja. Muun muassa etätyö, työnteko kahdella paikkakunnalla ja lyhytaikaiset työsuhteet tulee ottaa paremmin huomioon.

Osan veronalennusvarasta haluamme kohdentaa myös polttoaineverotuksen alentamiseen, ja erityisesti juuri siitä syystä, että inflaation kiihtyminen on noussut entistä suuremmaksi talouskehityksen uhkatekijäksi. Suomi on muihin Euroopan maihin verrattuna todellakin erilainen maa ja meillä kuljetusten ja liikkumisen kalleus on erityisongelma. Lisäksi myöskin elintarvikkeitten arvonlisäverotuksen alentamiseen on mielestämme tarpeellista ryhtyä.

Arvoisa puhemies! Budjetin liitteenä olevassa vakausohjelmassa on eritelty mielestäni ansiok-

kaasti talouspolitiikan yleisiä haasteita. Tavoitteeksi ei riitä enää tulevina vuosina eikä ensi vuonnakaan pelkästään valtiontalouden tasapainottaminen. Kamreeriotteesta olisi päästävä uudistusten tielle rakennepolitiikkaan, kuten EU-kielellä asiat ilmaistaan. Tuossa vakausohjelmassa hallitus ikään kuin hapuilee niitä uudistuksia, joilla alennettaisiin työttömyyttä, hidastettaisiin eläköitymisvauhtia ja pärjättäisiin maailmalla kiristyvässä osaamiskilpailussa. Näin pitäisi tosiaankin tehdä, mutta monet hallituksen tekemiset jäävät semmoisiksi hapuiluiksi. Vähän on oikeaa suuntausta, mutta varsinainen pontevuus ja syvällisyys niistä hankkeista puuttuu. Esimerkiksi veronalennusten vaikutus työllisyyteen olisi varmasti parempi, jos ne olisivat osa laajempaa työn antamista ja työn tekemistä helpottavaa kokonaisuutta. Onneksi sentään kotitaloustyön verotukia ei lakkautettu. Mutta minne ovat jääneet esitykset, joilla parannetaan sosiaaliturvan ja pienten työtulojen yhteensovitusta työttömien kannalta?

Valtiovarainministeriön budjettiriihessä esittämät työttömyysturva- ja muut kaavailut vaikuttavat nekin enemmän koepalloilta kuin vakavilta hankkeilta. Pikkupalasista riitelyn sijaan tulisi miettiä kokonaisvaltaisesti esimerkiksi työttömyysturvan osalta, miten se saadaan vastaamaan nykyajan työelämän vaatimuksia. Työtehtäviä syntyy ja kuolee entistä nopeammin, kun teknologia muuttuu ja yrityksillä näyttävät osakkeenomistajien edut olevan päällimmäisinä. Yrittäjien ja palkansaajien väliset erot ovat hämärtyneet. Sosiaaliturvan pitäisi tässä tilanteessa tukea sujuvia siirtymisiä työttömyydestä opiskelun, osa-aikatyön tai itsensä työllistämisen kautta työmarkkinoille. Näin ei nyt ole. Siirtymiset työttömästä freelanceriksi, yrittäjäksi, omaehtoiseen opiskeluun tai pätkätyöhön ovat tänä päivänä usein riskitekijöitä työttömän toimeentulon kannalta. Sosiaaliturva ikään kuin lokeroi siihen entiseen tilanteeseen.

Epäjohdonmukaista on sekin, että samalla kun on pulaa osaavasta työvoimasta, vähennetään ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahoja. Myös yliopisto-opetuksen ja perustutkimuksen voimavarat ovat vielä riittämättömät, vaikka kevääseen nähden tilanne on pikkuruisen parantunut.

Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että hallitus on sisäisten ristiriitojensa vanki. Pullon henkeä eli sitä itse politiikkaa eli keskustelua näistä tarpeellisista uudistuksista ei uskalleta päästää irti. Silloin on helpompi mennä virkamiesmalliin siitä, mistä aita on matalin. Hallitus hoitelee asioita, ministerit matkustelevat EU-kokouksissa ja jättävät arvokeskustelun valtiosihteeri Sailakselle.

[71] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan aluksi todeta, että kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallituksen budjettiesityksen linjaa. Hallitusohjelman mukainen tiukka finanssipolitiikka, tuloverotuksen tuntuva keventäminen ja työllisyyden parantuminen ovat jatkoa harjoitetulle, onnistuneelle talouspolitiikalle. Nyt on välttämätöntä, että tämä linja pitää myös nykyisissä poikkeuksellisen hyvissä taloudellisissa olosuhteissa. On toki myönnettävä, että budjetin perustelut perustuvat optimistisiin talousnäkymiin niin Suomessa kuin maailmantaloudessa, mutta nyt näyttävät positiiviset merkit olevan kohdallaan. Tätä positiivista kehitystä ei kovin herkästi voi havaita, kun on kuunnellut täälläkin pidettyä debattia, joka on ollut aikamoista poliittista valitusvirttä. Ehkäpä voi sen sanoa, että arvoisat edustajat haluavat tuoda esiin enemmän korjattavia epäkohtia kuin jaella kiitosta.

Arvoisa puhemies! Valtion tulo- ja menoarvio on eduskunnan yksi tärkeimmistä päätöksistä, jonka se tekee vuosittain. Hallituksen budjettiesitykseen kirjattiin takavuosina uskollisesti jokainen hanke ja yksittäinen menoerä. Nykyisin tilanne on muuttunut. Hallituksen ja eduskunnan tasolla ei enää päätetä yksityiskohtaisesti kaikkien määrärahojen jaosta, vaan lähinnä suurista linjoista. Hallinnonaloja edustaville ministeriöille osoitetaan eri tarkoituksiin könttäsummia, jotka ministeriöt saavat pilkkoa ja jakaa harkintansa mukaan. Valtion varojen yksityiskohtaisesta käytöstä päättävät nyt entistä enemmän ministeriöiden virkamiehet, jotka ovat kansalaisten poliittisen kontrollin ulottumattomissa. Mikä kenties on tehokkuudessa voitettu, se on hävitty kansanvaltaisuudessa.

Lipposen ensimmäisen hallituksen kaksi päätavoitetta oli saada valtiontalous tasapainoon ja työttömyys puolitettua. Molemmissa tavoitteissa onnistuttiin melko pitkälle ja aika hyvin. Lipposen toinen hallitus on jatkanut edeltäjänsä linjoilla. Hallitusohjelmassa ovat hallituspuolueet sitoutuneet siihen, että valtion menot pidetään vuoden 1999 tasolla. Valtion menot onkin pidettävä kurissa ja velkaa maksettava pois, jotta pää-

semme hallitusohjelmassa luvattuihin verohelpotuksiin. Palkkaveron tuntuva alentaminen onkin tarpeen, jos aiotaan painaa työttömyys radikaalisti alas nykyiseltä 10 prosentin tasolta.

Lipposen ykköshallitus valitsi joukkotyöttömyyden ratkaisemiseksi kasvun tien. Vahvan kasvun uskottiin tuovan mukanaan vähenevän työttömyyden. Nykyistä voimakkaampaa kasvua ei oikein voi kuvitella, mutta silti työttömyys pysyy nykyisissä luvuissa eli liian korkealla. On aivan oikeutettua toimia niin, että tässä vaiheessa kokeillaan muitakin keinoja, muun muassa verotuksen keinoja. Hallituksella onkin mahdollisuus vaalikauden aikana alentaa verotusta enemmän kuin sovitut 10—11 miljardia markkaa. Nyt esitettävät 6,5 miljardin markan veronkevennykset ovatkin hyvin tyydyttävät ja niiden kohdennus hallitusohjelman mukainen.

Kansainvälisen valuuttarahaston asiantuntijat päätyivät keväällä suosittamaan kaavailtujen veronkevennysten kaksinkertaistamista. Vahvana jatkuva talouskasvu nimittäin takaisi budjetin pysymisen ylijäämäisenä, vaikka veroja alennettaisiinkin. Veronkevennykset ovat mahdollisia, vaikka pidetään huoli hyvinvointipalvelujen ja sosiaaliturvan rahoituksesta ja vaikka pidetään huolta valtionvelan takaisin maksamisesta, eli kuten on julkisuudessakin monta kertaa sanottu, on mahdollisuus saavuttaa tripla.

Sinänsä ei ole ihme, että talouspolitiikan suunnasta käydään väittelyä. Onhan täysin ymmärrettävää, että keskustellaan siitä, mihin valtion kasvavia tuloja käytetään. Valtiontaloushan kääntyi laman jälkeen kasvuun jo heinäkuussa 1993, joten kasvua on ollut seitsemän vuotta peräkkäin, eikä nyt ainakaan lähitulevaisuudessa loppua ole ennusteltu. Kuluvalle vuodellehan ennustetaan yli 5 prosentin talouskasvua ja ensi vuodellekin 4 prosentin kasvua. Eikä ole ihme tässä tilanteessa, että kansanedustajilla on kasvava suuri työ selittää äänestäjilleen, miksi tiukkaa taloudenpitoa ei löysätä enempää, vaikka taloudessa menee näinkin hyvin. Toki on aina muistettava, että seitsemää lihavaa vuotta seuraa yleensä seitsemän laihaa vuotta, ja se on hyvä talouspoliittinen oppi vanhastaan.

Lipposen ensimmäisen hallituksen eräs parhaimmista saavutuksista oli kaksi maltillista tulopoliittista ratkaisua, jotka osaltaan takasivat talouden vakauden ja nousukauden jatkuvuuden. Valtiontalouden kannalta onkin nyt tärkeää, että syksyllä syntyisi uusi laaja tuloratkaisu, joka ulottuisi aina vuoden 2003 eduskuntavaalien ylitse ja takaisi työmarkkinoille vakaat olot. Tuloratkaisu pitäisi kytkeä hallituksen veropolitiikkaan siten, että palkankorotukset olisivat alhaiset mutta ostovoiman kasvu turvataan keventämällä palkkaveroja, ja nimenomaan niitä kevennettäisiin pieni- ja keskituloisilta, mutta samalla muistettaisiin myös korkeimpia marginaaliveroja.

Arvoisa puhemies! Huolimatta jo pitkään jatkuneesta talouden kasvusta ei työttömyystilanne ole parantunut odotetussa tahdissa. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden määrä on jatkuvasti pysynyt korkealla tasolla. Työttömyys, erityisesti pitkään jatkuessaan, on pahin syy köyhyyden ja syrjäytymisen synnylle. Nyt talousarvioesitys sisältää toimenpidekokonaisuuden, joka on eräs yritys köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseksi. Kuten eduskuntaryhmämme puheenjohtaja totesi, pitkään työttöminä olleille ja syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille Aktiivinen sosiaalipolitiikka -kokonaisuus on uudistus, jolla viranomaiset ottavat enemmän vastuuta heidän saamisestaan takaisin työuralle ja kiinni normaaliin elämään. Nämä toimenpiteet, joilla mahdollistetaan pitkäaikaistyöttömien ja usein moniongelmaisten ihmisten auttaminen, ovat äärimmäisen tärkeitä ja tervetulleita yhteiskunnan eheyden turvaamiseksi ja elämänsä hallinnan ja suunnan menettäneiden ihmisten auttamiseksi.

Aktiivisen sosiaalipolitiikan kokonaisuuteen sisältyy kolme keskeistä rakenteellista uudistusta. Palveluiden kehittämisen kannalta merkittävä on työhallinnon ja kuntasektorin velvoittaminen yhteistyöhön pitkään jatkuneen työttömyyden torjumiseksi. Työvoimatoimistojen ja kuntien tulee yhdessä asiakkaan kanssa laatia aktivointisuunnitelma. Toinen keskeinen uudistus on kuntouttavan työtoiminnan tarjoaminen työttömille. Kuntouttava työtoiminta kohdistetaan niihin henkilöihin, joilla on vaikeuksia työllistyä tai osallistua työhallinnon nykyisiin työllistämistä edistäviin toimenpiteisiin. Kuntouttavalla työtoiminnalla pyritään luomaan edellytyksiä elämänhallinnan ja toimintakyvyn parantamiselle.

72 **Mikko Immonen /vas:** Arvoisa puhemies! Aluksi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron siihen osaan, missä arvosteltiin ammattiyhdistysliikettä tupon kaatamiseen johtavista yrityksistä. Muistutan, että työsopimuslakitoimikunta istui neljä vuotta ja sai historiallisen kompromissin,

eli kaikki ne, jotka yrittävät sitä kompromissia kaataa, ovat tupon hajottajia.

Arvoisa puhemies! Budjettiesitys eroaa selvästi 90-luvun edeltäjistään. Hyvinvointipalveluita ei enää karsita. Eläkeläisten toimeentulon mahdollistuminen paremmin uuden budjetin kautta ja maksuttoman hammashoidon laajentaminen koskemaan myös suuria ikäluokkia ovat hyviä esimerkkejä tästä kehityksestä. Tämä ei kuitenkaan riitä. Nyt on suhteutettava budjetti siihen taloudelliseen tilanteeseen, mikä meillä on. 90-luvulla hyvinvointipalveluja karsittiin, ja ne jäljet näkyvät nyt ja vielä pitkään, jos talouden antamaa pelivaraa ei käytetä hyväksi ja lähdetä vahvistamaan Suomen tulevaisuutta oikeudenmukaisena ja tasa-arvoisena hyvinvointivaltiona.

On poliittisesta tahdosta kiinni, lähdetäänkö nyt vahvistamaan suomalaisen yhteiskunnan tukipilareita. Oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen Suomi perustui laadukkaaseen koulutukseen, turvattuun toimeentuloon, terveys- ja hoivapalvelujen saatavuuteen kaikille kansalaisryhmille. Nämä tukipilarit ovat nykyisellään uhkaavan heikkoja.

Koulutus peruskoulusta yliopistoon on jäänyt vaille taloudellisia resursseja. Eurooppalaisista valtioista ainoastaan Suomi ja Unkari ovat vähentäneet satsauksia koulutukseen. Tämä myös näkyy. Suomalaisen peruskoulun käynyt nuori ei enää välttämättä hallitse sujuvaa lukutaitoa ja perusmatematiikkaa. Kouluilla ei ole varaa sijaisiin, ja tiukoissa tukikehyksissä opettaja ei useinkaan veny opetuksessaan aitoon kontaktiin oppilaiden kanssa eikä pysty huomioimaan oppilaitaan yksilöinä. Samanaikaisesti lamasta kärsineitten nuorten henkinen hyvinvointi on järkkynyt ja he vaatisivat opetuksen lisäksi perinteistä sosiaalityön kaltaista tukea elämänhallintaansa. Koulut tarjoavat kiihtyvällä tahdilla erikoistaitoja huippuosaajille, mutta samalla elämän perustaitoja paitsi jäävät yhä useammat. On hävettävää, että Suomi ei luo edellytyksiä uusille sukupolville ja sitä kautta tuhoaa perustan oman kansakuntansa tulevaisuudelta.

Leipäjonot ovat jo usean vuoden ajan tehneet meille kaikille selväksi sen, miten vaikeaa muun muassa sellaisten kansalaisryhmien kuin pitkäaikaistyöttömien, pieneläkeläisten, opiskelijoitten ja yksinhuoltajien on tulla käytännössä toimeen. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu pitkäaikaiseksi tukimuodoksi, ja kuitenkin se on monille ollut jo pitkään ainoa joskin riittämätön tapa rahoittaa elämänsä ja arkensa. Leipäjonoista päästäksemme nyt olisi aika lähteä kehittämään kattavampaa ja joustavampaa sosiaaliturvamallia.

Tätä taustaa vasten ei ole mitään syytä enää päättää budjetista sellaisella nihilistisellä asenteella kuin pahimmassa laman notkossa ja valtionvelan painaessa päälle oli välttämätöntä.

Kaikkien eläkeläisten sairausvakuutusmaksu alenee 0,3 prosenttiyksikköä. Kuitenkin tärkeää on jatkaa kyseisen maksun alentamista siten, että siitä luovutaan kokonaan vaalikauden aikana. Kansaneläkkeitä ollaan korottamassa 50 markkaa. Korotus on syytä aikaistaa alkavaksi heti alkuvuodesta. Korotus on varsin vaatimaton, jo hallitusneuvotteluissa vasemmistoliitto piti tavoitteena 100:aa markkaa.

Kansalaisten tasa-arvon kannalta on erittäin tärkeää saada verohelpotukset myös työttömyysturvan peruspäivärahalla, työmarkkinarahalla, työmarkkinatuella ja muilla pienillä päivärahoilla eläville ihmisille.

Maksuttoman hammashoidon laajentaminen koskemaan myös vuoden 46 jälkeen syntyneitä ikäluokkia on tärkeä askel eteenpäin. Vähävaraiset ihmiset ovat hammashoidon kalleuden vuoksi joutuneet jättämään hampaansa hoitamatta, mistä taas on ollut seurauksena monenlaisia terveydellisiä haittoja. Myös pienlainoja on suurissa määrin anottu juuri hammashoidon maksujen hoitamiseksi. Toinen asia sitten taas on, miten kunnissa pystytään organisoimaan hammashoidon saatavuus aikanaan kysyntää vastaavaksi.

Koko terveydenhuollon suurin murhe on, ettei teoria hoidon saatavuudesta kohtaa arjen kysyntää resurssien jo vuosia jatkuneen vähentämisen vuoksi. Jatkuvasti lääkärille ja toimenpiteisiin pääsyä joudutaan odottamaan ympäri maata. Samanaikaisesti ja samasta syystä myös terveydenhuollon taso on heikentynyt hälyttävästi. Terveydenhuollon henkilöstö on ajat sitten ylittänyt stressin siedon normaalin rajan. Tekemättömien töiden jatkuva kuormitus ja kiire vievät voimat ja mielekkyyden alan ammattilaisilta.

Vanhuspolitiikan tavoitteena oli 90-luvulla muuttaa hoitopalveluiden rakennetta vähentämällä laitoshoitoa ja lisäämällä kotiin annettavia palveluita. Todellisuudessa avopalveluiden kehitys ei ole ollenkaan tukenut laitospalvelujen vähentämistä. Palveluasumista lukuun ottamatta vanhusten hoivapalvelujen ja erityisesti kotiin annettavien palvelujen kattavuus väheni 90-luvulla erittäin voimakkaasti. Kansalaiset ovat oi-

keutetusti hädissään ikääntyneiden, palveluista riippuvaisten vanhusten puolesta. Tehdyt tutkimukset vahvistavat sen, minkä moni kokee omassa arjessaan: vanhusten kotiin annettavien palvelujen määrä on niukentunut, ja laitospalvelujen laatu on henkilökunnan vähentämisen ja sen tuoman kiireen takia huonontunut.

Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen ja työssäoppimisen määrärahojen taso on erittäin vaatimaton, kun ottaa huomioon, millainen merkitys näillä satsauksilla on työttömyyden vähentämiselle, ammattitaidon ylläpitämiselle ja tarvittavan ammattitaitoisen työvoiman saannille. Vuoden 97 jälkeen nämä ammatilliseen lisäkoulutukseen ja työssäoppimiseen käytettävät varat ovat puolittuneet. Työttömien määrä vähenee tavattoman hitaasti suhteessa talouden mittareihin, ja näin ollen ammatillisen lisäkoulutuksen tarve on kiistaton.

[73] **Nils-Anders Granvik /r:** Värderade fru talman! Sett ur allmänt perspektiv kan förslaget till statsbudget för nästa år få ett gott vitsord. Efter den hästkur som statsfinanserna har genomgått de senaste åren och tack vare de extremt goda konjunkturerna som råder i västvärlden har vi en budget som ger utrymme för både skattesänkningar och en avsevärd amortering av statsskulden.

Att få ner ränteutgifterna är förstås viktigt med tanke på sämre tider, som tyvärr kommer förr eller senare. Sett ur makroperspektiv är det en stark budget.

Arvoisa puhemies! Ei mitään hyvää ilman pahaa. Joudun valitettavasti ilmoittautumaan joukkoon, joka pitää budjettiehdotusta epäsolidaarisena. On unohdettu, että yhteiskunnassa on ryhmiä, jotka eivät saa osaa kasvusta palkankorotuksen tai optioiden muodossa. Ryhmillä, joilla jo nyt menee hyvin, on odotettavissa huomattavia veronalennuksia ensi vuoden budjettiehdotuksen mukaan. Kuilu niiden välillä, joilla taloudellisesti asiat ovat hyvässä mallissa, ja niiden, jotka elävät toimeentulon alimmalla rajalla, kasvaa, koska veronalennukset tulevat niille, joilla jo nyt on maksukykyä. Vähätuloisiin ryhmiin riippumatta siitä, puhutaanko maanviljelijöistä, eläkeläisistä vai matalapalkkatyöläisistä, nämä veronkevennykset eivät vaikuta juuri yhtään.

Yhteistä kaikille ovat sen sijaan kohonneet elinkustannukset, jotka paljolti johtuvat korkeista energiahinnoista. Polttoaineiden hintojen vaikutus arkielämään on mitä suurimmissa määrin huolestuttavaa. Valitettavasti hinnat eivät katso siihen, onko kuluttaja korkea- vai matalatuloinen, vaan hintojen nousu koskettaa kaikkea kulutusta. Ammattiliikennöitsijät, maanviljelijät, kasvihuoneviljelijät ovat jo kannattavuuskriisissä, joka saattaa johtaa konkurssiaaltoon, jos kehitys jatkuu. Emme saa olla välinpitämättömiä tilanteessa, joka on todella hankala, vaan meidän täytyy kokeilla eri vaihtoehtoja keventääksemme tilanteessa alttiiksi jääneiden taakkaa.

Hyvä budjetti on todella hyvä vasta, kun se ottaa huomioon kaikkien kansalaisten samanarvoisuuden. Tilastollisesti voidaan todistaa, että maanviljelijöiden tulokehitys on suuntautunut selvästi alaspäin EU-jäsenyytemme aikana. Selvästi ristiriidassa hallituspuolueiden yksimielisesti hyväksytyn hallitusohjelman kanssa maatalouden kansallista tukea ehdotetaan leikattavan jo toisena vuotena peräkkäin. Budjettiperusteluista voimme lukea, että vuonna 1999 tukien osuus maataloustuloista oli 152 prosenttia. Tämä osoittaa selvästi, että tukien leikkaaminen on yhtä kuin maataloustulojen leikkaaminen. Epäsolidaarinen teko yhtä ammattiryhmää kohtaan, kun muut saavat osansa maan taloudellisesta kasvusta!

Lisävarojen osoittaminen ympäristötuen rahoittamiseen on vain aikaisemman sopimuksen täyttäminen valtion ja tuottajien välillä. Eivät asiat saa olla niin, että sopimusta joudutaan ostamaan kahteen kertaan. Meidän tulee muistaa, että ei ole olemassa mitään varmuutta ympäristötuista vaan varat otetaan tulevaisuuden varoista sillä riskillä, että rahoitusalijäämä romahtaa syliimme ohjelmavaiheen lopussa.

Fru talman! Politiken får inte lida av okänslighet för den enskilda samhällsmedborgarens behov. Tyvärr har de makroekonomiska aspekterna fått så allt överskuggande roll i nästa års budgetförslag att folkets vardagsproblem hamnat vid sidan om. En statsbudget är bra först då den beaktar alla befolkningsgruppers behov. Jag hoppas att regeringspartiernas riksdagsgrupper kan komma överens om att rätta till bl.a. de frågor som jag pekat på i mitt anförande.

[74] **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Runsas viikko sitten vietimme presidentti Kekkosen syntymän satavuotisjuhlaa. Mielestäni Urho

Kekkosen kysymys noin 50 vuoden takaa "Onko meillä malttia vaurastua?" on edelleen ajankohtainen. Oikeastaan tämän kysymyksen kautta voimme käsitellä myös budjetinteon ongelmia vuotta 2001 koskien.

Katson, että tasapaino kysymysten välillä, mitä resursseja yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisu edellyttää ja missä määrin on viisainta turvata tulevaisuutta velkataakkaa pienentämällä, on kaiken kaikkiaan avainkysymyksiä lähitulevaisuudessa. Valtionvelan hoitomenot ensi vuonna ovat 24,4 miljardia markkaa, ja vuodesta 1996 pienennystä on noin 5 miljardia markkaa. Tämä siis on merkinnyt sitä, että liikkumavara valtiontaloudessa on kasvanut. Näin ollen pidän ensisijaisen tärkeänä sitä, että valtionvelkaa saadaan pienennetyksi ja tällä tavoin saadaan valtiontalouteen lisää liikkumavaraa.

Tästä huolimatta en kiistä sitä, ettei yhteiskunnassa olisi merkittäviä ongelmia, joiden ratkaisemisessa täytyy miettiä myös resurssikysymyksiä. Väestön ikääntyminen on suuri kysymys. Lastensuojelussa on ongelmia. On myös uusia polttavia kysymyksiä liittyen esimerkiksi lasten oppimisvaikeuksiin. Näissä on mietittävä tarkkaan se, miksi ongelmat ovat kasvaneet, milloin esimerkiksi voidaan diagnostisoida paremmin jokin tietty oppimisvaikeus, milloin on kyse siitä, että joistain ulkoisista syistä nämä vaikeudet kasaantuvat tietyille lapsille.

Resurssikysymyksistä vihreät ovat nostaneet esiin kehitysyhteistyömäärärahat. Pidämme tärkeänä, että Suomi tuntee kansainvälistä solidaarisuutta köyhimpiä maita kohtaan ja on valmis nostamaan myös kehitysyhteistyömäärärahojen bkt-osuutta. Bkt-osuus pysyy entisellään, se ei siis kasva. Palvelujen järjestämisen osalta tietenkin kunta—valtio-suhde on erittäin tärkeä ja selvitysmies Jukka Pekkarisen työ on hyvin keskeinen. Vihreiden eduskuntaryhmä tulee kuulemaan häntä ensi kuussa koskien tätä selvitystyötä.

Arvoisa puhemies! Pitkän jänteen veroratkaisut ovat tärkeitä julkisen talouden hoidon kannalta. Verotuotto on voitava taata, jotta palveluita pystyttäisiin rahoittamaan ja järjestämään. Nyt kun tuloveron tuotto on kasvanut, tilanne on ollut valtion kannalta verraten helppo, mutta esimerkiksi vuonna 2002 on edessä alkoholiveron tuoton leikkaaminen EU-syistä. Katson, että tuloveron alennukset eivät ole mikään itsetarkoitus. Kun tuloveroa alennetaan yli inflaatiotarkistusten, huomiota on kiinnitettävä työllistävyyteen ja siihen, että mahdollisia tuloloukkuja saadaan ratkotuksi. Periaatteessa viime hallituskauden aikana tuloloukkuongelmista ainakin pääpiirteissään päästiin eroon.

Polttoaineverotus on kysymys, joka on tänään noussut debattiin. Mielestäni eduskunnan olisi oltava älyllisesti rehellinen ja myönnettävä se seikka, että pitkällä jänteellä öljyn hinta nousee, jollei vaihtoehtoisia uusiutuvia polttoaineita kehitetä. Tämä merkitsee tietenkin sitä, että autoilun hinta nousee ja lämmityshinnat nousevat, mikäli näissä toiminnoissa nojaudutaan öljyyn. Näin ollen Suomen polttoaineverotus on vain yksi tekijä, joka vaikuttaa hintoihin. Mikäli siis tämä rajallinen luonnonvara vähenee, niin kuin se vähenee, jos sitä käytetään, hinnan nousu on aika lailla vääjäämätöntä. Tietenkin on ihmiskunnan kannalta tärkeää ja ilmastopolitiikankin kannalta tärkeää, että vaihtoehtoisia uusiutuvia polttoaineita hyödynnetään ja kehitetään edelleen.

Vihreät ehdottivat viime keväänä, että energiaverotuksen rakennetta olisi muutettu. Ilmastopoliittisia perusteluja olisi ollut sille, että bensiinin verotuksesta osa olisi siirretty kerättäväksi sähköverotuksen kautta. Tällä olisi saatu aikaan ilmastopoliittisesti parempi lopputulos kuin nykyisellä mallilla, mutta muut hallituskumppanit eivät tästä ehdotuksesta innostuneet, joten jäimme tämän kanssa yksin. En ole siis missään tapauksessa ehdottamassa mitään yksioikoisia polttoaineverotuksen kevennyksiä vaan katson, että nimenomaan ympäristöverotusta on tulevaisuudessa kehitettävä. Kun ilmastopoliittinen työryhmä tätä asiaa käsittelee, niin toivon, että eduskunta voi säätää uusia ympäristöveroja koskien vuotta 2002, jolloin alkoholiveron kevennys on edessä. Ympäristöverotusta tietenkin puoltavat paitsi valtiontaloudelliset seikat myös se, että niiden avulla voidaan vaikuttaa siihen, että resurssien kulutus vähenee ja ympäristön tila sitä kautta paranee.

75 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Hallituksen käsiteltävänä oleva budjettiehdotus on sen poliittisten ryhmien erilaisista painotuksista syntynyt kompromissi, ja mielestäni siinä ei ole kovinkaan selvästi lähdetty etsimään ratkaisuja tämän hetken pahimpiin kipukohtiin. Aivan erityisesti budjetin perhepoliittinen näkökulma on

mielestäni kevyt, ja keskitänkin puheeni perhepolitiikan teemoihin pääasiassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön tai työministeriön hallinnonalojen kohdalla ei mainita sanoja perhepolitiikka tai perhe kertaakaan selvitysosassa siitä huolimatta, että perheet voivat todella huonosti ja lapset kärsivät ennennäkemättömästä pahoinvoinnista, mielenterveys- ja päihdeongelmista. Eduskunnalle ja hallitukselle ei ole jäänyt epäselväksi, miten lasten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Yhteiskunnan polttavimpia epäkohtia etsittäessä kannattaisi mielestäni kiinnittää huomio juuri lapsiin, koska lapset ovat herkkä mittari kertomaan yhteiskunnan tilasta. Lisäksi lasten kautta ongelmat kertautuvat ja siirtyvät vuosien, hoitamattomina jopa vuosikymmenien, päähän.

On hyvä, jos ensiapuna oirehtiville lapsille osoitetaan rahaa mielenterveyspalveluihin, ja rahaa saisi osoittaa enemmänkin kuin budjetissa on kaavailtu. Mutta kun lisääntyvät ongelmat ovat olleet nähtävillä, niin ihmettelen, miksi perhepolitiikan kurssia ei ole muutettu. Lääkäriltä olisi taitovirhe jäädä hoitamaan vain oireita syihin puuttumatta. Ajattelen, että hallitus on tässä suhteessa toiminut pikemmin puoskarin kuin lääkärin tavoin. Ennen eduskuntavaaleja kaikki puolueet korostivat perhepolitiikkaa ja ehdottivat parannuksia työn ja perheen yhteensovittamiseen, mutta käytännön toimenpiteiksi keskustelut eivät ole kääntyneet.

Suomalaisen vanhemmuuden erityisongelma on lasten kanssa vietetyn ajan puute. Työn ja perheen yhteensovittaminen on vaikeaa ja kallista. Työelämän pelisäännöt, verotus ja sosiaaliturvan rakenteet eivät suosi vanhempien ja lasten yhdessä viettämää aikaa. Kotihoidon tuki on heikko ja lyhytkestoinen. Se päättyy siinä vaiheessa, kun lapsi ei ole enää kaksi vuotta vaan täyttää kolme vuotta. Verotus ei suosi kotona tehtyä hoivatyötä, ja osapäivätyö ei ole kannattavaa eikä sitä ole riittävästi tarjolla.

Stakesin asiantuntijalääkäri, lastenpsykiatri Hanna Manninen totesi viime vuonna, että hänen mielestään lasten mielenterveyden häiriöillä on yhteys liian varhain aloitettuun päiväkotihoitoon. Kaikille avoin mahdollisuus päivähoitoon on perheiden hyvinvointia tukeva saavutus, mutta sen kääntöpuolena saattaa olla myös vanhemmuuden hämärtyminen.

Väestöliitto julkisti viime syksynä Perhebarometrin, tutkimuksen, joka perustui päiväkotilasten vanhempien haastatteluun. Yli 40 prosenttia vanhemmista ilmoitti, että haluaisi jäädä kotiin hoitamaan lapsiaan, jos se olisi taloudellisesti mahdollista. Miksi tätä vanhempien toivetta ei tueta, varsinkin kun kotihoito on joka tapauksessa yhteiskunnalle edullisempaa kuin päivähoito? Suomalaisen yhteiskunnan tuki pienten lasten kotihoitoon on heikko. Lähes kaikista muista Euroopan maista poiketen Suomessa ei verotuksessa huomioida elatusvastuuta tai kotona tehtävää hoivatyötä.

Työelämä on myös tullut yhä vaativammaksi. Edellä mainitussa perhetutkimuksessa lähes 40 prosenttia vanhemmista oli sitä mieltä, että työ vie liikaa aikaa perheeltä. Vain aniharvat olivat sitä mieltä, että perhe-elämä vie sellaista aikaa, mikä haluttaisiin käyttää työhön tai uraan liittyviin toimintoihin. Jo muissa Pohjoismaissa, vaikkapa Ruotsissa, on selvästi yleisempää, että pienten lasten vanhemmat tekevät osapäivätyötä.

Ajattelen, että lasten ja perheiden etu etenkin tänä aikana olisi se, että eri hoitomuotoja tuettaisiin ja kehitettäisiin tasavertaisesti, jolloin perheet voisivat tehdä omaan elämäntilanteeseensa sopivan ratkaisun, eli kotihoitoa tulisi tukea ihan yhtä lailla kuin kunnallista päivähoitoakin aina kouluikään saakka. Ajattelen, että viime kauden eräs suurimpia Lipposen hallituksen virheitä oli se, kun saatettiin yhtäaikaisesti voimaan subjektiivinen päivähoito-oikeus ja samanaikaisesti leikattiin rajusti kotihoidon tukea. Uskon, että nyt nähtävät ongelmat ovat osittain tämän virheratkaisun satoa.

Kristillisen liiton varjobudjetissa on vahva perhepoliittinen painotus, ja toivon, että eduskunta korjaisi hallituksen esitystä siihen suuntaan. Ehdotamme, että kotihoidon tukea vahvistettaisiin tai sitten vaihtoehtoisesti osa veronkevennysvarasta suunnattaisiin kotona tehtyä hoivatyötä tukevaan perheverotukseen.

Haluaisimme vahvistaa myös omaishoidon tukea, joka on tällä hetkellä kunnissa harkinnanvarainen etuus, ja näin saataisiin myös merkittäviä säästöjä aikaan. Esimerkiksi laitoshoidossa olisi vuonna 98 ollut lähes 9 000 ihmistä enemmän, ellei heillä olisi ollut omaishoitajaa. Laskennallinen nettosäästö tästä omaishoidosta oli 1,3 miljardia markkaa vuodessa. Ajattelen, että näitä säästöjä me voisimme saada aikaan omaishoitoa kehittämällä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että olen täysin samaa mieltä kuin sosiaali- ja terveysva-

liokunnan puheenjohtaja, että hallituksen budjettiesitys on puutteellinen sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta. Ei pelkästään vanhusväestön suhteellisen osuuden kasvu vaan myös päihde- ja mielenterveysongelmien lisääntyminen nielevät kuntien varoja ennennäkemätöntä tahtia.

[76] **Tuula Haatainen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä budjetti verohelpotuksineen on laadittu sitä silmälläpitäen, että syksyn aikana saataisiin myös tulopoliittinen kokonaisratkaisu aikaan. Kun tätä tavoitetta erityisesti katsoo, on tietysti ihmeellistä, että valtiovarainministeri Niinistö heitti budjettiriihen aikoina hyvin kevyen konstin työttömyyden hoitamiseksi esittämällä työttömyysturvan porrastusta. Mehän tiedämme, että työttömyysturvaa on kiristetty. Lamavuosina sen saantiehtoja on tiukennettu ja työn vastaanottamisvelvollisuutta laajennettu. Niin vain on, että ihmiset eivät yksinkertaisesti työttömyysturvan saamisen halusta ryhdy työttömiksi. Kyllä sinne työttömäksi joudutaan. Nyt jos ryhdytään leikkaamaan ja porrastamaan työttömyysturvaa, tosiasiassa kun työpaikkoja ei ole saatavilla kaikille ihmisille, silloin leikkaisimme kaikkein huono-osaisimpien ihmisten sosiaaliturvaa. Siitä syystä tällaiseen työllistämispoliittiseen ajatteluun pitää saada täyskäännös.

Minusta keppilinjan sijasta meillä tarvitaan lisää ammatillisia koulutuspaikkoja. Aikuiskoulutusta pitää vahvistaa, ja asuntopolitiikkaan tarvitaan järeämpiä lääkkeitä niin Helsingissä kuin Uudellamaalla ja yleensäkin kasvukeskuksissa. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen varatut määrärahat tässä budjetissa ovat riittämättömät. Määrärahat ovat supistuneet. Tulee olemaan kohtalokasta Suomelle, jos nyt ei jotain tehdä. Lyhyet työsuhteet, ikääntyvä henkilöstö ja lisääntyvä asiakasmäärä muodostavat vaikeasti ratkaistavan yhtälön. Pelkästään väestön vanhenemisen on ennustettu merkitsevän jo sosiaali- ja terveydenhuollossa noin 20 000 uuden työntekijän tarvetta seuraavien kymmenen vuoden kuluessa.

Nyt työelämässä olevien ihmisten ammatillisesta osaamisesta pitää kantaa vastuuta. Jos työvoiman osaamisen ylläpitämiseen ei satsata nyt, on vaarana, että suuret ikäluokat nyt ikääntyessään luisuvat pikkuhiljaa työelämästä pois liian varhain, kun työelämän vaatimukset alati kasvavat ja pätevyys niihin eivät riitä. Tästä syystä on tärkeätä, että elinikäinen oppiminen otetaan todella kansalliseksi tavoitteeksi ja se näkyy myös muuten kuin juhlapuheissa.

Budjettiesityksestä ei minusta löydy myöskään riittäviä määrärahoja pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon. Oecd-vertailussa Suomi ei asetu mitenkään hyvin sen suhteen, miten työllisyyteen voimavaroja annetaan. Esimerkiksi jos me haluaisimme päästä samalle tasolle kuin Ruotsi, meidän pitäisi lisätä 3 miljardia markkaa enemmän työllistämismäärärahoihin. Silloin satsaisimme yhtä paljon bruttokansantuotteesta kuin Ruotsikin tekee.

Budjetti ei myöskään huomioi tarpeeksi väestönkasvun aiheuttamaa kysyntää kasvualueilla. Työllisyyspolitiikkaa ei nimittäin voi erottaa asuntopolitiikasta. Pääkaupunkiseudulla ja Helsingissä asuntojen hinnat ovat karanneet ihmisten ulottumattomiin ja meillä on asuntojonossa noin 14 000 ihmistä. Helsingistä vielä tänä päivänä löytyy tavallisia pienipalkkaisia ihmisiä. He ovat ostaneet asuntonsa usein ennen tätä hintabuumia. Vuokra-asunnoista on nyt tullut liian kalliita, kun vuokrasäätely purettiin. Voi vain kysyä, mitä tapahtuu, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle ja tarvitsemme palvelualalle uusia työntekijöitä. Harvan sairaanhoitajan tai siivoojan rahat riittävät näillä hinnoilla ja palkoilla seinien maksamiseen, eikä työpaikan vastaanottaminen näin ollen helposti onnistu. Tästä syystä asuntopolitiikka on nivottava entistä tiukemmin työllisyyspolitiikkaan.

Terveydenhoito on ehdottomasti saatava kuntoon. Sosiaali- ja terveydenhuollossa yksinkertaisesti säästämisessä on menty liian pitkälle. Meillä vain on jääty tolkuttamaan tehokkuuden mantraa. Me tiedämme, että vanhusten ja lasten hoidossa tehokkuusvaatimukset eivät päde samalla tavalla kuin esimerkiksi kirurgiassa, jossa on pystytty tehostamaan. Sappikivet voidaan leikata huomattavasti lyhyemmällä sairaalahoidolla tällä hetkellä kuin aiemmin.

Tiedämme, että henkilökunta, hoitajat ja lääkärit, ovat työpaineen vuoksi palamassa loppuun ja uupuvat ennenaikaisesti eläkkeelle. Tiedämme, että hoidon antamiseen tarvitaan riittävästi työntekijöitä. Tästä syystä tarvitsemme lisää henkilökuntaa, lisää resursseja terveydenhuoltoon. Tekemistä meillä riittää, jos haluamme turvata kaikille ihmisille turvallisen elämän. Mielenterveyspalvelut ovat edelleen keskeneräiset. Erityisesti lasten ja nuorten psykiatrinen hoito huutaa suuria tarpeita. Näin ollen mielentervey-

teen on satsattava samoin kuin vanhustenhoitoon. Vanhustenhuolto on toinen asia, joka on jäänyt lamavuosina ja laman jälkeisinä vuosina huonolle hoidolle.

Hammashoitoa ollaan laajentamassa nyt seuraaviin ikäluokkiin. Kävi mielessä, miksi tätä ei kohdennettaisi yli 65-vuotiaisiin. Heillähän on pienimmät tulot ja tarpeet varmasti hampaiden hoitamiseksi suuremmat.

Tiedämme myös näistä tarpeista vielä, että esimerkiksi elintarvikevalvonta on monissa kunnissa erittäin huonossa jamassa. Tähänkin asiaan pitäisi saada pikaisesti korjaus, eli ennalta ehkäisevään työhön siellä, missä voidaan korjata ennen kuin ongelmat ovat käsissä, pitää saada lisää resursseja.

Budjettikeskustelussa haluan myös kysyä, minne tässä budjetissa on unohtunut tasa-arvo, sukupuolten välinen tasa-arvo. Meillä hallitusohjelmassa selvästi luvataan selkiyttää tasa-arvoasioiden hallintoa ja vahvistaa resursseja sosiaali- ja terveysministeriössä nimenomaan tasa-arvoasioiden hoidossa. Tasa-arvotyön organisointia on vuosikaudet työryhmissä pohdittu ja raportit on jätetty. Järkevät, kohtuulliset esitykset on tehty, mutta päätökset ovat vain törmänneet aina valtiovarainministeriön vastustukseen. Kysymykseni jää tähän saliin kuulumaan: Miten hallitus aikoo toteuttaa sitoumuksensa YK:n neljännen tasa-arvokonferenssin eli niin sanotun Pekingin ohjelman toteuttamiseksi? Edellisen hallituksen tasa-arvo-ohjelmalle ei ole tullut jatkoa, ja näin ollen varsin hyvin alkanut niin sanottu tasa-arvon valtavirtaistamistyö, mainstreaming, on jäänyt puolitiehen.

[77] **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen ja kansalaisten yhdenvertaisuus olivat paitsi eduskunta- myös äskeisten presidentinvaalien keskeisiä teemoja. Näiden suomalaisille tärkeiden asioiden nimiin vannoivat myös hallituspuolueiden ehdokkaat ja heidän kannattajansa. Monet, liian monet, uskoivat ja luottivat vakuutteluihin.

Talousarvioesitys kuitenkin osoittaa, että hallitus ei ole täyttänyt lupauksiaan. Sosiaalinen ja alueellinen eriarvoisuus jatkuu ja syvenee. Keskiarvoilla mitaten maalla ja kunnilla sekä kansalaisilla menee hyvin. Keskiarvot ja kasvuprosentit ovat korkeita. Niillä ei voi kuitenkaan tulla toimeen, ne eivät hoida sairaita, niillä ei voi ostaa, puhumattakaan että niitä voisi syödä.

Perustuslain mukaan hyvinvointipalveluiden valtakunnallinen vastuu ja viimesijainen rahoitusvastuu on valtiolla. Kunnilla on puolestaan hyvinvointipalveluiden paikallinen järjestämisvastuu. Siksi kaikille kunnille on turvattava riittävät taloudelliset voimavarat peruspalveluiden turvaamiseksi. Nyt näin ei ole tapahtunut.

Keskiarvoilla mitaten kuntatalous vahvistuu kuluvana vuonna selvästi ja saavuttaa tasapainon. Kuntien vuosikate Lipposen hallitusten aikana saavuttaa nyt ensimmäisen kerran Ahon hallituksen viimeisen budjettivuoden eli vuoden 1995 tason. Vuosikatteen arvioidaan hiukan kasvavan myös ensi vuonna. Raskauttavaa on kuitenkin se, että kuntien välinen taloudellinen eriarvoisuus kasvaa suuremmaksi kuin koskaan eikä hallitus puutu asiaan. Talousarvioon ei sisälly ensimmäistäkään toimenpidettä, jolla supistettaisiin kuntien välisiä eroja. Hallitus odottaa selvitysmies Pekkarisen työtä kuin kuuta nousevaa. Valitettavaa vain, että kurki voi kuolla ennen kuin suo sulaa.

Kehysbudjetin yhteydessä hallitus lupasi korottaa kuntien valtionosuuksia lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen seurauksena 1,2 miljardilla markalla. Vaikka se on vain puolet lain edellyttämästä korotuksesta, senkin hallitus mitätöi leikkaamalla kuntien verotuloja 700 miljoonalla, vähentämällä harkinnanvaraisia valtionapuja 100 miljoonalla ja lisäämällä kunnille oppisopimuskoulutusmenoja sekä opettajien eläkemaksuja yhteensä lähes 300 miljoonaa markkaa. Kaiken huipuksi hallitus maksaa vain puolet valtionosuuksien indeksikorotuksesta. Minkä vasen käsi antaa, sen oikea ottaa.

Valtion oman arvion mukaan budjetti vahvistaa lievästi kuntataloutta, Suomen Kuntaliiton mielestä taas heikentää. Näkemysero johtuu lähinnä indeksikorotuksen puolituksen huomioimistavasta. Valtio laskee, että maksettava puolisko indeksikorotuksesta vahvistaa kuntien asemaa, Kuntaliitossa taas katsotaan, että leikattava puolisko heikentää kuntien taloutta, koska kunnat joutuvat joka tapauksessa maksamaan kustannusnousun kokonaisuudessaan eikä tätä nyt saamatta jäävää osuutta oteta myöhemminkään kustannustarkastelussa huomioon.

Kuntatalouden vakavista ongelmista välittämättä ministerit kiertävät kenttää kunnallisvaalihuumassa ja kertovat suurista rahanlisäyksistä.

Heidän mielestään palvelut saadaan kuntoon, jos luottamushenkilöillä on vain hyvää tahtoa. Erityisesti tässä on kunnostautunut opetusministeri. Paitsi että hän on kehottanut Lapin kunnanjohtajia lopettamaan köyhyyden esiintuomisen ja lisärahan pyytämisen, hän on julistanut, että opetustoimen valtionosuudet ja leikkaukset palautetaan vuoteen 2003 mennessä lamaa ja leikkauksia edeltävälle tasolle. Näinhän asia ei ole, ja se pitäisi ministerinkin tietää.

Yksikköhinnan korotuksessa vuonna 2001 kuntien ja valtion välinen kustannustenjakoosuus tarkistetaan vuoteen 2003 mennessä samaksi kuin se oli vuoden 97 alussa valtionosuuslain voimaan tullessa. Tarkistuksessa ei kuitenkaan oteta huomioon vuosina 97 ja 98 tehtyjä leikkauksia, jotka toteutettiin omavastuuosuutta korottamalla, saati sitä ennen laman aikana toteutettuja leikkauksia. Siten niistä miljardileikkauksista, jotka on toteutettu korottamalla kunnan omavastuuosuutta, ei palauteta penniäkään.

Laman aikana kuntien valtionosuuksia on leikattu kaikkiaan yli 15 miljardia. Kustannustenjakotarkistus tuo vuoteen 2003 mennessä vain 2,4 miljardia. Jo nämä luvut osoittavat karulla tavalla, että mistään valtionosuusleikkausten palauttamisesta ei ole kysymys, vaan toiminnallisten ja laadullisten muutosten sekä kustannustason noususta aiheutuneiden kustannustenjakosuhteiden vääristymien oikaisemisesta.

Keskusta katsoo, että leipäjonot, ylisuuret opetusryhmät, ahtaat koulut, terveyskeskusten ja sairaaloiden leikkausjonot, lasten mielenterveysongelmat ja vanhustenhoidon heikko taso eivät kuulu hyvinvointiyhteiskuntaan. Siksi edellytämme, että kuntien harkinnanvaraista avustusmäärärahaa nostetaan 100 miljoonalla, valtionosuuksien indeksikorotukset maksetaan täysimääräisinä ja kuntien verotuloleikkaukset korvataan kansaneläkevakuutusmaksua alentamalla hallitusohjelman hengen mukaisesti. Lisäksi ehdotamme, että yleistä valtionosuutta korotetaan 600 miljoonalla markalla, mikä rahoitetaan kasvaneilla yhteisöverotuotoilla.

Kuntien peruspalveluiden turvaaminen kaikille kansalaisille on mahdollista, jos hallituksella on vain halua ja tahtoa. Kuntien talous heijastuu merkittävästi kunkin alueen kehitykseen. Terve kuntatalous onkin tasapainoisen aluekehityksen ydin. Sen lisäksi tarvitaan osaamiseen ja yritysten toimintaedellytysten parantamiseen perustuvaa paitsi EU-vetoista myös kansallista aluepolitiikkaa, ja se on kaikkien maakuntien ja koko Suomen etu. Tässäkin suhteessa ensi vuoden budjetti on paha pettymys.

78 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän talousarvion laadinta on vuosikausiin ensimmäinen, jossa me voimme ajatella, että hengitetään vähän helpommin. Tämä hallituksen esitys on laadittu todella suotuisimmissa olosuhteissa vuosikausiin. Suomessahan julkisen talouden ylijäämä on pysynyt eurooppalaisittain todella korkealla tasolla. Itse asiassa Euroopan unionin maista ainoastaan Luxemburg on Suomen edellä. Seuraavana on tulossa Irlanti, joka on myöskin hyvin pärjännyt, mutta on huomattavasti pienemmällä prosenttiosuudella bruttokansantuotteesta kakkosena tai kolmosena.

Hallituksen esityksessä on mielestäni mahdollistunut triplamalli, eli valtionvelkaa voidaan lyhentää nyt todella reippaasti ja tuloveroja alentaa myöskin reippaasti ja opposition väitteistä huolimatta myöskin kansalaisten hyvinvointiin voidaan irrottaa taloudellisia panostuksia huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi kuluvan vuoden talousarviossa. Tässä ovat nämä positiiviset asiat, jotka ovat erittäin perustavaa laatua, kun laaditaan vuoden 2001 talousarviota. On tietysti asioita, joihin meidän tulee eduskuntana valtiovarainvaliokunnan jaostoissa paneutua, ja huolenaiheita on. Ei niin hyvää budjettia mikään hallitus koskaan saa, ettei siinä olisi parantamisen varaa.

Yksi huolenaihe on työttömyys ja se, että se ei ole laskenut kasvun seurauksena. Tämä vaatii toimenpiteitä. Toisaalta meidän tulee varautua työvoimakapeikkojen poistamiseen ja työvoiman tarpeen tyydyttämiseen niillä alueilla, joilla todella työvoimasta alkaa olla pula.

Työttömyys on luonut yhteiskuntaan myöskin laajempia ongelmia. Syrjäytymisen, köyhtymisen ja rikollisuuden lisääntymistä ei todella pidä hyväksyä. Tässä talousarviossa pureudutaan näihin asioihin erillisellä määrärahalla, 200 miljoonalla markalla, köyhyyden ja syrjäytymisen estämiseksi ja niin sanotun aktiivisen sosiaalipolitiikan rahoittamiseksi. Pidän erittäin hyvänä esimerkiksi suunnitelmaa kuntoutuskokeilusta, jolla syrjäytymisvaarassa olevia 15—17-vuotiaita nuoria yritetään kolmen vuoden kokeilussa auttaa koulutus- ja työllistämiskuntoutuksen avulla.

Tänä vuonna on myöskin varattu nuorten työpajatoimintaan 4,8 miljoonaa markkaa. Tämä

toiminta on ollut väylä vaikeasti työllistyville nuorille löytää polku työelämään. Euroopan sosiaalirahastosta rahoitetaan ensi vuonna tätä toimintaa myöskin 15 miljoonalla markalla. Moni nuori, joka ei ole työllistynyt ammattitaidon puutteen vuoksi, on myös oppisopimuksen kautta saanut ammatin ja mahdollisuuden pysyvään työpaikkaan. Olen huolestunut siitä, että oppisopimuskoulutukseen on suunniteltu niin sanottua kuntaosuutta. Mikä merkitys tällä mahtaa olla silloin, kun kunta lähtee miettimään asiaa ja yhdessä opiskelijan kanssa oppisopimuspaikkoja sitten etsitään ja tarjotaan? Tässä kunnille luodaan pieni lisärasite asiassa, joka perinteisesti on ollut valtion rahoittamaa.

Toinen huolenaihe on ammatillinen lisäkoulutus ja nimenomaan se, että muuntokoulutus vähenee, koska omaehtoinen lisäkoulutus jää hyvin paljon pienemmälle. Myöskin askarruttaa uusi hankintajärjestelmä, jossa lääninhallituksille ei tule mahdollistumaan enää palvelujen tarjoaminen, vaan nimenomaan laskennallinen valtionosuusjärjestelmä ulotetaan ammatilliseen lisäkoulutukseen. Olen huolestunut sen vuoksi, että tämä ei enää mahdollista esimerkiksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen täydennyskoulutusyksiköiden ja kesäyliopistojen toimintaa. Ne eivät voi saada enää valtionosuutta. En pidä tätä järkevänä muutoksena. Toivon, että eduskuntakäsittelyssä tämä asia perinpohjaisesti tutkitaan ja sitä käsitellään. Näillä koulutuksen tuottajilla on ollut suuri merkitys akateemisen työttömyyden estämisessä. Erilaiset muuntokoulutukset ovat tarjonneet työttömyysuhan alla oleville mahdollisuuden muuttaa tutkintonsa paremmin työelämän tarpeisiin vastaavaksi. Se on ikään kuin räätälöity myöskin aluepoliittisesti.

Kolmas huolenaihe on, että lähivuosina Suomessa uhkaa työvoimapula. Erityisesti koulutetusta peruspalveluja tuottavasta työvoimasta, esimerkiksi opettajista, lääkäreistä ja hoitohenkilökunnasta, tulee olemaan pula. Opetusministeriössä tulisikin laatia selvitys, jossa selvitettäisiin tulevaisuuden koulutustarpeita. Ei ole hyväksi, että joudumme kouluttamaan avainosaajia pikakoulutuksella, kuten taannoin jouduimme tekemään. Koska tulevaisuuden arvioiminen on vaikeaa, tulisi myös suosia joustavuutta lisääviä tekijöitä, kuten esimerkiksi edellä käsittelemääni yliopistojen täydennyskoulutusyksiköiden muuntokoulutusta.

Lisäksi kuntien tulisi luopua pätkätöiden teosta nimenomaan vakinaisluonteisissa työtehtävissä. Tämä on erittäin suuri yhteiskuntapoliittinenkin kysymys, ei pelkkä työsuhdeasia. Hoitoalan ja opetusalan houkuttelevuus on laskenut, ja sillä on merkitystä myöskin yhteiskunnalle. Alalla toimivat kouluttautuvat muille aloille ja lähtevät ulkomaille.

Neljäs huolenaiheeni on huumeiden vastainen toiminta. Tässä hallituksen esityksessähän on konkreettisia esityksiä, ja hyvä näin. Kesän aikana kansalaiskeskustelu on voimistunut ja päättäjiltä vaaditaan toimenpiteitä ja välineitä huumeiden vastaiseen taisteluun. Huumeiden käyttö on lisääntynyt ja huumausainerikosten määrä on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Tämä ei ole pelkkä poliisiasia, vaan mielestäni ennaltaehkäisy on todella tehtävä paljon paremmin kuin tänä päivänä. Jokaiseen kouluun tulee osoittaa myöskin terveydenhoitaja, ja se on mielestäni hyvin järkevä asia.

Budjettiesityksessä on varattu 5 miljoonaa markkaa opettajien täydennyskoulutukseen, jotta heillä olisi paremmat mahdollisuudet havaita huumeet kouluissa ajoissa ja toimia oppilaiden hyväksi. Myös vankiloissa rehottava huumeongelma tulisi saada kuriin. On esitetty väite, että 80 prosenttia vangeista käyttää huumeita ja vankiloista johdetaan merkittäviä huumekauppoja.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): 7 minuuttia on täynnä!

Puhuja: Eli nämä olivat niitä negatiivisia asioita, joita toivon eduskunnan käsittelevän.

[79] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Meillä on historiallinen budjettiesitys käsissämme, ei sen takia, että se olisi erityisen hyvä tai onnistunut, vaan siksi, että tästä budjetista voi hyvällä syyllä sanoa, että se on yhden miehen tekemä esitys. (Ed. Smeds: Tuetteko sitä?) Alkuvaiheessa kävi selväksi, että ministeri Niinistö päättää lähestulkoon yksin budjetin, sanoisiko, strategisista mitoista ja painotuksista, ja eri ministerit kävivät kuulemassa tuomion.

Haluan tässä lyhyessä puheenvuorossa puuttua kahteen isoon kokonaisuuteen, jotka tuntuvat olevan tälle hallitukselle eräänlainen kivi kengässä. Ensimmäinen on köyhyysohjelma, jossa yhteydessä nousee esille myös työttömien asema

sekä eläkeläisten vaikea tilanne. Toisaalta huomiota kiinnittävät asumiskustannusten karkaaminen kohtuuttoman korkeiksi ja polttoaineverotus.

Vasemmistoliiton vaatimuksesta hallitusohjelmaan saatiin sisälle köyhyysohjelma ja vahvat painotukset köyhyyden poistamisesta. Työtä on tehty tämän asian eteen, mutta silti Suomessa on edelleen harvinaisen paljon köyhiä, jotka eivät yksinkertaisesti tule toimeen. Nolointa on se, että on syntynyt työssäkäyvien köyhien luokka. Voiko todella olla niin, että työ ei enää elätä? Näihin asioihin hallitukselta kaivataan pikaisia toimia ja lisää rahaa.

Työttömät ovat maamme todellisia köyhiä. Laman oloissa sadat tuhannet jäivät ilman työtä. Nyt, kun olisi rahaa, heidän elintasonsa korjaamisesta ei huolehdita vaan heitä hyppyytetään luukulta toiselle ja syyllistetään, vaikka eihän se heidän syytänsä ole, että maan talous on käynyt läpi suuret rakenteelliset muutokset.

Työttömyyden alentaminen on yksi ensisijaisia tehtäviä, joka vaatii poliittista tahtoa, ja siitä on otettava reilusti vastuu. Vastuun ottaminen ei merkitse yleviä juhlapuheita vaan toimenpiteitä, joilla on vaikutusta. Työttömyys muuttaa jatkuvasti muotoaan. Siksi työttömyysturvaa pitää kehittää ajan haasteittein mukaan.

Eläkeläiset ovat pitkään olleet tyytymättömiä asemaansa. Laman aikana eläkeläiset ja muut vähäosaiset joutuivat kantamaan suurimman taakan. Silloin jaksettiin odottaa parempia aikoja, että kyllä asiat korjaantuvat, kun valtiolla on jonain päivänä enemmän rahaa. Nyt valtiolla menee paremmin kuin koskaan ennen, mutta eläkeläisten elintaso ei ole korjaantunut merkittävästi laman jälkeen. Eläkkeisiin pitää tehdä tuntuva tasokorotus ja eläkeläisille pitää järjestää lisää maksuttomia palveluja.

Vanhustenhuoltoon on saatava lisää rahaa. Kansaneläkkeen pohjaosan kaksoisleikkaus ja taitettu indeksi ovat olleet niin röyhkeitä tekoja, ettei niitä pysty mitenkään selittämään muutenkin huonossa asemassa oleville eläkeläisille. Kansaneläkkeisiin ja kaikkiin työeläkkeisiin on sovellettava niin sanottua taittamatonta indeksiä, jota nyt sovelletaan vain alle 65-vuotiaitten työeläkkeisiin.

Suomessa asumiskustannukset ovat kohtuuttoman korkeat. Muuttoliikkeen, väestön luonnollisen lisääntymisen ja väestön ikääntymisen seurauksena suuret kaupunkikeskukset ovat vuodesta 93 lähtien kasvaneet väestöltään nopeasti. Kysynnän nopea lisääntyminen ja asuntojen hankinnan parantuneet rahoitusmahdollisuudet ovat yhdessä asuntojen tarjonnan riittämättömyyden kanssa laukaisseet kiivaan asuntojen hintojen nousun. Asuntojen hinnat ovat huipussaan, vuokrat korkeat ja valtion tukemaa vuokra-asuntorakentamista liian vähän. Asumiskustannukset kokonaisuudessaan ovat pilvissä.

Asumiskulujen ohella energian hinta on liian korkea. Tänään on täällä käyty hyvää keskustelua polttoaineiden mielettömästä hintatasosta. Suomessa polttoaineen verotus on liian korkea. Kansalaisten ja hallituksen käsitykset kohtuullisista polttoaineiden hinnoista ovat pahasti ristiriidassa. Kuluttajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisiä eroja pitäisi tasoittaa tasausjärjestelmällä, jotta kuluttajahinnat pysyisivät vakaampina.

Arvoisa rouva puhemies! Budjetissa pitäisi näkyä erityinen painotus köyhyyden ja työttömyyden poistamisen sekä eläkeläisten aseman paranemisen suuntaan. Toisena tärkeänä asiana pidän asumiskustannusten ja polttoaineitten hintojen alentamista välittömästi.

80 **Margareta Pietikäinen /r:** Fru talman! Grundförutsättningarna för nästa år är bra. Statsskulden kan avkortas, skatterna sänkas och satsningar göras på välfärden.

Som jag redan konstaterade i mitt anförande i samband med statsrådets meddelande om budgeten senaste vår finns det många brännande frågor, som vårt samhälle har att kämpa med och som kräver förstärkta ekonomiska resurser. Det är ett faktum att de svåra åren med nedskärningar lämnat spår efter sig i många människors grundtrygghet och hälsa.

I våras konstaterade jag bl.a. att majoriteten av de finländska barnen mår bra, men samtidigt finns det ett ökat antal barn som hotas av utslagning. Vart tionde barn i rådgivningsåldern lever i en familj med mental- eller rusproblem och familjevåld.

Enligt en del beräkningar lider var femte vuxen av mentala störningar eller problem. Samtidigt har antalet vårdplatser kraftigt minskat och kompenserande vårdmetoder saknas. Narkotikamissbruket har ökat lavinartat.

Många äldre personer upplever att de inte blir delaktiga av den ökade välfärden, utan kämpar

med låga pensioner, höga sjukkostnader och brister i den kommunala servicen.

Puhemies! Kun budjettia käsitellään eduskunnassa, mielestäni vaikeassa asemassa olevien ryhmiin on kiinnitettävä erityistä huomiota ja eduskunnan on oltava valmis tekemään välttämättömiä muutoksia budjettiin. On hyvä, että budjettiin sisältyy syrjäytymisen ja köyhyyden vastainen ohjelma. Lisäksi tarvittaisiin pitkäaikainen ohjelma, jossa olisi korvamerkitty varat mielenterveyshuoltoon.

Budjettiin sisältyy eräitä suoraan eläkeläisille kohdistettuja helpotuksia. Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu alenee ja täyttä kansaneläkettä ehdotetaan korotettavaksi 50 markalla kesäkuun 1. päivästä lähtien. Olen toistuvasti perännyt pitkäaikaista ohjelmaa pienimpien eläkkeiden tuntuvaksi korottamiseksi. Tätä ei ole vielä tapahtunut. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan onkin kiinnitettävä eläkeläisten asemaan erityistä huomiota ja harkittava perusteellisesti, voitaisiinko osa nyt luvatuista parannuksista aikaistaa.

Fru talman! När det gäller utbildningen är det glädjande att notera en kännbar procentuell ökning av en del viktiga anslag. Men många problem kvarstår.

Bristen på behöriga lärare hotar att bli akut. En pensionsbomb briserar om inte snabba åtgärder sätts in. Enligt utbildningsstyrelsen kommer cirka 16 000 grundskole- och gymnasielärare att gå i pension under de närmaste tio åren. Lärarbristen i södra Finland har på svenskt håll länge varit ett stort problem. Nu håller bristen på att bli landsomfattande, men är fortsättningsvis mest akut på svenskt håll. Utbildningsstyrelsen har därför startat ett projekt, som har som målsättning att kännbart öka antalet lärare och lärarutbildningen under de närmaste tre åren. Riksdagens kulturutskott hör som bäst sakkunniga i frågan. Vi inledde processen redan i våras. Man kan kort konstatera att det behövs åtgärder av olika slag för att råda bot på bristen på lärare: Det behövs höjda inträdeskvoter, en kraftig satsning på fortbildning, en attitydförändring till själva läraryrket och inte minst satsningar från kommunernas sida på skolan så att den upplevs som en trygg och trivsam arbetsmiljö med tillräcklig personal, inte bara lärare utan också skolgångsbiträden, skolpsykologer, studiehandledare och skolhälsovårdare. Faktum är att antalet sökande till lärarutbildningen kraftigt har sjunkit under slutet av 90-talet. Nu måste vi vända trenden för att kunna garantera barn och unga en högklassig utbildning. Läraryrket måste bli populärt igen!

För att detta viktiga projekt skall lyckas behövs tillräckliga budgetmedel — faktiskt mer än vad som finns i budgetförslaget, det kan inte nog understrykas!

Puhemies! On huolestuttavaa, että määrärahoja niin sanottujen homekoulujen saneeraamiseen on leikattu tämän vuoden tasosta. Tarve ei valitettavasti ole vähentynyt, pikemminkin päinvastoin. Joudumme nyt maksamaan kalliisti aiemmista säästöistä, jotka ovat muun muassa johtaneet ala-arvoiseen rakentamiseen. Saneerauksia ei ole mahdollista siirtää tulevaisuuteen. Jokainen päivä homekoulussa on yksi päivä liikaa oppilaille, opettajille ja henkilökunnalle. Meillä on jo tällä hetkellä liian paljon esimerkkejä ihmisten kroonisesta sairastumisesta työympäristössään. Homekoulut tarvitsevat enemmän rahaa, ei vähemmän, kuten budjettiehdotuksessa esitetään.

Toisena ongelmana koulutusbudjetissa on aikuisten ammatillinen lisäkoulutus, ei ainoastaan sen takia, että määrärahaa on liian vähän. Nyt ehdotetaan, että rahoitus menisi suoraan kunnille osana valtionosuuksia eikä, kuten nykyisin, jaettavaksi lääninhallitusten kautta eri koulutuslaitoksille. Nykyinen järjestelmä on osoittautunut hyväksi ja tarjonnut mahdollisuuksia muun muassa kansalais- ja työväenopistoille, kansanopistoille ja kesäyliopistoille toimintaan osallistumiseen. Sivistysvaliokunta on yksimielisesti torjunut järjestelmän muutoksen, viimeksi tämän vuoden kesäkuussa antamassaan kannanotossa. Lausuntomme perustuu muun muassa laajaan asiantuntijakuulemiseen. Olen todella tyrmistynyt siitä, ettei ministeriö ole ottanut oikeutettua kritiikkiämme huomioon. Nyt eduskunnan onkin pidettävä kiinni näkemyksestään ja vastustettava yksimielisesti ehdotettua muutosta.

Fru talman! Till slut vill jag ytterligare ta upp en detalj i budgeten som gäller väganslagen. Det är oförlåtligt att låta vägarna förfalla på det sätt som skett bl.a. i Nyland, där en del av det gamla vägnätet är i skandalöst skick. Mera medel behövs för att hålla de nyländska småvägarna i

skick. Avsikten kan väl inte vara att tömma landsbygden genom att helt enkelt göra den onåbar! De nyländska riksdagsledamöterna kommer att äska ökade anslag i en gemensam budgetmotion.

[81] **Sakari Smeds /skl:** Arvoisa puhemies! Hallitus on hyvällä tavalla osoittanut muuttumiskykyä. Itse asiassa hallitus on tehnyt koko eduskunnalle suuren palveluksen, kun se tällä budjettiesityksellä on itse todistanut, että Niinistön—Lipposen linjalle on olemassa parempi vaihtoehto. Nimittäin kun eduskunta viime keväänä käsitteli hallituksen tiedonantoa tulevan vuoden määrärahakehyksistä, oli budjetin loppusummaksi esitetty noin 193 miljardia markkaa hallitukselle ehdoton luottamuskysymys. Se oli ainoa totuus, jolle hallituksen mielestä ei ollut vaihtoehtoa, ei ainakaan sellaista, jonka varassa hallitus voisi jatkaa.

Nyt vaihtoehto on nähty: Budjetin loppusumma on lähes 197 miljardia markkaa. Hallitus on näin osoittanut, että kristillisen liiton jo keväällä esittämä linjaus tiedonannon suhteen oli kestävä. Tervehdimme tätä ilolla, enkä usko, että tulemme esittämään tästä hallituksen linjassa tapahtuneesta muutoksesta epäluottamusta. Toki en näe estettä sillekään, etteikö hallitus itse voisi todeta, ettei se kyennyt toteuttamaan keväällä eduskunnalle esittämänsä linjauksen mukaista budjettia.

Hallituksen tämänkertaisellekin esitykselle on olemassa vaihtoehto. Moniin vuosiin meillä olisi nyt hyvät mahdollisuudet uusien painopistevalintojen tekemiselle. Hallituksen vaihtoehto on ollut koko valtiontalouden liikkumavaran käyttäminen yksinomaan tuloverojen kevennyksiin. Tässä vaihtoehdossa ei ole jälkiä siitä vihreästä verouudistuksesta, jota jotkut hallituspuolueet ovat toivoneet. Siinä ei juuri näy merkkejä myöskään solidaarisuutta ja heikomman puolustamista peräänkuuluttaneista aatteista. Jossakin määrin hallituksen vaihtoehto on linjassa sen logiikan kanssa, jota presidentti Ahtisaari nyt noudattaa. Virassa toimiessaan hän vastusti hyväosaisia suosivia optiojärjestelyjä ja sai siitä kansalaisten vilpittömän ymmärtämyksen. Nyt optiomarkat kelpaavat.

Hallitusohjelmakin peräänkuulutti yhteisvastuuta ja sosiaalisesti eheää Suomea, mutta kun jaettavaa monien kipeiden leikkausten ja talkoovuosien jälkeen on muodostunut, riittää siitä vain murusia heikompiosaisille ja markkamääräisesti suurimman osan vievät ne, joilla jo ennestään menee aika hyvin. Jos budjettiesityksen punainen lanka olisi aidosti oikeudenmukaisuuden lisäämisessä ja heikompiosaisen puolustamisessa, olisi hallituksen esitys päätynyt tasapainoisempaan kokonaisuuteen.

Parempi vaihtoehto tunnustaisi ensinnäkin inflaatiovaaran selkeämmin myös käytännön toimissa. Köyhälle kansalaiselle inflaatio on niin suuri uhka, että hallituksen lepsuus ihmetyttää. Osa nyt esitetyistä verojen kevennyksistä olisi tullut tehdä ehdollisina, sidottuina palkkamaltin säilymiseen työmarkkinoilla. Nyt on kehittymässä selkeä vaara, että työmarkkinoilla ulosmitataan lyhytnäköisesti sekä verojen kevennykset että mittavat palkankorotukset. Tämä on vaarallinen yhtälö, jonka maksumiehiksi joutuvat toimeentulonsa kanssa jo nyt kamppailevat kansalaisryhmät. Toki käsitän, että useimmilla puolueilla ei kaiken täällä eduskunnassa nähdyn jälkeen ole ollut halua muistuttaa siitä, että maltti aivan oikeastikin on valttia.

Toiseksi, olisi parempi panostaa harkitusti kansalaisten arvostamiin kuntien peruspalveluihin pikemminkin kuin inflaatiota kiihdyttäviin veroasteikon yläpäähän osoitettuihin kevennyksiin. Terveydenhuoltoon, vanhusten palveluihin ja lasten koulutukseen kannattaisi sijoittaa. Osa näistä panostuksista toisi säästöjä pidemmällä aikavälillä. Monet lapsiperheet myös odottavat, että vuosien niukkuuden jälkeen tunnustettaisiin kodeissa tehtävän työn arvo korottamalla kotihoidon tukea ja lapsilisiä. Ilolla on kyllä todettava, että hallitus vastoin työministeriön alkuperäisiä esityksiä päätti jatkaa kotityön verotukea.

Hallituksen esitystä parempi vaihtoehto kohtelisi eri kansalaisryhmiä tasapuolisesti. Oikeudenmukaisuus lisääntyisi, jos myös välillisiä veroja, esimerkiksi elintarvikkeiden arvonlisäveroa, olisi kevennetty. Tämäkin vähentäisi inflaatiopaineita. Kaikki kansalaisryhmät pienituloisimmista alkaen saisivat oman osansa yhteisin ponnistuksin aikaansaadusta kansantuotteen kasvusta.

Neljänneksi, työttömyyden edessä ei pitäisi passivoitua, kuten hallitus näyttää tekevän, vaan työllisyyttä edistäviä toimia tulisi tehostaa. Maassamme on työministeriön mukaan yhä yli 300 000 työtöntä. Tästä huolimatta hallitus esittää, että aktiivisia työvoimapoliittisia toimenpiteitä vähennettäisiin, ammatillisen aikuiskoulutuksen voimavaroja leikattaisiin ja maatalouden

kansallista tukea vähennettäisiin siitä, mihin hallitusohjelmassa on sitouduttu.

Hallitus ei myöskään ole juurikaan keventämässä työnantajien sivukulurasitetta, vaikka se olisi hyvä ja kestävä keino työn kannustavuuden lisäämiseksi. Parempi vaihtoehto ottaisi vääristyvän alueellisen kehityksen vakavammin kuin hallitus nyt tekee. Yrityksille kohdennettuja alueellisia verokannustimia tulisi kokeilla. Kuntien mahdollisuuksia selviytyä ja vastata peruspalveluista tulisi myös parantaa tasaamalla valtionosuusjärjestelmää menestyvien ja taantuvien kuntien kesken.

Arvoisa puhemies! Tokihan hallitus voi vielä syksyn aikana osoittaa, että muutokset sen linjaan ovat mahdollisia. Tähän luotan. Päinvastoin kuin viime keväänä hallitus teki, nyt ei mielestäni kannattaisi uhota vaihtoehdottomuuden nimiin.

[82] **Pirkko Peltomo /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Suomi on yhteisin ponnistuksin saatu jaloilleen. Ensi vuoden budjettia on voitu valmistella suotuisissa olosuhteissa. Kansantalous kasvaa kohisten, velka lyhenee, verot alenevat. Voidaan siis sanoa, että budjetin päälinjat ovat kutakuinkin kohdallaan ja budjetti sisältää myös paljon positiivisia asioita. Aikapulan vuoksi en niitä kertaa, vaan nostan joitakin vielä korjattavia asioita esille, joihin toivon eduskuntakäsittelyn aikana saatavan vielä parannuksia.

Työllisyysasteen nostamisen ja työttömyyden alentamisen on oltava lähivuosien talouspolitiikan keskeisin tavoite. Vaikka työllisyys paranee, kaikki kansalaiset eivät ole päässeet nauttimaan kasvun lihavista vuosista ja kilpailukyvyn hedelmistä. Läheskään kaikilla ei mene niin hyvin kuin lehtiä lukiessa ja televisiota katsellessa voisi kuvitella. Kaikki eivät rikastu osakkeita ostamalla ja myymällä, eivätkä edes kovalla työllä. Toimeentuloerot ovat lamavuosien jälkeen kääntyneet kasvuun. Tulonjaon osalta on nähtävissä erityisesti pitkäaikaistyöttömiä ja myös eräiltä osin eläkkeensaajia koskeva toimeentulon suhteellinen heikkeneminen.

Mielestäni perusturvan varassa olevia on autettava. Se tarkoittaa, että työmarkkina-, peruspäiväraha- ja toimeentulotuen varassa elävien asemaa on helpotettava syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisemiseksi. Lamavuosien vaurioiden korjaamisella on jo kiire. Tutkimussihteeri Matti Heikkilä Stakesista on kommentoinut valtion budjettia muun muassa seuraavasti: "Jotta hyvinvointivaltio pääsisi häpeäpilkustaan, tarvittaisiin jokin seuraavista: voimakas taloudellinen kiihoke kunnille, ehdottomat lakinormit tai lakisääteisen perusturvan selkeä, joskin maltillinen tasokorotus. Perusturvan, lähinnä työmarkkinatuen, korotus olisi ainoa tehokas tie." Näin siis Matti Heikkilä.

Arvoisa puhemies! Suuri ongelmamme on siis edelleen työttömyys. Jäljellä on työttömyyden kova ydin, johon on vaikea löytää ratkaisuja. Joukossa on pitkäaikaistyöttömiä, eri tavalla syrjäytyneitä nuoria vailla ammatillista koulutusta ja työkokemusta, mutta myös kokemusta omaavia keski-ikäisiä, jotka eivät kelpaa työnantajille. Samaan aikaan Pääkaupunkiseudulla podetaan jo monilla aloilla työvoimapulaa. Tähän tilanteeseen ei sovi, että palkkaperusteisia työllisyysmäärärahoja ja aikuisten ammatillisen koulutuksen rahoja supistetaan kymmenillä miljoonilla markoilla. Työelämän muutoksiin ja aikuisten osaamistarpeisiin on voitava vastata. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen tarvitaan vähintään vuoden 2000 tasoiset määrärahat.

Palkkaperusteisia työllisyysmäärärahoja hallitus on leikkaamassa nykyisestä tasosta 20 prosentilla. Tähän on päädytty, kun työllisyys koko maassa on laskenut. Valitettavasti esimerkiksi Satakunnassa ja Porissa työttömyyden aleneminen ei ole kulkenut samaan tahtiin kuin valtakunnassa keskimäärin. Jos jälleen supistetaan palkkaperusteisista työllisyysmäärärahoista tasaisesti sama siivu kaikkialla Suomessa, tietää se suuria vaikeuksia vaikeimmilla työttömyyden alueilla, muun muassa Porissa, Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Työllisyysmäärärahojen jakoperusteissa pitääkin selvästi aikaisempaa enemmän painottua korkea pitkäaikaistyöttömien määrä ja työttömyysaste. Valtiovarainvaliokuntakin on kiinnittänyt asiaan huomiota. Jo viime syksynä sosialidemokraattien linjan mukaisesti painotimme, että vuonna 2001 eläkeratkaisujen tulee perustua kaikkein pienituloisimpien eläkkeensaajien aseman parantamiseen. Hallitus esittää eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua alennettavaksi 0,3 prosenttia ja kansaneläkkeen tasokorotuksen toteuttamista ensi vuoden kesäkuun alusta lukien. Molempiin on saatava eduskuntakäsittelyn aikana vielä korjausta: tasokorotus alkuvuoteen ja savamaksun alennus suuremmaksi. Eläkeläisten savamaksun alentamista täytyy jat-

kaa tavoitteena korotetun osan poistaminen tällä vaalikaudella.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tilanne on erittäin huolestuttava, sillä palvelujen tarve ylittää selvästi tarjonnan. Erään tutkimuksen mukaan jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa. Sairaalahoidon aloittaminen viivästyy usein suhteettoman kauan, koska psykiatrisiin hoitopaikkoihin on jonoja koko maassa. Lasten ja nuorten perusoikeudet eivät toteudu lain ja kansainvälisten sopimusten edellyttämällä tavalla niin kauan, kun he joutuvat jonottamaan psykiatriseen hoitoon jopa vuosia.

Maininnat mietinnöissä ovat vain sanahelinää, ellei palvelujen kehittämiseen osoiteta riittäviä varoja. Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon turvaamiseksi valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto lisäsi määrärahoja 70 miljoonaa markkaa ja lisäksi lasten ja nuorten psykiatrisen kuntoutuksen kustannuksiin 20 miljoonaa tälle vuodelle. Jatkuvuutta tarvitaan. Onhan oikea-aikainen psykiatrinen hoito tutkimustenkin mukaan hyvin tuloksellista, ja siihen sijoitetut kustannukset saadaan pitkälti takaisin tulevaisuuden säästöinä.

Puhemies! Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kuntoon saattaminen on ensiarvoisen tärkeää. Vähintään yhtä tärkeää on se, että kunnissa panostetaan ennaltaehkäisevästi lasten ja nuorten tukipalveluihin lasten päivähoidossa ja kouluissa. On paljon lapsia, joiden syrjäytymiskierre voidaan estää tukipalvelujen, erityisopetuksen ja toimivan neuvola- ja kouluterveydenhuollon avulla. Elokuun alusta lukien suurimmalla osalla Suomen kuusivuotiaista on ollut mahdollisuus osallistua maksuttomaan esiopetukseen. Vuoden päästä tämä oikeus on kaikilla. Uudistus on merkittävä koulutuspoliittisesti, mutta se vahvistaa myös monen lapsiperheen toimeentuloa. Tasa-arvoa lisäisi vielä, jos esikoululaisten kuljetusmaksut saataisiin myöskin budjettiin.

Puhemies! Vielä lopuksi muutama sana kotitaloustyön tukikokeilusta. Sanon heti aluksi, että kannatan kotitaloustyön tukikokeilun jatkamista ja laajentamista yritysmallilla. Yritysmallia puoltavat sekä työministeriön tutkimus, kotitaloustyön tukikokeilun arviointi että asiakkaiden ja yrittäjien lukuisat yhteydenotot. Satakunnassa ollaan tyytyväisiä yritystukeen. Maakuntaan on syntynyt tukikokeilun ansiosta 50 uutta pienyritystä, kun moni työtön on tuen rohkaisemana ryhtynyt yrittäjäksi. Jos kokeilu lopetetaan, monet näistä yrityksistä joutuvat lopettamaan. Tämä tuntuu erityisen ikävältä alueella, jossa työttömyys on muutenkin korkea.

Hallituksen verovähennysmalli tietäisi myös ylimääräistä harmia, vuoden takaisten kuittien keräilyä veroilmoitusta varten ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): 7 minuuttia on täynnä.

Puhuja: ... sekä siirtymistä veroehdotuksen piiristä takaisin veroilmoitukseen.

83 **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten ed. Aula aiemmin totesi, yksi keskustan yhteiskuntapolitiikan mielenkiinnon kohteista on koti. Jokaisella ihmisellä pitäisi olla koti. Useimmilla meistä on. Koti on hyvin keskeinen asia. Ensi vuoden budjetissa niin ei kuitenkaan ole. Se ei viesti arjen läheisyyttä eikä varsinkaan kotona tehtävän työn arvostusta. Viime vuosina julkisella sektorilla on tehty monia päätöksiä, joilla päinvastoin kodin tehtäviä on ulkoistettu. Viimeisin esimerkki eduskunnasta on äskettäin työnantajalle annettu etuus sairaan lapsen hoitajan palkkaamisessa. Valinnanmahdollisuuksia on näin lisätty, mutta samalla on kodin asemaa monin tavoin heikennetty. Tämä ei voi olla oikean suuntaista kehitystä. Siksi esimerkiksi äskenkin esille tullut kotityön verovähennysmahdollisuus on vihdoin saatava lakisääteiseksi ja tietenkin koko maan kattavaksi. 5 000 markan vähennysoikeus on aivan liian pieni, se tulisi nostaa 10 000 markkaan, jotta sillä olisi todellista merkitystä.

Kotiin ja perheisiin liittyviä valintoja tulisi jokaisella olla mahdollisuus tehdä parhaaksi katsomallaan tavalla. Tätä tärkeää perusperiaatetta hallitus ei kuitenkaan tue. Esimerkiksi vanhempien tulisi voida olla kotona heistä itsestään oikealta tuntuva aika lasten kasvuiässä. Nykyisellä kotihoidon tuen tasolla ei kuitenkaan anneta todellista valinnan mahdollisuutta, mikäli perheessä ei ole hyvätasoista muuta tulonosaa. Yhteiskunta maksaa lasten hoitamisesta päiväkodissa noin 4 000—6 000 markkaa kuukaudessa, mutta jos jompikumpi vanhemmista on halukas hoitamaan lastaan kotona, tuetaan tätä päätöstä myöntämällä noin 1 500 markkaa veronalaista tuloa kuukaudessa. Sillä rahalla ei kovin leveästi eletä.

Kun vaihtoehtona on palkkatyö, taloudellisesti ajatellen kotiin jääminen tuolla summalla on mieletöntä. Kaikkein matalapalkkaisimmillakin aloilla tulot ovat moninkertaiset. Sitä paitsi kodin ulkopuolisessa palkkatyössä on myös kohtuullinen turva äkillisen sairauden varalle. Kotona työtä tekevän henkilön sosiaaliturva siirtyi retuperälle sairauspäivärahan peruspäivärahan leikkausten myötä. Tärkeysjärjestys varsinkin alle kolmivuotiaiden lasten hoitamisessa onkin päälaellaan. Yhteiskunta ei näytä haluavan, että vanhemmat hoitaisivat pieniä lapsiaan itse kotona. Mutta yhteiskunta joutuu kuitenkin maksamaan kovia rahoja jälkikäteen monien seurausvaikutusten realisoituessa ja turvattomuuden lisääntyessä.

Samalla tavalla kuin mahdollisuudesta olla lasten kanssa kotona täysipäiväisesti pitäisi jokaisen saada päättää itse, haluaako päivähoito- tai kouluikäisen lapsen vanhempana tehdä lyhennettyä työpäivää. Tätäkin pidän jokaisen vanhemman henkilökohtaisena päätöksenä, josta olisi voitava sopia työnantajan kanssa, ei muiden. Siksi en ymmärrä sitä, että eduskunta on keinotekoisesti tehnyt kyseiseen lakiin rajoituksia, että vain alle kouluikäisten lasten vanhemmilla tämä oikeus olisi.

Lasten lisäksi suomalaisissa kodeissa hoidetaan pitkäaikaissairaita, kehitysvammaisia ja vanhuksia. Omaisten tekemä raskas hoitotyö säästää yhteiskunnalta arviolta noin 1,2 miljardia markkaa laitoksiin menevistä varoista. Sitä paitsi on muistettava, että iäkäs väestö tulee huomattavasti lisääntymään lähitulevaisuudessa. Laitoshoitopaikkoja ei voida pidemmän päälle rakentaa niin, että ne riittäisivät kaikille. Tiedämme, että vuonna 2030 jo joka neljäs suomalainen on 65-vuotias tai sitä vanhempi. Niinpä omaishoitojärjestelmää tulisikin jo nyt kehittää todelliseksi vaihtoehdoksi vanhusten palveluille. Tällä hetkellä kotiin jääminen läheisen hoitamiseksi ei sekään rahallisesti ajatellen ole mitenkään järkevää, kun omaishoidon tuki on keskimäärin noin 1 700 markkaa kuukaudessa ja verollisena sekin. Esimerkiksi eläkkeeseen yhdistettynä sen ennakonpidätys syö summasta jopa yli puolet. Tähänkin tulisi saada pikaisesti parannus.

Koko kotiin ja arkeen liittyvä lainsäädäntöviidakko kaipaa mielestäni voimakasta uudistusta ja tavallaan yksinkertaistamista, uudelleen säätämistä. Yhteiskunnan tulee antaa yksilölle mahdollisuus olla kotona hoitamassa lastaan tai sairasta omaista, mikäli hän niin haluaa. Tämän mahdollistajaksi voitaisiin laatia kunnollinen laki niin sanotusta yleisestä hoitorahasta, jonka olisi oltava järkevässä suhteessa tässä yhteiskunnassa maksettaviin palkkoihin. Yhteiskunta säästää kuitenkin, kun lasta, sairasta tai vanhusta hoidetaan kotona eikä laitoksissa. Hoitoraha olisi kokonaisuudessaan sidoksissa eläkkeeseen, kuten omaishoidossa nyt on, mutta kotihoidon tuessa ei ole. Saman linjan tulisi päteä äitiyspäivärahaan. Sen ansiosidonnaisuus on syytä säilyttää jatkossakin, mutta minimin tulisi olla hoitorahan suuruinen.

Ei ole kovin kotilähtöistä sekään, että hallitus aikoo tämän budjettiesityksen mukaan pitää kiinni minimiäitiyspäivärahan minimikoosta, joka on 60 markkaa päivässä eli noin 1 500 markkaa kuukaudessa. Äitiyspäiväraha olisi saatava vähintään työttömän peruspäivärahan tasolle eli 122 markkaan päivässä. Käytännössä korotus merkitsisi valtiolle noin 300 miljoonan markan lisäkuluja. Pidän sitä kuitenkin sijoituksena tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan tuoda vielä yhden kotiin liittyvä epäkohdan, jonka voimassaolon jatkumista hallitus edelleen esittää ensi vuoden budjetissa. Se on nuorille hyvin tärkeä asia, nimittäin opiskelijoiden asumistuki, joka pitää mitä pikimmiten saada ympärivuotiseksi, tapahtuuhan asuminenkin ympärivuotisesti eikä vain opintotukikuukausina. (Puhemies koputtaa) Asumislisää nostavat opiskelijat ovat joka tapauksessa pienituloisia, joille kesäkuukausien täysimääräinen vuokranmaksu aiheuttaa ongelmia. Tämän toiveen eduskunta on yhteisesti julki lausunut.

84 **Annika Lapintie /vas:** Rouva puhemies! Elokuussa julkistettu kouluterveystutkimus kertoi niin oppilaiden kuin opettajienkin voivan vuosi vuodelta huonommin työympäristössään. Koulumaailmassa lapset ja aikuiset ovat uupuneita ja masentuneita, ja monet heistä kärsivät unettomuudesta. Saman tutkimuksen mukaan keskimäärin 7 prosenttia oppilaista joutuu viikoittain kiusaamisen kohteeksi. Kiusaamisen on havaittu liittyvän oppilaiden mielenterveyteen. Kiusaajat ja kiusatut ovat ikätovereitaan useammin masentuneita, ahdistuneita ja itsetuhoisia.

Kouluterveydenhuollolle ja oppilashuollolle olisikin osoitettava pikaisesti lisää voimavaroja

aikaisemmin leikattujen voimavarojen lisäksi. Varhainen lasten ongelmien tunnistaminen ja niihin puuttuminen on niin taloudellisesti kuin inhimillisestikin kaikkien etu. Kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon ammattihenkilöstön tuki on tärkeätä myös opettajille masentuneen tai häiritsevän oppilaan ongelmien ratkaisemisessa. Opettajien jatkokoulutuksessa on myös systemaattisemmin annettava valmiuksia kiusaamisongelman ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen. Kouluterveydenhoitajien, koulukuraattorien ja koulupsykologien olisi oltava lasten tavoitettavissa helposti heidän arkipäiväisessä kouluympäristössään. Nythän monissa kouluissa esimerkiksi kouluterveydenhoitoa on supistettu. Kouluterveydenhoitajia ja heidän vastaanottojaan ei enää löydykään kaikista kouluista. Lasten on vaikea tietää, milloin kouluterveydenhoitaja omassa koulussa vierailee. Näin ei saisi olla, vaan kouluterveydenhoitajan pitäisi aina löytyä lasten koulusta.

Me maksamme nyt liian kallista jälkilaskua lamanaikaisista ja sen jälkeisistäkin kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon leikkauksista. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen ruuhkautumiseen ovat osin syynä myös kouluterveydenhuoltoon ja oppilashuoltoon tehdyt liialliset säästöt ja puutteelliset resurssit. Pahimmillaan vakavasti oirehtiva lapsi joutuu nyt odottamaan vuoden pääsyä yksilöterapiaan, ja uudet lapsipotilaat eivät aina edes pääse hoitojonoihin.

Lasten ongelmiin kuuluvat lisäksi myös liiaksi ja liian usein kasvaneet luokkakoot. Ylisuuret luokat ovat usein levottomia ja oppimista estäviä. Opettamisen sijaan opettajien voimavarat kuluvat järjestyksen pitoon. Ylisuurista luokista on päästävä senkin vuoksi eroon, jotta masentuneet oppilaat voidaan havaita ajoissa.

Kouluissa eivät ole ahdistuneita vain lapset. Opettajat hakeutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle ja muille ennenaikaisille eläkkeille yleistä keskiarvoa useammin. Opettajien työkyvyttömyyseläkkeistä puolet on myönnetty mielenterveyssyistä. Opettajien uupumiseen tulisikin puuttua aikaisempaa päättäväisemmin.

Lasten huonovointisuus ja pahoinvointi ulottuvat myös päiväkoti-ikäisiin. Päiväkodeissakin ryhmäkokoja venytetään usein äärimmilleen. Työpäivän meluisuus päiväkodissa, levottomuus koko päivän aikana, kuormittaa niin lapsia kuin aikuisiakin. Myönteiset vuorovaikutussuhteet ovat tasapainoisen kasvun ja kehittymisen kulmakiviä. Turvallisia ja rakentavia aikuiskontakteja lapsilta kuitenkin puuttuu. Ylisuurissa päiväkotiryhmissä aikuisen aika riittää vain perustoimintojen pyörittämiseen. Lasten yksilölliseen huomioimiseen ja ohjaamiseen ei valitettavan usein ole voimavaroja. Kuitenkin me aikuiset tiedämme, että lapsen varhaisen kehityksen tukeminen on parasta ehkäisevää työtä niin mielenterveyden kuin muidenkin häiriöiden osalta.

Vuoden 2001 talousarvioratkaisuissa olisikin nostettava lasten asioiden ja lastensuojelun arvoa ja asemaa. Kun lamavuosina lastensuojelun toimintamahdollisuuksia leikattiin kattavasti, valitettavasti myös tuki- ja erityisopetuksesta, kouluterveydenhuollosta, oppilashuollosta ja kasvatus- ja perheneuvonnasta, niin nyt ensi vuoden budjetissa näille toiminnoille on osoitettava riittävästi voimavaroja. Lasten ja nuorten palveluiden saatavuus on turvattava talousarviossa ja näihin asioihin on lisättävä riittävästi voimavaroja, jotta näitä palveluita voidaan myös kehittää.

85 **Christina Gestrin /r:** Värderade talman! Eftersom tiden är begränsad skall jag i mitt anförande koncentrera mig på miljösektorn, som egentligen ännu inte alls har debatterats här i dag. Miljöministeriets budget har under de senaste åren minskat, så också i förslaget till nästa års budget.

I konkurrensen om medlen har särskilt momentet för miljövården haft svårt att tävla med andra sektorer inom miljöministeriet.

Hallitusohjelmassa on sovittu ohjelman laatimisesta, jolla pyritään palauttamaan Itämeren ekologinen tasapaino. Ohjelma valmistunee ensi vuoden alussa. On merkille pantavaa, että ensi vuoden budjetissa ei kuitenkaan erikseen panosteta Itämereen, vaikka Itämeri-ohjelmaa aletaan toteuttaa jo ensi vuoden alusta. Miten voidaan ottaa käyttöön uusia, tehokkaita menetelmiä päästöjen vähentämiseksi ilman tästä aiheutuvia lisäkustannuksia?

Det mest betydande enskilda målet för skyddande av Östersjön är enligt budgetförslaget att främja byggandet av det sydvästra reningsverket i S:t Petersburg. Det här är helt säkert en viktig sak. Finlands miljöcentral konstaterade så sent som senaste vår att det enda sättet att få bukt med de massiva förekomsterna av blågröna alger är att minska utsläppen av näringsämnen från S:t

Petersburg. En viktig och avgörande förutsättning för att investeringar och byggandet av reningsverket skall bli möjliga är att de ryska myndigheterna är intresserade av att också själva satsa på miljövård.

En viktig uppgift för Finland är därför att aktivt samarbeta med de ryska myndigheterna, vilket ju inte är så lätt då Ryssland för närvarande inte har någon klar instans som handhar miljöfrågorna. Också med tanke på de kommande hamnarna på den ryska sidan av Finska viken är det viktigt med ett nära samarbete med krav på att starta arbetet med en miljökonsekvensbedömning av hamnverksamheten och den kommande fartygstrafiken.

Noteras kan att momentet i budgetförslaget, där stöd reserveras för främjandet av miljösamarbete i länder i Finlands närområden inte alls vuxit, utan tvärtom minskat sedan 1999. Under rubriken de regionala miljöcentralerna infördes under regeringens budgetmangling en mening om att kommunerna skall stödas att uppgöra lokala program för den marina miljön helt i enlighet med regeringsprogrammet. Genom att söva de lokala utsläppskällorna och planmässigt gå in för att minska på belastningen kan tillståndet i skärgårdsmiljön förbättras. Därför är det viktigt att de regionala miljöcentralerna nu ser till att verkliga resurser reserveras för att uppmuntra kommunerna att göra upp planer.

Luonnonsuojelun osalta ongelmana on jo pitkään ollut luonnonsuojelualueiden hoitoon tarvittavien resurssien puuttuminen. Hallitus sopi budjettiriihessä pienestä korjauksesta, ja luonnonsuojelualueiden hoidon tarve tuleekin lisääntymään sitä mukaa kuin niiden pinta-ala kasvaa. Tällä hetkellä suoritetaan korvauksia maanomistajille aikaisempien hallitusten hyväksymistä luonnonsuojeluohjelmista. On myös tärkeää, että valtiovalta vastaa alueiden merkitsemisestä, ulkoilureittien rakentamisesta sekä alueiden valvonnasta siten, ettei roskaamista ja rappeutumista tapahdu. Kansallispuistoissa tarvitaan usein erityisiä luontokeskuksia, joka tarvitsee myös ylläpitoa ja henkilökuntaa.

Budjettiesityksessä mainitaan ensimmäistä kertaa, että alueelliset ympäristökeskukset tulevat laatimaan Natura-alueita koskevat hoito- ja käyttösuunnitelmat. Tämä on hyvä aloite, joka toivottavasti saa jatkoa myös tulevaisuudessa. Suunnitelmien tavoitteena on kehittää Natura-alueella toimivien maanomistajien, ympäristöviranomaisten ja muiden osapuolten välistä yhteistyötä. Luonnonarvojen säilyttämisestä voidaan saavuttaa yhteisymmärrys ja yhteyksiä voidaan parantaa työskentelemällä siten, että kaikki osapuolet voivat osallistua alueen käytön suunnitteluun.

Perinneluontotyyppien suojelun parantamiseksi tarvitaan myös erityistä panostusta. Keväällä valmistuneessa uhanalaisia lajeja koskevassa selvityksessä todetaan, että sellaiset lajit, jotka ovat erityisen riippuvaisia ihmisen perinteisillä maatalousmenetelmillä luomista elinympäristöistä, nyt nopeasti ovat katoamassa. Toisin sanoen on tärkeää, että maanviljelijöillä on mahdollisuus harjoittaa ja että heitä kannustetaan harjoittamaan elinkeinoaan myös perinteisillä menetelmillä ja luodaan erityisiä kannustimia lajien monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Tässä mielessä maatalouden ympäristötukijärjestelmä on tärkeä tukimuoto. Maatalousneuvonnan toimivuus on myös välttämättömyys.

I anslutning till det här vill jag också uttrycka min belåtenhet över att jord- och skogsbruksministeriet i nästa års budget har reserverat pengar för att ersätta yrkesfiskare för de skador som sälarna förorsakar på redskap och fångst. Detta kräver ingen lagändring, eftersom man redan nu har en lag som länge möjliggjort utbetalning av ersättning till primärnäringsidkare för skador som landlevande rovdjur förorsakat.

Slutligen vill jag ännu ta upp frågan om förnybara energiformer. Handels- och industriministeriet har i november 1999 publicerat en handlingsplan för förnybbara energikällor. Enligt den skall användningen av förnybara energiformer öka, och det beräknas t.ex. att 500 megawatt vindkraft installeras fram till år 2005. Detta skulle motsvara en procent av landets elbehov och minska koldioxidutsläppen med lika stor andel. I regeringens budgetförslag har man nu stick i stäv med denna strävan minskat stödet till bevillningsfullmakter för produktion av förnybar energi med 30 miljoner mark. Handels- och industriministeriet har enligt förslaget bevillningsfullmakter för upp till 86 miljoner mark år 2001 mot 116 miljoner mark detta år. Utbetalningarna är fördelade på flera år mot redovisning av förverkligade projekt. Det här innebär att bara 11 miljoner mark finns för att färdigställa nya pro-

jekt under detta år, vilka ifall de enbart satsades på vindkraft skulle räcka till för bara fem—tio megawatt ny vindkraft. För att målet med 500 skall kunna uppnås förutsätts ny vindkraft för 50 megawatt årligen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

86 **Merikukka Forsius /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan puheenvuorossani jatkaa kriittistä keskustelua hallituksen valitsemasta taloudellisesta linjauksesta ja etenkin siitä, kuinka budjetin ylijäämä suunnitellaan käytettäväksi.

Suomi ei enää komeile kansainvälisten hyvinvointimittareiden yläpäässä, päinvastoin. Terveydenhuolto tai vanhustenhoito ei kaikkialla täytä inhimillisesti hyvän hoidon vähimmäisvaatimuksia, eikä lasten ja nuorten tilanne ole kohentunut tällä hallituskaudella toivotulla tavalla. Tampereen yliopiston professorin Tuula Tammisen mukaan lasten psykiatrisen hoidon jonot eivät ole lyhentyneet, vaikka eduskunta myönsikin kuluvaksi vuodeksi 70 miljoonan markan määrärahan. Käytämme lasten ja nuorten hoitoon vain noin 11 prosenttia psykiatrian voimavaroista, vaikka heitä on neljännes väestöstä. Budjettiesityksessä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin on tällä hetkellä luvassa 25 miljoonaa markkaa, joka tarkoittaa yhdessä kuntien osuuden kanssa noin 100 miljoonan markan satsausta, mikäli kunnat pystyvät hoitamaan velvoitteensa. On huomattava, että lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ovat vaikeita ja hoito kallista. Lisäksi oirehtivia lapsia on enemmän kuin esimerkiksi ennen lamavuosia. Odottelu tulee yhteiskunnalle ja yksilölle monin tavoin kalliiksi.

Valmistelun alla on asetus, joka tulee ohjaamaan kuntia nykyistä paremmin suuntaamaan resursseja lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin. Näin on varmasti hyvä, mutta katsommeko, että valtion osuudeksi riittää osallistua ainoastaan yhdellä neljäsosalla lasten ja nuorten mielenterveyshoidon kustannuksiin?

Kuntia syytetään tuhlailusta usein tässäkin salissa mutta harvoin muistetaan, että myös valtio on vaikuttanut peruspalvelujen tilanteeseen kiristämällä valtionosuusjärjestelmää ja sälyttämällä kuntien harteille uusia suuria tehtäviä kuten esiopetuksen järjestämisen. Nyt on tulossa hammashuollon laajennus. Sekin käy tuntuvasti kuntien kukkarolla samoin kuin kuntouttavan työtoiminnan suunnitteilla oleva lainsäädäntö.

Yhteiskunnalliset perusrakenteet ovat ohentuneet vaarallisen kapeiksi vannoessamme modernin teknologian ja kansainvälisen kilpailukyvyn nimiin. Sosiaalista hyvinvointia ei kuitenkaan rakenneta pelkästään tietoyhteiskuntaan panostamalla. Kansalaisten hyvinvoinnin pohja lepääkin laadukkaiden peruspalvelujen varassa. Valtiontalous on kohentunut. Olisi jo aika jakaa hiukan reilumpia valtionosuuksia peruskoulutukseen ja terveys- ja sosiaalipalveluihin siihen asti, että saamme laman aikana heikentyneet palvelut vastaamaan kansalaisten tarpeita.

Kokoomus ryhmäpuheenvuorossaan korosti vastuullista talouspolitiikkaa ja viittasi hammashuollon laajentamisen rahoitukseen. Itsekin lämpimästi kannatan hammashuollon laajentamista sekä olen samaa mieltä vastuusta mutta näen vastuullisuuden hiukan toisin. Jos olemme yhtä mieltä tiettyjen sosiaalisten uudistusten tarpeellisuudesta, miksi emme reilusti osoita niihin tarvittavaa määrärahaa? Ajatuksena kustannusneutraalius on hyvä, etenkin jos valtio olisi taloudellisessa ahdingossa. Tiedämme kuitenkin, että kustannusneutraalius toteutetaan ainoastaan leikkaamalla muita tarpeellisia etuuksia. Tämä vaikuttaa hammashuollon laajentamisen kohdalla arveluttavalta.

Muistutankin, että laajennuksen kustannukset on suunniteltu katettavaksi sairausvakuutusmaksun sisältä muun muassa matkakustannusten ja lääkärin määräämän tutkimuksen ja hoidon omavastuuosuuksia korottamalla. On helppo niittää kunniaa uusista etuisuuksista, mutta kuka kantaa poliittisen vastuun leikkauksista?

Verotuksesta on jo keskusteltukin täällä salissa tänään, mutta korostan verotuspohjan laajentamisen tarvetta. EU tulee vaatimaan meiltä lähivuosina verotuksen painopisteiden muuttamista esimerkiksi tulo- tai alkoholiverotuksen suhteen. Siksi olisin mieluusti jo tässä budjettiesityksessä nähnyt huomioon otetuksi ed. Sinnemäen esille tuomat energiaverotuksen painopisteen muutokset.

Arvoisa puhemies! Muutama sana ammatillisesta lisäkoulutuksesta, jonka määrärahat ovat vähentyneet neljässä vuodessa noin puoleen, kuten monissa puheenvuoroissa on jo todettukin.

Ammatillisessa lisäkoulutuksessa otetaan uusi valtionosuusjärjestelmä käyttöön vuodesta 2001 alkaen. Ensi vuodeksi, niin sanotuksi siirtymävuodeksi, osoitetulla määrärahalla katetaan vain aloitetut koulutukset. Uusia koulutuksia ei pystytä aloittamaan. Etelä-Suomen läänissä tutkintoon johtamattoman koulutuksen määrä on romahtanut jo kuluvan vuoden aikana, mutta vuonna 2001 tarjonta tulee poistumaan miltei kokonaan. Kuitenkin nämä oppilaitokset tukevat merkittävästi juuri ikääntyneiden tai vähävaraisten työkyvyn säilymistä, joka on myös hallitusohjelmamme eräs tavoite.

Aikuisväestön koulutusmahdollisuuksien supistuminen koskettaakin siten erityisesti heitä, joilla on eniten puutteita työelämän vaatimusten kannalta. Ei ole myöskään vähävaraisten aikuisopiskelijoiden edun mukaista, jos kurssimaksuja joudutaan nostamaan. Oppilaitosten toiminnan suunnittelua on tänä vuonna vaikeuttanut se, että valtionosuuden myöntämisperusteet eivät ole vielä selvillä. Niinpä oppilaitoksissa eri puolilla lääniä on käyty yhteistyöneuvotteluja ja annettu lomavaroituksia. Epävarmuus aikuiskoulutuksen kohtalosta heijastuu joillain aloilla myös siten, että taitavia opettajia hakeutuu muualle.

Tulkoon vielä mainituksi, että lääninhallitusten mahdollisuus rahoittaa erityisryhmienkin koulutusta on pienentynyt kolmasosalla edellisvuodesta. Pidän erittäin tärkeänä, että ammatillisen lisäkoulutuksen taso turvataan myös siirtymävuonna.

Pääsääntöisesti pidän budjettiesitystä oikean suuntaisena. Tuntuu kuitenkin välillä siltä, että budjettiesityksessä on tärkeää ainoastaan budjetin loppusumma. Meillä on valittavissa toinenkin tie, jos enemmistö kansanedustajista sitä perustellusti vaatii.

87 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on tällä hetkellä yli 200 000 köyhää ihmistä hallituksen omien tilastojen mukaan. Hallitus mainitsee keltaisen kirjan alkulehdillä, että käynnistetään toimenpideohjelma köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. On tässä yhteydessä puhuttu paljon 200 miljoonan markan määrärahastakin, mutta sellaista ei budjetista löydy. Ilmeisesti hallituksella on ministeri Soininvaaran johdolla käynnissä jonkinlaisen ohjelman laatiminen, ja se on todella tärkeä asia. Mielestäni on täysin sietämätöntä, että meillä on noin valtava määrä köyhiä ihmisiä. Voin henkilökohtaisesti kadehtimatta hyväksyä sen, että meillä on rikkaita ihmisiä ja rikastuviakin ihmisiä, mutta emme saa missään tapauksessa enkä itse voi hyväksyä sitä, että meillä on 200 000 köyhää ihmistä, EU:n tilastoperiaatteiden mukaan määräytyvin perustein köyhiksi luokiteltavia ihmisiä, ja viimeistenkin tietojen mukaan tuo määrä kasvaa. Jossakin oli luku 9 000 viime vuoden kasvun määräksi arvioitu.

Tämä on niin vakava kysymys, että se on otettava todella perusteelliseen selvitykseen ja sitä on kiirehdittävä. Mielestäni se arvostelu, mitä täällä on erittäin laajasti tullut erityisesti vasemmalta veroratkaisumalliin, jota hallitus esittää, on todella perusteltua. Samanaikaisesti kun meillä on nuo 200 000 köyhää ja heidän määränsä vielä kasvaa, meillä kuitenkin annetaan hyvätuloisillekin tavattoman suuria veronkevennyksiä. Ne ovat tässä tilanteessa mielestäni täysin epäoikeudenmukaisia, tarpeettomia ja kohtuuttomia. Hallituksen esitys n:o 101 eli veroasteikkolaki ja sen toisella sivulla oleva taulukko osoittaa hyvin selkeästi, miten nämä hallituksen esittämät veronkevennykset kohdistuvat eri tuloluokkiin toisaalta palkansaajien osalta, toisaalta eläkkeensaajien osalta. 300 000 markan palkkatulossa kevennys on 4 218 markkaa vuodessa ja vastaavan 300 000 markan eläketulon kohdalla 5 160 markkaa, kun taas pienissä tuloluokissa summat ovat vuositasolla viidesosa, jopa vähemmän, eli käteenjäävä osuus pienissä tuloluokissa on muutamissa kymmeissä, muutamissa satasissa enintään, kun korkeissa luokissa mennään jopa 5 000 markkaan ja sen ylikin. Tämä kasvattaa tietoisesti tuloeroja edelleen voimakkaasti.

Me kaikki tiedämme, että verotus meillä on kireä kaikissa tuloluokissa, mutta sitä ei voida keventää tällä tavalla siinä tilanteessa, missä tosiasiat huomioon ottaen olemme, eli köyhyysongelman keskellä. Tästä köyhyysongelmasta kärsivät perheet, kärsivät yksilöt. Monet näistä ovat sairaita, ylivelkaantuneita ja monet myös eläkeläisiä. Selvitystyötä, jota tehdään, on todella kiirehdittävä ja pidettävä se kaikkein tärkeimpänä asiana tässä tilanteessa.

Työttömyys on meillä yhä kipeä ongelma. Siihen ei hallitus ole edelleenkään paneutunut. En kaivanut esille, kun aika on lyhyt, tarkastellakseni, miten työllisyyden hoitoon tarkoitetut määrärahat ovat kehittyneet Lipposen hallituksen parin kolmen viime vuoden aikana. Mutta ensi vuo-

den budjettiinkin sisältyvät luvut osoittavat, että leikkauslinja on työllisyyden osalta edelleen ankara: palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille alenee 800 miljoonasta 610 miljoonaan, eli raju leikkaus; valtionapu työttömyyden lieventämiseen laskee 932 miljoonasta 845 miljoonaan, lähes 100 miljoonan leikkaus siinäkin; sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi alenevat 116 miljoonasta 94 miljoonaan markkaan, siinäkin siis tuntuva leikkaus. Työttömyys ei kuitenkaan ole merkittävästi laskenut. Ed. Kallis totesi päivällä ryhmäpuheenvuorossamme, että työvoimatoimiston ovia käytti 740 000 ihmistä suunnilleen viime vuonna ja edellisvuonna 770 000, eli luvut kertovat ongelman suuruudesta ja sen korjaantumisen äärettömästä hitaudesta.

Tavattoman suuri osa työttömistä elää peruspäivärahan varassa. Hallitus lupaa yhtä aikaa näiden mittavien veronkevennysten kanssa 4 markkaa korotusta työttömän peruspäivärahaan. Mielestäni se on häpeällistä. Tässä tilanteessa siihen olisi tehtävä tasokorotus, esimerkiksi nostettava se 140 markkaan päivältä. Se vaatisi laskelmieni mukaan 60 miljoonaa markkaa lisävaroja. Se on pieni summa mutta parantaisi tämän köyhien joukon asemaa.

Eläke-erot myös edelleen kasvavat. Tänään otimme vastaan eläkeläislähetystön ja tilaisuudessa sosiaalidemokraattien edustaja Kalliomäki lupasi, että heidän tavoitteenaan on tällä vaalikaudella poistaa ylimääräinen sairausvakuutusmaksu. Toivoisin, että näin todella tapahtuisi pian. Vaikka se ei nyt ehkä ole eläkeasioissa kaikkein kipein asia eläkkeensaajien kannalta, se olisi kuitenkin kohtuullista ja oikeudenmukaista.

Talouskasvun hedelmät meidän pitää jakaa oikeudenmukaisesti. Näin ei todellakaan tällä hetkellä tapahdu, ei verotuksen osalta eikä tämän budjetin osalta, (Puhemies koputtaa) ja kuntien peruspalvelujen heikkeneminen on myös monilla alueilla tosiasia, joka on otettava vakavasti.

[88] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Budjettiesitys sisältää paljon hyvää, jota käytettävissä olevan ajan puitteissa minulla ei ole mahdollisuus käsitellä. Myös monia kipeitä asioita on edelleen hoitamatta. Käsittelen tässä kahta keskeistä budjetin epäkohtaa.

Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoja esitetään leikattavaksi tosi roimasti, niin kuin täällä on jo kuultu. Ammatilliseen lisäkoulutukseen voivat osallistua työttömien lisäksi työssäolevat henkilöt, koska koulutus toteutetaan iltaisin ja viikonloppuisin. Lisäkoulutus onkin työssäoleville ainut mahdollisuus suorittaa ammattitutkintoja ja saada lisäkoulutusta työkykyisyytensä ylläpitämiseksi.

Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen vähenemisen vaikuttaisi ainakin seuraavanlaisesti:

Ensiksi, monille varsinkin pienemmillä paikkakunnilla ammattitutkintojen suoritus ja jatkoja täydennyskoulutusmahdollisuudet vähenisivät. Tällä hetkelläkin koulutukseen on monilla paikkakunnilla hakeutumassa opiskelijoita huomattavasti enemmän kuin voidaan ottaa.

Toiseksi, yrityksillä, yhteisöillä ja julkishallinnolla ei ole useinkaan mahdollisuutta kouluttaa henkilökuntaa, koska ryhmäkoot jäävät pienissä ja keskisuurissa yrityksissä liian pieniksi. Tällöin kustannukset henkilöä kohti nousevat liian suuriksi. Etelä-Suomessa ja suurilla paikkakunnilla sekä yrityksillä on enemmän rahaa ja sitä kautta kuntalaisilla enemmän mahdollisuuksia koulutukseen.

Edelleen, jos ammatillinen aikuisten lisäkoulutus vähenee, se vaikuttaa myös muun koulutuksen, esimerkiksi työvoima-, henkilöstö- ja oppisopimuskoulutuksen, kustannusrakenteeseen, koska kiinteät kustannukset opiskelijaa kohti kasvavat. Työpaikat kyseessä olevilla paikkakunnilla myös vähenevät; viittaan tässä opettajiin ja tukihenkilöstöön. On myös huomioitava se, että erittäin monilla paikkakunnilla ollaan kaukana muista kuin oman paikkakunnan koulutuspalveluista eikä henkilöllä ole mitään mahdollisuutta ehtiä illalla koulutukseen esimerkiksi maakuntakeskuksiin.

Kaiken kaikkiaan yhteiskunnan nopean muutoksen vuoksi aikuisten ammatillinen lisäkoulutus on elintärkeää. Paikkakunnan koulutuspalveluilla ja koulutetulla työvoimalla on paikkakunnalla olevien yritysten lisäksi myös erittäin suuri merkitys uusien tai siirtyvien yritysten sijoittumiselle kyseessä olevalle paikkakunnalle.

Suurin huolenaiheeni valtion ensi vuoden budjettiesityksessä, joka on vahvasti ylijäämäinen, on se, kuinka tulevan vuoden budjetti pystyy turvaamaan kuntien hyvinvointipalvelut. Vastuu peruspalveluiden tuottamisesta on sekä valtiolla että kunnilla. Kuntatalous tunnetusti eriytyy koko ajan voimakkaasti. Jos valtio ei kompensoi kuntien uusia tehtäviä täysimääräisesti eikä takaa kunnille riittäviä resursseja, kan-

salaisten peruspalvelujen yhdenvertainen saatavuus vaarantuu.

Yksittäisistä asioista rohkenen epäillä tässä budjettiesityksessä kaikkein eniten veronkevennysten suuruusluokkaa. Vaikka kevennyksistä prosentuaalisesti hyötyvät kaikkein pienituloisimmat eniten, niin tottahan toki käteen jäävä osuus on sitä suurempi, mitä suuremmat ovat tulot. Henkilökohtaisesti en usko, että tämän kaltainen veroale lisää työllisyyttä. Toivottavasti olen kuitenkin väärässä.

Runsaan 6 miljardin markan kokonaissummasta voidaan aivan hyvin irrottaa esimerkiksi miljardi markkaa erilaisten kipupisteiden hoitamiseen, ja viittaan tässä esimerkiksi harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin. Useissa tutkimuksissa on päädytty samaan lopputulokseen: Vaikka veroja kirotaankin, niin julkiset palvelut ja tulonsiirrot asetetaan veronalennusten edelle. Pakkotilanteessa kansalaiset pitävät parempana korottaa veroja kuin karsia kunnallisia palveluja. Niinpä kuntien harkinnanvaraisten rahoitusavustusten määrä tulisi säilyttää vähintään tämän vuoden tasolla ja tässä ei tulisi puuttua yhteisöveron jako-osuuksiin, niin kuin on vilauteltu. Samoin valtionosuuksien indeksitarkistus tulisi suorittaa täysimääräisenä. Myös kuntouttavan työllistämisen, niin hyvää kuin se toimintana onkin, kunnille aiheuttamat kustannukset on korvattava täysimääräisinä.

Vaikka seuraava ei suoranaisesti liity talousarvioon, niin arvonlisäverotuksen takaisinperintäjärjestelmää tulee kehittää siten, että köyhät kunnat eivät rahoita takaisinperinnässä rikkaita kuntia, kuten nykyisin. Luovuttakoon koko järjestelmästä kuntien osalta.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi: Eläkeläisten ylimääräisen savamaksun alentamisen tulee liikkua 0,6:sta ja 0,8:aan penniin veroäyriltä. Myös kansaneläkkeen tasokorotusta on aikaistettava ensi vuoden alkuun. Epäoikeudenmukainen pohjaosan kaksinkertainen leikkaus tulee korjata tavalla tai toisella. Se onnistuu, jos vain tahtoa löytyy asian hoitamiseen. Edelleen eläkeläisjärjestöjen tärkein tavoite on pohjaosan leikkauksen jäädyttäminen. Siihen tässä taloudellisessa tilanteessa valtiolla on oiva mahdollisuus.

89 **Tero Mölsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Keskityn tässä budjettipuheenvuorossani lähinnä liikenneasioihin.

Liikenneinfra: tiet, rautatiet, vesiväylät jne., ovat osa valtion omaisuutta. Valtion omaisuuden myynnistä on viime aikoina ollut paljon puhetta. Sen sijaan paljon vähemmän puhetta on kuitenkin kuultu valtion omaisuuden hoidosta. Liikenneinfran kunto on huolestuttavasti rapissut koko 90-luvun ajan. Tämä on merkinnyt autoilijoille ja muille liikenneväylien käyttäjille entistä huonokuntoisempia ja turvattomampia teitä. Rautateillä painorajoitettujen ratojen osuus on kasvanut ja vartioimattomien tasoristeysten onnettomuudet ovat valitettavasti viime aikoina olleet varsin yleisiä uutisia. Tämä on siis samalla erittäin huonoa valtion omaisuuden hoitoa.

Monessa yhteydessä on todettu, että Suomi on nyt vauraampi maa kuin koskaan ennen. Aikaisemmin meillä on ollut kuitenkin varaa rakentaa tämä liikenneverkko, jota nyt meillä ei nähtävästi ole varaa pitää yllä. Kuluvan vuoden budjetissa tämä on rehellisesti myönnettykin, mutta ensi vuoden budjettiesityksessä sanotaan ja uskotellaan, että pyritään siihen, että tiestön kunto voidaan säilyttää. Rahoitusvaje on kuitenkin selviö. Jo vuonna 1998 liikenneministeri Matti Auran johtama liikenneinfrastruktuurin ministerityöryhmä päätyi siihen, että liikenneväylien pitäminen kunnossa vaatii vuosittain 600 miljoonan lisäpanostuksen teiden kunnossapitoon.

Nykyistä korkeampi tiestön rahoitustaso on perusteltua monestakin syystä. Elinkeinoelämän kuljetusten ja niin sanotun logistiikan sujuvuus on yksi Suomen tärkeimmistä kilpailutekijöistä. Kuljetuskustannusten alentaminen on erityisen tärkeää nykyisten sietämättömän korkeiden polttoaineiden hintojen aikana. Nykyinen tiestön rahoitustaso on riittämätön myös alueellisen tasaarvon säilyttämisen kannalta. Tähän tasa-arvoon viittaa muun muassa viime kesäkuussa hyväksytty uusi liikelaitoslaki, joka puhuu nimenomaan tasa-arvoisesta tiestön kunnossapidosta.

Mainittu liikelaitoslaki antaa kuitenkin pienen hengähdystauon krooniseen rahoitusalijäämään Tielaitoksella. Vuosille 2000—2002 käytettäväksi myönnetty hankeraha vapauttaa resursseja muuhun tienpitoon. Samalla on arvioitu, että liikelaitostamisen tehokkuuslisä, noin 300 miljoonaa markkaa vuodessa, tuo myös, totta kai, varsinaiseen tienpitoon lisämahdollisuuksia ja resursseja.

Ministeri Heinonen, joka täällä on aivan kiitettävästi sattumoisin paikalla, on julkisessa esiintymisessään, vaikka hänen sanomansa on

jälkeenpäin kuitenkin todettu hiukan epätarkaksi, kuitenkin antanut ymmärtää, että liikenneväylien nykyrahoitus on riittämätön pitämään nykyisenlaisen tieverkon kunnossa. Auttamaton johtopäätös tästä on, että tarkoitus lienee, että tienkäytön laajuuden mukaan valitaan ne tiet, jotka hoidetaan julkisella rahoituksella, ja ne tiet, jotka jäävät ilman julkista rahoitusta niiden hoitoa suoritettaessa. Tämä on varsin selkeästi asia, mitä ei voida hyväksyä. Asuinpaikasta riippumatta kansalaisten kulkuyhteydet on turvattava koko maassa. Tämä on ymmärtääkseni ja uskoisin myös tämän eduskunnan mielestä yksi tärkeimmistä tasa-arvoperiaatteista.

Teiden arvoa ei myöskään mitata pelkästään niiden käyttömäärien perusteella, vaan kuljetusten laadulla on myös keskeinen merkitys koko kansantalouden kannalta, sillä että ne sujuvat tasapuolisesti koko maassa. Yksityistierahoituksen heitteillejättö on tästä jo tarpeeksi hyvä esimerkki. Muun muassa puukuljetukset ovat monin paikoin vaikeutuneet ja talviaikaisen kunnostuksen laiminlyönti on aiheuttanut lisääntyviä turvallisuusriskejä.

Paljon puhuttu yksityisteiden rahoitus on enemmän kiinni tahdosta kuin kansantalouden tilasta. Viittaan edelleen aikaisemman liikenneministerin Matti Auran lausuntoon, jossa hän totesi, että tämä on asia, joka yksinkertaisesti vain pitää hoitaa kuntoon. Samoin nyt annan tunnustuksen liikenneministeriölle ja -ministerille siitä, että se on tähän budjettiin esittänyt tätä tarkoitusta varten 60 miljoonan markan määrärahan. Valtiovarainministeriö ankarana budjetin valmistelijana on kuitenkin leikannut tämän määrärahaesityksen niin, että meille jaetussa budjettikirjassa tätä tarkoitusta varten on 43 miljoonaa markkaa. Keskustan eduskuntaryhmä esittääkin, että tätä summaa korotetaan. Minimitasona pitäisin vähintään sitä tasoa, mitä liikenneministeriö on esittänyt.

Arvoisa puhemies! Tiukasta budjettirahoituksesta johtuen keskeisiä kehittämishankkeita on alettu rahoittaa yksityisrahoituksella niin sanotun jälkirahoituksen kautta. Tästä esimerkkeinä mainittakoon Lahti—Helsinki-moottoritie ja Porvoo—Koskenkylä-väli. Tierahoituksen jakaminen usean budjettivuoden hankkeiksi on tähän saakka aiheuttanut myös turhia kustannuksia tien rakentamiseen. Nyt jaetussa budjettikirjassa on mielestäni aivan oikein siirrytty takaisin niin sanottuun kokonaisrahoitukseen, mikä takaa pitkäjänteisen suunnittelun ja rahoituksen. Yksityisrahoituksella on kiistatta monia hyviäkin vaikutuksia. Uusia tällä rahoitusmallilla rakennettavia kohteita on listalla jatkuvasti, kuten Kerava—Lahti-oikorata tai Lahti—Heinola-moottoritie. Kumpikin hanke on koko maata ajatellen aivan kärkihankkeita. Kuitenkin on pidettävä kokonaisuus mielessä ja se, että kun etukäteen tällaisia rahoja sidotaan, se on niin sanotusti pois päältä silloin, kun muita rahoja tienpitoon harkitaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

90 **Håkan Nordman /r:** Puhemies, värderade talman! Finland går för närvarande ekonomiskt bra. Sedan 1994 har tillväxten varit 4,5 procent årligen. Samtidigt har den offentliga sektorns utgifter tillåtits växa med bara 0,5 procent reellt. Utan den hastigt växande statsskulden skulle ett präktigt överskott nu ha kunnat användas för olika behov. Det finns behov, det går inte bra för alla medborgare överallt i vårt land. Skillnaderna växer och arbetslösheten är oförsvarligt stor.

Eduskunnan tulee käyttää tilaisuutta tehdä muutoksia talousarvioesitykseen silloin, kun se tuntuu hyvin tarpeelliselta, vaikka myönnän, että tämä onkin paras esitys pitkään aikaan. En kehota avokätiseen politiikkaan, kun tiedän, että kokemus osoittaa, että yleensä ratsastamme liian pitkään ja liian korkealla noususuhdanteiden vallitessa maassamme. Seurauksena on usein ollut tuskallinen syvyyssukellus laskusuhdanteen tullessa ennemmin tai myöhemmin. Meidän on panostettava inflaation ja kustannusten hallitsemiseksi ja lainakustannusten pienentämiseksi, samalla kun kasvavaa kakkua käytetään sosiaalisesti puolustettavissa olevalla tavalla.

Veroaste on korkea, ja se vaikeuttaa työllistämistä erityisesti palvelujen osalta. Minusta esitetyt verohelpotukset ovat yllättävän suuret, mutta ne ovat puolustettavissa, jos ne edistävät pitkäaikaisen ja kilpailukykyisen tulopoliittisen ratkaisun syntymistä. Keskusteluun kestävästä palkkaratkaisusta on myös sisällytettävä polttoaineveron ja ruuan arvonlisäveron alentaminen. Pie-

nempi ruokalasku hyödyttäisi erityisesti pienituloisia ja maaseutua ja halvempi polttoaine taas ennen kaikkea niitä, joilla on pitkät työmatkat, kuljetusalaa, kasvihuoneviljelijöitä ja muita elinkeinonharjoittajia. Nykyiset polttoaineiden hinnat ovat kestämättömät, ja helpotuksia on saatava aikaan.

Inga nedskärningar behöver längre göras i socialskyddet, men några stora tillägg eller förbättringar görs inte heller, åtminstone inte för dem som har det sämst ställt och som är beroende av utkomststöd och arbetsmarknadsstöd. Omfattningen av det sociala utkomststödet och kyrkornas matbanker visar att många människor lever på existensminimum med fattigdom och bekymmer. För kortare perioder kan nog arbetsmarknadsstöd och utkomststöd räcka till för uppehället, men för den som skall leva länge på minimistöd är tillvaron minsann inte avundsvärd.

Med tanke på den välfärd som kan fördelas är vi i regeringen och riksdagen i dag inte tillräckligt solidariska med grupper i svår ekonomisk situation. Jag hänvisar till den svenska riksdagsgruppens anförande och vädjan om stöd till svaga, tysta och eftersatta grupper. Mot den här bakgrunden är anslaget för en aktiv socialpolitik mycket välkommet och minister Soininvaaras tankar om att man skall ha rätt till kompletterande arbetsinkomster i dylika situationer förtjänar att tas på allvar.

Det är hög tid att de lägsta pensionerna höjs. De som har den lägsta pensionen — mindre än drygt 3000 mark i månaden — har ingen nytta av sänkt skatt och sjukförsäkringsavgift. De tvingas nöja sig med 50 mark till i månaden plus den årliga indexjusteringen. Även den här gången blir de efter i utvecklingen. Satsningen på dem som har den lägsta pensionen är liten, orättvist liten. Om inte mera kan åstadkommas nu måste fortsättning följa under kommande år.

Den regionala utvecklingen kräver ställningstaganden och åtgärder av regering och riksdag. De tycker jag att saknas i budgetförslaget, nya åtgärder med ett undantag, ett anslag har intagits för satsning på regioncentra som motvikt till de få tillväxtcentra som suger till sig arbetsplatser, människor, pengar och utveckling som bäst. Det är hög tid på att börja se de demografiska följderna av den kraftiga flyttningsrörelsen.

Ruotsin valtio panostaa parhaillaan monta miljardia markkaa laajakaistaverkon rakentamiseen koko maahan. Meidän maassamme suhtaudutaan epäilevästi vastaavaan strategiaan. Mikäli haluamme toimivan elinkeinoelämän ja pysyvän asutuksen eri puolille ympäri maata, on yhteiskunnan otettava kantaa tähän kysymykseen. Jos luotamme markkinoihin ja yksityisiin operaattoreihin, tulevat suuret taajamat saamaan nopeat ja halvat Internet-yhteydet, kun taas hajaasutusalueet saavat tyytyä hitaisiin ja kalliisiin yhteyksiin. Kysyn: Missä viipyvät strategiat?

Pohjanmaalle ja laajoille alueille ympärivuotinen liikenne Merenkurkun yli on elintärkeä kysymys. On ilmeistä, että kannattavaa liikennettä ei voida ylläpitää ilman tuntuvaa yhteiskunnallista tukea. Verottoman alkoholin myynnin loputtua lippujen hinnat ovat nousseet voimakkaasti ja matkustajien määrä laskenut huolestuttavalla tavalla, mutta kuljetusajoneuvoja, siis autoja, kuljetetaan meritse kuten ennenkin eli elinkeinoelämä on laajoilla alueilla riippuvainen tästä kulkuyhteydestä. Alueiden kansalaisten Euroopassa emme voi hyväksyä lauttaliikenteen loppumista Turun pohjoispuolella. Valtio tukee tavallaan välillisesti Etelä-Suomen lauttaliikennettä usealla miljardilla markalla saamatta jääneiden verojen muodossa. Muutamat kymmenet miljoonat riittäisivät turvaamaan Merenkurkun liikenteen. Eikö olisi oikeutettua, että vahvasti suosittu liikenne etelässä osallistuisi Merenkurkun liikenteen rahoittamiseen? Merkintä talousarvioesityksessä antaa toivoa valtion tuesta, joka on aivan välttämätön.

Till slut en annan regional fråga som borde lösas nästa år, en räddningshelikopter till Kvarkenregionen. Den är en ytterst viktig fråga och ett ställningstagande behövs i nästa års budget.

91 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Vuoden 2001 budjetin valmistelu on voinut pohjautua hyviin talousnäkymiin. Suomessa talous etenee jopa parempaa tahtia kuin edes odotettiin tämän vuoden budjettia tehtäessä.

Jo keväällä budjetin tiedonantokeskustelussa nousi mielestäni esille kritiikki siitä, että tiedonanto budjetin kehyksistä ei sisältänyt todellista arvokeskustelua ja eri toimintavaihtoehtojen pohdintaa, jota olisi tarvittu tämän sisällön luomiseksi. Tänään käydyssä keskustelussa on tullut useampaan kertaan esille, että nyt esillä ole-

vasta budjetista puuttuu yhteiskuntamme ongelmakohtien kipupisteiden nostaminen sellaisiksi painopistealueiksi, joihin olisi suunnattu riittävästi varoja. Puutteet tuntuvat arjessa. Kuntien palveluja joudutaan tuottamaan lama-ajan resursseilla. Vaurioita ja puutteita on hyvinvointipalveluissa erityisesti vanhustenhoidossa, lasten ja nuorten psykiatrisessa hoidossa sekä myös mielenterveyspalveluissa yleensä. Vauriot näkyvät henkilökunnan uupumisena ja hoitoketjujen toimimattomuutena sekä hoitojonoina.

Vahva taloudellinen kehitys ei ulotu heikompiosaisiin. Mielestäni tämän kehityksen takana on aukipuhumattomuus arvovalinnoista. Yhteiskunnan hyvinvointia tulee rakentaa osaamiseen ja koulutukseen, mutta samalla tulee varmistaa, että jokainen kansalainen voi kokea tasa-arvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta hyvinvointiyhteiskunnan jäsenenä, ei siis syrjäytymistä, köyhyyttä, työttömyyttä ja asunnottomuutta.

Tätä budjettia on eräässä puheenvuorossa kuvattu jopa hattutemppuna, jossa toteutuu kolme hyvää asiaa: veronkevennykset, hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen kehittyminen ja valtionvelan lyhennys. Kaikkien yksittäisten ihmisten näkökulmasta budjetissa olevat markat, kevennykset ja lyhennykset eivät kuitenkaan tuo heidän odottamaansa hyvinvointia ja maksukykyä välttämättömiin menoihin. Erityisesti ongelma on niiden kohdalla, jotka ovat jo syrjäytymässä eli erilaisista syistä ovat osattomia yhteiskunnan hyvästä talouskehityksestä. Nyt tarvittaisiin kyllä hattutemppu, jolla luodaan kestävä ja vahva linjaus, niin että todellisuudessa myös ratkaistaan niitä ongelmakohtia, joita täällä keskustelussakin on nostettu esille.

Mielestäni tämä budjettiesitys on epäsolidaarinen. Kuilu niiden välillä, jotka jo voivat hyvin, ja niiden, jotka eivät voi hyvin, kasvaa uhkaavasti tämänkin myötä. Näin ei voi jatkua. Tarvitaan arviota siitä, miksi on helpompi puhua menestyjistä ja olla menestyjien puolella tai rinnalla kuin heikompiosaisten rinnalla. Syviä yhteiskunnallisia kipupisteitä ei saa jättää vain kolmannen sektorin eli kansalaisjärjestöjen hoidettavaksi. Jos arvioimme, että vapaaehtoisjärjestöt, kolmas sektori, voi ne hoitaa, tulee myös budjetissa tällöin ohjata riittävästi vapaaehtoisjärjestöille varoja asioitten hoitamiseen ja kehittämiseen.

Ymmärrän, että asiantuntemusta esimerkiksi mielenterveyspalvelujen kehittämiseksi on kentällä eri toimijoilla niin erikoissairaanhoidossa, peruspalveluissa kuin kolmannella sektorilla. Oman toiminnan arviointi ja laadun hallinta nähdään tärkeänä palvelujen vahvistamisessa ja monipuolistamisessa. Ongelmaksi vain on nousemassa työntekijöiden uupuminen riittämättömien resurssien myötä. Työuupumus korostuu erityisesti toimialoilla, joilla on toteutettu tai käynnissä suuria rakenteellisia muutoksia. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tehokkuusvaatimus ilman tukea ja lisäresursseja aiheuttaa yhteiskunnalle lisämenoja. Ennen kaikkea hoitoalalla tarvitaan lisää henkilökuntaa toteuttamaan sitä vaativaa työtä, mitä sairauksien hoito ja terveydenhoito edellyttävät.

Budjetissa ainoa selvästi kasvava menopääluokka on opetusministeriön pääluokka, noin 2 miljardin lisäys. Tämä on selkeä osoitus koulutuksen ja opetuksen merkityksen arvostuksesta. Kuitenkin tätä lukua on mielestäni arvioitava niistä leikkauksista ja aikaisempien vuosien rahanpuutteesta käsin, jotka ovat aiheuttaneet vaikeuksia laadukkaan opetuksen toteuttamisessa. Perusrahoituksen pienuus on näkynyt niin yliopisto-opetuksessa kuin ammatillisessa opetuksessa jo useamman vuoden ajan. Koulutuksessa sen eri tasoilla on siis kamppailtu resurssipulan kanssa. Samalla koulutuksen alalla on tehty monenlaisia sisällöllisiä muutoksia, opiskelijoiden määrät ovat lisääntyneet jne. Budjetissa nyt esitetty lisäys on hyvä, mutta ei riittävä ratkaisemaan koulutuksen rahoituksen jälkeenjääneisyyttä.

Erityisesti huolenaiheeksi tämän budjetin myötä jää ammatillinen lisäkoulutus. Mielestäni elinikäinen oppiminen on tehtävä todelliseksi kansalliseksi ohjelmaksi. Aikuisväestön koulutuksella vahvistamme työelämässä tarvittavaa osaamista ja ehkäisemme ikääntyvän väestön syrjäytymistä. Koulutuksen alueella uhkatekijänä on myös opettajapula. Opetustyö rakentuu olennaiselta osalta inhimilliselle vuorovaikutukselle myös tulevaisuudessa, vaikka teknologian kehitys etenee. Yhteiskunnallinen muutos ja teknologia vaikuttavat siis opettajan työn sisältöön ja muuttavat olennaisesti ammattitaitoon kohdistuvia odotuksia. Niinpä opettajien koulutuksen kehittäminen tulee nostaa yhdeksi painopistealueeksi opetustoimen alueella ja resursoida sitä. Riittävillä resursseilla on ehkäistävä opettajien työuupumista ja siirtymistä muille aloille, mitä nyt tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän budjettivaihtoehdossa painopisteiksi on nostettu perheet, köyhät ja työllisyys. Talouskasvun tulee kohentaa kaikkien kansalaisryhmien asemaa, mutta ennen kaikkea niin sanottujen vähempiosaisten. Perhenäkökulma tulee ottaa vakavasti näkökulmaksi, jossa todella kiinnitetään huomiota siihen, millä tavalla lapsen kasvatusta ja kehitystä vahvistetaan. Jotta voimme luottaa hyvään tulevaisuuteen, tarvitsemme vahvuutta, terveyttä ja hyvää oloa, ja tätä ennen kaikkea lapsillemme. Määrärahoja tarvitaan lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon. Nyt budjetissa esitetyt eivät mahdollista sen työn jatkumista, (Puhemies koputtaa) mitä on tämän vuoden aikana saaduilla lisärahoilla pystytty aloittamaan. Painopistettä tulee kohdentaa ennen kaikkea perheiden ja hoivatyön tukemiseen ja hyvinvointipalvelujen palvelutason nostamiseen.

92 **Tarja Kautto /sd:** Arvoisa puhemies! Koska puheaikamme on rajoitettu, keskityn yhteen ajankohtaisimmista kysymyksistä eli asuntopolitiikkaan.

Harmikseni täytyy todeta, että asumiseen liittyvät ongelmat ovat edelleen ratkaisematta ja tilanne vain pahentunut, vaikka hallitus on pyrkinyt sitä parantamaan strategiatyöllä ja niin sanotulla pääkaupunkisopimuksella. Ne ovat kuitenkin osoittautuneet vain hyvän tahdon eleiksi. Konkreettiset ja vaikuttavat toimet puuttuvat, ja ne puuttuvat myös ensi vuoden budjettiesityksestä.

Budjettivalmistelun yhteydessä arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuutta korotettiin jo kertaalleen tehdystä ehdotuksesta 250 miljoonalla. Silti valtuus on pienentynyt aikaisemmista vuosista. Nyt se on 6,25 miljardia, kun esimerkiksi vuoden 97 budjetissa valtuuksia myönnettiin 9,6 miljardia. Samaan aikaan kasvukeskuksien asuntopula on huutava, eikä budjetissa ole esitetty strategisia ratkaisuja.

Työllisyyden korjautumista painotetaan oikeutetusti, mutta itse asiassa asuntopula on muodostunut esteeksi, koska se hidastaa työvoiman liikkuvuutta ja avointen työpaikkojen täyttymistä kasvukeskuksissa. Ongelmallinen tilanne ei olekaan ratkaistavissa vain asuntomäärärahojen myöntövaltuuksien korotuksella. Kustannusten nousu ja vapaarahoitteisen asuntotuotannon suuri kysyntä ovat vähentäneet varsinkin Pääkaupunkiseudulla kiinnostusta tuottaa arava- ja korkotukiasuntoja. Eräät tahot ovat esittäneet aravaja korkotukien rajojen nostoa, jotta tuettujen asuntojen rakentaminen olisi kannattavampaa. Se heijastuisi kuitenkin välittömästi hinta- ja vuokratasoon, eikä se yksittäisratkaisuna poista asuntotuotannon ongelmia.

Asuntotuotanto on tunnetusti hyvin suhdanneherkkä alue. Kohonnut korkotaso on jo hidastanut kansalaisten innostusta niin sanottuihin omistusasuntovarauksiin, ja mielestäni on syytä katsoa, onko sillä heijastusvaikutuksia yleishyödyllisen asuntotuotannon käynnistymiseen. Asiaan vaikuttaa kuitenkin myös liike- ja toimitilojen rakennusinnokkuus. Mikäli näiden tekijöiden osalta ei tapahdu muutosta, on korotusasiaa vakavasti harkittava.

Mielestäni olisi syytä pohtia myös asuntotuotannon hintatason nykyistä voimakkaampaa eriyttämistä, koska myös asuntojen rakentamistilanne on hyvin erilainen paikkakunnittain. Joka tapauksessa jo tämän syksyn aikana asuntotuotanto on saatava kasvuun laadusta tinkimättä. Laadusta tinkiminen hintatason tasaajana on pidemmän päälle erittäin kallista ja terveydellisesti riskialtista.

Mielestäni meillä ei ole kiinnitetty riittävää huomiota myöskään siihen, että yksin asuvien määrä kasvaa. Asuntopula koskeekin erityisesti pieniä asuntoja. On tietysti elämän laadun kannalta oikein, että yksin asuvallakin olisi käytössään vähintään kaksio ja siten ehkäistäisiin muuttotarvetta. Pidän kuitenkin huonompana sitä, että se on vaikuttanut asuntojen saatavuuteen ja hintatasoon. Se on johtanut siihen, että erityisesti nuoret ovat joutuneet ratkaisemaan asumiskysymyksensä kaikkein kalleimmalla ja epävarmimmalla tavalla eli hankkimalla vuokra-asunnon vapailta markkinoilta. Meidän tulisi uskoa, että hyvää elämää voidaan elää jo noin 30 neliön asunnossa. Nuorille ja pienituloisille tärkeintä on se, että asunto on edullinen ja toimiva.

Asumistuen perusteet ovat olleet myös vuosia ennallaan, ilman että olisi tehty tarkistuksia inflaation ja vuokrien nousun johdosta. Tästä syystä asumistuessa hyväksyttävä vuokrataso on jäänyt huomattavasti jälkeen todellisesta ja asumistuen saantimahdollisuudet ovat kiristyneet. Loppukeväästä hyväksytyssä asuntopoliittisessa strategiassa luvattiin käynnistää valmistelutyö, jonka tavoitteena on selvittää mahdollisuudet asumistuessa hyväksyttävän vuokratason kohtuullistamiseen. Tästä huolimatta asiaan olisi

syytä puuttua jo budjetissa. Emme voi rangaista vuokra-asunnoissa asuvia ihmisiä siitä, jos emme ole pystyneet hoitamaan asuntopolitiikkaa kunnolla. Haluan myös muistuttaa, että asumistuki on erittäin hyvin kohdentuva, joten sen nostaminen todella auttaisi taloudellisesti oikealla tavalla.

Hallitus on tunnustanut Pääkaupunkiseudun asunto-ongelmat myös valtakunnallisesti merkittäväksi erilliskysymykseksi ja valmistellut kehyskuntien kanssa yhteistoiminta-asiakirjan. Aloite ja tavoitteet olivat erinomaisia, mutta valitettavasti tulokset jäivät laihanlaisiksi. Pidän kuitenkin tärkeänä sitä, että asiakirjasta päästiin yhteisymmärrykseen. Se on hyvä alku. Haluan korostaa sitä, että sekä Pääkaupunkiseudun kunnat että kehyskunnat olivat neuvotteluissa aktiivisesti mukana. Kunnilla on vakavaa tahtoa puuttua asunto-ongelmaan, ja neuvottelun aikana päästiin sopimukseen muun muassa yhdenmukaisista asukasvalintaperusteista.

Pettymystä kunnissa aiheuttaa se, ettei neuvotteluissa löytynyt lääkettä alueen peruspalveluinvestointien vastuunjakoon. Valtion jatkuvasti vähentyvä rahoitusosuus peruspalveluinvestointeihin ja suunnitelmat vetäytyä kokonaan investointien rahoitusvastuusta ovat este asuntotuotannolle ja uusien asuntoalueiden käyttöönotolle. On syytä muistuttaa, että kunnan kannalta ei ole kyse vain asuntojen rakentamisesta, vaan kunnan on huolehdittava, että tontti on asumiskelpoinen, eli vastattava infrasta palvelujen lisäksi. Samat vaikeudet ovat kaikilla kysyntäpaikkakunnilla.

Arvoisa puhemies! Pääkaupunkiseudulla ei ole pulaa vain korkean ammattitaidon omaavista tietoteknologian työntekijöistä vaan myös palvelualan ammattilaisista. Asuntopulan ja omistusasuntojen korkean hinnan takia muun muassa opettajien, sairaanhoitajien ja vastaavien ammattiryhmien on vaikea tulla tänne töihin. Jos emme pysty tuottamaan palveluita ja asuntoja, emme pitkän päälle houkuttele myöskään avainalojen osaajia jäämään Suomeen töihin. (Puhemies koputtaa)

Arvoisa puhemies! Valitettavasti joudun toteamaan, että budjettiesitys ei ratkaise asuntosektorin ongelmia. Minua ei tyydytä se toiveajattelu, että markkinat ratkaisisivat ongelman. Nyt tarvittaisiin todellisia päätöksiä.

[93] **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Uusi aluepolitiikka tuntuu olevan melkein muotitermi, jota toistellaan seminaareissa eri puolilla maata. Hyvä niin, jos sillä tarkoitetaan kauan kaivattua uutta otetta aluepolitiikkaan, siis tositoimia alueellisten erojen kasvun hillitsemiseksi ja tasapainoisemman kehityksen tukemiseksi. Toivoa herättäviä puheenvuoroja tähän suuntaan on käytettykin myös vastuullisilta ministeritahoilta. Samoin talousneuvostossa alulle pantu uudistustyö on tervetullutta.

Keskustan eduskuntaryhmä onkin esittänyt hallitukselle laajapohjaisen aluepoliittisen uudistustyön käynnistämistä talousneuvoston selvitystyön pohjalta. Olemme omalta osaltamme valmiita osallistumaan tähän tärkeään työhön, sillä näemme, että tasapainoisempi aluekehitys on iso kansallinen tavoite, jonka toteuttamisella on todella kova kiire.

Sinänsä keskustelussa uudesta ja vanhasta aluepolitiikasta on ainakin joillakin tahoilla ikävä leimaamisen ja jopa hämäyksen sivumaku. Väkisinkin tulee mieleen tarina keisarin uusista vaatteista. Pidän täysin hedelmättöminä yrityksiä jaotella aluepoliittisia keinoja uusiin ja vanhoihin. Vai tuleeko usein toistetuista keinoista ja esityksistä vanhoja, kun niitä ei ole toteutettu? Näinhän on käymässä esimerkiksi parin vuoden takaisille Itä-Suomi-työryhmän esityksille. Tai onko tasa-arvoisten tietoliikenneyhteyksien vaatiminen uutta aluepolitiikkaa, mutta tiestön kunnosta puhuminen peräti vanhanaikaista? Kuten kaikki tiedämme, molempia tarvitaan. Jos perusinfrastruktuurin kunnosta ja toimivista yhteyksistä ei pystytä huolehtimaan, on aivan turha haikailla alueelle sijoittuvien yritysten perään.

Mutta oli aluepolitiikka nyt painotuksiltaan uutta tai vanhaa, jotta sillä olisi jotakin merkitystä, sen pitää näkyä myös budjetissa konkreettisina lukuina ja toimenpiteinä. Tässä mielessä nyt käsiteltävä budjetti on pettymys ja jättää paljon toivomisen varaa niin eduskuntakäsittelylle, lisäbudjeteille kuin seuraavan talousarvion valmisteluunkin.

Toivon, että nyt aloitettu uudistustyö johtaa nopeasti konkreettisiin esityksiin, joilla on myös tarvittava budjettiperusta. Selvityksiä, katsauksia, suunnitelmia ja hurskaita toiveita, jopa lupauksia on jo yllin kyllin. Aluekehityksen kannalta on edistysaskel, että EU-ohjelmien kansalliset vastinrahat on budjetissa selkeästi huomioitu ja tulevat myös välittömästi alueiden käyttöön. Mutta ne kaivatut ja eri yhteyksissä myöskin lu-

paillut uudet kannustimet tai vanhojen keinojen palauttaminen budjetista puuttuvat.

Ajatus ja esitys maakunnallisista aluekeskuksista ja muutenkin osaamiskeskusverkoston vahvistaminen on, totta kai, kannatettava. Mutta mihin riittää 10 miljoonan markan kehittämisraha, kun kansallinen aluepolitiikka on muuten ajettu alas? Maakuntien kehittämisrahaan ei siis saatu toivottua korotusta. Se on nykyisellään täysin riittämätön tavoitteisiin nähden.

Kuljetustuki on nähtävästi taas kerran taistellen palautettava. Itse asiassa sitä pitäisi voimakkaasti kehittää logististen järjestelmien kehittämistueksi. Samoin yritystukirahoitukseen tarvitaan tuntuva investointitukien tasokorotus, sillä yhä useammat kriteerit täyttävät hankkeet jäävät nyt rahoitusta vaille. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että alueilla jäädään vaille uusia työpaikkoja ja syrjäytymiskierre syvenee.

Heikoimmille alueille kohdennettavien tukien vastustajat hakevat usein selkänojaa Brysselistä ja EU:n kilpailupolitiikasta. Tässä mielessä osoite on väärä, sillä EU päinvastoin edellyttää lisäysperiaatteellaan tukialueille suunnattuja voimakkaita kansallisia toimia EU-ohjelmien ohella. Sielläkin ymmärretään, että suunnan muuttaminen ei ole helppoa eikä se onnistu pelkästään EU-rahoituksella kansallisine vastinrahoineen. Tarvitaan tuntuvia määräaikaisia kannustimia, jotka auttavat alkuun myönteiselle kehitysuralle. Pysyvämpien aluepoliittisten tukien tarkoitushan on itse asiassa vain korvata sijainnista aiheutuvia haittoja ja kustannuksia eli siis saattaa eri alueiden yritykset ja ihmiset oikeudenmukaisempaan asemaan, tavallaan samalle viivalle.

Kun viikko sitten keskustelin aluepolitiikasta vastaavan komissaari Barnierin kanssa Brysselissä, hän antoi selkeän tukensa alueellisten verokannustimien käytölle henkilöitä ja pienyrityksiä koskien. Suurimpien yritysten kohdalla törmätään helpommin EU:n kilpailusäännöksiin.

Toivoisin, että hallitus nyt antaisi mahdollisuuden kokeilla määräaikaisena Pohjois- ja Itä-Suomen maakuntien yhdessä esittämien keinojen vaikuttavuutta ylimääräisestä poisto-oikeudesta syrjäseutuvähennykseen. Jos kannustimet auttavat tasapainottamaan kehitystä, niin saatu hyöty korvaa kustannukset monin verroin.

Arvoisa puhemies! Suomella olisi erinomaiset mahdollisuudet nousta tasa-arvoisen ja demokraattisen tietoyhteiskuntakehityksen mallimaaksi, jos meillä olisi nyt tahtoa tehdä viisaita päätöksiä kehityksen suunnasta. Nythän huimasti kasvanut taloutemme veturi, informaatio- ja viestintäteknologia, on vain kiihdyttänyt keskittymistä, vaikka sen piti luoda mahdollisuudet välimatkojen voittamiseen. Tärkeintä on nyt varmistaa tietoverkkojen tasapainoinen kehittäminen niin, että kohtuuhintaiset ja tehokkaat yhteydet ulotetaan joka kuntaan. Uuden, entistä käyttäjäystävällisemmän teknologian parempi hyödyntäminen avaa aivan uusia mahdollisuuksia sekä alueellisesti että ihmisten kannalta elämänlaadullisesti mielekkäisiin valintoihin työn, perheen ja hyvän ympäristön yhdistämisessä. Nyt on vain tuettava eri keinoin etätyön ja tietoyhteiskunnan palvelujen kehittämistä sekä hajasijoittamisen mahdollisuuksia. Myös sisältötuotannon kehittämistä pitäisi tukea nykyistä tuntuvammin.

Tämän budjetin valossa tosiasiaksi jää edelleen se, että kasvun ja kehityksen perusedellytykset ovat epätasaisesti jakautuneet ajatellen alueiden osaamisperustaa, (Puhemies koputtaa) siis menestyksen mahdollisuuksia jatkossa. Eli katetta puheille pitää hakea alueiden osaamista vahvistavista toimista.

94 **Paula Kokkonen /kok:** Arvoisa puhemies! Turvallisuus on ajankohtaisin ja suurin suomalaisen yhteiskunnan haaste. Ihmiset tuntevat turvattomuutta kotona, kadulla, liikennevälineissä, kouluissa ja työpaikoilla. Monet suomalaiset näyttävät olevan henkisesti heitteillä. Kansa on jakautunut yhä räikeämmin niihin, joilla on kaikki elämän eväät, ja niihin, joilta ne puuttuvat.

Vanhat hallinnolliset rakenteet ja toimintamallit eivät näytä vastaavan tämän päivän haasteisiin. Ihmisten ongelmat olivat monilta osin erilaisia kuin silloin, kun nykyiset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmät luotiin. Kansalaisten vaatimustaso on myös elintason kohoamisen myötä noussut. Sekin on osasyynä siihen, että vanhat ratkaisut eivät kelpaa. Esimerkiksi asunnottomuutta ei voida ratkaista velvoittamalla ihmiset ottamaan alivuokralaisia. Yhteiskuntakaan ei enää järjestä työttömyystöitä samalla tavalla kuin ennen.

Talouslaman ja valtion huiman velkaantumisen seurauksena on yhteiskunnallinen keskustelu viime vuosina valtaosin liikkunut taloudellisten kysymysten tiimoilla. Nyt pitäisi vihdoin olla varaa suunnata keskustelun kärki laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Miten kohennamme suomalaisten henkistä hyvinvointia? Miten

huolehdimme lapsista ja nuorista sekä vanhuksistamme? Entä heistä, jotka eivät itse saa ääntään kuuluviin, eli monista syrjäytyneistä ja vammaisista?

Suomi on allekirjoittanut monet kansainväliset sopimukset, joissa taataan jokaiselle tietyt perus- ja ihmisoikeudet. Myös perustuslakimme velvoittaa julkista valtaa huolehtimaan siitä, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet toteutuvat. Haluan muistuttaa siitä, että julkisen vallan on muun muassa pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Jokaisella on oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu on tuettava. Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.

Edellä mainitut oikeudet koskevat kaikkia kansalaisia, myös Pääkaupunkiseudulla asuvia, ja heitäkin ikään, sukupuoleen ja mahdollisiin diagnooseihin katsomatta. Keskeinen kysymys on riittävien voimavarojen turvaaminen näitten toimintojen asianmukaiseksi hoitamiseksi.

Me tiedämme hyvin, että useissa vanhusten hoitolaitoksissa on liian vähän henkilökuntaa, minkä vuoksi vanhukset eivät saa sellaista hoitoa, jota me itse toivoisimme omalle kohdallemme taikka läheisillemme. Hoitohenkilökunta kokee, ettei se pysty toteuttamaan arvoperustaltaan sellaista vanhusten hoito- ja hoivatyötä kuin toimintaa ohjaavan etiikan ja moraalin pohjalta haluttaisiin hoitavina henkilöinä tehdä. Ensisijainen syy tähän on se, että vanhusten hoito- ja hoivaresurssit, henkilöstön määrä, ovat riittämättömät. Olemassa olevien resurssien kohdentaminen ei ole joka paikassa kohdallaan eikä palvelujärjestelmän rakenne vastaa vanhusten palvelujen tarvetta.

Mielestäni me emme voi kansanedustajina vain todeta, että kunta hoitakoon tehtävänsä, vaan myös ministeriön, jolle kuuluu toiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta, on puututtava toimintaan ja saatava tilanteeseen korjaus. Työssä uupuminen johtuu käsitykseni mukaan työn paljouden lisäksi suurelta osin juuri siitä, että henkilöstö ei pysty toimimaan oman ammattietiikkansa edellyttämällä tavalla. Miten me kuvittelemme, että saamme tulevaisuudessa alalle riittävän määrän ammatti-ihmisiä, ellemme huolehdi nykyisen henkilökunnan jaksamisesta?

Erikoissairaanhoidon toteutetut kustannussäästöt olivat vuosina 91—94 kaikkiaan noin 1,6 miljardia markkaa. Valtaosa näistä säästöistä näytti toteutuneen psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Epäsuorasti voidaan arvioida, että kyseisenä aikana psykiatrisen erikoissairaanhoidon voimavarat vähenivät yli 40 prosentilla. Mielenterveyspalvelujen kehittäminen perustasolla ei ole läheskään kyennyt kompensoimaan näitä voimavarojen leikkauksia. Meillä on viitteitä siitä, että psyykkinen sairastuvuus olisi lisääntynyt. Psyykenlääkkeiden kulutus on kasvanut 26 prosenttia vuodesta 91 vuoteen 98. Masennuslääkkeitten käyttö on samana aikana yli kolminkertaistunut.

Viime vuosikymmenellä on tehty kolme eri selvitystä psykiatrisen sairaanhoidon tilasta. Niissä on todettu, että lähes kaikki puutteet, heikkoudet ja ongelmat ovat entuudestaan tuttuja ja niihin on vaadittu korjausta jo aikaisemmin. Hallinnolliset syyt ja rahapula estävät korjausten tekemisen, sanotaan. Toisaalta on muistettava, että joissakin kunnissa mielenterveyspalvelut on hoidettu mallikkaasti, toisissa ne on selvästi laiminlyöty. Näin Stakesin selvitys tältä vuodelta.

Suomessa ilmitulleiden huumausainerikosten määrä on 1990-luvun loppupuolella kaksinkertaistunut. Tämä heijastuu myös muuhun yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Vangeista 60—80 prosenttia on päihdeongelmaisia. Vankilassa ei kuitenkaan tiettävästi tarjota vieroitushoitoa, vaikka luulisi, että se olisi siellä poikkeuksellisen helposti järjestettävissä. Tämä on epäkohta, johon on mielestäni saatava korjaus aikaan. Ellei vangeille järjestetä vieroitushoitoa, osallistumme mielestäni tietoisesti rikoskierteen ylläpitämiseen. Vankilassahan käyttäjät joutuvat ostamaan yleensä velaksi huumeita ja vapautuessaan hankkimaan rahat velkojen maksuun sekä huumeisiin. Valtaosa huumeitten käytöstä rahoitetaan rikollisella toiminnalla saaduilla varoilla.

Vuonna 1995 huumekauppa oli 8 prosenttia maailmankaupasta, mikä on enemmän kuin rauta- ja terästeollisuuden tai autokaupan osuus. Pääomamarkkinoiden avautuminen ja veroparatiisijärjestelmän laajentuminen sopivat erinomaisesti rahanpesuun. Undp on varoittanut kansainvälisten rikossyndikaattien keskittyneen vallan ja rahan kriminalisoivan maiden liiketoimintaa, politiikkaa ja hallintoa. Suomen olisi mielestäni oltava rohkea ja aloitteellinen valuuttakeinottelun hillitsemiseksi käytävässä kansainvälisessä keskustelussa.

Haluan ihan vielä pari sanaa sanoa asumisen kalleudesta Pääkaupunkiseudulla. Se on suuri

ongelma, niin kuin monet ovat täällä todenneet. Valtiovallan olisi syytä yhdessä kuntien kanssa etsiä täsmäkeinot. On myös yhä suurempi yksin asuvien henkilöiden joukko, joilla on vaikeuksia löytää kohtuuhintainen asunto Pääkaupunkiseudulta. Olisi hyvä, että myös lapsiperheiden ongelmat Pääkaupunkiseudulla ratkaistaisiin, mutta joka tapauksessa toivoisin, että kun asuntomessuja järjestetään, niissä myöskin mietittäisiin, miten yksinäisten ihmisten asuminen voidaan järjestää.

95 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Keskityn vain muutamaan vuoden 2001 talousarvioehdotuksen keskeiseen kohtaan.

Mielestäni nyt pitäisi olla eläkeläisten vuoro. Tässä talossa on monenlaisia verkostoja, mutta ei sellaista verkostoa, joka nimenomaan lähtisi ajamaan eläkeläisten tilannetta, oikaisemaan indeksiä, ratkaisemaan esimerkiksi sellaista ongelmaa kuin kahteen kertaan suoritettu pohjaosan leikkaaminen. Tähän tarvittaisiin nimenomaan talkootyötä tässä talossa, ja tietysti ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen olisi tärkeää. Uskon, että tietysti oppositio on aina tähän valmis, mutta nimenomaan hallituspuolueiden kansanedustajia tarvittaisiin näihin talkoisiin.

Eläkeläisten tilanne on myös sen takia ongelmallinen, koska lääkkeiden, siis aivan tarpeellisten ja välttämättömien lääkkeiden, joita he käyttävät, hinnat ovat jatkuvasti nousseet, ja myöskin yhä useammat lääkkeet ovat pudonneet kokonaan Kelan korvausjärjestelmän ulkopuolelle. Myöskin sairastamiskustannukset ovat nousseet, hoitopäivämaksut, poliklinikkamaksut jne. puhumattakaan niistä asioista, joista tänään on jo paljon puhuttu, eli polttoaineiden kustannukset tulevat muun muassa asumisen kallistumisen myötä heijastumaan nimenomaisesti pientä ja keskisuurta eläkettä saavaan väestönosaan. Eli sairausvakuutusmaksun normalisoiminen siihen tasoon, missä se oli ennen Ahon hallituksen raippaveron aikaa, on mielestäni myöskin eduskunnan uskottavuuden kannalta välttämätöntä. Vuosi sitten eduskunta pystyi parantamaan hallituksen tekemää esitystä. Uskon, että tänä vuonna myös siihen pystyttäisiin.

Kahteen kertaan leikattu perusosa on siis sellainen, joka tulisi myöskin saada asianmukaisesti hoidettua. Ministeriöstä tulleet vastaukset jatkuviin kyselyihin, joita myös hallituspuolueiden kansanedustajat ovat tehneet, ovat olleet ristiriitaisia.

Eläkkeet ovat kuitenkin budjettiesityksenkin mukaan nousussa ensi vuonna. Näihin aikoihin vuoden kuluttua pienimmät eläkkeet nousevat noin 120 markkaa kuukaudessa nettonousuna, ja 5 800—6 000 markan suuruisten eläkkeiden nettomääräinen nousu kuukaudessa on noin 270 markkaa. Siis hyvä asia, mutta ei vielä riittävä.

Lääkeasioista haluaisin vielä todeta sen, että se ongelma, mihin täällä on usein tänään puututtu, että väestö vanhenee ja lääkkeitä ihan asiallisesti tarvitaan yhä enemmän, luo myöskin haasteita uusien lääkkeiden käyttöön ottamisen rahoittamiselle. Tähän muun muassa ed. Stenius-Kaukonen kiinnitti hyvin huomiota. Muun muassa sellainen sairaus kuin Alzheimer: tiedämme, että meillä on jo aivan selvästi laitoshoitoon joutumista hidastavaa lääkitystä käytettävissä, uusia lääkkeitä on jatkuvasti tulossa. Meillä on monia muitakin haasteita monista sellaisista geriatrisista sairauksista, joiden määrä nousee mutta joita pystyttäisiin lääkehoidolla hallitsemaan.

Puhemies! Vielä ympäristöministeriön toimialasta. Itämeri-kysymykseen edustaja Gestrin kiinnitti hyvin huomiota, niin kuin ympäristövaliokunnan jäsenen tuleekin. Toteaisin, että Itämeri on neljään kertaan mainittu Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelmassa ja sen olisi kyllä syytä saada myöskin ansaitsemansa taloudellinen perusta. Itämeren pelastaminenhan on hallitusohjelmassa keskeisenä asiana.

Norpan suojelu on myös budjetissa mainittu. Hyvä on. Hallitusohjelmassa on nimenomaisesti tämäkin mukana. Myös tämän hyvin tärkeän lajin suojelu vaatisi kyllä enemmän aitoja taloudellisia edellytyksiä.

Näyttää siltä, että luonnonsuojelualueisiin on tulossa lisää rahaa vuoden 2001 budjetissa. Valitettavasti se vain näyttää siltä, koska vastuun muutokset luonnonsuojelualueiden hallinnoimisessa ja hankkimisessa ovat kuitenkin siirtämässä enemmän paineita ympäristöministeriön toimialan budjettiin. Aikaisemmin ne ovat olleet maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan puolella.

Yksityiskohdista luonnonsuojelualueiden osalta haluan mainita Repoveden, jonka saaminen kansallispuistoksi on eduskunnan tahto. Eduskunta äänesti asiasta 113—4, ja on kysymys yhdestä miljoonasta markasta.

Liikenteen osalta toteaisin, että rataverkon kehittäminen on ympäristönäkökulmasta kaikkein tärkeintä ja myöskin hiilidioksidipäästöjen kan-

nalta kaikkein edullisin vaihtoehto. Näin ollen rataverkoston kehittäminen myöskin pitkällä tähtäimellä on tämän vuoksi erityisen perusteltua. Pitkällä tähtäimellä merkitsee myös, että älkäämme unohtako, että Pääkaupunkiseudulta nimenomaan itään rannikkoa myöten puuttuu edelleenkin ratayhteys.

96 **Kari Kärkkäinen /skl:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat täällä salissa! Kesähelteet alkavat olla taakse jäänyttä elämää. Näiden helteiden keskellä me kuuntelimme varmasti itse kukin omilla alueillamme, millaisia viestejä kunnanisät ja -äidit ja niiden alueiden ihmiset jakelivat. Hallintovaliokunnalla oli ilo käydä Kainuussa, jossa kuulimme kainuulaisesta arjesta. Omassa maakunnassani Savossa kuuntelin hyvinkin usein toreilla ja aitovierillä tuoreita terveisiä. Niiden pohjalta oikeastaan tätä budjettipuheenvuoroa olen rakentanut.

Kertomukset erityisesti kainuulaisten elämäntilanteista, miksei myös pohjoissavolaisten elämäntilanteista, eivät tuntuneet herättävän monienkaan hallintovaliokunnan edustajien mielessä sympatioita nykyistä aluepolitiikkaa kohtaan, istuivat sitten edustajat hallituksessa tai eivät. Siitä huolimatta olimme kaikki varmasti onnellisia siitä, että valtiovarainministeriön avaus veronkevennyksistä on varmastikin tervetullut, mutta toivottavasti voimme ohjata keskustelua tulevaisuudessa ja budjetin yhteydessä siihen suuntaan, miten kevennykset kohdennetaan.

Hetkeksi Kainuuseen. Suurimpana uhkana Kainuun kuntien edustajat näkivät muuttoliikkeen. Sama muuttoliike on todettu monissa itäisen Suomen ja Lapin kunnissa. Sen seurauksena kuntien väestön ikärakenne muuttuu niin, että vuonna 2020 arvioidaan niin Pohjois-Savon kuin Kainuun kunnissa olevan yli 75-vuotiaita jopa 50—60 prosenttia kuntien väestöstä. Tähän on siis syynä se, että syntyvyys on näissä kunnissa huolestuttavan pieni, koska nuoret ja lapsiperheet muuttavat suurempiin kasvukeskuksiin ja Pääkaupunkiseudulle tai sitten syntyvyyttä näissä kunnissa ei jostain syystä ole. On ennustettu, että tällä ikärakenteella vuoteen 2020 mennessä tämänhetkisillä alle 6 000 asukkaan kunnilla ei ole tulevaisuutta.

Kainuun ja Savon kunnissa odotettiin tehokasta elvytyspakettia maakuntia varten, jotta kallis ruuhkautuminen saataisiin kuriin. Kansantaloutemme onkin kasvanut lähes kahdeksan vuotta peräkkäin. Elämme Suomen historian vauraimpia vuosia. Tällaisena aikana mielestäni politiikan tulisi olla heikompien puolella, koska luulen, että vahvemmat pärjäävät omillaan.

Ympäri Suomea, muualtakin kuin Kainuusta, Pohjois-Savosta tai Lapista, tulleet viestit ovat kertoneet myöskin köyhyysongelmasta, joka 90-luvulla on maahamme syntynyt. Yli 10 000 nokiamiljonäärin lisäksi Suomeen on syntynyt huono-osaisuuden kasautumista, syrjäytymistä ja vakavia köyhyysongelmia. Eduskuntavaalien alla kaikki puolueet allekirjoittivat Kirkon nälkäryhmän vetoomuksen, että budjettineuvotteluissa köyhyysongelma saisi riittävän huomion. Lipposen hallitus lupasikin ansiokkaasti huhtikuussa 99 edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia.

Hallitus esittää nykyisessä talousarvioesityksessään 200 miljoonaa markkaa kyseiseen ongelmaan. Samaan aikaan kaavaillaan 6 000 miljoonan verohelpotuksia työelämässä olevien tilan parantamiseksi. Mielestäni valtion hyvä taloudellinen tila velvoittaisi hallitusta toimimaan paremmin köyhyyden poistamiseksi. Pitkäaikaistyöttömien putoaminen ansiosidonnaiselta peruspäivärahalta vaikutti viimeisissä tilastoissa niin, että köyhien määrä on kasvanut merkittävästi. Pienituloisissa kotitalouksissa asui lähes 200 000 ihmistä, mikä on 42 000 enemmän kuin edellisenä vuonna. Työmarkkinoilla heikossa asemassa pitkäaikaistyöttömien lisäksi ovat ikääntyneet ja vajaakuntoiset. Luulisin näin, että sivistysvaltion mitta on huolehtia erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevista jäsenistään.

Kristillinen liitto tulee esittämään omassa budjettivaihtoehdossaan 6 miljoonan veronkevennyksiä siten, että tulisimme suuntaamaan näitä kevennyksiä hivenen toisin. Pienituloisten kevennykset tultaisiin pitämään, mutta samaan aikaan kohdistaisimme osan miljardeista elintarvikkeiden arvonlisäveron ja polttoaineveron alentamiseen. Uskomme, että nämä hyödyttävät enemmän kuin yleinen prosenttilinja jokaista suomalaista, erityisesti pienituloisia.

Kansaneläkkeiden pohjaosan leikkaukset jatkuvat, vaikka tästä vaalien alla kävimme kovaa keskustelua useissa vaalipaneeleissa. Eräs eläkeläinen viestitti saavansa ensi vuonna 100 markan verohelpotuksen, mutta kun häneltä otetaan pois 92 markan suuruinen Kelan loppuosa, niin lopputulos on 8 markan suuruinen tulonlisäys kuu-

kaudessa. Sillä ei hänen mukaansa kateta lisääntyviä sairauskuluja, saati elämisen menoja.

Tulemme eduskunnan budjettiäänestyksessä tekemään parannusehdotuksia eläkeläisten asemaan. Toivottavasti tänä vuonna kanssamme on useampi kuin viime vuoden äänestyksissä. Kuten valtiovarainministeriö on todistanut, rahaa kyllä olisi, jos löytyisi oikea tahtotila palauttaa politiikka yhteisten asioiden hoitoon.

Eräs asia, mikä budjettiesityksessä on myös nostattanut viestejä maakunnasta, on aikuiskoulutuskeskusten tilanne. Ne ovat huolissaan omien määrärahojensa vähenemisestä. Viime vuonna oli tosiaan 740 000 ihmistä, jotka käyttivät työvoimatoimiston palveluita. Aikuiskoulutuksella on ollut merkittävä osa heidän uudelleenkouluttamisessaan, kuntouttamisessaan ja työhön ohjaamisessaan. Toivoisin, että nämä rahat voitaisiin pitää ainakin vuoden 2000 tasolla eikä niihin puututtaisi.

Hyvät ystävät! Hedelmistään puu tunnetaan.

[97] **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa puhemies! Koska puheenvuorojamme on lyhennetty, tarkastelen budjettiesitystä vain sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta.

Who:n huomautus Suomen terveydenhuollosta on huolellisesti analysoitava. Kuitenkaan mielestäni emme tarvitse mitään Who:ta tietääksemme, että meillä on tällä alueella paljon puutteita. Laman vaurioita ei ole vielä korjattu. Jo äskeisessä debatissa otin esille, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin saatu korotus on minimaalinen verrattuna opetusministeriön saavutuksiin. Kerrottakoon heti alkuun reaalikehityksestä, että jos vuoden 93 valtionosuutta merkitään 100:lla, opetusministeriön valtionosuudet ovat ensi vuonna 96, mutta sosiaali- ja terveysministeriön vain 68. Tätä asiantilaa ei voi mitenkään hyväksyä. Todettakoon, että STM ei edes esittänyt vuodelle 2001 arvioni mukaan kuin noin 100 miljoonaa markkaa suurempia laskennallisia valtionosuuksia kuin tuli hallituksen tulokseksi.

Kun verrataan valtionosuuksia opetuksen ja sosiaali- ja terveysalojen kesken, huomataan, että vuonna 96 toteutettu valtionosuuden rakennemuutos yhdessä noin 6 miljardin markan kokonaisvaltionosuuden leikkauksen kanssa heikensi merkittävällä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta ja työllisyyttä. Lama-ajan tasosta on noustu hieman ylöspäin, mutta vieläkin sosiaali- ja terveydenhuollosta puuttuu vuoteen 93 verrattuna noin 7 miljardia markkaa.

Kuntien rahankäyttöä eri tarkoituksiin ohjataan mielestäni parhaiten ottamalla valtionosuuden laskennassa käytetyt seikat todesta. Vuoden 2001 valtionosuuksien pohjiin on lisätty 1,2 prosentin kustannustason tarkistus. Lisäksi on huomioitu takavuosilta juontuva valtion ja kuntien välisen kustannusjaon tarkistus. Lisäystä ovat tuoneet myös toimeentulotuen ja hammashuollon sekä kuntouttavan työtoiminnan muutokset. Vähennyksenä taas on esiopetus.

Voidaan sanoa, että leikkaukset ovat saaneet aikaan myös toiminnan järkeistämistä. Varsinkin terveydenhuollossa tuottavuus on parantunut uuden teknologian ansiosta, joten samalla rahalla on saatu aikaan enemmän. Suurinta laman laskua maksetaan tänäkin päivänä pitkäaikaishoidossa, olkoonpa sitten kysymys vanhuksista, vammaisista tai lasten päivähoidosta. Ei ole mahdollista saada hyvää palvelua, jos hoitohenkilökuntaa vähennetään suhteessa hoidettavien määrään.

Arvoisa puhemies! Toinen seikka, johon puutun, on asetuksenantovaltuus, jota haetaan valtioneuvostolle lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen turvaamiseksi. Kannatan lämpimästi tätä ajatusta. Ihmettelen suuresti, että hallituskumppanimme kokoomus näyttää irtisanoutuvan tästä hallituksen esityksestä, joka siis jo näkyy keltaisessa kirjassakin. Ehdotettu valtuutus on pari sille hallituksen esitykselle, että valtionosuuksia korotetaan 25 miljoonalla markalla kuitenkaan sitä erikseen korvamerkitsemättä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin, mutta peruste se siihen korotukseen siis olisi. Korvamerkintä ja asetuksenantovaltuus ovat mielestäni toistensa vaihtoehtoja.

Liikkeellelähteneiden projektien kannalta tämän vuoden tyyppinen korvamerkintä voisi ehkä olla toivotumpi kuin nyt siirtyminen jälleen uuteen tapaan toimia asiassa. Mitä sitten tulee itse summaan 25 miljoonaa, on sen riittävyys mielestäni tarkkaan eduskunnassa selvitettävä. Missään tapauksessa tilannetta ei saa päästää kärjistymään niin, että aloitetut projektit joudutaan rahan puutteen takia keskeyttämään. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kohentamiseen vaaditaan arvioni mukaan ainakin kolme neljä vuotta aikaa.

Puhemies! Seuraavaksi poimin esiin toimeentulotukilain muutosesityksen, jolla pyritään li-

säämään ehkäisevän ja harkinnanvaraisen toimeentulotuen käyttöä kunnissa. Esitys on oikean suuntainen. Olisin kuitenkin toivonut suurempaa askelta, sillä edelleen jää täysin kunnasta itse riippuvaiseksi, myönnetäänkö tällaista avustusta vai ei. Mielestäni tarvitsemmekin nopeasti uutta standardia eli meidän on myönnyttävä kohentamaan lakisääteisesti toimeentulotuensaajien asemaa silloin, kun he saavat satunnaisia tuloja tai tarvitsevat kotiinsa hankintoja esimerkiksi rikki menneiden kodinkoneiden, kalusteitten johdosta tai vaatteiden hankkimiseksi. Nythän jokainen itse hankittu markka vähentää täysimääräisesti toimeentulotukea. Nyt kun olemme saamassa pienen tasokorotuksen kansaneläkkeisiin, on meidän mielestäni saatava myös muihin perusturvan lajeihin kautta linjan tasokorotukset — indeksikorotukset siis eivät riitä. Katson, että hallituksen on tuotava näitä koskevia esityksiä viimeistään vuoden 2002 budjettiin.

Hammashuollon uudistusta on tervehdittävä ilolla. Uudistuksen toteuttamisessa kiinnittyy huomio siihen, että sen läpivienti voi tuottaa vaikeuksia, koska alalle tarvitaan runsaasti lisää hammaslääkäreitä ja muuta henkilöstöä eikä sitä niin vain ole tarjolla. Kun näin on, mielestäni pitäisi vielä tutkia, olisiko mitään perustetta jakaa tätä uudistusta kahteen osaan. Kaikissakin tapauksissa meidän on ehdottomasti varmistuttava, että saamme takeet hallitukselta siitä, että hanke viedään loppuun viimeistään vuoden 2002 aikana.

Puhemies! Aktiivisen sosiaalipolitiikan hanke kuuluu myös osastoon iloiset asiat. Keväällä käyty julkinen keskustelu sai aikaan sen hyvän tuloksen, että kuntouttavasta työllistämisestä ei tule yli 25-vuotiaille mitään pakkoa vaan porkkana. On sitten eri asia, onko porkkana riittävä yllyke. Puuttumatta tässä vaiheessa tulossa olevan esityksen yksityiskohtiin totean, että on äärimmäisen tärkeätä, että kaikille niille henkilöille, jotka toivovat pääsyä kuntouttavan työtoiminnan piiriin, sellainen mahdollisuus myös annetaan. Tässä kunnat eivät saa asettua vastahankaan. Pitkäaikaistyöttömiä on syyllistetty koko 90-luvun niin hirvittävällä tavalla, että heidän oma aktiviteettinsa on nyt palkittava. Tämä sitäkin suuremmasta syystä, koska kuntouttava työ ei kartuta työssäoloehtoa. Itse asiassa on kysymys kansalaispalveluksesta, tehdäänhän se hyvin pientä ylläpitokorvausta vastaan. Pitkällä aikavälillä näen erittäin ongelmallisena sen, että yhteiskunnassamme synnytetään yhä useampia työttömille tarkoitettuja työsuhteita, joissa työssäoloehto ei kerry. Tämähän tarkoittaa, että heille ei myöskään silloin kerry ansioonsuhteutettu sosiaaliturva. Pitkään jatkuessaan ajamme tilanteen varmuudella siihen, että yhä useammat putoavat kokonaan pois ansiosidonnaisilta etuuksilta tai saavat ne yhä pienempinä. Köyhyyttä ei mielestäni muutenkaan voida poistaa pelkästään ohjelmilla.

Arvoisa puhemies! Vielä ... (Puhemies koputtaa) — Ei mitään lisää!

98 **Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! "Onnellisuus ei ole tila, se on elämäntapa." Kalliimman luomumaitolitran ostaminen merkitsee sitä, että rahaa jää vähemmän omaan kulutukseen. Kuluttaja voi kuitenkin arvostaa luonnonmukaisessa eläintuotannossa käytettäviä ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotantomenetelmiä.

Euroopan luomumarkkinoiden arvo on tällä hetkellä noin 20 miljardia euroa. Ala on voimakkaassa nousussa, mutta tästä huolimatta luomun kokonaismyynti Euroopassa on vain 1 prosentti kokonaismyynnistä, Tanskassa ja Itävallassa kuitenkin 5 prosenttia. Suomessa luomutuotteiden markkinaosuudet vaihtelevat 0,7 prosentista 3,6 prosenttiin tuoteryhmästä riippuen. Suurimmat kasvuluvut ovat luomuhiutaleissa, luomujauhoissa ja luomuleivässä. Luomupastojen kulutus on kasvanut räjähdysmäisesti. Luomulihallekin olisi enemmän menekkiä, mutta tuotanto takkuilee. Ennusteet lupaavat kasvua 6 prosenttiin koko Euroopan alueella vuoteen 2006 mennessä.

Arvoisa puhemies! Suomen luomuun käyttämä peltoala on Euroopan kolmanneksi suurin, mutta luomun osuus on sekä teollisuudessa että kaupassa edelleen häviävän pieni. Vaikka Suomen peltopinta-alasta 6,4 prosenttia on luomussa, tuotetaan viljaa kuitenkin niin vähän, että yksi myllyalan yritys pystyisi jauhamaan kaiken Suomessa tuotetun luomuviljan. Korkea hinta ja epätasainen saatavuus ovat olleet luomun kaupallisen menestymisen pahimpia esteitä. Pääpaino meillä on kasvituotteiden tuotannossa, samalla kun kotieläintuotanto on vasta oikeastaan käynnistysvaiheessa. Luomulihaksi kasvatettavat eläimet on kasvatettava rajallisesti tarjolla olevista luomukarjoista, mikä rajoittaa luomulihan saantia toistaiseksi.

Hallinnollisella tasolla ollaan ilmeisesti siirtymässä sanoista tekoihin, kun ministeriöiden yhteistyönä valmistellaan kansallista luomustrategiaa. Nykyinen luomutuotannon tilanne ei ole todellisuudessa niin hyvä kuin miltä se tilastollisesti vaikuttaa. Kuluvana vuonna luomutuotantoon on siirtynyt 500 uutta tilaa mutta samalla 300 tilaa on luopunut luomusta. Voi vain kysyä, miksi.

Luomun kehittämisessä uusilla innovaatioilla on runsaasti tilaa. Tässä valossa onkin aika kummallista, että maa- ja metsätalousministeriöstä on aivan viime aikoina annettu lausunto, jossa mainitaan, että Etelä-Savossa sijaitsevien luonnonmukaisen viljelyn tutkimusasemien kohtalo on harkinnan alla. Esimerkiksi Juvan seutu, missä Partalan tutkimusasema sijaitsee, on kuitenkin ollut luomun edelläkävijöitä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Luomutuotannon menestymisen ensisijainen edellytys olisi kuitenkin tutkimuksen rahoituksen ja järjestäytymisen tason saattaminen vähintäänkin eurooppalaiselle tasolle. Tällä hetkellä Ruotsi ja Tanska satsaavat Suomea noin kaksi kertaa enemmän varoja perusteelliseen luomututkimukseen ja tiedon levitysverkon luomiseen ja ylläpitoon. Sveitsissä, jossa luomusta tunnutaan innostuneen oikein kunnolla, on yhteen luomututkimukseen erikoistuneeseen laitokseen satsattu yli 40 miljoonaa markkaa. Sveitsin luomututkimuslaitoksessa on tänä vuonna panostettu etenkin luomusiementen ja geenimuuntelun tutkimiseen.

Luomututkimukseen satsatuista määrärahoista ei voida odottaa tuloksia kovinkaan nopeassa tahdissa, vaan tulokset näkyvät pitkällä aikavälillä. Perustutkimukseen panostamisella on kuitenkin kiistaton vaikutus tuotannon kehitykseen. Suomessa ei vielä suunnata tarpeeksi rahoitusta luomututkimukseen sen tarpeeseen nähden. Vuosina 1997—2000 maa- ja metsätalousministeriöltä anotut erityismäärärahat ovat myönnettyihin nähden kolmin—nelinkertaiset.

Kotimaiselle teollisuudelle tulee taata vakaa luomuraaka-aineiden saatavuus ja laatu. Kasvisten ja marjojen koolla ja tasalaatuisuudella on merkitystä prosessoinnin, turvallisuuden ja tuotteen ulkonäön kannalta. Lajittelun tärkeys ja lajikevalinta ovat siis keskeinen valinta luomutuotteiden kehittelyssä. Nykyinen eläinaineskin saattaa olla liian pitkälle jalostettua, eikä luomuun siirtyminen ole siten välttämättä viljelijälle taloudellisesti kannattavaa.

Luomuruoan on oltava turvallista kuluttajalle. Laatuketjun täytyy toimia myös luomussa pellolta pöytään. Luomutuotanto tulisikin integroida kaikkiin suomalaisiin elintarviketalouden kehittämisohjelmiin. Koulutus ja neuvonta, yritysten tukeminen, avaintuotantoketjujen luominen ja kuluttajavalistus tulee ottaa huomioon määrärahoja mietittäessä. Esimerkiksi Maa- ja kotitalousnaiset tekee yhtenä painopistealueenaan luomussa sekä kuluttajavalistusta niin maaseudulla kuin taajamissa että viljelijöiden neuvontaa ja toimii lisäksi jatkojalostuksessa. Tämä on ainakin hyvää maaseudun ja kaupungin yhteistyötä.

Luomuviljelijät ovat tähän asti toimineet Luomuliitossa, joka on hoitanut kotieläinvalvonnan. Tämänhetkisenä uhkana on Luomuliiton vähäisenkin rahoituksen lakkaaminen, kun kotieläinten valvonta siirtyy Luomuliitolta pois. Meidän täytyy kuitenkin muistaa, että Luomuliitto on ainoa riippumaton yksityisten luomuviljelijöiden hallinnoima tuottajajärjestö Suomessa.

Arvoisa puhemies! Luomutuotanto on Suomelle mahdollisesti vahva kilpailuvaltti, mutta se edellyttää tämänhetkistä voimakkaampaa panostamista tutkimukseen ja tutkimustiedon jakamiseen yhtä hyvin hallinnon kuin käytännönkin tasoille. Alueelliset luomuhankerahastot, kotieläintuotannon ja luomusiemenen tutkimus, teollisuuteen ja suurkeittiöihin soveltuvien lajikkeiden sekä laadun tutkimus ovat ensisijaisia tutkimuspanostuksen kohteita. Toivon mukaan lähiaikoina saadaan rakennettua myös valtakunnallinen luomutietoverkko. Valtakunnallinen luomutietojärjestelmä voisi pitää sisällään paitsi kansainvälisesti tärkeää tutkimustietoa myös paikallisen tason faktaa ja tietokantoja kotimaisista tuottajista. Luomuhan ei ole absoluuttinen totuus vaan vaihtoehto ja mahdollisuus.

Kotimaisen ruoan turvaamiseen kuluttajille pitäisi kiinnittää enemmän huomiota, varsinkin kun EU on laajentumassa itään. Funktionaaliset elintarvikkeet tulisi saattaa lainsäädännön piiriin ja Suomen asemaa sekä terveysvaikutteisten elintarvikkeiden että luomutuotannon osaajana tulee kehittää niin perusopetuksen, neuvonnan kuin tutkimuksenkin saralla.

99 **Timo Seppälä /kok:** Arvoisa puhemies! Käsissämme on todella poikkeuksellinen talousarvioesitys. Se on ylijäämäinen. Se alentaa veroja, lyhentää velkaa ja lisää palveluita. Se on osoitus siitä, että hallituksen linja on ollut oikea, ja voim-

me kaikki nauttia nyt sen tuloksista. Tosin hallituksen toimet yksin eivät ole luoneet nykyistä tilannetta, vaan siihen on tarvittu myös elinkeinoelämän edustajien ennakkoluulottomuutta ja onnistumista. Nokian Jorma Ollilaa ja hänen esikuntaansa voidaan vilpittömästi kiittää ja onnitella visioista ja ratkaisuista, jotka ovat omalta osaltaan vauhdittaneet merkittävästi koko Suomen nopeaa nousua ennätyksellisen laman kourista.

Vuoden 2001 talousarviossa vauhditetaan talouskasvua edelleen kannustamalla työntekoon. Tuloverotus alenee nyt konkreettisesti, ei pelkästään inflaatiokorjauksella. Vaikka veronalennus on oikean suuntainen, siitä huolimatta Suomi on edelleen yksi maailman korkeimmin verotetuista valtioista. Veronalennuksen vuosiannos on oikean kokoinen, mutta sen tulisi myös jatkua seuraavina vuosina. Talouskasvu on nyt merkittävästi parempaa kuin mitä hallitussopimuksen syntymisen aikana oli nähtävissä ja mahdollistaa myös sovittua suuremmat veronalennukset.

Veronalennukset on kohdennettu oikein, koska ne todella kannustavat työntekoa ja lisäävät sitä kautta kansantuotteen kasvua. Jotkin muut veronkevennykset olisivat lähinnä lisänneet kulutusta ja jättäneet ahkeruuden palkitsematta. Veronkevennysten painottuminen kaikkein pienituloisimpiin on myös perusteltua, sillä näin puretaan kannustinloukkuja ja tehdään myös pienipalkkaisista töistä houkuttelevampia.

Pieni mutta merkittävä ratkaisu on myös se, että elinkeinon harjoittajalle annetaan nyt oikeus vähentää työmatkoista aiheutuvat kustannukset saman suuruisina kuin työnantajalla on oikeus ja velvollisuus korvata ne verovapaasti palkansaajalle. Vallinnut eriarvoisuus on ollut periaatteellinen oikeudenmukaisuuskysymys, jonka korjaamiseen on jo korkea aika.

Myönteistä talousarvioesityksessä on myös yhteiskunnan tukeman hammashoidon laajentuminen koskemaan kaikkia vuonna 1946 ja sen jälkeen syntyneitä. Kuitenkin se, että uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti, herättää kysymään, kannattaako jotain etuutta luoda toisen leikkaamisen kustannuksella. Voi vain toivoa, että muualta leikattavaa löytyy, muutoin hammashoidon laajennus tulee rasittamaan entisestään kuntatalouksia.

Erittäin monet kunnat voivat vielä vuonna 2001 huonosti. Valtionosuuksien jakoa tulisikin voida tarkastella vielä oikeudenmukaisempaan suuntaan. Nyt kaikki toimii keskimäärin oikein mutta vääristymät jäävät voimaan. Niitä korjataan harkinnanvaraisilla avustuksilla, mutta tällainen köyhäinavun jakaminen ei ole pitkäaikainen ja oikeudenmukainen tapa asian hoitamiseksi.

Arvoisa puhemies! Yksi merkittävä puute talousarvioesityksessä kuitenkin on. Siellä ei vieläkään ole aloitusrahaa Kerava—Lahti-oikoradan suunnitteluun. Ministeriön tulisi tiedostaa, että kyseessä ei ole vain Itä-Suomea hyödyntävä hanke vaan ehdoton edellytys nopean henkilöliikenteen saamiseksi myös pääradalle. Ellei pääradalta saada liikennettä muualle, sielläkin liikennöidään hitaimpien junien mukaisella vauhdilla. Nopeat junat edustavat henkilöliikenteen tulevaisuutta öljyn hinnan jatkuvasti noustessa ja lyhyempien kotimaan lentojen joutuessa uhanalaisiksi. Oulun ja Kajaanin eteläpuolisten alueiden kohtuullisen nopean pääkaupunkiyhteyden edellytyksenä tulee olemaan rautateiden Pendolinoliikenne. Kaikista näistä syistä tulisi Kerava—Lahti-oikoradan rahoitus käynnistää jo vuoden 2001 talousarviossa.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

---

[100] **Matti Huutola /vas:** Arvoisa puhemies! Ihan miellyttävä näin runsaan väkijoukon edessä lausua muutamia kiitoksen sanoja hallitukselle ja sitten ehkä hiukan moitteenkin sanoja. Mutta aluksi ihan muutamia myönteisiä, niin kuin totesin.

Oikeastaan ajattelen niin, että koko budjetista on yhdellä lauseella todettava ja kerrottava, että se on vastuullinen ja aika lailla tulevaisuuden huomioon ottava budjettiesitys, joka tietysti tähtää alhaiseen inflaatioon, velan lyhentämiseen ja ennen kaikkea puskurirahojen kertymiseen eli valtionvelan maksuun, joka kuitenkin taitaa olla kansan kannalta onni. Toiseksi se antaa mahdollisuuden kestävän ja kattavan tulopoliittisen kokonaisratkaisun syntyyn ainakin osiltansa, mikä koskee budjettiesityksen veroratkaisun osaa. Kolmanneksi, pitkästä aikaa ei kuitenkaan voida suoranaisesti osoittaa leikkauksia vaan on jopa jotakin plusmerkkistäkin osoitettavissa, mistä huomioitava on eläkkeiden tasokorotus, ham-

mashoidon laajentaminen ja myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksen lisääntyminen.

Mutta sitten asioihin, joihin budjettiesitys ei vastaa ja jotka ovat olemassa olevia ongelmia.

Minusta ihan selvä karkea vääryys on se, että työttömien toimeentulon parantuminen ei tällä budjettiesityksellä toteudu. 4 markan tasokorotus, inflaatiokorotus, ei ole todellinen korotus. On avoimesti tunnustettava, että se on budjetissa luvattoman heikko, siis todella köyhien ja syrjäytyneitten asemaa ei paranneta ehkä muilta osin kuin aktiivisen sosiaalipolitiikan toimiin varatuilla määrärahoilla. Jos niillä kyetään tekemään sen kaltaisia rakenneratkaisuja, jotka voivat syrjäytymiseen ja köyhyyden estämiseen vaikuttaa, ne ovat hyviä. Mutta sekään rahallinen summa ei ole kovin suuri. Se on riittämätön ottaen huomioon, mikä tämän hetken tilanne pitkäaikaistyöttömien osalta on.

Kolmas suuri asia, mikä on useissakin puheenvuoroissa noussut esille, on alueellisen muuttoliikkeen hillitseminen ja siihen suunnatut toimet. Haluan viitata alueellisten kasvukeskusten ideaan, josta valtiovarainministerinkin toimesta aamupäivällä puhuttiin, 30—40 kasvukeskuksen tärkeydestä. Siihen oli ministeriöltä esityksenä alun perin 50 miljoonan markan määräraha, mutta budjettiriihen yhteydessä se supistui 10 miljoonan määrärahaksi. Voinee todeta, että se on enemmänkin symbolinen. Totta kai 10 miljoonallakin voi tehdä alun ja on avattu pää, mikä sekin on positiivista, mutta se on ehdottomasti tasoltaan riittämätön. Toivon, että tähän osaan eduskunta myöhemmin syksyn kuluessa voisi lisätä määrärahoja, joilla todellisuudessa voitaisiin enemmän vaikuttaa ja motivaationa nimenomaisesti muuttoliikkeen hillitseminen.

Tietysti vaikeuksissa olevien kuntien harkinnanvaraisten määrärahojen supistuminen 100 miljoonalla markalla on huono asia, koska meillä on tiedossa, että edelleen vaikeuksissa olevia kuntia Suomessa on vuonna 2001:kin siitä huolimatta, että kaikilla mittareilla mitattuna kuitenkin laajasti ottaen kuntataloudessa menee hyvin. Mutta niin sanottu pirstaloitumiskehitys on sitä suuruusluokkaa, että näen vaikeaksi sitä muilla hoitaa kuin harkinnanvaraisilla määrärahoilla vuoden 2001 budjetissa. Vuoden 2002 tilanne onkin jo toinen.

Mutta sitten ihan tuollainen alueellinenkin juttu. Minusta on hiukan koomista ja lapsellista ja olen itse asiassa harmissani siitä, että esimerkiksi Pohjois- ja Itä-Suomelle välttämätön kuljetustuki pitää taistella ja tapella kuitenkin tässä salissa vielä jälleen kertaalleen. Nyt olen luottavainen ja uskon, että se palautuu niin lakina kuin määrärahanakin. Kuulin juuri iltapäivällä, että 104 nimeä oli aloitteeseen kuljetustuesta allekirjoitettu. Sen toivoisi nyt etenevän sen mukaisesti.

Ehkä suurin pettymys minulle henkilökohtaisesti on työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen määrärahat. Nyt kuultiin päivällä, että se 200 miljoonaa, mikä on budjettikirjasta luettavissa, onkin todellisuudessa 50 miljoonaa. En ole kerennyt tämän päivän aikana selvittämään, mistä se koostuu. Mutta joka tapauksessa tiedetään, että pitkäaikaistyöttömät ja syrjäytyneet tarvitsevat tosiasiassa koulutusta, jotta he kykenevät palaamaan työelämään takaisin.

Arvoisa puhemies! Tulopoliittisen kokonaisratkaisun varaan on rakennettu myös aika paljon tulevassa budjetissa. Vaikka tulopoliittisen kokonaisratkaisun syntymiselle on osittain luotu edellytykset reilulla, ehkä liiankin reilulla, palkkatulon verotuksen alentamisella, on samanaikaisesti esitetty myös tuon kokonaisratkaisun syntymiseen vakavia esteitä. Yksi keskeisimmistä esteistä on jo turhan pitkään päätöksiä vaille jäänyt työsopimuslain uudistus. Työntekijöiden sopimusturvan selkeyttäminen on aivan välttämätöntä, mikäli maahamme aiotaan saada kattava ja vastuullinen tuloratkaisu. EU:n laajentuminen tuo siinä määrin uhkatekijöitä työmarkkinoille, että tarvitsemme työsopimuslain uudistamisen.

Toinen kivi kengässä on nyt työryhmässä oleva työ, joka koskee työttömyysturvan muutoksia. Muutosten tarpeellisuutta on vaadittu lähinnä kokoomuksen toimesta. Perusteena on käytetty tarvetta edistää työvoiman kysyntää, siis sitä, että nyt työttömänä olevat työllistyisivät avoimiin työpaikkoihin. Tavoite on tietysti ihan oikea ja perusteltu, mutta keinot, joita siihen on tarjottu, ovat karkeasti vääriä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä järjesti laajan seminaarin kesän kynnyksellä eduskunnassa, (Puhemies koputtaa) jossa asiaa vähän tarkasteltiin. Selvänä puutteena tuli esiin kuitenkin se, että on olemassa koulutusvaje työvoiman rekrytointiongelmissa.

101 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Kuluvan kuun alussa muistelimme presidentti Kek-

kosen syntymää. Hänestä ja hänen puolisostaan onkin ilmestynyt uusia kirjoja ja uutta tietoa. Hänen ansionsa tunnustetaan laajalti muun muassa Etyk-prosessin käynnistäjänä. Toki tiettyihin puutteisiinkin vallankäytössä on muun muassa istuva pääministeri puuttunut. Aika oli toinen, ja Eurooppa oli voimakkaasti jakaantunut niin sanottuun kommunistiseen leiriin ja vapaata markkinataloutta sekä sekataloutta noudattaneisiin valtioihin. Poliittinen ja taloudellinen vastakkainasettelu oli rajua. Ensin mainittu järjestelmä on nyt jäänyt historiaan.

En haikaile keskitettyjen, totalitaaristen järjestelmien perään. Sen sijaan kysyn: Mihin näkemykset ja tavoitteet oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta, kansalaisten mahdollisimman suuresta tasa-arvoisuudesta, talouskasvun kaikkia väestöryhmiä koskettavasta jaosta ovat hävinneet? Missä tämä aatteellinen keskustelu piilottelee? Tähän haastoi muun muassa oman ryhmämme ed. Kalliksen pitämä ryhmäpuheenvuoro ja tänä vuonna käydyt presidentinvaalit.

Keskiarvo ei kerro elämän arjen todellisuutta. Se vaikenee tuloerojen rajusta kasvusta, työttömyydestä, elämisestä pienellä palkalla tai eläkkeellä, pätkätyöläisen arjesta, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnan sekä monen muunkin ammattikunnan monin paikoin uuvuttavasta työtahdista. Nyt korkeasuhdanteen aikana pitäisikin korjata ensisijaisesti niiden pienituloisten kansalaisten asemaa, jotka 90-luvulla merkittävästi osallistuivat taloustalkoisiin. Monet eläkeläiset tuntevat tulleensa kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti. Toimeentulotuella elävät kaipaavat toivon hedelmiä eikä vain rikkaiden jyrsimiä omenanrontteja.

Budjetti ei lähde rohkeasti tukemaan työllisyyttä, vaan luottaa pääpainoisesti ja osittain yksipuolisesti vain palkkaverotuksen helpottamiseen. Toivottavasti tästä huolimatta tehdään ratkaisuja, joilla niin työttömien kuin toimeentulotukea saavienkin kannattaa ottaa vastaan tarjottua työtä, lyhytaikaistakin työtä, tavalla, joka tuo omaan kukkaroon markkoja tai kohta euroja, kun venäläisten meille antaman markan historia tältä erää päättyy.

Tänäkin syksynä on muistettava, että kansainvälisen verokilpailun ohella meidän on pärjättävä palveluiden tasossa, laajuudessa ja kattavuudessa. Niillä on arvaamattoman suuri vaikutus yritysten ja sitä kautta työpaikkojen sijoittumiseen. Silloin ei ole kysymys vain liikenneyhteyksistä, vaikka nekin ovat erittäin tärkeitä, kuten yhteys Kööpenhamina—Tukholma—Turku—Helsinki—Pietari, vaan myös perusterveydenhuollosta, lasten ja vanhusten hoidosta ja koulupalveluista, niistä asioista, jotka vaikuttavat jaksamiseen, ja mahdollisuudesta sovittaa työ, perhe ja muut ihmissuhteet tyydyttävällä tavalla yhteen.

Talousarvioesitys ei ole suurten näkyjen ja ihanteiden budjetti. Voimakas välittämisen henki puuttuu. Tuota signaalia moni ihmisryhmä odottaa, valitettavasti ilmeisesti kuitenkin turhaan. Työttömät, pienituloiset palkkatyöntekijät, pienyrittäjät ja eläkeläiset sekä korkeiden asumiskustannusten parissa painivat lähimmäisemme on valitettavasti unohdettu. Vielä on kuitenkin mahdollisuus muistaa heitä ei vain puheissa vaan myös budjetin eduskuntakäsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että jää runsas minuutti käytettäväksi muitten edustajien mahdollisiin muutamien sekuntien ylityksiin.

102 **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Budjetti on yleislinjaltaan hyvä. Se on ylijäämäinen, velkaa lyhennetään ja veroja kevennetään. Kun tähän kaikkeen liittää vielä sen asenteen, jolla valtiovarainministeri tänä vuonna esitteli tämän asian niin valtiovarainvaliokunnalle kuin koko eduskunnalle, ainakin henkilökohtaisesti pidin siitä rakentavasta ja aika yhteistyöhakuisesta asenteesta, miten valtiovarainministeri tämän meille tarjoili ja esitti. Tämä oli toisenlainen asennekulma kuin aikaisempina vuosina, ja uskon, että se luo entistä paremmat edellytykset hallituksen ja eduskunnan väliselle yhteistoiminnalle ja vuorovaikutussuhteelle. Tämä budjettiesitys on ihan toisesta maailmasta, kuin mihin me olemme viime vuosina tottuneet. Tässä mielessä sitä on kommentoitava yleislinjaltaan hyväksyttävänä.

Kuten tiedämme, markkinavoimat eivät toimi sillä tavalla oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti, että pelkästään niitten varassa ihmiset pärjäisivät. Tämän vuoksi me tarvitsemme, nimenomaan me suomalaiset ja me täällä Suomessa, vahvaa julkista hallintoa ja laadukkaita julkisia palveluja. Se on meillä maan tapa. Olemme siihen jo tottuneet. Tämä kaikki poikii tietysti pitkälti valtion tulo- ja menoarvion kautta ja siltä pohjalta, eli tämän budjetin merkitys korostuu.

Pohdin tässä yhteydessä vähän myös eduskunnan roolia. Mehän kuuntelemme täällä erittäin

laajasti maan parhaita asiantuntijoita. Kuulemiskierroksella täytyy olla uskottavuutta, käytännön merkitystä. Sitä on viime vuosina ollut kovin vähän ja kovin kevyesti. Se on tavallaan menettänyt painoarvoaan, ja se on eräänlainen uhka koko tälle järjestelmälle. Ei tänne pidä ketään turhaan vaivata, ellei niillä asiantuntijalausunnoilla ja eduskunnan tahdolla ole mitään merkitystä.

Eduskunnan on siis jämerästi edelleen pidettävä kiinni budjettivallastaan. On voitava tehdä tarpeellisia muutoksia, ja tarpeitahan on yhteiskunnassa vaikka kuinka paljon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että olisin romuttamassa budjetin päälinjaa. Ei tässä salissa varmaan ole ketään, joka budjetin päälinjaa lähtisi moittimaan. Sitä on tänään täällä kehuttu myös opposition voimin. Venettä ei kaadeta, mutta tarpeelliset lisäykset pitää voida eduskunnan voimin tehdä.

En oikein pitänyt siitä kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan ed. Ben Zyskowiczin toteamuksesta, että kävisimme täällä jonkinlaisen raamin sisällä nollasummapelin, vaan jos tarvetta ilmenee, eduskunnalla täytyy ja sillä onkin mahdollisuus myös jossakin määrin lisätä menoja. Se oikeus ei voi olla vain hallituksella esityksiä ja ehdotuksia eduskunnalle tehdessään.

Meidän on syytä pitää kiinni myös niistä linjauksista, joita eduskunta teki mielestäni todella hyvin ja asiallisesti koskien tämän vuoden budjettia ja siihen liittyvää budjettimietintöä. Siellä on lastenpsykiatriasta, homekouluista, kirjastojen valtionosuusrahoituksesta, monista liikennepoliittisistakin kysymyksistä ynnä muista asioista selvät eduskunnan tahdonilmaisut. Kun tähän lisätään vielä tilintarkastusinstituution kannanotot, kyllä meidän täytyy pitää kiinni omista päätöksistämme ja noteerata myöskin valtiontilintarkastajien kannanotot. Näitä asioita budjetin valmistelussa ei ole täysimääräisesti otettu huomioon, ja uskon, että eduskunta näihin tulee palaamaan syksyn kuluessa.

Käytän esimerkkinä, yhtenä ainoastaan, Veikkauksen voittovarojen jakoa. Siinä hallitus on toiminut juuri päinvastoin. Se on lisännyt esimerkiksi kirjastojen valtionosuutta veikkausvoittovaroista, kun eduskunta päätti juuri päinvastoin viime joulukuussa ja vielä mietintöön kirjoitti sen periaatteen, johon myös valtiontilintarkastajat ovat puuttuneet.

Liikuntabudjetin kannalta tämä ei ansaitse kehuja. Totean vain, että viimeisen kymmenen vuoden aikana Veikkaus Oy:n voittovarat ovat kasvaneet yli 1 000 miljoonalla markalla, siis yli miljardilla. Tuosta miljardista edunsaajista liikunta on saanut 3 miljoonaa markkaa. Saldo on positiivinen sen tähden, että eduskunta lisäsi 15 miljoonaa markkaa liikuntabudjettiin viime joulukuussa. Muutoin saldo olisi ollut 8 miljoonaa markkaa negatiivinen.

Hallituksen budjettiesitystä on siis rukattava. Toivon, että sitä voitaisiin vielä paremmin rukata siihen suuntaan, että pienituloiset ja eläkeläiset voisivat kohentaa taloudellista asemaansa. Kiinnitän huomiota myös koulu- ja hoitoalojen resurssipulaan. Korkeat polttonesteiden hinnat täällä on moneen kertaan tänään ruodittu, mutta toteaisin, että kysymys on muustakin kuin vain rahtiliikenteestä. On kaiken kaikkiaan kysymys joukkoliikenteestä, ja lasken joukkoliikenteeseen myös taksit. Nekin monilla paikkakunnilla huolehtivat niistä tehtävistä. Diesel on liian kallista.

Verotuksen osalta totean myöskin pelkistetysti, että on syytä havaita kaksi asiaa: Meillä on erittäin korkea kokonaisveroaste edelleen, ja mistä se johtuu? Ennen kaikkea siitä, että meidän työntekomme on aivan liian raskaasti verotuksen kohteena. Kansainvälisesti, elintasomaihin verrattuna, Suomessa pääomat ja muu varallisuus ovat erittäin lievästi verotettuja.

Arvoisa herra puhemies! Kaiken kaikkiaan käsissämme on paras budjettiesitys vuosiin. (Puhemies koputtaa) Meillä on kaikki onnistumisen edellytykset. — Pyydän anteeksi viiden sekunnin ajanylitystä.

[103] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Aion osaltani kiinnittää huomiota tässä puheenvuorossani ainoastaan opetusministeriön osalta muutamaan seikkaan.

Ensinnäkin valtionosuuksista. Täällä jo ed. Manninen puheenvuorossaan kertoi niin sanotusta kuplasta ensi vuoden budjettiin liittyen. Ensi vuoden budjettiesityshän sisältää koulutuksen valtionosuuksiin kustannustenjaon osittaisen tarkistuksen sekä 1,2 prosentin kustannustason tarkistuksen. Nyt kuitenkin ministeri Rask on antanut aika tavalla outoa tietoa tästä asiasta. On tullut julkisuudessa sellainen käsitys, että valtionosuuksia oltaisiin nyt nostamassa leikkauksia edeltävälle tasolle, eli ministeri Rask on useassa yhteydessä tuonut esille, että nyt hallitus olisi

ikään kuin palauttamassa valtionosuuksia. Tämä ei pidä paikkaansa.

Ministeri Rask on väittänyt kustannustenjaon osittaisessa tarkistuksessa olevan kysymys todellisesta tulevaisuuspaketista, ja minua ainakin hämää, kun tämän vuoden puolella sanaa "tulevaisuuspaketti" on käytetty aika löysästi monessa muussakin yhteydessä. Muun muassa yliopistojen osalta on sanottu, että tulevaisuuspaketin 150 miljoonaa markkaa, joka osoitetaan ensi vuonna yliopistojen perusrahoitukseen, ratkaisee yliopistojen ongelmat. Se, että kutsutaan kustannustenjaon osittaista tarkistusta ja kustannustason tarkistusta tulevaisuuspaketiksi, on erittäin suurta liioittelua.

Ministeri Rask on asiatasolla kyllä puhunut minun mielestäni aivan oikeista asioista viime kuukausina. Hän on ollut huolestunut muun muassa lasten ja nuorten syrjäytymisestä, oppilashuollosta ja opettajien täydennyskoulutuksesta, mutta rahoitusasiassa hän on puhunut erittäin kaunistellusti, jopa täysin hämäävästi. Vaikka kustannusjakoa tarkistetaan osin ja kustannustasoa puoleksi, toimet eivät pysty peittämään niitä ongelmia, mitä perusopetukseen on aiheutunut Lipposen ensimmäisen ja toisen hallituksen opetustoimen valtionosuusleikkauksista.

Lisäksi minulle on jäänyt mieleen, että heinä—elokuussa ministeri Rask sanoi, että näillä perusopetuksen rahoilla — perusopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, peruskoulua ja lukio-opetusta — tulee nyt kuntien laittaa homekoulunsa kuntoon. Ainakaan minä en voi ymmärtää, miten näitä perusopetuksen voimavaroja voitaisiin käyttää vielä rakentamiseen, kun ne ovat edelleenkin todella paljon jäljessä todellisista kustannuksista.

Sitten koulurakentamisesta. Hallitushan on leikannut koulurakentamisrahoja useamman vuoden ajan, vaikka päinvastoin tarve rakentamiseen on vuosi vuodelta yhä enemmän tullut ajankohtaiseksi osittain kosteus- ja homevaurioiden takia, eteläisessä Suomessa sen takia, että lapsia ja nuoria on tullut lisää ja tarvitaan tilaa, ja esimerkiksi itäisessä Suomessa sen vuoksi, että koulukantamme on tullut siihen ikään, että kouluja on pakko peruskorjata.

Hallituksen tyly linja jatkuu myös ensi vuoden budjetissa. Hallituksen koulurakentamiseen esittämät valtuudet ovat niin pienet, että uusia rakennushankkeita voi alkaa vain muutamia, ehkä muutamia kymmeniä. Koko maassa rakentamiseen tarvittaisiin noin 7 miljardia markkaa. Esimerkiksi Itä-Suomessa puolestaan on jonossa 103 hanketta, mikä tarkoittaa yli miljardia markkaa rahassa. Jos tehtäisiin ensi vuoden talousarviokehyksen mukaan, Itä-Suomen läänin opetusministeriön hallinnonalan perustamishankkeisiin tulisi valtionosuutta noin 15 miljoonaa markkaa vuotta kohti. Se tarkoittaisi sitä, että joka vuosi Itä-Suomessa voitaisiin toteuttaa keskimäärin yksi hanke maakuntaa kohden. Kun lasketaan yhteen, niin jonossa olevat 103 hanketta voitaisiin toteuttaa 34 vuoden aikana. Sukupolvet ehtisivät jo muuttua toisiksi, ennen kuin koulut saataisiin korjattua.

Kolmantena kysymyksenä on aikuisten ammatillinen lisäkoulutus, josta täällä jo on jonkin verran puhuttu. Siinähän on itse asiassa kaksi ongelmaa. Ensinnäkin on rahojen leikkaus eli määrärahataso. Kolmen vuoden aikana ammatillisen lisäkoulutuksen rahat on puolitettu. Taso, jota ensi vuodelle esitetään, on täysin riittämätön ja tarkoittaa väistämättä sitä, että tätä koulutustarjontaa joudutaan supistamaan. Jos pohtii sitä, mitä merkitystä tällä on muuhun yhteiskuntaelämään, niin minun mielestäni tässä on useampiakin periaatteellisia ristiriitoja. Ensinnäkin jatkuvasti korostetaan elinikäistä oppimista ja jatkuvan koulutuksen merkitystä. Nyt määrärahaleikkaukset ovat täysin vastoin tätä. Toisaalta hallitusohjelmakin oli sitä mieltä, että pitää satsata ammatilliseen päivittämiseen, aikuisten lisäkoulutukseen. Tämä on myös vastoin eduskunnan aiempia kannanottoja. Viimeksi kehysbudjettimietinnössä kesäkuussa eduskunta yksimielisesti lausui, että lisäkoulutuksen määrärahoista tulee pitää huolta ja mieluumminkin korottaa niitä kuin leikata.

Toiseksi rahoitusjärjestelmä on muutoksessa. Jos mennään sen mukaan, millaisen rahoitusjärjestelmän muutosesityksen hallitus nyt aikoo tuoda tänne, se tarkoittaa sitä, että koulutustarjonta väistämättä supistuu ja lukuisia vapaan sivistystyön piiriin kuuluvia koulutuksen järjestäjiä jää tämän aikuiskoulutustarjonnan ulkopuolelle.

[104] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Kun olin varautunut vasta huomenna puhumaan, niin tässä vaiheessa iltaa puhun suoraan sanottuna ehkä hieman huonommin valmistellusti kuin oli tarkoitus.

Ensi vuoden budjettiesityksessä on kolme asiaa, jotka keskeisesti mielestäni vaativat vielä muutosta. Terveydenhuollon kehittäminen on yksi kokonaisuus, josta jo aikaisemmin ministeri Niinistön kanssa aloitimme keskustelun, joka ikävällä tavalla keskeytyi. Mutta se huoli, joka on tullut monien edustajien puheissa esille, on mielestäni todella aiheellinen ja antaa nimenomaan valtiovarainministeriölle aihetta miettiä, onko sen linja oikea. Mielestäni se ei ole oikea, ja tämä johtuu siitä, että valtiovarainministeriö ei ole sosiaali- ja terveyspolitiikan substanssiministeriö. Siellä pitäisi luottaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisiin, jotka tuntevat kokonaisuuden. Yksityiskohtienkin tunteminen usein auttaa hahmottamaan kokonaisuuden. Näin itse ainakin olen oppinut, että vain tuntemalla monimutkaiset systeemit voi hahmottaa linjan, jota tarvittaisiin.

Mitä juuri tänä päivänä ennen kaikkea tarvittaisiin? Tarvittaisiin selkeää ehkäisevän terveydenhuollon politiikan linjaa ja selkeää satsausta ehkäisevään terveydenhuoltoon ja samalla myöskin ehkäisevään sosiaalihuoltoon. Hallituksen esitys ei pidä tätä sisällään. Ehkäisevällä politiikalla voidaan jo ennalta ehkäistä monien sairauksien puhkeaminen, vaikka selkeästi on riskiryhmästä kysymys. Mutta vähintään yhtä tärkeä ja itse asiassa vielä toinen tärkeä asia on se, että kun sairaus on puhjennut, niin mahdollisimman varhainen hoito mahdollisimman hyvin on se, joka tuottaa sekä ihmisen että kaupanpäällisiksi myöskin yhteiskunnan kannalta parhaan tuloksen.

Juuri tässä hallituksen linjassa — ja puhun nyt nimenomaan ministeri Niinistön ja valtiovarainministeriön linjasta, koska sieltä hallituksen linja on lähtöisin — tapahtui suuri erehdys. Vaatimuksena koko ajan on, että jos haluatte johonkin lisää, olkaa hyvä, voitte vapaasti muuttaa budjettia, kunhan osoitatte, mistä rahat otetaan. Tämä on tuhoisa linja kaiken järkevän ja kokonaisvaltaisen epäkohtien korjaamisen ja uudenlaisten toimintatapojen kehittämisen kannalta.

Toinen asia on työllisyyden parantaminen, nimenomaan pitkäaikaistyöttömyyden korjaaminen ja ratkaiseminen, se on ratkaistavissa oleva ongelma suurelta osin. Myöskin kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien ihmisten toimeentulon turvaaminen silloin, kun heillä ei ole edellytyksiä enää tehdä työtä, eli pelkkien päivärahojen varassa elävien toimeentulon parantaminen, koska se on ainoa ryhmä, joka ei nyt saa mitään. Tähän ryhmään kuuluvat myöskin pitkäaikaissairaat, joilla myöskin sairaus aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia. Tämä liittyy edelliseen terveydenhuollon kehittämistä koskevaan kysymykseen.

Ministeri Niinistö ja hallitus ovat mielestäni oikealla linjalla, kun verotettavan tulon alarajaa valtionverotuksessa on nostettu 66 000 markkaan eli 5 500 markkaan kuukaudessa. Se merkitsee noin 350 000 suomalaisen vapauttamista valtionverosta. Heistä noin 125 000 on eläkeläisiä.

Mutta se, missä hallitus on ottanut aivan liian pienen askeleen, vaikka onneksi ensimmäistä kertaa kuitenkin on ottanut askeleen myönteiseen suuntaan, on kunnallisveron alarajan nostaminen. Tosin se nosto on hyvin pieni tulonhankkimisvähennyksen avulla. Toinen, merkittävämpi muutos on kunnallisveron ansiotulovähennyksen karttumaprosentin muuttaminen 20 prosentista 35 prosenttiin. Tällä tiellä pitäisi ottaa paljon suurempi askel. Itse asiassa valtiosihteeri Sailas on vasta nyt tehnyt oivalluksen, että meidän sosiaaliturvajärjestelmämme on aivan liian monimutkainen, sitä pitäisi yksinkertaistaa. Mikä on se kaikkein ensimmäinen askel, miten yksinkertaistamiseen tulee lähteä? Se askel on se, että perustoimeentuloturvan, siis sen turvan, joka katsotaan ihmiselle välttämättömäksi ja jolla hänen voidaan olettaa tulevan edes jollain tavalla toimeen, on oltava veroton. Silloin ensisijaisten etuuksien on oltava verottomia, ettei jouduta juoksemiseen luukulta toiselle. Mutta se, että valtiosihteeri on tämän innovaation, oivalluksen, tehnyt tässä vaiheessa, on jo paljon ottaen huomioon, miten tähän asti on toimittu. Silloin mielestäni tähän suuntaan on rohkeasti edettävä, ja tämä vastaa myöskin niitä linjauksia, joita valtiovarainvaliokunta on jo keväällä tehnyt.

Eli työttömien, sairaiden ja päivärahan varassa elävien toimeentuloon tarvitaan kohennusta. Myöskin eläkeläiset tarvitsevat vielä parannusta näihin esityksiin, joita on tehty, ja päivärahan varassa olevat eivät ole saaneet vielä mitään.

Koska aika rientää, totean vain viimeiseksi, että sosiaali- ja terveysvaliokunta oli tänään lounaalla Ruotsin sosiaalivaliokunnan kanssa, ja moderaattien edustaja ihmetteli, miksi Suomi maksaa velkojaan. Myöskin tästä olisin ministeri Niinistön kanssa halunnut keskustella.

105 **Jouko Jääskeläinen /skl:** Arvoisa herra puhemies! Tänään on ryhmäpuheenvuorossamme esitetty vaihtoehtobudjettimme. Joku voi kysyä, onko se vaihtoehto, jos noin 8 miljardia käytetään toisella tavalla kuin hallituksen esityksessä. Meidän mielestämme se on. Suuren laivan liikuttamisessa pienikin muutos on jo jopa linjakysymys.

Ryhmämme esitti jo aikanaan vaaliohjelmassa ja hallitustavoitteissa, että valtiontalouden ylijäämästä tulee puolet käyttää valtionvelan lyhentämiseen ja toinen puolikas veronkevennyksiin ja kansalaisille turvattavien palveluiden kehittämiseen. Jakauma tässä esityksessä verohelpotusten ja palveluiden kehittämisen välillä ei täysin vastaa meidän käsitystämme. Me haluaisimme toisaalta lisätä verotuksen oikeudenmukaisuutta ja myös havaitsemme ongelmat kansalaisten palveluiden tuottamisessa, vaikka tiedämmekin, että niitä kaikkia ei koskaan yhtä aikaa voi laittaa kuntoon.

Esityksessämme ajatus sosiaalisesta vastuusta näkyy mielestämme monellakin tavalla. Haluaisimme alentaa ruuan arvonlisäverotusta. Sehän toisi veronkevennykset kaikkien osalle, heidänkin, jotka eivät maksa veroja pienien tulojensa vuoksi. Haluaisimme keventää polttonesteiden verotusta yhteensä miljardilla markalla — kuinka tuo sitten jaettaisikaan. Mutta olemme kyllä huolissamme, niin kuin täällä tänään hyvin monet, heistä, joilla esimerkiksi on lämmityskulut, asuntovelkaa ja työmatka autolla. Se on melkoinen markkamääräinen pommi sekä polttonesteiden kautta että myöskin kohonneiden korkojen vuoksi.

Kristillisen liiton sosiaalisesti vastuullinen linja korostaa sitä, että niiden perheiden mahdollisuuksia, jotka haluavat itse vastata lapsen, vanhuksen tai vammaisen hoivatyöstä kodinomaisissa olosuhteissa, tulee parantaa. Puhumme toistuvasti perheverotuksesta ja niiden perheiden puolesta, joissa yksi tulonansaitsija hankkii koko perheen tarvitseman tulon. Yhtä hyvin olemme valmiit siihen, että kotihoidon tukea lähdetään nostamaan sille tasolle, missä se aikaisemmin oli. Sitähän laman syövereissä ja sen jälkeen leikattiin. Omaishoidon tuki on mielestämme myöskin asia, johon olemme vaihtoehtobudjetissamme varanneet tilaa, sen lakisääteistämiseen joiltakin osin. Jälleen toteamme, että tuskin kaikkea sitä tarvetta, joka olisi, pystytään tyydyttämään, mutta nykyisin kunnissa varsin epätyydyttävän tilanteen parantaminen olisi meidän tavoitteemme.

Olemme pahoillamme siitä, että budjetti ei paranna pienyrittäjän mahdollisuuksia selviytyä palkan sivukuluista, arvonlisäveroista ja muista velvollisuuksistaan. Siksi teemamme ovat työvoimavaltaisten palveluyritysten arvonlisäveron alennus ehkä portaittaisena mallina — malli varmaan löytyy — sekä kuntien ja seurakuntien työnantajamaksujen keventäminen. Näissä olisi teemoja, jotka eivät jälleen hetkessä muuta laivan kurssia, mutta antavat myönteisiä sysäyksiä.

Vaikka itse olen vantaalainen, pääkaupunkiseutulainen, olen silti huolissani maaseudun ihmisten tilanteesta velkojen, anomusten keskellä. (Ed. Väistö: Pohjois-Karjalassa juuret!) — Kyllä, niin kuin ed. Väistö sanoi, juuret ovat minullakin maaseudulla. — Jään odottamaan toimenpiteitä, joilla kurotaan umpeen yhä pahenevaa kuilua menestyvän ja taantuvan Suomen välillä. Ryhmämme on valmistelemassa omaa alueepoliittista kannanottoaan, mutta täytyy todeta, että jos perusmaatalous maaseudulta kuolee, silloin myöskin maaseutu kärsii hyvin ratkaisevalla tavalla. Kansallinen maataloustuki mielestämme ansaitsisi jotakin enemmän kuin nyt hallitus esittää.

Eläkeläisten kohdalla olemme mahduttaneet budjettilukuihimme mielestämme realistisia parannusehdotuksia, muun muassa 200 markan korotuksen pienimpiin kansaneläkkeisiin.

Monet puhujat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että kuntien hoitamien palvelujen kehittäminen on jäänyt valtionvelan hoidon ja veronkevennysten vuoksi syrjemmälle. Luulen, että terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen kehittämisessä on paineita enemmän kuin hallitus myöntää esityksessään. Se, että terveydenhuoltomme on saanut varsin nuivat arvostelut tasoltansa, aiheuttaa sen, että joudumme kunnissa ja siksi myös eduskunnassa näihin lukuihin tulevina vuosina lisäämään merkittäviä summia ottaen huomioon myöskin sen väestörakenteen muutoksen, mikä meillä on väestön ikääntymisen myötä.

Arvoisa puhemies! Hyvät ystävät! Mitkä sitten ovat politiikan rajat ja mahdollisuudet? Politiikka ei kauhean moniin asioihin pysty vaikuttamaan. Tiedonvälitys vaikuttaa ihmisten ajatuksiin paljon enemmän kuin poliittiset ratkaisut. Markkinavoimat ratkaisevat usein paljon enemmän, mihin me ehdimme vaikuttaa, mutta silti me teemme sen, minkä voimme. Joskus voisi to-

deta, että markkinavoimat ovat usein kuin tehokas vanha separaattori: Kerma ja kurri kyllä erotetaan toisistaan, mutta jääkö vaihtoehtoja, monipuolista maitotuotetta? Tänä päivänä tosin tuo kurri taitaa olla sitä kaikkein terveellisintä.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnassa on ollut eri maissa ja eri aikoina tilanteita, joissa yhteiskunta ei ole kyennyt ottamaan vastuuta ihmisistä. Esimerkiksi Euroopassa syntyi vahva kristillissosiaalinen liike jo aikaisempina vuosisatoina, kun yhteiskunta ei pystynyt vastaamaan ihmisten hätään. Sittemmin syntyi kuntajärjestelmä, joka otti monet tehtävät seurakunnilta. Tänä päivänä me päätämme täällä eduskuntatasolla yhteisistä asioista. Kaikki olemme saaneet vaikutteita näistä samoista aatteellisista juurista.

Tänään voimme nähdä sen, että osa ihmisistä on jäämässä pois niiden turvaverkkojen piiristä, jotka kunta, yhteiskunta, valtio pystyy järjestämään. Meidän haasteemme on se. Me olemme sen tosiasian edessä, että kolmas sektori joutuu kantamaan vastuuta. Onko se hyvä vai huono asia? On hyvä, että on vastuunkantajia. Toisaalta on kovin valitettavaa, jos yhteiskunta ei pysty kantamaan vastuuta.

Pörssivero olisi yksi merkki siitä, (Puhemies koputtaa) että myös rikkaat, hyvin menestyvät kantaisivat pienen vastuun ja auttaisivat niitä, joilla menee huonosti.

[106] **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Lipposen toinen hallitus on antanut yksimielisesti ensi vuoden budjettiesityksen, jota hallituspuolueiden taholta on ylistetty, lyhentäähän tämä budjettiesitys valtionvelkaa ja keventää verotusta. Hallitus on jättänyt tarkoituksella mainitsematta, että se sama keltainen kirja eriarvoistaa suomalaista yhteiskuntaa: rikkaat rikastuvat, köyhät köyhtyvät ja alueellinen eriarvoisuus kasvaa. Hallitus ei ole käynyt keskusteluja perimmäisistä kysymyksistä, vaan on tehty sellaisia kompromisseja, että jokainen oikeistolainen samoin kuin äärivasemmistolainenkin voi silmää räpäyttämättä tukea erittäin oikeistolaista yhteiskuntapolitiikkaa. Yllättävää on ollut se, miten myötämielisesti vasemmistoliitto ja sen edustajat ovat suhtautuneet ensi vuoden budjettiin julkisuudessa, vaikka he nyt täällä salissa sitä sitten arvostelevat.

Kunnallisvaalien alla pienituloisia eläkeläisiä hämätään antamalla ensi vuoden kesäkuun alussa kansaneläkkeisiin 50 markan tasokorotus. Kansaneläkkeethän ovat jääneet jälkeen työeläkkeistä merkittävästi. Jotta oltaisiin vuoden 84 tasossa, olisi nyt tehtävä kansaneläkkeisiin vähintään 340 markan suuruinen tasokorotus. Nyt kun meillä on kerran varaa tehdä suuria veronkevennyksiä hyvätuloisille, mielestäni tähän pitäisi todella hallituksen paneutua.

Hallitushan jatkaa erittäin määrätietoisesti kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta, josta kärsivät eniten pientä työeläkettä saavat. Eläkeläisten korotetun sairausvakuutusmaksun olematon 0,3 prosentin alennus ei heitä paljon lohduta. Hallitus voisikin nyt muistaa eläkeläisiä myös veroratkaisulla, esimerkiksi alentamalla ruoan arvonlisäveroa. Tämä kohdistuisi oikealla tavalla myös paljon kuluttaviin lapsiperheisiin.

Terveydenhoitomenoista yli 40 prosenttia kuluttavat yli 65-vuotiaat. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen leikkaukset ja maksujen korotukset kohdistuvat juuri näihin ikäihmisiin kaikkein voimakkaimmin. Samoin tekee myöskin polttonesteiden raju hinnannousu. Se tuntuu erittäin kovana myöskin eläkeläisten kukkarossa.

Arvoisa puhemies! Maataloudesta on puhuttu erittäin vähän tähän saakka tässä budjetin lähetekeskustelussa, tosin ed. Jääskeläinen siihen juuri puuttui. Ensi vuoden budjettiesitys on todella tyly maataloudelle. Budjettiesitys leikkaa maatalouden kansallista tukea 50 miljoonalla markalla, kun samanaikaisesti muut väestöryhmät ovat saaneet merkittäviä palkankorotuksia. Kevään yleinen 3,1 prosentin palkankorotustaso olisi edellyttänyt kansallisen maataloustuen nostamista 133 miljoonalla markalla. Tämä kysymys ei tiettävästi noussut edes vakavasti esille budjettiriihessä. Sopiikin kysyä, mitä kokoomus teki budjettiriihessä, kun maatalouden etuja olisi pitänyt puolustaa.

Valtiovarainministeri perustelee tuen leikkaamista ympäristötuen 285 miljoonan markan lisäyksellä. On syytä muistaa, että Lipposen hallitus on sitoutunut ympäristöohjelman toimeenpanoon eikä sen rahoitukseen saa käyttää missään vaiheessa kansallisen tuen määrärahoja. Ympäristötukeen tarvittiin korotus siksi, että sitä haettiin arvioitua enemmän. Tukea suunniteltiin 75 prosentille Suomen peltoalasta, mutta hakemukset koskevat yli 90:tä prosenttia peltoalasta. Alkuperäistä 1,4 miljardin markan tukisummaa piti kohottaa lähes 1,7 miljardiin markkaan. Hallituksen politiikka merkitsee sitä, että viljelijöiltä ostetaan ympäristöpalveluita heidän omilla rahoil-

laan. Ympäristötukeen lainaaminen tulevilta vuosilta ei ole myöskään järkevää, kun rahoitusvajeen kattamisesta meillä ei ole edes tänä päivänä täyttä varmuutta.

Arvoisa puhemies! Parlamentaarinen järjestelmämme on kriisiytynyt Lipposen toisen sateenkaarihallituksen aikana. Tästä oivan todistuksen antoi 10.9.2000 Helsingin Sanomien kolumnissa Erkki Pennanen. Siteeraan Erkki Pennasta: "On syntynyt suomalaiseen demokratiaan uusi vääristymä: samaan aikaan kun on siirrytty presidenttivaltaisesta järjestelmästä normaaliparlamentarismiin, kaikki puolueet keskustaa ja kristillisiä lukuun ottamatta istuvat yhteisessä hallituksessa saman pääministerin johdolla jopa kahdeksan vuotta yhtä perää. Nyt jos koska voidaan puhua vaihtoehdottomasta demokratiasta." Ja Pennanen jatkaa: "Sateenkaarihallitusten myötä politiikka on muuttunut entistä enemmän virkamiesmäiseksi hallinnoinniksi. Ministerit ovat kuin virkamiehiä, poliittinen debatti on vaimentunut ja kansalaiset ovat menettäneet kiinnostuksensa puolueiden sanomisia ja tekemisiä kohtaan. Sateenkaarihallitusten saavutuksia voidaan arvostaa, jopa ylistää, mutta poliittiselle demokratiallemme sateenkaarihallitusten pitkä kausi on myrkkyä." Näin Pennanen.

Näihin näkemyksiin täytyy tänä päivänä yhtyä. Onhan myös opposition asema tällaisessa järjestelmässä todella tukala ja vaikea, sillä kyllä Suomea tänä päivänä nyt jo toista vaalikautta johdetaan lähes samanlaisella tavalla kuin kunnallishallintoa sillä erotuksella, että keskusta ja kristilliset ja eräät pienryhmät ovat tämän päätöksenteon ulkopuolella. Suomesta voikin sanoa tulleen nyt tämän toisen sateenkaarihallituksen aikana sateenkaarihallituksen kunta. Parlamentaarinen demokratia ei toimi siinä mielessä, miten me sen tänä päivänä oletamme toimivan.

Uskon, että kaikissa poliittisissa ryhmissä pitäisi tätäkin kysymystä vakavasti miettiä. Miettimisen paikka on myös Suomen keskustan, suurimman oppositiopuolueen, kohdalla. (Puhemies koputtaa) Luulen niin, että meilläkin olisi eräissä asioissa syytä katsoa peiliin ja sieltä jotakin oppia.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys vuoden 2001 veroasteikkolaiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 101/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 102/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 3) asia.

4) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 103/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 4) asia.

5) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 57 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 104/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 5) asia.

6) Hallituksen esitys laiksi arpajaisverolain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 105/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 6) asia.

7) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 106/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 7) asia.

8) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2001

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 107/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 8) asia.

9) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 6 a ja 6 b §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 108/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 9) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen